

LUONNOS 9.11.2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi positiivisesta luottotietorekisteristä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki positiivisesta luottotietorekisteristä. Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin tietoja luonnollisen henkilön luotoista ja tuloista. Rekisterin avulla luotonantaja voisi nykyistä helpommin ja luotettavammin arvioida lainanhakijan kykyä maksaa luotto takaisin. Rekisterin käyttötarkoituksia olisivat tietojen käyttö luotonannossa sekä rahoitusvakauden ja rahoitusmarkkinoiden seurannassa ja valvonnassa.

Laissa säädettäisiin rekisterinpitäjistä, rekisteriin talletettavista tiedoista, velvollisuudesta ilmoittaa tiedot rekisteriin, tietojen luovutuksesta rekisteristä sekä lain sisältämien velvoitteiden valvonnasta. Rekisterinpitäjä olisi Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. Tietojen ilmoitusvelvollisuuden osalta valvontaviranomaisina toimisivat Finanssivalvonta ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutoksia kuluttajansuojalakiin, luottotietolakiin ja tulotietojärjestelmästä annettuun lakiin.

Ehdotettu laki positiivisesta luottotietorekisteristä on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2022. Lakia sovellettaisiin kuitenkin porrastetusti. Ehdotetut laki kuluttajansuojalain muuttamisesta ja laki luottotietolain muuttamisesta ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1.4.2024 ja ehdotettu laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta 1.1.2023.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 Nykytila ja sen arviointi.....	4
2.1 Velkaantumiskehitys	4
2.2 Luottotietojen käsittely.....	6
2.3 Luottokelpoisuuden arvioinnissa käytettävät tiedot	7
2.4 Rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seuranta ja valvonta	9
3 Tavoitteet	11
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	11
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	11
4.2 Ehdotusten EU-oikeudellinen arviointi.....	13
4.3 Jatkokehitystarpeet.....	15
4.4 Pääasialliset vaikutukset.....	16
4.5 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	27
4.6 Lakiehdotusten ja muiden lainmuutosten yhteisvaikutukset.....	31
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	32
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	32
5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailta käytetyt keinot	35
6 Lausuntopalaute	37
7 Säännöskohtaiset perustelut	44
7.1 Laki positiivisesta luottotietorekisteristä.....	44
7.2 Kuluttajansuojalaki	82
7.3 Laki tulotietojärjestelmästä	84
7.4 Luottotietolaki	85
8 Lakia alemman asteinen sääntely	85
9 Voimaantulo	86
10 Toimeenpano ja seuranta	86
11 Suhde muihin esityksiin.....	87
11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä.....	87
12 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	87
LAKIEHDOTUKSET	100
1. Laki positiivisesta luottotietorekisteristä.....	100
2. Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta.....	112
3. Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta	113
4. Laki luottotietolain muuttamisesta	113
LIITTEET	116
RINNAKKAISTEKSTIT	116
Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta.....	116
Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta	117
Laki luottotietolain muuttamisesta.....	118

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen on yksi pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman sisältämistä yivelkaantumisen torjuntaan tähtäävistä toimista. Hallitusohjelman mukaan positiivinen luottotietorekisteri otetaan käyttöön hallituskauden aikana. Luonnollisten henkilöiden luottoja ja tuloja koskevia tietoja sisältävää positiivista luottotietorekisteriä pidetään tärkeänä yivelkaantumista ehkäisevänä keinona myös useissa selvityksissä, joissa on kiinnitetty huomiota erityisesti ajantasaisen ja riittävän niin sanotun positiivisen luottotiedon puuttumiseen luotonannossa sekä riittävän laajapohjaisen ja kattavan tietopohjan puuttumiseen rahoitusmarkkinoiden seurannassa ja valvonnassa.

Työn valmistelussa on ollut lähtökohtana keskitetyn, julkisen vallan ylläpitämisen positiivisen luottotietorekisterin perustaminen. Lähtökohta on linjattu oikeusministeri Anna-Maja Henriksenin vetämän ministerityöryhmän 24.10.2019 tekemässä päätöksessä, jonka mukaan sääntelyä positiivisen luottotietorekisterin perustamiseksi lähdetään valmistelemaan siitä lähtökohdasta, että rekisteri on keskitetty ja julkisen vallan ylläpitämä.

Positiivisia luottotietoja koskevan järjestelmän edellytyksistä on tehty oikeusministeriön pyynnöstä selvitys ([Oikeusministeriön julkaisu 26/2018](#)), joka on valmistunut 4.9.2018. Selvityksessä on arvioitu tarvetta kerätä ja jakaa luotonhakijoiden maksukykyä ilmentäviä positiivisia luottotietoja, kuten tietoja luotoista ja tuloista. Positiivisten luottotietojen tarvetta pidetään selvityksessä ilmeisenä huomioon ottaen muun muassa luottomarkkinoilla tapahtunut kehitys, kotitalouksien velkaantuminen ja kansainvälinen käytäntö. Selvityksessä ehdotetaan positiivisen luottotietorekisterin perustamista Verohallinnon tulorekisterin yhteyteen. Selvityksestä saadussa lausuntopalautteessa katsotaan laajalti, että positiivisen luottotietojärjestelmän perustaminen on kannatettavaa erityisesti yivelkaantumisen hillitsemiseksi, mutta myös esimerkiksi vastuullisen luotonannon edistämiseksi. Osa lausuntopalautteen antajista kuitenkin katsoi, että selvityksessä esille tuodut tavoitteet voitaisiin saavuttaa olemassa olevia keinoja kehittämällä ja olemassa olevaa sääntelyä tarkentamalla.

Talospolitiikan EU-ohjausjakson eli EU:n vuotuisen talospolitiikan koordinoitimenettelyn puiteissa neuvoston Suomelle hyväksymissä vuoden 2019 maakohtaisissa suosituksissa esitetään, että Suomi vahvistaa kotitalouksien velkaantuneisuuden seurantaan ja perustaa luottorekisterijärjestelmän. Komissio seuraa suositusten toteutumista. Kotitalouksien liiallisen velkaantumisen ehkäisemistä koskevia keinoja selvittänyt valtiovarainministeriön työryhmä nosti niin ikään positiivisen luottotietorekisterin esille yhdeksi keinovalikoimaan kuuluvaksi osaksi muun muassa velkaantumisesta saatavan tietopohjan laajentamisen kannalta ([Selvitys](#) keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista. Työryhmän mietintö. Valtiovarainministeriön julkaisu 2019:56).

Positiivisen luottotietorekisterin perustamisella toteutetaan hallitusohjelmaa sekä vastataan EU:n tasolla Suomelle asetettuihin maakohtaisiin taluspoliittisiin suosituksiin.

1.2 Valmistelu

Oikeusministeriö asetti 9.3.2020 ohjausryhmän ja kaksi alatyöryhmää valmistelemaan positiivista luottotietorekisteriä ja sen edellyttämää lainsäädäntöä sekä maksuhäiriömerkintöjen säily-

tysaikojen lyhentämisen edellyttämiä muutoksia luottotietolainsäädäntöön. Lainsäädännön valmistelusta vastaavan alatyöryhmän tehtävänä oli laatia hallituksen esityksen muotoon ehdotus positiivista luottotietorekisteriä koskevaksi lainsäädännöksi sekä tarpeelliset muutokset maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämiseksi. Positiivisen luottotietorekisterin perustamista valmistelevan alatyöryhmän tehtävänä oli valmistella positiivisen luottotietorekisterin toiminnallista toteuttamistapaa ja luottotietorekisterin hallinnollista organisointia julkishallinnon sisällä. Sen tehtävänä oli myös valmistella esitys käytönaikaisen rahoituksen malliksi. Ohjausryhmän tehtävänä oli ohjata ja arvioida alatyöryhmien työtä.

Positiivisen luottotietorekisterin edellyttämää lainsäädäntöä koskeva mietintö valmisteltiin lainsäädännön valmistelusta vastaavassa alatyöryhmässä, jossa on ollut jäseninä oikeusministeriöstä ja valtiovarainministeriöstä. [Mietintö](#) julkaistiin maaliskuussa 2021.

Lainsäädännön valmistelusta vastaava alatyöryhmä järjesti valmistelun aikana positiivisen luottotietorekisterin perustamista koskevan keskustelutilaisuuden 4.5.2020, rekisterin tietosisältöä koskevan kuulemistilaisuuden 24.8.2020, positiivista luottotietorekisteriä koskevaa lainsäädäntöluonnosta koskevan kuulemistilaisuuden 18.12.2020 ja maksuhäiriömerkintöjen lyhentämistä koskevan kuulemistilaisuuden 18.5.2021. Tilaisuuksin osallistui laajalti eri sidosryhmiä. Työryhmä on valmistelun aikana kuullut useita sidosryhmiä myös kohdennetusti. Mietintö oli lausuntokierroksella 29.3.- 10.5.2021.

Mietinnön valmisteluasiakirjat ovat saatavilla oikeusministeriön verkkosivustolta ja valtioneuvoston hankeikkunasta tunnuksella [OM022:00/2020](#).

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 Velkaantumiskehitys

Kotitalouksien velkaantuminen on kasvanut Suomessa jo pitkään. Velkaantuminen on ollut nopeaa varsinkin 2000-luvulla. Kotitalouksien velka suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin on kasvanut merkittävästi viimeisen 20 vuoden aikana. Toisaalta myös suomalaisten kotitalouksien varallisuus on kasvanut viime vuosikymmeninä. Suomen Pankin laskelmien ja Tilastokeskuksen mukaan kotitalouksien velkaantuneisuus (kotitalouksien lainakannan ja käytettävissä olevien vuositulojen suhde) kohosi vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä 134,8 prosenttiin, kun vastaava luku vuosituhannen vaihteessa oli 62,8 prosenttia.

Suurimman osan kotitalouksien lainavelasta muodostavat asumiseen liittyvät velat. Valtiovarainministeriön vuonna 2019 tekemän selvityksen mukaan noin kolme neljäsosaa kotitalouksien velasta on asumiseen liittyvää velkaa: asuntolainoja on noin 62 prosenttia ja taloyhtiölainoja arviolta noin 14 prosenttia kotitalouksien koko velan määrästä. Selvityksen mukaan luottolaitosten myöntämien kulutusluottojen osuus oli noin 10 prosenttia ja muiden luotonantajien myöntämien kulutusluottojen osuus noin 4 prosenttia. Muiden lainojen, kuten vapaa-ajan-asunto- ja opintolainojen sekä elinkeinonharjoittajien lainojen osuus oli noin 10 prosenttia.

Noin puolet uusista asuntolainoista on laina-ajaltaan noin 25 vuoden mittaisia, ja tätä pidempien laina-aikojen osuus uusien asuntolainojen euromäärästä on viime vuosina selkeästi kasvanut, osuuden ollessa vuoden 2021 alkupuolella noin 13 prosenttia. Koronaviruspandemian aiheuttaman poikkeustilan johdosta annettujen lainojen lyhennysvapaiden ja matalan korkotason ansiosta asuntovelallisten tilanne on helpottunut lyhyellä aikavälillä. Takaisinmaksuaikojen pidentyminen osaltaan ylläpitää kotitaloussektorin alttiutta talouden häiriöille sekä suurta velkaantuneisuutta. Koronaviruspandemian aikana virkistynyt asuntokauppa on nostanut entisestään kotitalouksien velkaantumisastetta.

Viime vuosien ylivelkaantumista selvitettiin selvityksessä ”Katsaus viime vuosien ylivelkaantumiskehitykseen” ([Valtioneuvoston selvityksiä 2020:5](#)). Selvityksen mukaan suomalaisten kotitalouksien velkaantuneisuus on tilastollisesti historiallisen korkea. Suomen Pankin tilastojen mukaan kotitalouksien ottamien erilaisten luottojen yhteenlaskettu euromäärä 2,6-kertaistui vuosien 2003 ja 2020 välillä 52 miljardista eurosta 135 miljardiin euroon. Suhteellisesti eniten kotitalouksien euromääräiset lainat ovat lisääntyneet opintolainoissa. Velkaantumisen kokonaiskuvassa on myös tapahtunut muutoksia korkeakorkoisten kulutusluottojen ja epäsuorien velkaantumisen muotojen, kuten taloyhtiölainojen, lisääntyessä. Rahoitusmarkkinoiden innovaatiot ja luottomarkkinoiden toimintamuutokset ovat olleet keskeisiä tekijöitä ylivelkaantumisen kasvussa. Perinteisten luottolaitosten rinnalla kuluttajille suunnattuja luottoja tarjoaa aiempaa laajempi joukko erilaisia toimijoita, kuten erilaiset rahoitusyhtiöt, pienlainayritykset ja vertaislainatoimintaa harjoittavat elinkeinonharjoittajat. Lisäksi ulkomaisten luotonantajien osuus luottomarkkinoista on kasvanut. Esimerkiksi ulkomaisten digipankkien merkitys luotonantajana on korostunut viime vuosina.

Ylivelkaantumista on käsitelty myös valtioneuvoston selvityksessä ”Positiivisen luottotietorekisterin vaikutukset luotonantoon ja ylivelkaantumiseen” ([Valtioneuvoston selvityksiä 2021:2](#)). Selvityksen mukaan kuluttajat voivat velkaantua useista eri syistä. Suuria kertahankintoja, kuten asuntoja, autoja ja kalliita kestokulutushyödykkeitä rahoitetaan usein velkarahalla, kuten myös kotitalouksien elinkeinotoimintaa, kuten toiminimiä, avoimia yhtiöitä tai maatalousyrityksiä. Myös opintoja rahoitetaan usein velkarahalla ja otetaan kulutusluottoja erilaisiin tarkoituksiin.

Kotitalouksien velkaantuneisuus ei aina nouse ongelmaksi lainanottotilanteessa, vaan velkaongelmat johtuvat usein odottamattomista muutoksista elämässä, kuten työttömyydestä, sairaudesta tai avioerosta. Suomessa pidetään riskitekijöinä ylivelkaantumiselle yksin asumista, matalaa koulutusta, pieniä tuloja, lapsettomuutta ja erilaisia riippuvuuksia. Mahdollisina tekijöinä ylivelkaantumisessa on pidetty taloudellisen osaamisen puutetta sekä puutteellista oman talouden seuranta. Kuluttajat eivät aina ymmärrä koron merkitystä tai luottosopimusten yksityiskohtia.

Ylivelkaantumisessa itse velan määrän ohella tärkeä tekijä on velkojen hoitamiseen liittyvät menot. Kotitalous voi selviytyä suurestakin lainamäärästä, jos lainojen hoitomenot ovat kohtuulliset. Lyhytkestoisen ja kalliin lainan hoitokustannukset voivat olla erittäin korkeat jopa vaatimattomalla lainapäällomalla, mikä vaikuttaa ylivelkaantumiseen. Kalliiden luottojen tarjontaan on puututtu muun muassa sääntelemällä kuluttajaluottojen korkoa ja muita luottokustannuksia.

Ylivelkaantumisesta johtuva kyvyttömyys suoriutua velvoitteista näkyy maksuhäiriöinä, jotka kasaantuvat usein samoille henkilöille. Maksuhäiriöisten luonnollisten henkilöiden lukumäärä on kasvanut koko 2010-luvun. Suomen Asiakastieto Oy:n tilastojen mukaan vuonna 2020 arviolta 392 000 henkilöllä oli maksuhäiriömerkintä. Merkittävä osuus maksuhäiriöistä johtuu kulutusluotoista.

Kotitalouksien velkaantumisen kasvu on makrotaloudellinen riskitekijä. Liiallinen velkaantuminen voimistaa talouden laskusuhdanteita. Käytettävissä olevien tulojen pienentyminen johtaa kulutuksen vähentämiseen ja investointien lykkäämiseen. Mitä enemmän kotitaloudella on velkaa, sitä herkemmin kotitalous reagoi tällä tavalla taloustilanteen muutoksiin säilyttääkseen kykynsä velanhoitomenoista selviytymiseen. Vaikka yksittäisen kotitalouden näkökulmasta velanhoitomenoista voitaisiinkin sinänsä selviytyä, kulutuskysynnän vähentyminen voi laajemmalla mittakaavalla johtaa muun muassa omaisuusarvojen (kuten asuntojen hintojen) laskuun, yritystoiminnan edellytysten heikentymiseen ja kasvavaan työttömyyteen.

2.2 Luottotietojen käsittely

Luottotietolaki

Luottotiedoista ja niiden käsittelystä säädetään vuonna 2007 voimaan tulleessa luottotietolaissa (527/2007). Luottotietolakia sovelletaan luottotietojen keräämiseen, tuottamiseen, tallettamiseen, luovuttamiseen, käyttöön ja muuhun käsittelyyn. Lain säännöksistä suurin osa koskee pelkästään luottotietotoiminnan harjoittajia rekisterinpitäjinä. Lain 2 luvun säännökset ja eräät kulluttajansuojaan liittyvät säännökset koskevat kuitenkin myös luotonantajia ja muita luottotietojen käyttäjiä. Lain tarkoituksena on varmistaa luotettavien luottotietojen saatavuus, turvata luottotietojen käsittelystä yksityisyyden suoja sekä luonnollisten henkilöiden ja yritysten oikeus tulla arvioiduiksi oikeiden ja asianmukaisten tietojen perusteella sekä edistää hyvää luottotietotapaa. Laissa säädetään sekä henkilöluottotietorekistereistä että yritysluottotietorekistereistä. Laissa tarkoitettuja luottotietorekistereitä ylläpitävät yksityiset yritykset.

Luottotietolaki sisältää yksityiskohtaiset säännökset siitä, mitä tietoja luottotietorekistereihin saadaan tallettaa henkilöluottotietoina ja mihin tarkoituksiin niitä saadaan käyttää. Henkilön yksilöintitietojen ja toimintakelpoisuutta koskevien tietojen lisäksi luottotietorekistereihin saadaan tallettaa tiedot maksuhäiriöistä ja niitä täydentävät tiedot (niin sanotut negatiiviset luottotiedot). Maksuhäiriötiedoista säädetään lain 13 §:ssä. Luottotietorekistereihin ei lain mukaan tallenneta positiivisia luottotietoja kuten esimerkiksi tietoja henkilön luotoista tai tuloista. Laissa tarkoitettuja henkilöluottotietoja saa luovuttaa käytettäväksi ja käyttää luoton myöntämistä ja luoton valvontaa varten. Lisäksi henkilöluottotietoja voidaan luovuttaa ja käyttää useaan muuhun lain 19 §:ssä säädettyyn tarkoitukseen.

Tietosuojalainsäädäntö

Henkilötietojen käsittelystä säädetään suoraan sovellettavassa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelystä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta, jäljempänä *yleinen tietosuojaa-asetus*, sekä sitä täydentävässä tietosuojalaissa (1050/2018). Yleistä tietosuojaa-asetusta sovelletaan laajasti henkilötietojen käsittelyyn, mukaan lukien henkilöluottotietojen käsittely. Yleinen tietosuojaa-asetus sisältää säännökset muun muassa henkilötietojen käsittelyn yleisistä periaatteista, käsittelyn oikeusperusteista, rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän vastuista sekä rekisteröidyn oikeuksista. Tietosuojalaki sisältää yleistä tietosuojaa-asetusta täydentäviä yleisesti sovellettavia säännöksiä muun muassa kansallisen valvontaviranomaisen eli tietosuojavaltuutetun osalta.

Henkilöluottotietojen käsittelyn valvonta

Tietosuojavaltuutettu valvoo luottotietolain mukaista luottotietotoimintaa ja muuta luottotietojen käsittelyä. Laissa säädetään eräistä tähän valvontaan liittyvistä toimivaltuuksista, mukaan lukien tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus sekä oikeus antaa määräyksiä luottotietotoiminnan harjoittajalle. Luottotietotoiminnan harjoittajan on ennen luottotietorekisteriin liittyvän toiminnan aloittamista tehtävä tietosuojavaltuutetulle ilmoitus toiminnastaan lain 38 §:n mukaisesti.

Henkilöluottotietojen ja muiden henkilötietojen käsittelyyn kohdistuu lisäksi suoraan yleisen tietosuojaa-asetuksen ja tietosuojalain nojalla kattavaa valvontaa riippumatta siitä, onko kyse yksityisestä vai viranomaisesta rekisterinpitäjänä tai henkilötietojen käsittelijänä. Valvonta koskee kaikkia tietosuojaa-asetuksessa tarkoitettuja henkilötietojen käsittelytilanteita ja käsittää muun muassa henkilötietojen käsittelyn yleisten periaatteiden kuten käyttötarkoitussidonnaisuuden ja täsmällisyyden periaatteiden noudattamisen valvonnan. Tietosuojavaltuutetulla on tietosuojaa-

asetukseen perustuvat laajat tutkintavaltuudet, korjaavat toimivaltuudet sekä hyväksymis- ja neuvontavaltuudet. Tietosuojavaltuutettu voi myös määrätä hallinnollisia seuraamusmaksuja tietosuoja-asetuksen rikkomuksista silloin, kun rekisterinpitäjä on yksityinen. Hallinnollisia seuraamusmaksuja ei voi määrätä viranomaiselle, vaan seuraamukset määräytyisivät virkamiesoikeudellisen ja rikosoikeudellisen vastuun sekä vahingonkorvausvastuun perusteella. Tietosuoja-asetuksen perusteella luonnollisella henkilöllä on käytettävissään tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain mukaiset oikeussuojakeinot suhteessa rekisterinpitäjään, mukaan lukien oikeus saada korvaus tietosuoja-asetuksen rikkomisesta aiheutuneesta aineellisesta tai aineettomasta vahingosta, mahdollisuus saattaa asia tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi ja oikeus hakea muutosta tietosuojavaltuutetun ratkaisuun hallinto-oikeudessa.

2.3 Luottokelpoisuuden arvioinnissa käytettävät tiedot

Kuluttajan luottokelpoisuuden arviointi

Kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia koskevat säännökset lisättiin kuluttajansuojalakiin (38/1978) vuonna 2010 kulutusluottolainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä, ja luotonantajan velvollisuuksia tiukennettiin vielä vuonna 2013 ns. pikaluottoihin liittyneiden ongelmien vähentämiseksi.

Kuluttajan luottokelpoisuuden arvioinnista säädetään nykyisin asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen osalta kuluttajansuojalain 7 a luvun 11 §:ssä ja muiden kuluttajaluottojen osalta 7 luvun 14 §:ssä. Ensiksi mainitun pykälän säännökset pohjautuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2014/17/EU kuluttajille tarkoitetuista kiinteää asunto-omaisuutta koskevista luottosopimuksista ja direktiivien 2008/48/EY ja 2013/36/EU sekä asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta, jäljempänä *asuntoluottodirektiivi*, 18 artiklan 1 ja 2 kohtaan ja 20 artiklan 1 kohtaan ja viimeksi mainitun pykälän säännökset Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 2008/48/EY kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta, jäljempänä *kulutusluottodirektiivi*, 8 artiklaan.

Kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava, kykeneekö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa (kuluttajan luottokelpoisuus). Arviointi on tehtävä kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien tietojen perusteella.

Pykälää koskevilla yksityiskohtaisissa perusteluissa on selostettu varsin yksityiskohtaisesti, mitä seikkoja luotonantajan yleensä tulisi vähintäänkin selvittää. Perusvaatimuksena on, että luotonantaja tarkistaa kuluttajan luottotiedot, millä nykyisin tarkoitetaan ainoastaan maksuhäiriömerkintöjä. Poikkeuksena ovat tapaukset, joissa luotonantaja tuntee entuudestaan kuluttajan taloudellisen tilanteen pidemmältä ajalta ja sillä on tämän johdosta perusteltu syy olettaa, että kuluttajalla on taloudelliset edellytykset täyttää sitoumuksensa. Luottotietoja ei myöskään tarvitse tarkistaa tapauksissa, joissa luotonhakija on maasta, josta luottotietoja ei ole saatavissa. Edelleen yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että luottotietojen ohella luotonantajan edellytetään hankkivan myös muita tietoja kuluttajan taloudellisesta asemasta kuluttajalta itseltään tai mahdollisista muista käytettävissä olevista lähteistä. Lisäksi on myös todettu, että tietoja kuluttajan tuloista ja muista taloudellisista olosuhteista tulisi hankkia myös rahamäärältään pienempiä luottoja myönnettäessä.

Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tarpeellisia tietoja kuluttajan maksuvaran ja siten luoton takaisinmaksukyvyyn arvioimiseksi ovat kuluttajan tulojen määrän ja perusteen lisäksi tämän menot, velat ja varat sekä mahdolliset takausvastuut. Maksuvaran selvittämisessä tulisi ottaa huomioon tulojen jatkuvuuteen vaikuttavat seikat, kuten työ- tai virkasuhteen laatu, sekä myös

seikat, jotka voivat todennäköisesti johtaa menojen merkittävään kasvuun, kuten luoton korkomenojen nouseminen. Mitä suuremmasta lainasta on kyse, sitä seikkaperäisemmät selvitykset ovat tarpeen.

Luotonantajalla on perustelujen mukaan velvollisuus kohtuullisin toimenpitein pyrkiä varmistamaan kuluttajan antamien tietojen oikeellisuus. Riittävää ei siis ole, että lainanhakijaa esimerkiksi internetissä tehtävässä lainahakemuksessa pyydetään vain laittamaan rasti ruutuun, jonka mukaan hänellä on säännölliset, tietyn suuruiset tulot. Tulotietojen varmistamiseksi kuluttajaa tulee tilanteesta riippuen pyytää toimittamaan esimerkiksi palkka- tai eläketodistus taikka maanviljelijöiden osalta viimeisin verotuspäätös ja erittelyosa. Perusteluissa todetun mukaisesti selvää on, että kuluttajan taloudellista asemaa koskevien tietojen lisäksi luotonantaja voi halutesaan arvioida kuluttajan luottokelpoisuutta myös muilla tavoilla, kuten tilastotietoihin pohjautuvilla menetelmillä. Yksinomaan tällaisten tietojen käyttäminen ei kuitenkaan yksityiskohtaisten perustelujen mukaan ole riittävää.

Asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja koskevat kuluttajansuojalain 7 a luvun 11 §:n säännökset vastaavat periaatteiltaan 7 luvun edellä selvitettyjä säännöksiä, mutta ovat jonkin verran täsmällisempiä, ja asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja koskeva pykälä sisältää myös säännökset luotonantajan velvollisuudesta kussakin yksittäistapauksessa tallentaa määräajaksi tiedot toimista, jotka on tehty kuluttajan luottokelpoisuuden arvioimiseksi. Lisäksi kuluttajansuojalain 7 a luvun 10 § sisältää säännökset kuluttajien luottokelpoisuuden arvioinnissa käytettävien menettelytapojen ja tietojen määrittämisestä sekä mainitun luvun 12 § säännökset tietojen pyytämisestä kuluttajalta luottokelpoisuuden määrittämiseksi.

Kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia koskeviin säännöksiin liittyy läheisesti luoton myöntämistä koskeva kuluttajansuojalain 7 luvun 16 a §, jota sovelletaan niin mainitun luvun soveltamisalaan kuuluviin kuluttajaluottoihin kuin 7 a luvun soveltamisalaan kuuluviin asunto-omaisuuteen liittyviin kuluttajaluottoihin. Luoton myöntämistä koskevat säännökset perustuvat asuntoluottodirektiiviin, mutta ne on kansallisesti laajennettu koskemaan muitakin kuluttajaluottoja. Mainitun pykälän mukaan luotonantaja saa myöntää luoton kuluttajalle ainoastaan, jos tämän luottokelpoisuuden arviointi osoittaa, että luottosopimuksesta johtuvat velvoitteet todennäköisesti täytetään luottosopimuksessa edellytetyllä tavalla (pykälän 2 momentti). Luotonantajan on myös määriteltävä kuluttajaluottojen myöntämisessä käyttämänsä periaatteet (pykälän 1 momentti).

Muiden kuin kuluttajaluottojen myöntäminen

Kun luotto myönnetään muulle kuin kuluttajan asemassa olevalle luonnolliselle henkilölle, kuluttajansuojalain säännökset muun muassa luottokelpoisuuden arvioinnista eivät tule sovellettaviksi. Luottokelpoisuuden arviointi ja sen laajuus ovat tällöin lähtökohtaisesti riippuvaisia luotonantajan omasta luottoriskien hallinnasta ja luottoriskipolitiikasta.

Luottoriskien hallinta luottolaitossectorilla

Kun luoton myöntäjänä on luottolaitos, sovellettavaksi tulevat muun muassa luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (610/2014), jäljempänä *luottolaitoslaki*, ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 575/2013, luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvaatimuksista ja asetuksen (E U) N:o 648/2012 muuttamisesta, jäljempänä *EU:n vakavaraisuusasetus*, säädetyt luottolaitostoimintaa koskevat edellytykset. Luottolaitoksen on toiminnassaan noudatettava luottolaitoslain 15 luvun 1 §:n mukaisesti myös hyvää pankkitapaa, mutta hyvän pankkitavan sisältöä luotonannossa ei ole tältä osin määritelty tarkemmin säädösten avulla.

Luottolaitosten on noudatettava luottolaitoslaissa ja EU:n vakavaraisuusasetuksessa säädettyjä luotto- ja vastapuoliriskien hallinnan vaatimuksia. Niiden tavoitteena on turvata asianmukainen riskienhallinta ja sen kautta luottolaitoksen vakavaraisuus. Laajemmassa kuvassa luottolaitosten luottoriskien hallinta on keskeisessä asemassa koko rahoitusjärjestelmän vakauden turvaamisessa, sillä luotto- ja vastapuoliriskit ovat sekä yksittäisen luottolaitoksen että koko luottolaitos-sektorin selkeästi merkittävien riskityyppejä. Kuluttajansuojalakiin sisältyvän luottokelpoisuuden arviointia koskevan sääntelyn tavoitteena on ehkäistä luottoa hakevan yksittäisen kuluttajan ylivelkaantuminen.

Luottolaitosten luotonannon on perustuttava luottolaitoslain 9 luvun 10 §:n 1 momentin mukaisiin terveisiin ja selkeästi määriteltäviin perusteisiin. Luottolaitoksilta edellytetään luottolaitoslain 9 luvun 10 §:n 2 momentissa sisäisiä menetelmiä, joilla se voi arvioida yksittäisiä luotto- ja vastapuoliriskejä. Luottolaitos ei saa luottoriskien arviointimenetelmissään tukeutua yksinomaan tai kaavamaisesti ulkopuoliseen luottoluokitukseen. EU:n vakavaraisuusasetukseen sisältyvät luottolaitostoimintaa koskevat pääomavaatimukset sekä tarkempia vastapuoliriskin mittaamiseen liittyviä säännöksiä.

Finanssivalvonta on antanut tarkemmat määräykset ja ohjeet luottolaitoslain mukaisten luotto- ja vastapuoliriskien hallinnan laadullisten vaatimusten soveltamisesta (Luottoriskien hallinta rahoitussektorin valvottavissa, määräykset ja ohjeet 4/2018). Sitovan määräyksen mukaan luottolaitosten luottopäätösten on perustuttava luottoanalyysiin. Taloudellisen aseman ja luottokelpoisuuden selvittämiseksi asiakkaasta pitää hankkia riittävästi tietoja, ja tietojen paikkansapitävyys on tarkoituksenmukaisella tavalla varmistettava. Finanssivalvonnan määräyksen mukaan kuluttajansuojalaissa säädettyä vastaavaa luottokelpoisuuden arviointivelvollisuutta on sovellettava myös muihin asiakasryhmiin, kuten pienyrittäjiin. Finanssivalvonnan edellä mainitussa määräyksessä määritellään ne seikat, joita luottopäätöksenteossa on ainakin huomioitava.

2.4 Rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seuranta ja valvonta

Toimivaltaiset viranomaiset

Rahoitusmarkkinoiden ja rahoitusvakauden valvontaan ja seurantaan liittyviä tehtäviä hoitavat Suomen Pankki, Finanssivalvonta ja Rahoitusvakausvirasto. Nämä viranomaistahot hyödyntävät tehtäviensä hoitamiseksi laajasti eri tyyppistä tietoa rahoitusmarkkinoiden tilasta. Myös Kilpailu- ja kuluttajavirasto ja kuluttaja-asiamies hoitavat luottomarkkinoiden valvontaan ja seurantaan liittyviä tehtäviä.

Suomen Pankki

Suomen Pankin ensisijaisena tavoitteena on ylläpitää hintavakautta, mutta sen on tuettava muutenkin talouspolitiikan tavoitteiden saavuttamista. Lisäksi sen tehtävänä on toteuttaa EKP:n neuvoston määrittelemää rahapolitiikkaa, huolehtia maksu- ja muun rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta sekä osallistua sen kehittämiseen, sekä huolehtia toimintansa kannalta tarpeellisten tilastojen laatimisesta ja julkaisemisesta.

Tehtäviensä hoitamiseksi Suomen Pankki käyttää laajalti tietoa rahoitusvakauteen ja ylipäänsä sekä julkiseen että yksityiseen talouteen liittyen. Kotitalouksien ja yritysten velkaantumista sekä luottomarkkinoita koskevat tiedot ovat tässä suhteessa avainasemassa. Suomen Pankin tarkastelunäkökulma koskee ensisijaisesti koko Suomen ja Euroopan talouden kokonaiskuvaa.

Finanssivalvonta

Finanssivalvonnan keskeisenä tavoitteena on finanssimarkkinoiden vakauden edellyttämä luotto-, vakuutus- ja eläkelaitosten ja muiden valvottaviksi säädettyjen vakaa toiminta, vakuutettujen etujen turvaaminen sekä yleinen luottamus finanssimarkkinoiden toimintaan. Tavoitteidensa toteuttamiseksi Finanssivalvonnalla on merkittäviä lupa- ja valvontatehtäviä. Se myöntää toimilupia finanssimarkkinoilla toimiville, kuten luottolaitoksille, vakuutusyhtiöille ja sijoituspalveluyrityksille, rekisteröi finanssimarkkinoilla toimivia ja vahvistaa niiden toimintaa koskevia sääntöjä sekä valvoo, että markkinatoimijat noudattavat niihin sovellettavia säännöksiä ja määräyksiä sekä toimilupiensa ehtoja.

Finanssivalvonnalla on yksittäisten valvottavien toiminnan valvontatehtävien ohella useita rahoitusmarkkinoiden vakauteen liittyviä tehtäviä, kuten finanssimarkkinoiden ja muun toimintaympäristön ja yleisten toimintaedellytysten kehityksen seuranta. Lisäksi Finanssivalvonta seuraa ja arvioi peruspankkipalvelujen saatavuutta ja hinnoittelua, edistää valvomiensa ohjaus- ja valvontajärjestelmien luotettavuutta sekä seuraa ja edistää tiedon saamista finanssipalveluista ja finanssimarkkinoiden toiminnasta.

Finanssivalvonnan johtokunta on makrovakauseräpolitiikan päätöksentekijä Suomessa. Päätöksentekoa valmistellaan viranomaisyhteistyössä. Suomen Pankki ja Finanssivalvonta valmistelevat yhdessä päätöksenteon taustalle analyysin makrovakauserän tilasta, jonka arvioimiseksi tarvitaan pääsy arvioinnin kannalta relevantteihin tietoihin. Makrovakauserävälineillä tarkoitetaan Finanssivalvonnan johtokunnan valtuuksiin sisältyviä makrovakauseräkohtaisiin määritettyjä toimenpiteitä, joilla pyritään ehkäisemään järjestelmäriskien toteutumista ja hillitsemään näiden negatiivisia vaikutuksia rahoitusjärjestelmän toimintaan.

Finanssivalvonnan tehtävät huomioiden sen tiedontarve liittyy sekä yksittäisten rahoitussektorin toimijoiden että yleisemmin rahoitusmarkkinoiden ja erityisesti luottolaitossektorin vakauden valvontaan.

Rahoitusvakauserävirasto

Rahoitusvakauserävirasto toimii kansallisena kriisintarkaisuviranomaisena rahoitusmarkkinoiden vakauden varmistamiseksi ja taloudellisiin vaikeuksiin joutuneiden luottolaitosten toiminnan uudelleenjärjestämiseksi. Rahoitusvakauseräviraston tehtävänä ja tavoitteina on mm. valvoa kriisintarkaisulain noudattamista yhdessä Finanssivalvonnan kanssa, osallistua kriisintarkaisuneuvoston (*Single Resolution Board*) työhön ja panna täytäntöön sen tekemät päätökset. Rahoitusvakauserävirasto tekee myös esityksiä ja aloitteita rahoitusalan kriisintarkaisua koskevien säännösten ja määräysten kehittämiseksi. Rahoitusvakauseräviraston tiedontarpeet liittyvät erityisesti luottolaitosten purettavuuteen ja toiminnan uudelleenjärjestelyihin tarvittaviin tietoihin.

Luottomarkkinoita koskeva tieto

Luottomarkkinoita koskeva tieto on ensiarvoisen tärkeää niin rahoitusmarkkinoiden vakautta analysoidessa kuin yleisemmin kansantalouden tilannekuvaa muodostettaessa. Tällä hetkellä luottomarkkinoita koskevien tietojen saatavuuteen liittyviä keskeisiä haasteita ovat tietolähteiden pirstaleisuus ja katvealueet. Luottomarkkinoita koskevia kattavimpia tietoja saadaan käytännössä luottolaitossektorin toimijoilta. Taloyhtiölainoista ei ole tällä hetkellä mahdollista saada kattavia tietoja kotitaloustasolla, vaikka taloyhtiölainojen kautta tapahtuva velkaantumisen on nousut kotitalouksien kokonaisvelkaantumisessa yhdeksi keskeiseksi osatekijäksi. Luottolaitossektorin ulkopuolisen luotonannon kasvaessa on tullut entistä tärkeämmäksi saada kattavasti tietoja luottomarkkinoista siitä riippumatta, onko luotonantaja toimiluvan varainen luottolaitos vai ei.

3 Tavoitteet

Esityksen tarkoituksena on perustaa positiivinen luottotietorekisteri, johon talletettaisiin tietoja luonnollisten henkilöiden luotoista ja tuloista. Positiivisella luottotietorekisterillä pyritään torjumaan ylivelkaantumista luomalla parempi tietopohja sekä yksittäisiin luotonantotilanteisiin että rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaan. Tavoitteena on, että rekisteristä tulee tietosisällöltään riittävä ja asianmukainen rekisterin käyttötarkoituksiin nähden.

Rekisterillä varmistettaisiin luotettavien tietojen saaminen luotonhakijan taloudellisesta tilanteesta arvioitaessa luotonhakijan luottokelpoisuutta luotonantotilanteessa. Tavoitteena on myös, että luonnolliset henkilöt rekisteröityinä saavat kootusti yhdestä paikasta ajantasaisen tiedon omista luotoistaan. Tarkoituksena on edistää kotitalouksien tietoisuutta omasta taloudellisesta tilanteestaan, millä voidaan ehkäistä ylivelkaantumista. Rekisterillä pyritään varmistamaan myös riittävän laajapohjainen ja kattava tietopohja viranomaisille, jotka tarvitsevat tietoja rahoitusmarkkinoiden vakauden ja luottomarkkinoiden valvontaan ja seurantaan liittyvien tehtäviensä hoitamiseksi ja päätöksentekonsa tueksi. Laissa säädettäisiin niistä tehtävistä, joita varten viranomaisille voisi luovuttaa rekisteristä tietoja. Tavoitteena on, että viranomaisilla olisi entistä helpompi keino saada tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa luotettavia ja kattavia tietoja rahoitus- ja luottomarkkinoista.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Positiivinen luottotietorekisteri

Esityksessä ehdotetaan perustettavaksi positiivinen luottotietorekisteri, jonka yhteisrekisterinpitäjiä olisivat Verohallinto ja Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. Rekisterin sisältämien tietojen ensisijainen käyttötarkoitus olisi luotonanto. Rekisteriin ehdotetaan talletettavaksi sellaiset luottoja koskevat tiedot, jotka ovat välttämättömiä luotonantajien laissa säädettyjen velvoitteiden täyttämiseksi. Luottokelpoisuuden arviointiin tarvittavia tietoja olisivat luottojen perustiedot, korkoa ja muita luottokustannuksia koskevat tiedot, vakuustiedot ja lyhennystiedot.

Rekisteriin ehdotetaan lisättäväksi eräät negatiiviset luottotiedot, jotka rinnastuisivat luottotietolaissa tarkoitettuihin maksuhäiriötietoihin. Näitä olisivat luoton maksuviivetiedot, jotka ovat välttämättömiä luotonantajien arvioissa luotonhakijan luottokelpoisuutta, koska ne antavat tietoa mahdollisista maksuvaikeuksista varhaisessa vaiheessa. Rekisteriin saisi myös tallentaa tiedot velkajärjestelystä ja yrityksen saneerauksesta, mitä pidetään välttämättöminä sen varmistamiseksi, että luottotietoraportista ilmenee, että luoton tiedot eivät päivitty rekisteriin sen vuoksi, että luonnollinen henkilö on velkajärjestelyssä tai yrityssaneerauksessa. Lisäksi rekisteriin talletettaisiin luonnollisen henkilön brutto- ja nettotulon laskennassa tarvittavat tuloja koskevat tiedot, jotka otetaan myös huomioon luottokelpoisuuden arvioinnissa.

Rekisterin tietoja saisi käyttää luotonannon lisäksi rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaa varten siinä laajuudessa kuin tiedot olisivat välttämättömiä näihin tarkoituksiin sekä Tilastokeskuksen laissa säädettäviin tarkoituksiin. Rekisteröidyt voisivat saada luottojaan ja tulojaan koskevia ajantasaisia tietoja rekisteristä sähköisen asiointipalvelun kautta.

Ilmoitusvelvollisuus

Esityksessä ehdotetaan, että laissa määriteltyjä luottoja koskevien tietojen ilmoittaminen rekisteriin on pakollista. Muussa tapauksessa rekisterin tietosisältö voisi jäädä merkittävältä osin väilinaiseksi, eikä rekisteri voisi riittävällä tavalla täyttää sille ehdotettuja käyttötarkoituksia ja tavoitteita. Velvollisuus tietojen ilmoittamiseen olisi ensinnäkin laissa täsmennettävillä luotonantajilla.

Lisäksi ilmoitusvelvollisia olisivat ne elinkeinonharjoittajat, joille luottosopimuksesta johtuvat luotonantajan oikeudet ovat siirtyneet. Tällaisia toimijoita voivat olla esimerkiksi perintätoimistot. Positiivisen luottotietorekisterin toimivuuden ja kattavuuden näkökulmasta on tärkeää, että tiedot luotosta eivät häviä rekisteristä tilanteessa, jossa luotto siirretään alkuperäiseltä luotonantajalta jollekin toiselle taholle. Kansaneläkelaitos ilmoittaisi rekisteriin opintolainojen takaus-
saavat.

Tietojen luovuttaminen rekisteristä

Luotonantajat saisivat rekisteristä tietoja erityisesti luotonannossa tehtävää luottokelpoisuuden arviointia varten. Luovutettavat tiedot kattaisivat ne tiedot, joita jo nykyisin on käytettävä luonnollisen henkilön luottokelpoisuuden arvioinnissa, ja jotka ovat välttämättömiä rekisterin ensisijaisen käyttötarkoituksen ja tavoitteen saavuttamiseksi. Positiivisella luottotietorekisterillä varmistettaisiin riittävän laajapohjainen ja kattava tietopohja myös viranomaisille, jotka tarvitsevat tietoja rahoitusmarkkinoiden vakauden ja luottomarkkinoiden valvontaan ja seurantaan liittyvien tehtäviensä hoitamiseksi sekä päätöksentekonsa tueksi. Tietoja luovutettaisiin ehdotetun lain mukaan Suomen Pankille, Finanssivalvonnalle, Rahoitusvakaussivastolle, kuluttajasi-
asiamiehelle ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Laissa säädettäisiin tarkkarajaisesti niistä tehtävistä, joita varten tietojen luovuttamista pidetään välttämättömänä. Lisäksi tietoja voisi luovuttaa rekisteristä Tilastokeskukselle tilastointia, tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevia tilastollisia selvityksiä varten.

Vapaaehtoinen luottokiello

Positiiviseen luottotietorekisteriin voitaisiin tallettaa tieto rekisteröidyn ilmoittamasta vapaaehtoisesta luottokiellosta. Merkinnän tarkoituksena olisi, että luotonantajan tulisi suhtautua luotonantoon tällaisen henkilön osalta erityisellä varovaisuudella ja huolellisuudella, mutta merkintä ei kuitenkaan estäisi luotonantoa kaikissa tilanteissa. Vapaaehtoinen luottokiello voi olla tarpeellinen erityisesti tilanteissa, joihin liittyy kohonnut riski rekisteröidyn henkilötietojen mahdollisesta väärinkäytöstä, kuten luoton hakeminen toisen henkilön henkilötiedoilla. Vapaaehtoisista luottokielloista on pidetty tärkeänä keinona myös rekisteröidyn oman talouden hallinnassa. Vapaaehtoisen luottokiellon tekeminen rekisteriin olisi henkilölle maksutonta.

Tieto vapaaehtoisesta luottokiellosta voitaisiin rekisteröidyn suostumuksella luovuttaa luottotietotoiminnan harjoittajalle luottotietolaissa tarkoitettuihin luottotietorekistereihin tallettamista ja rekisteristä luovuttamista varten.

Valvonta

Positiivisen luottotietorekisterin luottotietoraporttien käyttämistä osana kuluttajansuojalaissa säädettyä luottokelpoisuuden arviointivelvollisuuden noudattamista valvoisivat kuluttaja-asiamies sekä omien valvottaviensa osalta Finanssivalvonta ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Valvontatehtävä olisi luonteeltaan luotonantajien menettelytapojen valvontaa, joka tälläkin hetkellä kuuluu näiden viranomaisten tehtäviin. Positiivisen luottotietorekisterin raporttien luovuttamista ja hyödyntämistä ainoastaan sallittuihin käyttötarkoituksiin, kuten muutakin rekisteriin

liittyvää henkilötietojen käsittelyä, valvoisi tietosuojavaltuutettu. Positiivisesta luottotietorekisteristä annettavaan lakiin ei ehdoteta erityissäännöksiä tältä osin.

Esityksen mukaan luonnollisille henkilöille luottoja myöntävät luotonantajat olisivat velvollisia ilmoittamaan luottokantaansa koskevat tiedot positiiviseen luottotietorekisteriin. Ilmoitusvelvollisuuden noudattamista valvoisivat Finanssivalvonta ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto omien valvottaviensa osalta. Ilmoitusvelvollisuuden valvonta on katsottu tarkoituksenmukaiseksi kytkeä sen viranomaisen tehtäviin, joka valvoo muutakin kyseisen ilmoitusvelvollisen toimintaa.

Ehdotuksen mukaan ilmoitusvelvollisia olisivat myös eräät muut luonnollisille henkilöille luottoja myöntävät tahot kuin tällä hetkellä Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvomat tahot. Ilmoitusvelvollisuus siten kohdistuisi tältä osin myös sellaiseen luotonantotoimintaan, joka ei ole voimassa olevan lain mukaan elinkeino-oikeudellisen lupamenettelyn tai rekisteröintivelvollisuuden piirissä. Käytännössä kyse on yritysluotonantotoiminnasta silloin, kun luotonantaja ei samalla harjoita muuta rekisteröintiä tai toimilupaa edellyttävää toimintaa, kuten luottolaitos- tai maksulaitostoimintaa, tai myönnä kuluttajaluottoja. Toimilupa- ja rekisteröintivelvollisuuksien ulkopuolisten luotonantajien ilmoitusvelvollisuutta valvoisi Finanssivalvonta.

4.2 Ehdotusten EU-oikeudellinen arviointi

Ehdotuksen tavoitteena on erityisesti kuluttajien ylivelkaantumisen ehkäiseminen. EU:lle on annettu kuluttajansuojaa koskevaa toimivaltaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä SEUT, 169 artiklassa, joka mahdollistaa EU-tason toimenpiteet kuluttajien etujen suojelemiseksi ja kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi. Unioni ei ole antanut SEUT 169 artiklan tai muunkaan sopimuksen määräyksen nojalla positiivista luottotietorekisteriä koskevaa sääntelyä. Jäsenvaltioilla on siten toimivalta antaa kansallisia säännöksiä positiivisten luottotietojen tallettamisesta niitä koskevaan rekisteriin. Jäsenvaltio voi arvioida kansallisten syiden perusteella, minkälainen sääntely asiassa on tarpeen. Jäsenvaltion tulee kuitenkin ottaa sääntelyä antaessaan huomioon EU:n perussopimukset ja EU:n lainsäädäntö siltä osin kuin kansallisella sääntelyllä on niitä koskevia vaikutuksia tai kun kansallinen sääntely sisältää sellaisia säännöksiä, joita koskevista velvoitteista on säädetty EU:n säädöksissä. Positiivista luottotietorekisteriä koskevan sääntelyn osalta on huomioitava erityisesti EU:n tietosuojasääntely jäljempänä selostetulla tavalla.

Asian valmistelussa on arvioitu esityksen vaikutuksia EU:n perussopimuksissa taattuihin perusvapauksiin, koska ehdotettu lainsäädäntö koskisi myös ETA-valtioihin sijoittautuneiden luotonantajien Suomessa sijaitsevia sivuliikkeitä sekä muihin ETA-valtioihin sijoittautuneita luotonantajia, silloin kun ne tarjoavat luottoja Suomessa. Esityksen tavoitteiden toteutumisen kannalta on pidetty tärkeänä, että myös muihin ETA-valtioihin sijoittautuneiden luotonantajien Suomessa myöntämiä luottoja koskevat tiedot talletetaan rekisteriin. Perussopimusten näkökulmasta tulee erityisesti arvioida, toteutuuko Euroopan unionin toiminnasta tehtyyn sopimukseen, jäljempänä EUT-sopimus/SEUT, sisältyvä palvelujen vapaan liikkuvuuden periaate muihin ETA-valtioihin sijoittautuneiden luotonantajien osalta. Palveluiden vapaa liikkuvuus antaa yhteen jäsenvaltioon sijoittautuneelle taloudelliselle toimijalle oikeuden tarjota tilapäisesti palveluita toisessa jäsenvaltiossa. ETA-sopimuksella vapaan liikkuvuuden periaate on ulotettu koskemaan myös ETA-valtioissa sijaitsevia toimijoita. Valmistelun yhteydessä on arvioitu myös ehdotuksen suhdetta EUT-sopimuksen sisältämään sijoittautumisoikeuteen.

SEUT 56 artiklassa kielletään rajoitukset, jotka koskevat muuhun jäsenvaltioon kuin palvelujen vastaanottajan valtioon sijoittautuneen jäsenvaltion kansalaisen vapautta tarjota palveluja unionissa. Jäsenvaltion kansalaisiin rinnastetaan jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustetut yhtiöt. SEUT 57 artiklan mukaan palvelun tarjoaja saa tilapäisesti harjoittaa toimintaansa jäsenvaltiossa, jossa palvelu tarjotaan, niillä edellytyksillä, jotka tämä valtio asettaa kansalaisilleen. SEUT 49-54 artiklassa annetaan jäsenvaltioiden kansalaisille ja yhtiöille vapaus sijoittautua toisen jäsenvaltion alueelle ja kielletään sitä koskevat rajoitukset. Sijoittautumisoikeuteen kuuluu oikeus ryhtyä harjoittamaan ja harjoittaa itsenäistä ammattia sekä oikeus perustaa ja johtaa yrityksiä niillä edellytyksillä, jotka sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaan koskevat sen jäsenvaltion kansalaisia. EU:n tuomioistuimien on katsonut oikeuskäytännössään, että sellaisten kansallisten toimenpiteiden, jotka voivat haitata perussopimuksissa taattujen perusvapauksien käyttämistä tai tehdä niiden käyttämisestä vähemmän houkuttelevaa, tulee täyttää neljä edellytystä. Niitä on ensinnäkin sovellettava ilman syrjintää ja ne tulee voida perustella yleiseen etuun liittyvällä pakottavalla syyllä. Toteutettavien toimenpiteiden on myös oltava omiaan takaamaan niillä tavoiteltavan päämäärän toteuttaminen, eivätkä ne saa puuttua perusvapauksien enempää kuin mikä on tarpeen kyseisen päämäärän saavuttamiseksi (tuomio 30.11.1995, Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:194).

Esityksen arvioidaan mahdollistavan SEUT 57 artiklan edellyttämällä tavalla muissa jäsenvaltioissa sijaitsevien luotonantajien tarjoavan luottoja Suomessa. Ehdotetussa lainsäädännössä ei myöskään asetettaisi 56 artiklassa kiellettyjä rajoituksia. Ehdotetun sääntelyn sisältämät oikeudet ja velvollisuudet olisivat yhtäläiset Suomessa ja muihin ETA-valtioihin sijoittautuneille luotonantajille silloin, kun luottoja tarjotaan Suomessa. Luotonantajille asetettuja velvoitteita voidaan myös pitää välttämättömänä ehdotuksen yleistä etua koskevien tavoitteiden toteuttamiseksi. Toiseen ETA-valtioon sijoittautuneiden luotonantajien myöntämien luottojen osalta ei olisi velvollisuutta ilmoittaa tietoja rekisteriin silloin, kun luotonantaja ei asu Suomessa. Tältä osin tiedot voitaisiin kuitenkin tallettaa rekisteriin silloin, jos luotonhakijalla on tuloja Suomesta tai muu erityinen side Suomeen. Ehdotus ei myöskään estäisi muissa ETA-valtioissa sijaitsevien luotonantajien sijoittautumisoikeuden toteutumista Suomessa, koska sillä ei asetettaisi sivuliikkeen perustamista tai johtamista koskevia edellytyksiä.

EU:ssa on annettu kuluttajille myönnettävien luottojen osalta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/48/EY, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2008, kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta (kulutusluottodirektiivi) sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/17/EU, annettu 4 päivänä helmikuuta 2014, kuluttajille tarkoitetuista kiinteää asunto-omaisuutta koskevista luottosopimuksista ja direktiivien 2008/48/EY ja 2013/36/EU sekä asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta (asuntoluottodirektiivi). Kuluttajasuojalain 7 ja 7a luku kattavat kaikki kyseisissä direktiiveissä mainitut luottot eli niissä on kyse esityksessä tarkoitetuista kuluttajaluotoista. Molemmista direktiiveissä edellytetään jäsenvaltion varmistavan, että muiden jäsenvaltioiden luotonantajilla on rajat ylittävien luottojen yhteydessä pääsy kyseisessä jäsenvaltiossa käytettyihin tietokantoihin kuluttajien luottokelpoisuuden arvioimiseksi. Pääsyn edellytysten on oltava syrjimättömiä. Positiivisen luottotietorekisterin voidaan katsoa olevan direktiiveissä tarkoitettu tietokanta, johon pääsy toiseen ETA-valtioon sijoittautuneille luotonantajille on syrjimätöntä niiden tarjotessa direktiivien soveltamisalaan kuuluvia luottoja, koska niitä kohdellaan kyseisten luottojen osana yhdenvertaisesti vastaavia luottoja tarjoavien suomalaisten luotonantajien kanssa.

Unionin toimivallasta henkilötietojen suojaa koskevissa asioissa määrätään SEUT 16 artiklassa. Artiklan 2 kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto antavat tavallista lainsäätämisyksikköä noudattaen luonnollisten henkilöiden suojaa koskevat säännöt, jotka koskevat unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden, silloin kun viimeksi mainitut toteuttavat unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, suorittamaa henkilötietojen käsittelyä,

sekä säännöt, jotka koskevat näiden tietojen vapaata liikkuvuutta. Unioni on käyttänyt sisäistä toimivaltaansa SEUT 16 artiklan nojalla unionin toimielinten, elinten ja laitosten sekä jäsenvaltioiden suorittaman henkilötietojen osalta. Positiivisen luottotietorekisterin yhteydessä tapahtuva henkilötietojen käsittely kuuluisi EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan. Tietosuoja-asetusta on mahdollista täydentää unionin tai jäsenvaltion erityislainsäädännöllä siltä osin kuin tietosuoja-asetus sen nimenomaisesti sallii. Unioni ei ole käyttänyt toimivaltaansa antaakseen jäsenvaltioiden suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa erityislainsäädäntöä siltä osin kuin on kyse henkilöluottotietojen käsittelystä.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa käytettäisiin yleisen tietosuoja-asetukseen perustuvaa kansallista sääntelyliikkumavaraa siltä osin kuin se sisältää erityissäännöksiä henkilötietojen käsittelystä. Esityksen 4. lakiehdotuksen suhdetta tietosuoja-asetukseen on arvioitu yksityiskohtaisesti aiemmin eduskunnalle 28.6.2021 annetussa hallituksen esityksessä (HE 109/2021 vp). Henkilötietojen käsittelylle on oltava yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa tarkoitettu käsittelyn yleinen oikeusperuste. Tulorekisteriyksikön suorittamaan positiivisen luottotietorekisterin yhteydessä tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn soveltuvat oikeusperusteena yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ja e alakohta. Näistä ensin mainitun mukaan henkilötietojen käsittely on sallittua, kun se on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan käsittely on sallittua, kun se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Ottaen huomioon, että ehdotetussa positiivista luottotietorekisteriä koskevassa laissa säädettäisiin Tulorekisteriyksikön tehtäväksi ylläpitää rekisterinpitäjänä rekisteriä ja luovuttaa tietoja niiden saantiin oikeutetuille tiedonsaajille, rekisteriin liittyvän henkilötietojen käsittelyn ensisijainen oikeusperuste olisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, jonka perusteella rekisteröidyn oikeudet määräytyisivät. Käsittelyyn voidaan kuitenkin katsoa samanaikaisesti liittyvän myös e alakohdassa tarkoitettua yleistä etua koskevan tehtävän suorittamista tai julkisen vallan käyttöä.

Henkilötietojen käsittely ei voi perustua suoraan edellä mainittuihin tietosuoja-asetuksen kohtiin, vaan artiklan 3 kohdan mukaisesti käsittelyn perustasta on säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Koska asiaa koskevaa unionin oikeutta ei ole, positiivisen luottotietorekisterin yhteydessä tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä on säädettävä erikseen kansallisessa laissa. Kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttö perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan, jonka perusteella tietosuoja-asetuksen säännöksiä voidaan mukauttaa antamalla erityisiä säännöksiä esimerkiksi käsiteltävien tietojen tyypistä, rekisteröidyistä, henkilötietojen luovuttamisesta ja käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Kun käsittely perustuu yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, tulee jäsenvaltion lainsäädännön täyttää yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Kansallisen henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn tarpeen arvioinnissa olisi lisäksi noudatettava riskiperusteista lähestymistapaa. Esityksen 1. lakiehdotukseen sisältyvän sääntelyliikkumavaran käytön välttämättömyyttä ja oikeasuhteisuutta sekä sen vaikutuksia ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien suojaan arvioidaan jaksossa 12.

4.3 Jatkokehitystarpeet

Esityksen valmistelun aikana on arvioitu myös mahdollisuuksia sisällyttää positiiviseen luottotietorekisteriin tietoja taloyhtiölainaosuuksista. Niiden sisällyttämistä positiiviseen luottotietorekisteriin on pidetty lakiehdotuksen valmistelun aikana ensiarvoisen tärkeänä, koska taloyhtiölainaosuudet muodostavat oleellisen osan kotitalouksien velkaantumisesta ja niitä koskevat tiedot ovat siten tärkeitä ylivelkaantumisen torjunnan kannalta. Nämä tiedot ovat myös oleellista tietoa rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden analysoinnissa ja valvonnassa.

Taloyhtiölainaosuuksia koskevat tiedot voitaisiin siirtää huoneistotietojärjestelmästä, kun tiedot ovat siitä saatavilla huoneistotietojärjestelmän jatkokehityshankkeen myötä. Tästä syystä taloyhtiölainaosuuksia koskevien tietojen sisällyttäminen positiiviseen luottotietorekisteriin olisi tarkoituksenmukaisinta toteuttaa erillisillä lainmuutoksilla, kun se on huoneistotietojärjestelmää koskevan lainsäädännön valmistelun ja huoneistotietojärjestelmän oman kehitystyön kannalta mahdollista. Huoneistotietojärjestelmän jatkokehityshanke on asetettu syyskuussa 2021 ja sen toimikausi päättyy 31.12.2026.

Lisäksi positiivisen luottotietorekisterin tietosisällön osalta on tarpeen myöhemmin arvioida, tulisiko sen sisältää ehdotettua laajemmin yritysrahoitustietoja. Näitä tietoja ovat esimerkiksi mikro- ja pk-yrityssectorille myönnettyt luotot sekä yhtiömiesten antamat tällaisiin luottoihin liittyvät takaukset.

Esityksen valmistelun aikana on ehdotettujen käyttötarkoitusten lisäksi tuotu esiin muitakin mahdollisia positiiviseen luottotietorekisteriin kerättävien tietojen käyttötarkoituksia, kuten mahdollisuus hyödyntää tietoja joiltakin osin luotonvalvonnassa, sekä talous- ja velkaneuvonnassa ja perinnän suunnittelussa. Näiden käyttötarkoitusten ja tietojen välttämättömyyttä ei ole kuitenkaan arvioitu tarkemmin.

4.4 Pääasialliset vaikutukset

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen aiheuttaisi hallituksen esityksessä ehdotetussa laajuudessaan Verohallinnon Tulorekisteriyksikölle vuosille 2021–2024 arviolta 41,8 miljoonan euron kertaluonteiset kustannukset. Jatkuvan toiminnan osalta on alustavasti arvioitu, että perustoiminnan vuosikustannustaso olisi yhteensä noin 12,1 miljoonaa euroa vuodessa alkaen vuodesta 2023 ja sisältäen 49 henkilön henkilöstömenot. Lisäksi keväällä 2026 käyttöönotettavan toisen kokonaisuuden toteutuksesta aiheutuisi arviolta noin 13,8 miljoonan euron kertaluonteiset kustannukset vuosille 2024–2026. Laajennus kasvattaisi myös perustoiminnan vuosikustannustasoa noin 5,5 miljoonalla eurolla alkaen vuodesta 2025 ja sisältäen noin 15 henkilön henkilöstömenot. Kertaluontoisia kustannuksia tai perustoiminnan vuosikustannuksia ei ole mahdollista miltään osin kattaa Verohallinnon Tulorekisteriyksikön olemassa olevien toimintamenojen puitteissa, vaan ne edellyttävät kokonaisuudessaan lisärahoitusta. Kertaluontoisista kustannuksista 0,25 miljoonaa euroa on jo huomioitu vuoden 2020 budjetissa ja 5,25 miljoonaa euroa vuoden 2021 budjetissa (menomomentti 28.10.03). Vuosien 2022–2024 julkisen talouden suunnitelman kehyksissä hankkeelle on merkitty 29,2 miljoonaa euroa. Kehyksien mukaisesti vuoden 2022 talousarvioesityksessä on ehdotettu rekisterin toteutukseen 13 miljoonaa euroa momentille 28.10.03. Jäljelle jäävät kertaluonteiset kustannukset ja esityksestä aiheutuvat vuosikustannukset olisi katettava myöhemmistä valtion talouden kehyspäätösten ja valtion talousarvion mukaisista määrärahoista.

Positiivisen luottotietorekisterin tuottamista luottotietoraporteista perittäisiin käyttömaksuja rahoitussektorin toimijoilta valtion maksuperustelain (150/1992) mukaisesti omakustannusarvoon perustuen. Luottotietoraporttien tuottamiseen liittyväksi omakustannusarvoksi on arvioitu muodostuvan kokonaisuudessaan 50–60 prosenttia perustamis- ja käyttökustannuksista, mikä osuus on tarkoitus rahoittaa käyttömaksuina. Rekisterin perustamiskustannukset on tarkoitus jakaa vuotuisiksi kustannuksiksi noin 10 vuoden poistoaikaa noudattaen. Omakustannusarvon osuus kustannuksista tulee tarkentumaan rekisterin perustamistyön edetessä.

Luottotietoraporteista perittävät käyttömaksut on tarkoitus veloittaa omakustannusarvoon perustuen kappalehinnoittelun mukaisesti. Käyttömaksujen laskutus tapahtuisi kuukausittain kunkin luotonantajan rekisteristä tilaamien luottotietoraporttien kappalemäärän perusteella. Yksittäisestä raportista perittävään maksuun vaikuttaisi suurelta osin luottotietoraporttien kyselyiden volyyymi, jonka on alustavasti arvioitu olevan vuositasona noin 10 miljoonaa kappaletta. Arvio perustuu osittain Finanssiala ry:ltä saatuihin tietoihin sen jäseninä olevilta luottolaitoksilta vuosittain haettavien luottojen lukumääristä. Lisäksi arviossa on huomioitu se, että luottotietoraportteja tulisivat käyttämään myös useat sellaiset luotonantajat, jotka eivät ole Finanssiala ry:n jäseniä. Niiden osalta alustava arvio perustuu keväällä 2021 Tulorekisteriyksikön tekemään sidosryhmäselvitykseen. Muiden kuin Finanssiala ry:n jäsenyritysten osalta on kuitenkin huomattava, ettei niiltä vuosittain haettujen luottojen lukumääristä ole saatavissa kattavia tietoja toimijakentän järjestäytymättömyydestä johtuen. Edellä mainitulla volyymiarviolla luottotietoraportista perittävä kappalehinta asettuisi tällä hetkellä käytettävissä olevien tietojen perusteella 1–2 euron välille.

Ehdotuksen mukaan Kansaneläkelaitos olisi velvollinen ilmoittamaan positiiviseen luottotietorekisteriin opintolainojen takaussaatavakantaa koskevia tietoja. Kansaneläkelaitoksen tekemän alustavan arvion mukaan tästä aiheutuvat ICT-kustannukset olisivat noin 400–460 tuhatta euroa kertaluonteisina kuluina, jotka toteutuisivat arviolta vuosina 2021–2024. Sen jälkeen ylläpitokulujen (ilman jatkokehitystä tai muita muutoksia järjestelmiin) on arvioitu olevan noin 30 000 euroa vuodessa. Vuosien 2021 ja 2022 kustannukset on huomioitu vuoden 2022 talousarvioesityksen Kansaneläkelaitoksen toimintamenojen määrärahan mitoituksessa.

Ehdotuksella mahdollistettaisiin rekisterin tietojen käyttö erälle viranomaisille. Tältä osin ehdotuksessa ei asetettaisi uusia velvollisuuksia Finanssivalvonnalle, Suomen Pankille, Rahoitusvakausvirastolle, Kilpailu- ja kuluttajavirastolle, kuluttaja-asiamiehelle tai Tilastokeskukselle. Viranomaisille luovutettavien tietojen kulut katettaisiin budjettivaroista. Positiivisen luottotietorekisterin hyödyntämisen mahdollistavat tietojärjestelmä- ja henkilöresurssikustannukset voidaan tämänhetkisen arvion perusteella pääosin kattaa näiden viranomaisten toimintamenojen puitteissa. Tietojen hyödyntäminen viranomaisten omissa tietojärjestelmissä edellyttäisi kuitenkin tietojärjestelmämuutoksia ainakin osalle viranomaisista. Kustannuksia aiheutuisi esimerkiksi tietojen aggregoinnista ja teknisistä rajapinnoista. Kustannukset voivat vaihdella viranomaisittain riippuen luovutettavien tietojen sisällöstä ja tiedonluovutusten teknisestä toteutustavasta. Osittain kustannuksia voi olla mahdollista alentaa viranomaisyhteistyön avulla. Kunkin viranomaisen mahdolliset lisärahoitustarpeet olisi käsiteltävä erikseen valtion talouden kehyspäätösten ja valtion talousarvion mukaisten määrärahojen puitteissa. Alustavan arvion mukaan rekisterin viranomaiskäytön osuus rekisterin kustannuksista asettuisi 40–50 % välille. Arviota kustannusten jakaantumisesta rekisterin viranomaiskäytön ja muun käytön välille on kuitenkin tarkennettava myöhemmin, kun tietojärjestelmän arkkitehtuurista, luovutettavien tietojen sisällöstä ja tarvittavasta henkilötyöpanoksesta on käytettävissä kattavampi käsitys.

Suomen Pankin alustavan arvion mukaan sille aiheutuisi rekisterin kautta hyödynnettävien tietojen käytöstä sen omiin järjestelmiin kohdistuvia tietojärjestelmäkustannuksia sekä itse tiedon käyttöön ja sen analysointiin liittyviä kustannuksia. Suomen Pankin alustavan arvion mukaan perustamisvaiheen kustannukset olisivat sille 184 000 – 588 000 euroa ja jatkuvat kustannukset 79 000 – 158 000 euroa vuosittain. Muiden viranomaisten osalta kustannusarviot eivät ole vielä selvillä.

Vaikutukset viranomaistoimintaan

Ehdotettujen säännösten mukaan positiivisen luottotietorekisterin perustamisesta seuraisi, että luotonantajat ja eräät muut tahot olisivat laajasti velvollisia ilmoittamaan luottokantaansa koskevat tiedot positiiviseen luottotietorekisteriin. Tämä olisi luonteeltaan uuden tyyppinen velvoite rahoitussektorille. Ilmoitusvelvollisuuden valvontaan liittyvät viranomaistehtävät ehdotetaan jaoteltavaksi Finanssivalvonnan ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston kesken noudattaen vastaavaa tehtävänjakoa kuin miten ilmoitusvelvollisiin tahoihin liittyvä toimilupaan tai rekisteröintivelvollisuuteen liittyvä elinkeino-oikeudellinen valvonta on järjestetty.

Verohallinnon Tulorekisteriyksikölle ehdotettu rekisterinpitotehtävä olisi uusi ja lisäisi yksikön työmäärää huomattavasti (ks. tarkemmin edellä valtiontaloudelliset vaikutukset). Uuden rekisterin tietosisältö muodostuisi luotonantajien ilmoittamista tiedoista, mistä seuraa uudenlaista yhteistyötä ilmoitusvelvollisten kanssa. Yksikön olisi lisäksi kehitettävä yhteistyötä ilmoitusvelvollisuutta valvovien viranomaisten kanssa. Tähän yhteistyöhön sisältyisi esimerkiksi havaituista laiminlyönneistä ilmoittaminen. Tulorekisteriyksikön lisätyön määrään vaikuttaisi myös se, että osa ilmoittautumis- ja ilmoitusvelvollisista luotonantajista ei kuulu toistaiseksi elinkeinotoiminnan osalta Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvonnan piiriin, ja niiden toiminnasta on vain vähän tietoa. Näillä muulle luonnolliselle henkilölle kuin kuluttajalle luottoja myöntävillä luotonantajilla ei ole myöskään laissa säädettyä oikeutta tai velvollisuutta käsitellä positiivisia luottotietoja. Tämä edellyttäisi muita luotonantajia enemmän selvitys- ja arviointityötä tietolupaprosessin yhteydessä.

Finanssivalvonnalle ja Etelä-Suomen aluehallintovirastolle seuraisi lisätyötä erityisesti sen valvomisesta, ovatko niiden omissa rekistereissä olevat luotonantajat ilmoittautuneet ilmoitusvelvollisiksi, jos ne myöntävät ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia luottoja. Lisätyötä seuraisi myös esimerkiksi siitä, että valvontaviranomainen antaisi tarvittaessa lausuntoja siitä, mitkä tahot ovat ilmoittautumis- ja ilmoitusvelvollisia, sekä tarvittaessa valvontatoimenpiteiden käynnistämisestä epäillyissä ilmoittautumis- tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntitilanteissa. Valvontatehtävän hoitaminen edellyttäisi myös yhteistyötä Tulorekisteriyksikön kanssa. Esitystä valmisteltaessa on arvioitu, että ilmoitusvelvollisuuden valvonnasta ei tulisi aiheutumaan merkittävää lisätyötä Finanssivalvonnalle tai Etelä-Suomen aluehallintovirastolle. Keskeinen osa ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnasta tapahtuisi käytännössä samalla, kun Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö seuraa rekisterin toimintaa tekniseltä kannalta. Päällekkäistä rekisterin ilmoitusliikenteen teknistä monitorointia ei ole siten tarpeen järjestää Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimesta. Valvontayhteistyön vaikutuksia Finanssivalvonnan ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston työmäärään olisi kuitenkin seurattava lain soveltamisen aikana.

Ehdotettu ratkaisu ilmoitusvelvollisuuden valvonnan suhteen vähentää valvontatyöhön tarvittavaa resurssitarvetta verrattuna positiiviseen luottotietorekisteriin liittyvien valvontatehtävien keskittämiseen yhdelle taholle, koska ehdotetulla tavalla positiiviseen luottotietorekisteriin liittyvä ilmoitusvelvollisuuden valvonta nivoutuu yhteen toimijoiden muun elinkeino-oikeudellisen valvonnan kanssa. Ilmoitusvelvollisia tahoja olisivat kuitenkin myös eräät muut tahot kuin ne, jotka tällä hetkellä ovat elinkeino-oikeudellisen valvonnan piirissä. Näitä tahoja ovat erityisesti toimilupa- ja rekisteröintivelvoitteen ulkopuoliset yritykset, jotka tarjoavat luottoja muulle luonnolliselle henkilölle kuin kuluttajalle. Ehdotettujen säännösten mukaan ilmoittautumisvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden valvontaa hoitaisi tältä osin Finanssivalvonta. Lisätyötä aiheutuisi siitä, että näiden luotonantajien osalta luotonantotoiminta ei ole entuudestaan valvontaviranomaiselle tuttua, jolloin valvonta voisi edellyttää enemmän selvitystyötä. Tämä voi aiheuttaa Finanssivalvonnalle vähäistä lisäresursoinnin tarvetta. Tarkkaa lisätyön määrää on kuitenkin mahdotonta arvioida, koska sellaisten elinkeinotoiminnan osalta valvomattomien luotonantajien lukumäärä, jotka myöntävät luottoja muulle luonnolliselle henkilölle kuin kuluttajalle, ei ole ollut valmistelun aikana tiedossa.

Ehdotetulla uudella lainsäädännöllä ei luoda uusia tehtäviä tietosuojavaltuutetulle. Tietosuojavaltuutetun tehtävät seuraavat suoraan voimassa olevasta lainsäädännöstä. Tästä huolimatta positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotosta aiheutuu lisätyötä tietosuojavaltuutetulle.

Maksuhäiriömerkintöihin ja muihin luottotietoihin liittyviä asioita on aikavälillä 2019–2020 tullut tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille yli 50 kappaletta vuosittain. Suurimmaksi osaksi vireille tulevat asiat koskevat asian vireille saattajan maksuhäiriömerkinnän perusteiden oikeellisuutta. Näissä tapauksissa asioita ryhdytään käsittelemään kanteluasioina, joiden osalta asian käsittely tietosuojavaltuutetun toimistossa päättyy valituskelpoiseen päätökseen, ellei asia raukea ennen tätä. Nykyisin vireille tulevat asiat kattavat myös muita luottotietotoimintaa koskevia kanteluita, tiedusteluita sekä yritysten yleisen tietosuoja-asetuksen 33 artiklan nojalla tekemiä ilmoituksia tietoturvaloukkauksista. Myös ilmoitukset luottotietotoiminnan harjoittamisen aloittamisesta kuuluvat samaan asiaryhmään. Henkilöluottotietoja käsitteleviä luottotietotoiminnan harjoittajia on toistaiseksi kaksi. Tietosuojavaltuutetun valvonnan piiriin kuuluvia yritysluottotietoja käsitteleviä ilmoituksen tehneitä luottotietotoiminnan harjoittajia oli kesään 2021 mennessä yhteensä kuusi. Henkilöluottotietoja käsitteleviä luottotietotoiminnan harjoittajia on kaksi. Lisäksi tietosuojavaltuutetun toimiston puhelinneuvontaan tulee viikoittain muutamia luottotietoja, lähinnä maksuhäiriömerkintöjä, koskevia puheluita. Tällä hetkellä maksuhäiriömerkintöihin ja muihin luottotietoihin liittyvien asioiden hoitamiseen kuuluu tietosuojavaltuutetun toimistossa vuositasolla noin yksi henkilötövuosi.

Koska luottotietojen käsittelyyn liittyvät kysymykset ovat rekisteröidyn luonnollisen henkilön kannalta usein merkittäviä ja luottotiedot vaikuttavat esimerkiksi rekisteröidyn mahdollisuuteen saada luottoa, tietosuojavaltuutetun toimistossa vireille tulevien asioiden määrän ennakoidaan kasvavan positiivisen luottotietorekisterin myötä keväästä 2024 lähtien. Esityksestä arvioidaan aiheutuvan tietosuojavaltuutetun toimistolle vuodesta 2024 lähtien noin 0,5 henkilötövuoden lisäresurssitarve. Esityksestä aiheutuva työmäärän lisäys olisi katettava olemassa olevista valtion talouden kehyspäätösten ja valtion talousarvion mukaisista määrärahoista. Esityksestä seuraava työmäärän lisäys huomioidaan tulevissa kehysneuvotteluissa ottaen huomioon tietosuojavaltuutetun resurssien ja työmäärän kehitys myös yleisemmin. Lainsäädännön tarkempia vaikutuksia tietosuojavaltuutetun suorittamaan valvontaan olisi lisäksi seurattava rekisteristä ja sen valvonnasta saatavan soveltamiskokemuksen perusteella.

Kilpailu- ja kuluttajaviraston kuluttaja-asiamiehen valvonnan ja kilpailuvalvonnan osalta vähäinen lisätyö on mahdollista hoitaa valvontatyön priorisoinnilla. Toisaalta rekisterin käyttö voi mahdollistaa yksittäisissä valvonta-asioissa työn tehostamisen. Positiivisen luottotietorekisteri mahdollistaa myös toiminnan muutoksia tiedon hyödyntämisen kautta. Luotonantoa ja velkaantumista pystytään uuden infrastruktuurin myötä paremmin säätelemään ja valvomaan. Tavoitteena on, että tämä näkyy velkaongelmien vähentymisenä.

Uudella rekisterillä arvioidaan olevan vähäistä vaikutusta myös oikeusaputoimistojen talous- ja velkaneuvontaan. Neuvojan olisi tunnettava uuden rekisterin käytön vaikutukset kuluttajiin ja luottokelpoisuuden arviointiin. Talous- ja velka-asioiden toteutuneella neuvonnalla arvioidaan olevan ylivelkaantumista ehkäisevää vaikutusta.

Vaikutukset kotitalouksien ja luotonantajien asemaan

Positiivisen luottotietorekisterin perustaminen yhdessä luottokelpoisuuden arviointiin veloitettavien säännösten täsmentämisen kanssa on keskeinen toimenpide kotitalouksien ylivelkaantumisen hillitsemisessä. Ehdotuksen arvioidaan kokonaisuutena ennaltaehkäisevän erityisesti harmitsematonta ylivelkaantumista, sillä luotonantajilla olisi mahdollisuus – ja kuluttajaluottojen

osalta velvollisuus – tarkistaa luotonhakijaa koskevat ajantasaiset tiedot luottotietorekisteristä luoton myöntämistä harkittaessa.

Keväällä 2021 laaditussa selvityksessä positiivisen luottotietorekisterin vaikutuksista tarkastellaan vaikutuksia, joita asiakasta koskevan tiedon jakamisella on luottomarkkinoiden eri toimijoihin ja kuluttajien ylivelkaantumiseen. Velkavelvoitteisiin ja niiden hoitamiseen liittyvien tietojen parempi läpinäkyvyys niin luotonantajille kuin velallisille edesauttaa kotitalouksien taloudenhallintaa. Ehdotetun sähköisen asiointipalvelun kautta velalliset pääsisivät tarkastelemaan velkavelvoitteita koskevia luottotietorekisteriin merkittyjä tietoja, mikä antaisi heille paremmat mahdollisuudet seurata omaa taloudellista tilannettaan. Osa ylivelkaantumisesta voi aiheutua siitä, että velallisilla on puutteellinen ymmärrys lainojensa suuruudesta tai kuukausittaisten lainanhoitokustannusten kokonaismäärästä. Positiivinen luottorekisteri helpottaisi kokonaistilanteen hahmottamista ja saattaa sitä kautta vähentää ylivelkaantumista. Lisäksi velvoitteita ja niiden hoitamista koskevien tietojen parempi saatavuus luotonannossa loisi kannustimen kotitalouksille harkita tarkemmin velanottoa ja hoitaa jo olemassa olevat velvoitteet täsmällisesti.

Positiivinen luottotietorekisteri tulee todennäköisesti ehkäisemään ylivelkaantumista sellaisten luotonhakijoiden osalta, jotka ovat velkaantuneet useasta eri lähteestä, ja niissä tilanteissa se toisi lisäarvoa verrattuna pelkkään negatiiviseen luottotietoon. Rekisterin sisältämällä tiedoilla ei kuitenkaan kyettäisi vastaamaan kaikkiin ylivelkaantumista koskeviin haasteisiin. Näin olisi esimerkiksi silloin, kun ylivelkaantuminen on saanut alkunsa erilaisista riippuvuuksista tai odottamattomasta tilanteesta, kuten työpaikan menetyksestä, avioerosta tai henkilön tuloihin tai menoihin merkittävästi vaikuttavasta muusta tilanteesta.

Luottotietojen kattavuuden parantumisella tulee olemaan vaikutuksia luottojen saatavuuteen ja luottojen hinnoitteluun. Kattavien luottotietojen saatavuus suoraan rekisteristä voi luotonhakijoiden näkökulmasta mahdollisesti helpottaa luottojen hakemista ja luottojen kilpailuttamista, koska luottotietoraporteilta suoraan saatavat tiedot voivat korvata nykyisin luottohakemuksilla yksityiskohtaisemmin ilmoitettavat tiedot. Tämä on omiaan lisäämään kilpailua luottomarkkinoilla.

Kattavampien luottotietojen saatavuus voi kasvattaa luottojen hinnoittelun asiakaskohtaisia eroja, kun lainanhakijan luottoriskiä voidaan arvioida nykyistä tarkemmin ja luotettavammin. Luotonantajat hinnoittelevat luottoriskin korkeammaksi niiden luotonhakijoiden osalta, joilla on suurempi velkarasite suhteessa tuloihin ja on mahdollista, että heidän osaltaan luoton hinta nousee. Sen sijaan niiden luotonhakijoiden osalta, joiden kokonaisvelkaantuminen suhteessa tuloihin on matala, luoton hinta voi madaltua.

Osalle luotonhakijoista mahdollisuus saada luottoa voi positiivisen luottotietorekisterin myötä parantua, mutta osalle se voi heiketä. Esimerkiksi luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten myönnettävien luottojen saatavuus voisi heikentyä siinä tapauksessa, että rekisteriin liittymisen kustannukset ja jatkuvat kustannukset ovat merkittävät suhteessa pienten luotonantajien kyseessä olevien luottotuotteiden tuottoon. Tällaisessa tapauksessa osa luottomarkkinoilla toimivista luotonantajista voisi keskittyä tarjoamaan muita yritysluottoja. Toisaalta tällaiseen vaikutukseen liittyy runsaasti epävarmuutta, ja uusi rekisteri tarjoaisi tehokkaan työvälineen myös luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten luottoja myöntäville arvioida asiakkaidensa luottokelpoisuutta ja luottoriskejä. Koska positiivinen luottotietorekisteri mahdollistaisi ajantasaisen tulo- ja velkatietojen tarkistamisen, rekisterin käyttöönoton arvioidaan kuitenkin vaikeuttavan luottojen saatavuutta nykyiseen verrattuna erityisesti niissä tapauksissa, joissa luotonhakija velkojaan ja tulojaan koskevien puutteellisten tietojen johdosta nykyisin onnistuu saamaan luottoa, mutta luotonantaja ei luottoa olisi myöntänyt, jos tällä olisi ollut oikeat tiedot luotonhakijan veloista ja tuloista. Tämä vaikutus luotonsaannin vaikeutumiseen olisi rekisterille

asetettujen tavoitteiden mukainen. Rekisterin tarkoitus on ehkäistä kotitalouksien ylivelkaantumista ja rekisterin myötä luotonsaanti siten vaikeutuisi ylivelkaantumisvaarassa oleville henkilöille. Positiivinen luottorekisteri voi kuitenkin parantaa mahdollisuuksia luotonsaantiin sellaisille luotonhakijoille, jotka eivät ole saaneet aikaisemmin lainaa riskiprofiilinsa epäselvyyden takia.

Positiivisella luottorekisterillä voi olla vaikutusta myös maksuhäiriömerkintöihin. Niitä oli vuonna 2020 Suomen Asiakastieto Oy:n tilastojen mukaan noin 392 000 luonnollisella henkilöllä. Tällaisten henkilöiden määrä on kasvanut melko tasaisesti vuodesta 2011 lähtien. Merkittävä osuus maksuhäiriöistä johtuu kulutusluotoista. Tiedon lisääntymisellä luotonhakijalle aiemmin myönnettyjen luottojen kokonaismääristä olisi todennäköisesti maksuhäiriömerkintöjä ennalta estävää ja vähentävää vaikutusta, kun luotonhakijalle ei yhtä helposti myönnettäisi uusia luottoja. Toisaalta positiivinen luottotietorekisteri yhdessä luottotietolakiin aiemmin ehdotettujen maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen muutosten kanssa voisi parantaa maksuhäiriömerkinnän saaneiden velallisten mahdollisuutta saada luottoa erityisesti niissä tilanteissa, joissa velallinen on suoriutunut veloistaan ja maksuhäiriömerkinnät on poistettu. Hyvä positiivinen tieto voi vakuuttaa luotonantajat myöntämään lainaa silloin, kun sitä ei myönnettäisi negatiivisten luottotietojen perusteella.

Positiivisella luottotietorekisterillä on luotonhakijoiden näkökulmasta myös henkilötietojen suojaan ja tietoturvallisuuteen liittyviä riskejä, jotka liittyvät muun muassa tiedon määrän ja laadun varmistamiseen ja tietojen väärinkäyttöön (ks. tarkemmin jakso 4.5). Toisaalta ehdotukseen on sisällytetty myös väärinkäytösten havaitsemista ja estämistä parantavia säännöksiä. Rekisteröity voisi itse asiointipalvelun välityksellä seurata luottotietojensa käyttöä. Ehdotuksen mukainen omaa luottokieltoa koskeva merkintä puolestaan parantaisi luonnollisen henkilön mahdollisuuksia ehkäistä henkilötietojensa väärinkäyttöä esimerkiksi identiteettivarkaus tilanteissa erityisesti sen johdosta, että luottokiellon ilmoittaminen olisi maksutonta ja tieto voitaisiin rekisteröidyn suostumuksella luovuttaa edelleen luottotietotoiminnan harjoittajille. Ehdotettu omaa luottokieltoa koskevan syyn kirjaaminen auttaisi luottokiellon merkityksen arviointia luottoa myönnettäessä sekä sitä, että rekisteröity tulee luotonannossa arvioiduksi oikeiden ja luotettavien tietojen valossa. Toisaalta luonnollisen henkilön on jo nykyisin mahdollista ilmoittaa luottokielto negatiivisiin luottotietorekistereihin. Sen arvioiminen, missä määrin luonnolliset henkilöt siirtyisivät käyttämään pelkästään uuden rekisterin tarjoamaa keskitettyä mahdollisuutta, ei ole mahdollista. Sen arvioidaan kuitenkin olevan houkutteleva. Negatiivisiin rekistereihin siirrettävien tai sinne erikseen ilmoitettujen luottokieltojen merkitys ei kuitenkaan täysin katoaisi, huomioiden kyseisten rekisterien laajat käyttötarkoitukset.

Luottotietoraportilta ilmenisivät ehdotuksen mukaan vähintään 60 päivän pituiset maksuviiveet, joita velallinen ei ole hoitanut, sekä luoton eräännyttämistä koskeva tieto. Luottotietolain mukaan luotonantaja voi nykyisin tietyin edellytyksin ilmoittaa negatiiviseen luottotietorekisteriin velkojan ilmoittamana maksulaiminlyöntinä vähintään 60 päivää kestäneen maksuviiveen. Merkinnän tekeminen on luottotietolaissa säädettyjen edellytysten täytyessä velkojan harkinnassa. Velkojan ilmoittamia maksuviiveitä ei ole rekisteröity negatiivisiin luottotietorekistereihin kattavasti. Ehdotuksen mukaan luotonantajilla olisi velvollisuus ilmoittaa vähintään 60 päivää kestäneet maksuviiveet ja luoton eräännyttämistä koskeva tieto positiiviseen luottotietorekisteriin. Tämä lisäisi luottotietojen tasalaatuisuutta ja velallisten yhdenvertaista kohtelua, koska maksuviivetiетоjen näkyminen luottotietoraportilla ei olisi kunkin luotonantajan käytänteistä riippuvainen ja luottotietojen laadussa ei olisi luotonantajakohtaisia eroja.

Vaikutukset luottomarkkinoiden analysointiin ja rahoitusvakauden valvontaan

Pankkisektorin ulkopuolinen rahoituksen välitys on kasvanut viime vuosina nopeasti. Vaikka kehitys koskee erityisesti yritysrahoitusta, on toiminta laajentunut asteittain myös kotitalouksille myönnettyihin lainoihin. Erityisesti rahoitusmarkkinoiden digitalisaatio on lisännyt uudenlaisia toimijoita ja toimintamalleja. Uusien toimijoiden tulo markkinoille on näkynyt Suomessa etenkin pankkisektorin ulkopuolisten toimijoiden kotitalouksille myöntämien kulutusluottojen kasvuna. Markkinatilanne rahoitusinnovaatioiden suhteen muuttuu nopeasti, jonka vuoksi uusien toimijoiden laajentuminen kotitalouksien rahoitukseen ei ole pois suljettua. Rahoitusmarkkinoiden vakauteen liittyvien riskien näkökulmasta uusien toimijoiden markkinoille tulo ja näiden luottokannan kasvu voi aiheuttaa rahoitusjärjestelmään liittyvien riskien kasvamista etenkin, koska osa toimijoista on keskeisiltä osin luottolaitostoimintaan liittyvien vakavaraisuus-, maksuvalmius- ja muun sääntelyn ulkopuolella. Tämä kehitys edellyttää, että luottomarkkinoita on kyettävä seuraamaan ja valvomaan nykyistä, pääasiassa luottolaitoksiin liittyvää valvontaa ja seurantaa kattavammin.

Positiivinen luottotietorekisteri täydentäisi rahoitusmarkkinoista saatavilla olevia tietoja ja edistäisi kattavan kuvan muodostamista kotitalouksien velkaantumisesta. Ehdotetun rekisterin yksi tärkeä ominaisuus makrovakauden kannalta on tiedon yksityiskohtaisuus. Rekisteri sisältäisi useita tärkeitä muuttujia ja yksityiskohtaisia tietoja luotonottajista, luottomääristä ja luottojen yksityiskohdista. Tämä auttaisi tietoja hyödyntäviä tahoja, kuten viranomaisia ja tutkijoita, havaitsemaan nykyistä paremmin makrovakauteen vaikuttavia sektorikohtaisia ongelmia ja analysoimaan riskitekijöitä. Yksityiskohtainen tietosisältö antaisi tietoa siitä, missä luotonmyöntöä tapahtuu poikkeavalla tavalla, ja auttaisi viranomaisia keskittymään yksittäisiin kysymyksiin nykyistä paremmin.

Ehdotettujen säännösten mukaan ilmoitusvelvollisia positiiviseen luottotietorekisteriin olisivat laajasti luonnollisille henkilöille luottoja myöntävät tahot sekä tällaisten luottojen siirronsaajat. Ilmoitusvelvollisia olisivat paitsi Suomessa toimiluvan tai rekisteröintivelvoitteen alaiset luottolaitokset ja muut rahoituspalveluyritykset, myös Suomessa luottoja tarjoavat toiseen ETA-valtioon sijoittautuneet luotonantajat sekä kokonaan elinkeino-oikeudellisen rekisteröinti- tai toimilupavelvollisuuden ulkopuoliset tahot. Ilmoitusvelvollisuus ei siten määräytyisi rahoitusmarkkinoilla toimivan tahon muodollisen statuksen, esimerkiksi sillä olevan toimiluvan perusteella, vaan sen harjoittaman tosiasiallisen toiminnan mukaisesti. Rahoitusmarkkinoita valvovat viranomaiset saavat nykyisin valvontaa varten tarvittavat tiedot pääosin valvottavilta elinkeinonharjoittajilta. Osa luottomarkkinoiden toimijoista ei kuulu elinkeinotoiminnan valvonnan piiriin, eikä ehdotettu sääntely myöskään tarkoittaisi elinkeinotoiminnan valvontaa. Ilmoitusvelvollisten laaja joukko mahdollistaisi sen, että Suomessa toimivien rahoitussektorin yritysten luonnollisille henkilöille tarjoamista luotoista saataisiin nykyistä huomattavasti kattavampi kuva. Tämä tehostaisi sekä valvontaviranomaisten toimintaa että yhteiskunnallista päätöksentekoa toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on torjua ylivelkaantumista ja vähentää siitä aiheutuvia ongelmia.

Vaikka luonnollisille henkilöille myönnettyistä luotoista saataisiin rekisterin myötä nykyistä kattavampi kuva, valvontaviranomaisten toiminnan ja yhteiskunnallisen päätöksenteon kannalta rekisteri ei tulisi antamaan täysin kattavaa kuvaa kaikista taloudellisista sitoumuksista, jotka vaikuttavat merkittävästi luonnollisten henkilöiden taloudelliseen tilanteeseen. Lisäksi luonnolliselle henkilölle elinkeinotoimintaa varten myönnettävät luotot saatettaisiin rekisteriin vasta myöhemmin, kun tarvittavat luotonantajien tietojärjestelmämuutokset on saatu toteutettua. Kotitalouksien kokonaisvelkaantumisen näkökulmasta erityisesti taloyhtiölainaosuudet ovat nousseet keskeiseksi tekijäksi. Taloyhtiölainaosuuksien mukaan ottaminen positiiviseen luottotietorekisteriin olisi tarpeen, mikä onkin tunnustettu keskeiseksi rekisterin jatkokehittämistarpeeksi. Taloyhtiölainaosuuksista ei ole vielä olemassa keskitettyä tai hajautettuakaan tietokantaa, vaan

taloyhtiölainaosuustietojen sisällyttäminen positiiviseen luottotietorekisteriin on riippuvainen huoneistotietojärjestelmän jatkokehittämisestä ja sen aikataulusta.

Vaikutukset rahoitussektorin toimijoihin ja luottomarkkinoiden toimintaan

Positiivisen luottotietorekisterin perustamisesta seuraisi luotonantajille paitsi kustannuksia, myös hyötyjä. Kustannuksista keskeisimpiä ovat tietojärjestelmämuutoksista johtuvat kustannukset ja luottotietoraporteista veloittavat käyttömaksut. Rahoitussektorin osalta rekisteri erityisesti tehostaisi rahoitusprosesseja ja auttaisi kehittämään luottoriskien hallintaa. Luottomarkkinoiden toimintaa koskevat mahdolliset vaikutukset liittyvät markkinoille tulon madaltumiseen ja kilpailun lisääntymiseen.

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksella olisi vaikutuksia luottolaitosten ja muiden luotonantajien menettelyihin kuluttajan luottokelpoisuuden arvioinnissa. Hallinnollista taakkaa seuraisi ensinnäkin tietojen ilmoittamisesta rekisteriin ja toiseksi tietojen tarkistamisesta rekisteristä. Hallinnollista taakkaa keventäisi kuitenkin se, että tällä hetkellä kuluttajien muita luottoja ja tuloja koskevat tiedot joudutaan pääosin pyytämään luotonhakijalta, jolloin tietojen tarkistaminen keskitetystä rekisteristä tehostaisi kuluttajaluottoja myöntävien luotonantajien toimintaa. Toisaalta esimerkiksi tulorekisteristä siirrettävät tulotiedot eivät kattaisi kaikkia tulotietoja, vaan luotonantajat joutuisivat edelleen hankkimaan tietoja myös luotonhakijalta itseltään siltä osin kuin tiedot eivät olisi saatavilla positiivisesta luottotietorekisteristä. Vastaavia vaikutuksia seuraisi myös luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten luottoja myöntäville elinkeinonharjoittajille. Näitä luotonantajia ei koske laissa säädetty vaatimus luottokelpoisuuden arvioinnista, mutta niiden arvioidaan tekevän sitä nykyisellään erityisesti negatiivisista luottotietorekistereistä saatavien maksuhäiriötietojen ja luottokelpoisuusarvioiden perusteella. Rekisteri toisaalta lisäisi kyseisille luotonantajille käytettävissä olevaa tietopohjaa, mikä olisi rekisterin käyttöön houkuttava tekijä, mutta voisi samalla lisätä hallinnollista taakkaa niiden elinkeinonharjoittajien osalta, jotka eivät ole tähän saakka käyttäneet positiivisia luottotietoja luottokelpoisuuden arvioinnissa. Toisaalta tietojen hyödyntäminen olisi pitkälti luotonantajien harkinnassa.

Merkittävimmät yritysvaikutukset kohdistuisivat niihin luottomarkkinoilla toimiviin yhteisöihin, jotka olisivat laissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia. Finanssivalvonnan valvottavaluettelossa (tilanne 8.10.2021) on yhteensä arviolta 182 luottomarkkinoilla toimivaa yhteisöä (esimerkiksi talletuspankit ja luottoyhteisöt), jotka voivat myöntää kuluttajaluottoja. Lakiehdotuksen mukainen ilmoitusvelvollisuus koskisi myös ulkomaisia luotonantajia siltä osin kuin ne myöntävät kuluttajaluottoja tai luottoja luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten. Näistä käytännössä lähes kaikki olisivat ETA-valtiossa toimiluvan saaneita luottolaitoksia, jotka ovat perustaneet sivuliikkeen Suomeen tai tarjoavat palveluja suoraan rajan yli. Finanssivalvonnan rekisterissä on tällä hetkellä 32 ulkomaisen ETA-valtion luottolaitoksen sivuliikettä Suomessa. Sivuliikkeen perustaminen on mahdollista myös kolmansien maiden luotonantajille, edellyttäen, että ne täyttävät toimiluvan myöntämisen edellytykset. Notifikaation tehneitä, suoraan rajan yli palveluja tarjoavia ETA-valtioiden luottolaitoksia on lukumäärällisesti paljon (497), mutta arviolta vain 8 olisi lakiehdotuksen soveltamisalaan kuuluvia kuluttajaluottoja myöntäviä luotonantajia. Suomessa ilman sivuliikettä toimivia notifioinnin tehneitä luotonantajia on muun muassa Norjassa, Ruotsissa, Virossa ja Latviassa. Muille luonnollisille henkilöille kuin kuluttajille luottoja myöntävien luotonantajien tarkka lukumäärä ei ole tiedossa.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo sellaisia luotonantaja- ja vertaislainanvälittäjärekisteriin merkittyjä yhtiöitä, jotka myöntävät kuluttajaluottoja tai välittävät vertaislainoja. Aluehallintoviraston rekisteriin on merkitty yhteensä 56 kuluttajaluotonantajaa, joista 4 harjoittaa ver-

taislainojen välittämistä ja 3 myöntää asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja. Aluehallintoviraston rekisterissä olevista luotonantajista yhden kotipaikka on toinen ETA-valtio. Rekisteristä puuttuvat sellaiset toiseen ETA-valtioon sijoittautuneet elinkeinonharjoittajat, jotka tarjoavat tilapäisesti kuluttajaluottoja Suomessa, mutta ne eivät kuuluisi 1. lakiehdotuksen soveltamisalaan. Osa leasing-sopimuksen perusteella kuluttajaluottoja myöntävistä luotonantajista ei kuitenkaan välttämättä ole aluehallintoviraston rekisteriin merkittyjä luotonantajia, vaikka ne olisivat 1. lakiehdotuksessa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia. Edellä mainitut kuluttajaluotonantajat ovat kaikki sellaisia, joilla on laissa säädetty oikeus tai velvollisuus käsitellä positiivisia luottotietoja ja niiden osalta olisi siten mahdollista avata viranomaisen tietojärjestelmään tiedonhallintalaissa tarkoitettu tekninen rajapinta, edellyttäen, että muut tiedonhallintalain edellytykset sekä tietosuoja-asetuksessa säädetty henkilötietojen tietoturvallisuutta koskevat edellytykset täyttyvät. Toiseen ETA-valtioon sijoittautuneiden luotonantajien osalta voidaan lähtökohtaisesti olettaa, että tietosuojan taso on riittävä, jos luotonantaja soveltaa sellaisenaan tietosuoja-asetusta. Sen sijaan kolmansien maiden luotonantajien osalta teknisen rajapinnan avaaminen olisi vaikeampaa, jos tiedonsiirtoja tehtäisiin suoraan kyseessä olevaan kolmanteen maahan. Teknisen rajapinnan avaamista koskevien tiedonhallintalain edellytysten lisäksi kolmannen maan tulisi täyttää yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetty kolmansiin maihin tapahtuvia henkilötietojen siirtoja koskevat edellytykset. Kyseessä olevan kolmannen maan olisi täytettävä riittävää tietosuojan tasoa koskevat vaatimukset, jotta systemaattiset tiedonsiirrot olisivat ylipäättään mahdollisia. Euroopan komission on hyväksynyt yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla vasta kaksi tietosuojan riittävyttä koskevaa päätöstä, minkä lisäksi on edelleen voimassa muutama vanhempi päätös, joiden tietosuoja-asetuksen mukaisuutta komissio ei ole vielä arvioinut. Kolmansien maiden luotonantajista soveltamisalaan kuuluisivat kuitenkin vain sivuliikkeen perustaneet Finanssivalvonnan valvottavat, sekä aluehallintoviraston valvottavista johonkin ETA-valtioon sijoittautuneet elinkeinonharjoittajat. Tilapäisesti luottoja myöntävät toimijat eivät ehdotuksen mukaan kuuluisi soveltamisalaan. Kolmansien maiden toimijoita ei tois-taiseksi ole tiedossa.

Luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten myöntävien luotonantajien tarkka lukumäärä ei ole tiedossa, koska kyseessä on suureksi osaksi sääntelemätön luotonantotoiminta. Siltä osin kuin yritysten toiminta on sääntelemätöntä ja niiltä puuttuu laissa säädetty oikeus tai velvollisuus käsitellä positiivisia henkilöluottotietoja, on odotettavissa, että edellytykset teknisen rajapinnan avaamiselle eivät täyty läheskään kaikissa tapauksissa.

Luottotietorekisteri tulee aiheuttamaan ilmoitusvelvollisille luotonantajille ja muille tahoille tietojärjestelmäkustannuksia erityisesti rekisteriin tehtävän ilmoitusliikenteen järjestämisessä. Kustannusten merkittävin osuus muodostuu rekisterin perustamisvaiheessa. Myös luottotietoraporttien käsittelyn mahdollistaminen tietojärjestelmätekniisesti voi aiheuttaa tietojärjestelmäkustannuksia. Finanssiala ry:n jäsenyhteisöiltään saaman arvion mukaan rekisterin perustamiseen liittyvät tietojärjestelmäkustannukset sen jäseninä toimiville luotonantajille, jotka ovat samalla Finanssivalvonnan valvonnan piiriin kuuluvia kuluttajaluotonantajia, olisivat yhteensä noin 27–35 miljoonaa euroa. Vuosittaiset ylläpito- ja pienkehityskustannukset olisivat näille luotonantajille useita miljoonia euroja. Arvio perustuu rekisterin teknisen toteutustavan osalta niihin tietoihin, jotka ovat olleet käytettävissä syksyllä 2021 ja siihen liittyä edelleen jonkin verran epävarmuustekijöitä. Myös muille luotonantajille ja luottojen siirronsaajille rekisterin käyttöönotosta arvioidaan aiheutuvan määrältään merkittäviä tietojärjestelmäkustannuksia, mutta niiden suuruutta ei ole toimijakentän järjestäytymättömyydestä johtuen pystytty luotettavasti selvittämään. Tällaisten luotonantajien tarkka lukumäärä ei ole tiedossa, mutta niitä arvioidaan olevan noin 70-80, ja todennäköistä on, että näille aiheutuvat kustannukset olisivat kokonaisuutena useita miljoonia euroja. Tietojärjestelmäkustannukset kohdistuisivat voimakkaammin sellaisiin pieniin luotonantajiin, joiden Suomessa tapahtuva luonnollisiin henkilöihin

kohdistuva luotonantotoiminta on määrältään vähäistä erityisesti suhteessa rekisterin käyttöön-
oton vaatimiin tietojärjestelmäinvestointeihin. Tietojärjestelmäkustannuksia seuraisi erityisesti
teknisten rajapintojen avaamisesta, ilmoitettavaan tietosisältöön liittyvistä yksityiskohdista sekä
muutoksista, jotka olisivat tarpeen lakiehdotuksen tarkoittaman tietosisällön automatisoidun
siirron mahdollistamiseksi rajapintaa käyttäen viranomaisrekisteriin. Lakiehdotus mahdollis-
taisi kuitenkin perustellusta syystä muun sähköisen tietoturvallisen tietojen ilmoittamisen. Tämä
olisi mahdollista siinä tapauksessa, että teknisen rajapinnan avaaminen olisi taloudellisesti koh-
tuutonta suhteessa pieneen soveltamisalaan kuuluvien luottojen määrään, tai jos ilmoitusvelvol-
linen ei täyttäisi tiedonhallintalaissa säädettyjä vaatimuksia rajapinnan avaamiselle. Lisäksi lu-
otonantajille aiheutuisi tietojärjestelmäkustannuksia rekisteristä saatavien luottotietoraporttien
vastaanoton edellyttämistä tietojärjestelmämuutoksista sekä sellaisista muutoksista luotonan-
nossa käytettäviin tietojärjestelmiin ja tietojen käsittelyprosesseihin, joilla mahdollistetaan re-
kisteristä saatavien tietojen hyödyntäminen luotonannon yhteydessä.

Luottotietoraporteista perittävät käyttömaksut jakautuisivat luotonantajittain riippuen luotonan-
totoiminnan luonteesta. Luottotietoraporteista aiheutuvat kustannukset suhteessa myönnettyjen
luottojen euromääriin tulisivat olemaan korkeimmat euromääräisesti pienissä ja korkeariskisissä
luotoissa, joissa hylättyjen luottohakemusten osuus on tyypillisesti huomattavasti suurempi kuin
esimerkiksi asuntoluotoissa ja asuntovakuudellisissa kuluttajaluotoissa. Luottotietoraporteista
perittävät maksut rasittavat siten ennen kaikkea suurten asiakasmäärien ja pienten luottojen tar-
joajia. On kuitenkin huomattava, että rekisteri tuo luotonantajille myös kustannussäästöjä lu-
otonannossa käytettävissä olevan entistä laajemman tietopohjan kautta.

Luottotietoraportteihin sisältyvät tuloja, velkoja ja velanhoidtomenoja koskevat tiedot olisivat
ehdotuksen mukaisesti hyvin pitkälti samoja kuin ne, joita tällä hetkellä luotonannossa tyypilli-
sesti luotonhakijoilta kerätään luottohakemusten kautta. Luotonantajilla on kuluttajansuojalain
perusteella velvollisuus kohtuullisin toimenpitein varmistaa kuluttajien ilmoittamien tietojen
paikkansapitävyys. Tämä käytännössä tapahtuu esimerkiksi toimittamalla luotonantajalle palk-
kalaskelmia tai tilioitteita, joiden käsittely on tyypillisesti manuaalisyötä. Positiivisen luottotie-
torekisterin käyttöönotto mahdollistaa sen, että luottokelpoisuuden arvioinnin kannalta olennai-
set tiedot saadaan luotettavasta ja ajantasaisesta rekisteristä sähköisesti ilman, että erilliset tie-
tojen oikeellisuuden varmistamistoimenpiteet ovat yleensä tarpeen. Positiivisen luottotietore-
kisterin käyttöönotto mahdollistaa kokonaisuutena luotonantajien luotonantoprosessien tehos-
tamisen, mistä koituu kustannussäästöjä. Luotonantajat hyötyisivät myös aiempaa paremmasta
luottoriskien hallinnasta luottoa myönnettäessä. Nämä hyödyt ovat osin toimijakohtaisia, ja
hyötyjen euromääräinen arviointi on vaikeaa ennen rekisterin käyttöönottoa. Rekisterin katta-
vuus ja luonne huomioiden on kuitenkin perusteltua katsoa, että hyödyt rahoitussektorille olisi-
vat merkittävät.

Julkisen vallan ylläpitämä rekisteri takaisi luottomarkkinoilla toimiville luotonantajille aiempaa
paremman mahdollisuuden hyödyntää positiivisia luottotietoja. Positiivinen luottorekisteri pa-
rantaisi tiedon jakautumista luottomarkkinoilla ja siten edistäisi markkinoiden toiminnan tehok-
kuutta. Suomalaisen pankkisektorin ollessa sekä eurooppalaisesti että kansainvälisesti vertail-
tuna varsin keskittynyt, velkaantumista ja luottoriskiä kuvaavat tietovarannot ovat tällä hetkellä
keskittyneet muutamalle yksittäiselle toimijalle. Näiden tietojen saaminen laajemmin rahoitus-
sektorin toimijoiden käyttöön voi alentaa alalle tulon esteitä ja mahdollisesti tällä on myös kil-
pailua lisäävä vaikutus. Lisäksi se vähentäisi luotonhakijan mahdollisuutta velkaantua eri ta-
hoille luotonantajan tietämättä. Tietojen läpinäkyvyys vähentää luotonantajan riskejä ja mah-
dollistaa myös luoton hinnoittelun siten, että se vastaa paremmin asiakassuhteisiin liittyviä ris-
kejä. Positiivinen luottotietorekisteri auttaisi luotonantajia erottamaan korkean riskin ja matalan
riskin luotonhakijat toisistaan nykyistä huomattavasti paremmin. Rekisterin tiedosta saatavan

hyödyn on arvioitu olevan luotonantajan näkökulmasta vähäisempää silloin, kun on kyse lainasta, johon liittyy hyvä vakuus ja luotonhakijalla on hyvä maksukyky. Tiedon merkitys on suurempi silloin, kun luotonhakija ei pysty antamaan vakuutta tai vakuuden asettaminen ei ole lainan kokoon nähden järkevää ja asiakkaan maksukyky on vähäinen. Ylivelkaantuminen tapahtuu yleensä vakuudettomien luottojen kautta ja positiivisen luottotietorekisterin hyödyt kohdistuvatkin erityisesti niihin. (Positiivisen luottotietorekisterin vaikutuksia koskeva selvitys, s. 21 ja 23)

Ehdotuksen mukaan luotonantajalla olisi oikeus käyttää positiivisesta luottotietorekisteristä saatavia luottotietoraportteja luoton myöntämisessä ja tähän rinnastettavissa tilanteissa, luotonhoitokyvyn kannalta olennaisten luottosopimusmuutosten yhteydessä sekä takauksen tai pantin antamisen tai hyväksymisen yhteydessä. Ehdotetut luottotietoraporttien sallitut käyttötarkoitukset olisivat negatiivisen luottotietorekisterin sallittuja käyttötarkoituksia suppeammat. Positiivisen luottotietorekisterin tietojen sallittuja käyttötarkoituksia ei ehdoteta yhtä laajaksi, koska positiivisen luottotietorekisterin raportin sisältämä tieto poikkeaa niin luonteeltaan kuin sisällöltään negatiivisen luottotietorekisterien sisältämistä tiedoista. Positiivisen luottotietorekisterin luottotietoraporttien sallitut käyttötarkoitukset kuitenkin turvaisivat riittävällä tavalla luotonantajien luottoriskien hallinnan tarkoituksenmukaisella ja oikeasuhtaisella tavalla luottoriskien hallinnan kannalta keskeisissä tilanteissa, eli luoton myöntämisessä ja luottosopimusmuutoksissa. Nykytilaan verrattuna luottoriskien hallinnan arvioidaan kehittyvän merkittävästi.

Vaikutukset muihin elinkeinonharjoittajiin

Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaan ilmoitusvelvollisia olisivat myös sellaiset elinkeinonharjoittajat, joille 6 §:n perusteella ilmoitettavasta luottosopimuksesta johtuvat luotonantajan oikeudet ovat siirtyneet. Nämä olisivat tyypillisesti perintätoiminnan harjoittajien rekisteröinnistä annetun lain (411/2018) 3 §:ssä tarkoitettuja perintätoimen harjoittajia, mutta rekisteri ei sisällä esimerkiksi sellaisia rahoitustoimintaa harjoittavia yrityksiä, jotka pelkästään ostavat saatavia tai tarjoavat luottoa saatavia vastaan. Aluehallintoviraston ylläpitämässä perintätoimen harjoittajien rekisterissä on 85 perintätoimea harjoittavaa yritystä (4.11.2021). Ilmoitusvelvollisia eivät kuitenkaan olisi sellaiset perintätoimistot, jotka hoitavat perimistoimeksiantoja luotonantajan lukuun, vaan ainoastaan perintätoimistot, joille luotonantajan oikeudet ovat siirtyneet.

Suomen Perimistoimistojen Liitto ry on arvioinut kustannusvaikutuksia jäsenyritystensä osalta alustavasti. Saatavan erääntymisen jälkeisten lyhennystietojen ja mahdollisten maksuviiveiden ilmoittamisesta positiiviseen luottotietorekisteriin aiheutuisi perintätoimistoille huomattavia IT- ja ylläpitokustannuksia, jotka voisivat olla kertakustannusten osalta yhteensä noin 1,5 miljoonaa euroa ja ylläpitokustannusten osalta noin 450 000 euroa vuodessa. Perintätoimistot eivät voisi käyttää rekisteriä muihin tarkoituksiin kuin ilmoitusvelvollisuutensa piiriin kuuluvien tietojen ilmoittamiseen. On mahdollista, että perintätoimistot nostaisivat kustannusvaikutuksistaan joutuksen perintäkulujen taksoja.

Luottotietotoiminnan harjoittajille seuraisi vaikutuksia siitä, että positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin henkilön itse ilmoittama vapaaehtoinen luottokielto. Koska kielto koskee luonnollisia henkilöitä, vaikutuksia syntäisi lähinnä henkilöluottotietorekistereitä ylläpitäville luottotietotoiminnan harjoittajille, joita Suomessa on toistaiseksi kaksi. Luottotietotoiminnan harjoittajille seuraisi kustannusvaikutuksia teknisten rajapintojen avaamisesta luottokieltoa koskevien tietojen siirtämiseksi positiivisesta luottotietorekisteristä luottotietotoiminnan harjoittajille. Lisäksi luottotietotoiminnan harjoittajien voisi olla tarpeen tehdä muita järjestelmäpäivityksiä tai tarkistaa luottokieltojen käsittelyyn liittyviä menettelyitään. Koska luonnollisella henkilöllä on milloin tahansa oikeus peruuttaa suostumuksensa, suostumuksen käsittelyyn liitty-

vistä menettelyistä seuraisi myös vähintään hallinnollista taakkaa. Toiseksi luonnollisen henkilön mahdollisuus tehdä ilmoitus keskitetysti positiivisen luottotietorekisterin kautta myös negatiivisiin rekistereihin voisi vähentää kieltojen tekemistä suoraan niihin. Vaikutuksia luottotietotoiminnan harjoittajille aiheutuisi myös positiiviseen luottotietorekisteriin ilmoitettavan luottokiellon maksuttomuudesta, koska kiellon tekemisestä negatiivisiin luottotietorekistereihin peritään maksu.

Luonnollisen henkilön vapaaehtoisen luottokiellon lisäksi myös luoton maksuviivettietojen sekä luonnollisen henkilön velkajärjestelytietojen ja yrityssaneeraustietojen osalta perustettavan positiivisen luottotietorekisterin sisältö olisi osittain päällekkäinen negatiivisten luottotietorekisterien kanssa. Luottotietotoiminnan harjoittajien elinkeinotoimintaan voisi olla vaikutusta sillä, että positiivinen luottotietorekisteri sisältäisi kattavasti luonnollisen henkilön luottoja koskevat tiedot. Tältä osin vaikutukset kohdistuisivat myös merkittävämmiin henkilöluottotietoja käsitteleviin luottotietotoiminnan harjoittajiin. Vaikutukset yritysluottotietotoimintaan olisivat vähäisiä ja liittyisivät lähinnä toiminimiyrittäjien maksuhäiriötietojen käsittelyyn. Vaikutukset konkretisoituisivat kaksi vuotta myöhemmin kuin pelkästään henkilöluottotietotoimintaa harjoittavien yritysten osalta. Vaikutuksia luottotietotoimintaan voisi aiheutua silloin, jos luotonantajat käyttäisivät positiivista luottotietorekisteriä nykyisin käyttämiensä negatiivisiin rekistereihin perustuvien palveluiden sijasta. Toisaalta kuluttajansuojalain mukainen luottokelpoisuuden arviointi edellyttäisi jatkossakin myös muiden lähteiden käyttöä. Uusi rekisteri ei sisältäisi maksuhäiriötietoja kaikilta osin, jolloin luotonantajat käyttänevät samanaikaisesti myös maksuhäiriötietoihin perustuvia luottotietorekistereitä maksuhistoriatietojen varmistamiseksi. Luottotietolain aiemmin ehdotettujen muutosten ja tämän esityksen yhteisvaikutuksia arvioidaan jäljempänä kappaleessa 4.6.

Positiivisen luottotietorekisterin perustamisella olisi vaikutusta sellaisiin toiminimiyrittäjiin, joiden luottokelpoisuutta arvioitaisiin luonnollisena henkilönä. Aiempaa kattavampi tietopohja toiminimiyrittäjien muista henkilökohtaisista luotoista, tuloista ja maksuhäiriötiedoista varmistaisi sen, että toiminimiyrittäjien luottokelpoisuutta arvioidaan luotettavampien ja oikeudenmukaisempien tietojen pohjalta. Toisaalta tämä voisi joissakin tapauksissa johtaa siihen, että luottoa ei myönnettäisi yhtä helposti kuin aiemmin, mikä voisi vaikeuttaa yritystoiminnan käynnistämistä tai jatkamista. Rekisterin tarkoituksena on kuitenkin ennen kaikkea torjua myös toiminimiyrittäjien ylivelkaantumista, ja lakiehdotuksella arvioidaan olevan myös tällaisten yrittäjien maksukyvyttömyyttä estävää vaikutusta. Vaikutukset toiminimiyrittäjiin konkretisoituvat kaksi vuotta myöhemmin kuin vaikutukset kuluttajiin. Positiivisen luottotietorekisterin perustamisella ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia muihin elinkeinonharjoittajiin, ottaen huomioon, että rekisteriin ei ehdoteta tallettavaksi laajemmin yritysluottoja koskevia tietoja.

4.5 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan

Laissa säädettäisiin luonnollisten henkilöiden luotto- ja tulotietojen tallettamisesta viranomaisen ylläpitämään positiiviseen luottotietorekisteriin ja näiden tietojen luovuttamisesta luotonantajille sekä eräille viranomaisille. Suuri osa tiedoista, joita rekisteriin luovutettaisiin, ovat salassa pidettäviä ja niitä käsitellään nykyisin osittain rekisteröidyn suostumuksella tai asiakassuhteen perusteella. Ehdotetulla sääntelyllä on siten yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan kaventavaa vaikutusta. Esityksen suhdetta yleiseen tietosuojasetukseen arvioidaan tarkemmin säännöskohtaisissa perusteluissa sekä suhteessa perusoikeuksien suojaan jaksossa 12.

Rekisteriin ei tallettaisi erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja. Rekisterin tietosisältöä koskevat säännökset tarkoittaisivat kuitenkin laajamittaista salassa pidettävien henkilötietojen käsittelyä keskitetyssä uudessa viranomaisrekisterissä. Näihin tietoihin sisältyisi suuria määriä luonnollisten henkilöiden tulo- ja velkätietoja. Henkilöluottotietoja voitaisiin myös luovuttaa ehdotuksen mukaan suuriakin määriä laissa säädettäviin tarkoituksiin yleisen tietoverkon välityksellä, ja tietoja hyödyntäisi suuri määrä luotonantajia, joista osaan ei nykyisin kohdistu elinkeinotoiminnan valvontaa. Lakiehdotuksen säännökset eivät myöskään kattaisi elinkeinotoiminnan valvontaa. Henkilötietojen käsittely ehdotetun positiivisen luottotietorekisterin yhteydessä aiheuttaisi käsittelyn luonteesta ja laajamittaisuudesta johtuen merkittäviä riskejä luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille. Esimerkkejä tällaisista riskeistä ovat lainvastainen tietojen hyödyntäminen ja henkilötietojen tietoturvaloukkaukset.

Merkittävimpien riskien henkilötietojen suojalle ja tietoturvallisuudelle arvioidaan aiheutuvan niistä tilanteista, joissa tiedonsaantiin oikeutettu luotonantaja ei elinkeinotoimintansa osalta kuulu Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvonnan piiriin. Näillä luotonantajilla, jotka olisivat lähinnä muulle luonnolliselle henkilölle kuin kuluttajalle luottoja myöntäviä luotonantajia, ei myöskään ole laissa säädettyä oikeutta tai velvollisuutta arvioida asiakkaansa luottokelpoisuutta. Luottotietojen käsittely perustuisi asiakassuhteeseen luonnollisen henkilön kanssa. Tiedonluovutusten lukumäärä olisi suuri ja tiedonluovutukset kattaisivat laajoja määriä salassa pidettäviä tietoja sellaisillekin toimijoille, joiden toimintaa ei tunneta hyvin. Ottaen huomioon tietoliikenteen määrän, laiminlyöntien ja väärinkäytösten havaitseminen olisi haasteellista. Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotettu valvonta kohdistuisi vain ilmoittautumisvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden valvontaan, eikä siten kattaisi esimerkiksi yrityksen johdon luotettavuuden selvittämistä, eikä laiminlyönteihin ehdotuksen mukaan kohdistuisi sanktioluontoisia hallinnollisia seuraamuksia.

Henkilötietojen suojaan liittyviä riskejä pyrittäisiin vähentämään sillä, että laissa säädettäisiin tarkkarajaisesti tiedoista, joita rekisteriin talletettaisiin ja rekisteristä luovutettaisiin. Laissa säädettäisiin lisäksi tarkasti käyttötarkoituksista, joihin rekisteröityä koskevia positiivisia luottotietoja voitaisiin käyttää.

Riskejä pyrittäisiin vähentämään myös sillä, että rekisteröity pystyy itse valvomaan sitä, mihin hänen henkilötietojensa on luovutettu. Rekisteröidyn tiedollisten oikeuksien edistämiseksi esityksessä ehdotetaan säädettäväksi siitä, että rekisteröidyllä olisi mahdollisuus päästä häntä koskeviin tietoihin sähköisen asiointipalvelun kautta. Asiointipalvelun käyttö olisi maksutonta. Henkilöllä olisi tätä kautta nykyistä paremmat mahdollisuudet saada kattavat tiedot omasta taloudellisesta tilanteestaan yhdestä paikasta, mikä voi edistää yksilöiden ja kotitalouksien talouden hallintaa. Sähköisen asiointipalvelun avulla henkilön olisi myös mahdollista valvoa rekisterissä olevien tietojen oikeellisuutta ja sitä, mille luotonantajille tietoja rekisteristä on luovutettu. Rekisteröidyllä olisi myös mahdollisuus ilmoittaa rekisteriin vapaaehtoista luottokieltoa koskeva merkintä ja sallia merkinnän luovuttaminen luottotietolaissa tarkoitettuihin luottotietorekistereihin, mikä edistäisi henkilön tiedollista itsemääräämisoikeutta ja auttaisi esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö epäilee omien henkilötietojensa väärinkäyttöä. Toisaalta riskejä lisäisi se, että tiedonluovutuksen edellytyksenä ei olisi rekisteröidyn suostumus, eikä rekisteröity voisi itse estää rekisteristä tapahtuvia luovutuksia. Tästä johtuen rekisteröidyn mahdollisuudet suojautua itse rekisterin toiminnan aikaansaamilta tietosuojariskeiltä olisivat erittäin vähäiset ja rekisteröidyn itse suorittama valvonta asiointipalvelun välityksellä olisi jälkikäteistä.

Erityisesti henkilötietojen suojaan ja tietoturvallisuuteen kohdistuvia riskejä pyrittäisiin vähentämään lakiehdotukseen sisältyvällä ehdotuksella tietolupamenettelystä. Tulorekisteriyksikön päätös olisi edellytyksenä tiedonsaannille riippumatta siitä, millä sähköisellä tavalla luottotie-

toja luovutettaisiin rekisteristä. Osana tiedonsaantia koskevan pyynnön arviointia Tulorekisteriyksikkö arvioisi erityisesti sitä, täyttääkö luotonantaja tiedonluovutuksen edellytykset, mukaan lukien luotonantajan toiminnan luonne, tietojen käyttötarkoitukset ja tietoturvallisuutta koskevat vaatimukset. Myös tietosuoja-asetuksesta seuraavat vaatimukset otettaisiin huomioon harkinnassa. Tulorekisteriyksiköllä olisi oikeus tarvittaessa myös evätä tiedonsaanti tai peruuttaa tiedonsaantiin oikeuttava päätös. Myöskään tämä menettely ei poistaisi kaikilta osin riskejä ja väärinkäytösten mahdollisuuksia, joita liittyisi yksittäisiin tiedonluovutuksiin sen jälkeen, kun tiedonsaantiin oikeuttava päätös on tehty.

Yleisestä tietosuojasääntelystä seuraa rekisterinpitäjälle ja henkilötietojen käsittelijälle lukuisia henkilötietojen käsittelyä koskevia vaatimuksia ja velvoitteita, jotka vähentävät osaltaan rekisteröidyn henkilötietojen suojaan liittyviä riskejä. Rekisteröidyllä olisi myös käytettävissään yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset oikeudet ja oikeussuojakeinot, mukaan lukien mahdollisuus saada tarvittaessa asiansa tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen henkilötietojen käsittelyä koskevat vaatimukset tulee ottaa positiivisen luottotietorekisterin kehityksessä ja toiminnassa huomioon. Rekisterinpitäjän on otettava muun muassa huomioon sisäänrakennetun ja oletusarvoisen tietosuojan vaatimukset siten kuin yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään myös tietoturvallisuudesta. Lisäksi positiivisen luottotietorekisterin yhteydessä noudatettavista tietoturvallisuusvelvoitteista säädetään myös muualla lainsäädännössä, kuten julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019), jäljempänä *tiedonhallintalaki*.

Edellä oleva henkilötietojen käsittelyn riskien arviointi ei poista yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklassa säädettyä rekisterinpitäjän velvollisuutta toteuttaa tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi, jos tietyn tyyppinen käsittely etenkin uutta teknologiaa käytettäessä todennäköisesti aiheuttaa käsittelyn luonne, laajuus, asiayhteys ja tarkoitukset huomioon ottaen luonnollisen henkilön oikeuksien ja vapauksien kannalta korkean riskin. Positiivisen luottotietorekisterin voidaan luottotietojen käsittelyn luonne ja laajuus huomioon ottaen pitää sellaisena korkean riskin tilanteena, joissa on toteutettava mainittu tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi. Rekisterinpitäjän tulee ennen käsittelyn aloittamista toteuttaa tarkempi arviointi suunniteltujen käsittelytoimien vaikutuksista henkilötietojen suojalle yleisen tietosuoja-asetuksen vaatimusten mukaisesti.

Vaikutukset yhdenvertaisuuteen

Positiivisella luottotietorekisterillä olisi positiivisia vaikutuksia yhdenvertaisuuteen. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta voidaan pitää ongelmallisena käytäntöjä, joissa yksilöä koskevassa päätöksenteossa annetaan merkitystä sille, mitä väestöryhmää tämä edustaa. Tällaisia käytänteitä on esiintynyt luottomarkkinoilla jonkin verran. Esimerkiksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnassa ja tietosuojavaltuutetun toimistossa on ollut ratkaistavana asioita, joissa luotonantoa koskevassa päätöksenteossa on annettu epäasianmukaista merkitystä sille, mihin väestöryhmään henkilö kuuluu. Myös Finanssivalvonta on kiinnittänyt pankkien huomiota asiakkaiden syrjimättömän kohtelun vaatimukseen luotonmyönnössä.

Esimerkiksi luotonantajien käyttämissä niin sanotuissa *scoring*-menetelmissä on voitu käyttää syrjintäperusteisiin liittyviä tilastollisia pisteytyksiä, jotka voivat vaikuttaa olennaisesti siihen, myönnetäänkö henkilölle luotto vai ei ja minkälaisin ehdoin. Tällaisten syrjintäperusteisiin kuuluvien tekijöiden käyttö *scoring*-menetelmissä voi usein olla yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014) kiellettyä välitöntä tai välillistä syrjintää. Etenkin tekoälyn ja algoritmien yleistyessä tällaisten menetelmien käyttö voi entisestään kasvaa, ja menetelmiin liittyy erityisesti välillisen syrjinnän riskejä. Tilastolliset yleistyksen eri väestön ryhmien toiminnasta eivät kuitenkaan useinkaan kuvaa yksittäisen henkilön tilannetta ja anna luotettavaa kuvaa henkilön luottokelpoisuudesta.

Vaikka luotonantajat voivat käyttää tilastollisia *scoring*-menetelmiä luottokelpoisuuden arvioinnissa, yksinomaan tällaisten menetelmien ei ole riittävää kuluttajansuojalain luottokelpoisuuden arviointivelvollisuuden täyttämiseksi.

Positiivinen luottotietorekisteri voisi vähentää syrjivien kriteerien käyttöä *scoring*-menetelmissä, sillä luotonantajat saisivat rekisterin kautta luotettavasti ja kattavasti tietoa yksittäisen henkilön maksukykyyn vaikuttavista seikoista. Tämä mahdollistaisi entistä yksilökeskeisemmän arvioinnin osana henkilön luottokelpoisuusarviointia ja voisi siten vähentää riskiä henkilöiden syrjinnälle tiettyyn väestöryhmään kuulumisen vuoksi.

Esityksen valmistelussa on arvioitu myös sitä, kenen luottoja koskevat tiedot tulisi tallettaa rekisteriin tavalla, joka olisi yhtäältä tietoturvallinen ja toisaalta myös yhdenvertaisuutta edistävä. Lakiehdotuksen mukaan positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin tiedot luotoista sellaisten luonnollisten henkilöiden osalta, joilla on luottoa myönnettäessä asuinpaikka Suomessa ja suomalainen henkilötunnus. Lisäksi järjestelmään saisi tallettaa tiedot luotoista, jotka suomalainen luotonantaja myöntää henkilölle, jolla ei ole asuinpaikkaa Suomessa, mikäli hänellä on suomalainen henkilötunnus ja hän saa tuloja Suomesta tai hänellä on muu erityinen side Suomeen. Suomalaisen henkilötunnuksen saaneiden henkilöiden osalta ehdotuksella ei olisi siten yhdenvertaisuutta heikentävää vaikutusta.

Henkilötunnuksen käyttöä koskeva ratkaisu voisi mahdollisesti heikentää ulkomaalaisten mahdollisuutta saada luottoa. Velvollisuus tietojen ilmoittamiseen rekisteriin olisi ulkomaalaisten henkilöiden osalta vain silloin, kun heillä on suomalainen henkilötunnus. Mikäli Suomessa asuvalla ulkomaalaisella ei ole suomalaista henkilötunnusta, ei hänen osaltaan olisi velvollisuutta tietojen ilmoittamiseen, eikä tietoja voitaisi tallettaa rekisteriin. Suomessa asuvilla ulkomaalaisilla on yleensä suomalainen henkilötunnus, joten tämä koskisi vain pientä joukkoa ulkomaalaisista. Näin voisi kuitenkin olla esimerkiksi silloin, jos henkilö ei ole hakenut suomalaista henkilötunnusta tai sen käsittelyssä on ollut viiveitä. Vaikutus yhdenvertaisuuteen olisi tältä osin vähäinen.

Valmistelun aikana on selvitetty myös mahdollisuutta rekisteröidä positiiviseen luottotietorekisteriin tieto ulkomaalaisen henkilön ulkomaisesta henkilötunnusteesta. Ulkomaisten henkilötunnusteiden luotettavuuden ja tietoturvallisuuden varmistamiseen liittyisi kuitenkin epävarmuutta ja huomattavia vaikeuksia, minkä vuoksi suomalaisen henkilötunnuksen edellyttämistä rekisteröinnissä on pidetty parempana vaihtoehtona. Tämä ratkaisu myös asettaa ulkomaalaiset yhdenvertaisempaan asemaan, sillä kaikissa maissa ei ole käytössä suomalaisen henkilötunnuksen rinnastettavaa yksilöintitunnustetta, joka voitaisiin rekisteriin tallettaa.

Esityksessä ehdotetaan edellytettäväksi nimenomaisesti kuluttajansuojalaissa, että luotonantaja lähtökohtaisesti tarkistaa henkilön tiedot luottotietorekisteristä osana laissa tarkoitettua luottokelpoisuuden arviointia. Tietojen merkitseminen rekisteriin ei kuitenkaan olisi edellytys luoton myöntämiselle, eikä se, ettei tietoja talleteta rekisteriin sellaisen ulkomaalaisen osalta, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta, poissulkisi hänen mahdollisuuttaan saada luottoa. Luotonantajan tulisi arvioida näissä tilanteissa luotonhakijan luottokelpoisuus muiden käytettävissä olevien tietojen perusteella.

Vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin

Positiivisen luottotietorekisterin käyttöön otolla on tarkoitus torjua ylivelkaantumista. Ylivelkaantumisen voi olla kielteistä vaikutusta yksilön terveyteen ja hyvinvointiin.

Ylivelkaantuminen on viimeisen 10 vuoden aikana lisääntynyt Suomessa. Vuonna 2020 julkaistu selvitys ”Katsaus viime vuosien ylivelkaantumiskehitykseen” osoitti, että ylivelkaantumiskehitys on kuitenkin ollut erilaista eri väestöryhmissä. Selvitys osoitti, että naisten ylivelkaantuneisuus on suhteellisesti lisääntynyt ja miesten vähentynyt. Toinen selkeä piirre on ylivelkaantumisen väheneminen alle 25-vuotiailla nuorilla. Nuorten ylivelkaantuminen väheni lähes kaikilla ylivelkaantumismittareilla. Poikkeuksena oli nuorten ulosottovelkojen euromääräinen kasvu, eli ylivelkaantuneet nuoret olivat velkaantuneet suuremmista summista tarkasteluajanjakson lopussa kuin sen alussa. Selvityksessä tarkasteltiin myös ulosotossa olevien henkilöiden sosioekonomista asemaa erinäisten muuttajien avulla. Selvityksen mukaan matalassa sosioekonomisessa asemassa olevien lukumäärä ja suhteellinen osuus korostuivat kaikilla käytetyillä mittareilla korkeassa sosioekonomisessa asemassa oleviin verrattuna.

Ylivelkaantuminen vaikuttaa velkaantuneen yksilön ja kotitalouden elämään monin tavoin. Ylivelkaantuminen voi vaikuttaa myös yksilön terveyteen ja hyvinvointiin eri tavoin. Ylivelkaantumiseen liittyvät taloushuolet voivat vaikuttaa terveydentilaan. Ylivelkaantumisen yhteyksiä myöhempään krooniseen sairastavuuteen on Suomessa selvitetty esimerkiksi tutkimushankkeessa Lamakausion sosiaaliset seuraukset. Ylivelkaantuneisuudessa stressiä voi tutkimusten mukaan aiheuttaa niin jokapäiväisen selviytymisen hankaluus kuin myös varsinainen velkataakka. Stressiä voi aiheuttaa erityisesti elinikäiseltä vaikuttavat ylivelkatilanteet sekä velkojen mahdollinen kasvaminen korkojen kertymisen myötä.

Velkaantuneisuuden aiheuttama kuluttava stressi on tutkimusten mukaan yhteydessä monenlaisiin ongelmiin, jotka voivat olla psyykkisiä, fyysisiä ja terveydellisiä. Kansallisissa velkaantumista koskevissa tutkimuksissa velkaantuneilla on havaittu olevan erityisesti mielenterveysongelmia ja muita sairauksia sekä psykososiaaliseen stressiin viittaavia oireita. Ylivelkaantumisen torjumisen voidaan katsoa edistävän kansanterveyttä. Ylivelkaantuneisuus ennustaa kansallisten tutkimusten perusteella vahvasti kroonisten sairauksien alkamista ja myös työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymistä. On kuitenkin jossain määrin epäselvää, voidaanko ylivelkaantumisella ja terveydentilan heikkenemisellä katsoa olevan suora kausaalisuhte. Tällaiseen johtopäätökseen on kuitenkin päädytty eräissä kansainvälisissä tutkimuksissa.

Positiivinen luottotietorekisteri olisi uusi merkittävä ylivelkaantumisen torjuntaan liittyvä työväline. Suomessa valmistellaan parhaillaan monenlaisia muitakin toimenpiteitä, joilla pyritään torjumaan ylivelkaantumista. Näiden toimenpiteiden kumulatiivisia vaikutuksia kotitalouksien ylivelkaantumiseen ja sen ennaltaehkäisyyn on vaikea tässä vaiheessa arvioida, minkä vuoksi luotettavia arvioita esityksen terveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä vaikutuksista on vaikea esittää. Voidaan kuitenkin arvioida, että ylivelkaantumisen ehkäisemiseen tähtäävällä positiivisella luottotietorekisterillä voidaan vähentää myös ylivelkaantumisen kielteisiä vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin.

4.6 Lakiehdotusten ja muiden lainmuutosten yhteisvaikutukset

Eduskunnalle on annettu kesäkuussa 2021 hallituksen esitys (HE 109/2021 vp) luottotietolain, maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta. Mainitussa hallituksen esityksessä on arvioitu yksityiskohtaisesti ehdotettujen maksuhäiriötietojen säilytysaikojen muutosten vaikutusta luotonantajiin ja muihin luottotietojen käyttäjiin. Ehdotetulla positiivisella luottotietorekisterillä arvioidaan olevan maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen muutosten luotonantajille seuraavia kielteisiä vaikutuksia lieventävää vaikutusta.

Maksuhäiriömerkinnöillä on katsottu olevan merkittävä rooli ylivelkaantumisen torjunnassa. Vaikka luottotietotoiminnan harjoittajien käyttämistä maksuhäiriötiedoista suurin osa hankitaan

viranomaisten rekistereistä, tiedot ovat yleisesti saatavilla ja luotto- ja rahoituslaitoksilla on niihin pääsy myös suoraan, erityisesti luottotietotoiminnan harjoittajien tarjoamalla luottokelpoisuusarvioiden muodostamisella on lisäarvoa rahoitusmarkkinoiden toimijoille. Toisaalta rahoitusmarkkinoiden toimintaan ja siihen, millä perusteella arvio asiakkaan luottokelpoisuudesta muodostetaan, vaikuttavat myös useat muut tekijät.

Myös sitä, missä määrin luotonantajien pääsy tulevan positiivisen luottotietorekisterin tietoihin vaikuttaisi maksuhäiriötietojen tarpeellisiin säilytysaikoihin luottotietotoiminnan harjoittajien ylläpitämissä negatiivisissa luottotietorekistereissä, on vaikea arvioida ilman soveltamiskokeuksia. Positiivisella luottotietorekisterillä voisi olla vaikutusta maksuhäiriötietojen säilytysaikoihin ainakin siinä tapauksessa, että rekisteri tarjoaisi luottokelpoisuuden arviointia varten korvaavia tietoja. Positiivisten luottotietojen osalta näin olisi erityisesti luotonantajien osalta. Toisaalta uuteen rekisteriin ei olisi tarkoitus sisällyttää edellä mainittua laajemmin luonnollisen henkilön maksuhäiriömerkintöjä. Rekisteri ei myöskään ainakaan ensimmäisessä vaiheessa sisältäisi tietoja yritysten luotoista eräitä toiminimiyrityksien ottamia luottoja lukuun ottamatta. Näin ollen rekistereiden tietosisältö olisi joka tapauksessa pääosin erilainen, jolloin positiivisen luottotietorekisterin tiedoissa kyse ei olisi varsinaisesti korvaavista tiedoista. Uusi rekisteri ei myöskään tarjoaisi korvaavaa tietoa kaikille niille tahoille, joilla on luottotietolain mukaan oikeus käyttää maksuhäiriötietoja (kuten työnantajat ja vuokranantajat).

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Rekisterinpitäjän valinta

Oikeusministeri Anna-Maja Henrikssonin vetämä ministerityöryhmä teki 24.10.2019 päätöksen, jonka mukaan sääntelyä positiivisen luottotietorekisterin perustamiseksi lähdetään valmistelevaan siitä lähtökohdasta, että rekisteri on keskitetty ja julkisen vallan (viranomaisen) ylläpitämä. Luottotietorekisterin perustamiseen liittyvä keskeinen kysymys onkin ollut se, mikä organisaatio soveltuisi parhaiten perustettavan uuden rekisterin rekisterinpitäjäksi. Rekisterin valmistelun yhteydessä mahdollisina rekisterinpitäjinä ovat olleet esillä Finanssivalvonta, Rahoitusvakausrivasto, Valtiokonttori, Suomen Pankki sekä Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö.

Luottotietorekisterin valmistelun eri vaiheissa on arvioitu edellä mainittujen organisaatioiden mahdollisuuksia luottotietorekisterin tulevana rekisterinpitäjänä toimimiseen sekä tässä ominaisuudessa vastata luottotietorekisterin tarvitseman tietojärjestelmän rakentamisesta ja siihen liittyvistä järjestelmän määrittelyn, suunnittelun ja kehittämisen edellyttämistä moninaisista toimenpiteistä. Arvioinnissa on kiinnitetty erityistä huomiota olemassa olevista tietojärjestelmäratkaisuksista mahdollisesti saatavissa oleviin synergiahyötyihin sekä rekisterinpitäjän aikaisempaan kokemukseen vastaavan kaltaisten tietojärjestelmäratkaisujen toteutuksessa ja sitä kautta tulevaan tosiasialliseen kykyyn vastata rekisterin käyttöönoton edellyttämistä toimenpiteistä rekisterille asetettujen aikataulutavoitteiden puitteissa.

Finanssivalvonnan ja Rahoitusvakausrivaston osalta todettiin, että niillä ei kokonsa tai käytävissä olevien tietoteknisten resurssiensa puolesta olisi edellytyksiä vastata rekisterinpitoon tai rekisterin perustamiseen liittyvistä toimenpiteistä eikä siten myöskään erityistä kyvykkyyttä tällaisten tehtävien hoitamiseen, ottaen huomioon tavoite saada rekisteri käyttöön varsin nopeassa aikataulussa. Selvitettyä Valtiokonttorin edellytyksiä rekisterinpitäjänä toimimiseen on todettu, että Valtiokonttorilla ei ole tosiasiallisia edellytyksiä ryhtyä luottotietorekisterin toteutukseen omien tietojärjestelmiensä merkittävästä kehittämisvelasta johtuen. Lisäksi luottotieto-

rekisterin rekisterinpito ei muutoinkaan soveltuisi erityisen hyvin yhteen Valtiokonttorin muiden tehtävien kanssa. Näin ollen myöskään Valtiokonttorin ei ole katsottu tulevan kyseeseen luottotietorekisterin rekisterinpitäjänä.

Suomen Pankin osalta edellytyksiä rekisterinpitäjänä toimimiseen on selvitetty useissa rekisterin valmistelun eri vaiheissa, ja se on nähty yhdeksi varteenotettavaksi vaihtoehdoksi luottotietorekisterin tulevana rekisterinpitäjänä. Suomen Pankilla ei kuitenkaan ole juurikaan aiempaa kokemusta henkilötietoja sisältävien laajojen rekisterien rekisterinpitäjänä toimimisesta. Suomen Pankille syntyisi siten henkilötietoja laajasti sisältävän positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpidosta kokonaan uudentyypinen tehtävä. Sillä ei ole aiempaa kokemusta tai valmista organisaatiota tällaisen tehtävän hoitamiseksi. Tämän vuoksi rekisterin perustaminen Suomen Pankkiin vaatisi enemmän aikaa ja siitä aiheutuisi suuremmat kustannukset kuin perustettaessa rekisteri organisaatioon, joka jo valmiiksi toimii positiivisen luottotietorekisterin kaltaisen laajan henkilötietoja sisältävän rekisterin rekisterinpitäjänä. Valmistelun tuloksena onkin päädytty siihen, että rekisterinpitotehtävää ei ole tarkoituksenmukaista osoittaa Suomen Pankin hoidettavaksi, vaan sen tulisi olla ainoastaan yksi rekisteriin kerättyjen tietojen käyttäjistä.

Verohallinnon Tulorekisteriyksikköä on ehdotettu luottotietorekisterin rekisterinpitäjäksi jo 4.9.2018 julkaistussa oikeusministeriön teettämässä selvityksessä positiivisia luottotietoja koskevan järjestelmän edellytyksistä (oikeusministeriön julkaisu 26/2018). Tämän perusteella Tulorekisteriyksikkö oli jo alustavasti varautunut vastaamaan luottotietorekisterin toteutuksesta sekä toimimaan sen tulevana rekisterinpitäjänä. Tulorekisteriyksikkö on myös ollut halukas otamaan tehtävän hoitaakseen. Tämän lisäksi asiaa valmisteltaessa on kiinnitetty huomiota erityisesti siihen, että Tulorekisteriyksiköllä on tulotietojärjestelmän toteutuksen kautta saatua kattavaa ja tuoretta kokemusta positiivisen luottotietorekisterin kaltaisen laajan tietojärjestelmän toteutuksesta ja käyttöönotosta sekä rekisterin jatkuvasta toiminnasta.

Tulorekisteriyksikön osalta on myös huomioitu se, että luottotietorekisterin kautta saataville luottotietoraporteille tulisi henkilöön luottotietojen lisäksi koostamaan tiedot tulorekisteriin talletetuista palkka-, eläke- ja etuustuloista. Luottotietoraporttien lisäksi tulotietoja toimitettaisiin myös rahoitusvakauden ja rahoitusmarkkinoiden seurannan ja valvonnan käyttötarkoituksiin. Luottotietorekisterin ja tulorekisterin ylläpito samassa viranomaisessa helpottaa rekistereissä olevien tietojen toimittamista tiedon käyttäjille samalla kertaa ja mahdollistaa näiden kahden rekisterin suunnittelun siten, että ne ovat teknisesti mahdollisimman hyvin yhteensopivia.

Rekisterin tekninen toteutus

Luottotietorekisterin valmistelun yhteydessä on tullut ratkaistavaksi kysymys siitä, tulisiko perustettava uusi rekisteri toteuttaa rekisteripohjaisena vai kyselypohjaisena ratkaisuna. Rekisteripohjaisessa ratkaisussa tiedot ilmoitettaisiin ja talletettaisiin yhteen keskitettyyn rekisteriin, josta tietoja välitettäisiin niiden käyttäjille sellaisessa aikataulussa ja laajuudessa kuin ne tarvitsevat tietoja ja ovat oikeutettuja saamaan niitä. Rekisteripohjaisessa ratkaisussa luotonantajan näkökulmasta riittävää on luottoa koskevien tietojen ilmoittaminen keskitettyyn rekisteriin aina silloin, kun niissä tapahtuu muutoksia. Tämän jälkeen rekisteri välittäisi tiedot edelleen tiedon käyttäjille. Kyselypohjaisessa ratkaisussa rekisteri taas tekisi kyselyn jokaisen luottolaitoksen järjestelmiin aina, kun tietoja tietyn henkilön tai tiettyjen luottojen osalta tarvittaisiin. Luottolaitosten järjestelmät palauttaisivat tällöin ajantasaisen tiedon kysytyistä luotoista ja luottotietorekisteri välittäisi tiedot edelleen tietoja niitä hakevalle luotonantajalle sen sisältöisenä kuin se tarvitsee tietoja omassa toiminnassaan.

Luottotietorekisterissä valmistelutyön lähtökohtana on ollut sen toteuttaminen keskitettyyn rekisteripohjaiseen ratkaisuun perustuen. Valmistelutyön aikana ei ole tullut esille seikkoja, jotka

erityisesti puoltaisivat kyselypohjaista ratkaisua. Luotonantoa koskevan käyttötarkoituksen osalta vaikuttaisi siltä, että kumpi tahansa ratkaisu olisi mahdollinen ja kattaisi luotonantajien tarpeet. Sen sijaan rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurannan ja valvonnan käyttötarkoituksesta seuraavat vaatimukset näyttäisivät olevat tarkoituksenmukaisella tavalla toteutettavissa ainoastaan rekisteripohjaisessa ratkaisussa, jossa tiedot ovat valmiiksi kerättyinä yhteen keskitettyyn rekisteriin. Tässä käyttötarkoituksessa samanaikaisesti tarvittavat luottolaitosten lainakantaa koskevat tiedot ovat volyymiltaan niin suuria, että niiden välittäminen ei vaikuttaisi olevan luotettavasti toteutettavissa kyselypohjaisen ratkaisun avulla, ja kyselyjen vaatimista tietojärjestelmäratkaisuisista tulisi joka tapauksessa huomattavan raskaita ja monimutkaisia sekä kalliita toteuttaa. Tämä koskee keskitetyn rekisterin lisäksi myös kyselyistä luottolaitosten tietojärjestelmille seuraavia toiminnallisia vaatimuksia. Rekisterin käytettävyyden varmistaminen myös rahoitusvakauden ja rahoitusmarkkinoiden seurannassa ja valvonnassa puoltaa vahvasti sen toteuttamista rekisteripohjaisena ratkaisuna.

Perustettavalle rekisterille on myös asetettu tavoitteeksi, että sen tulisi olla tarvittaessa helposti laajennettavissa muihinkin kuin niihin käyttötarkoituksiin, jotka toteutetaan rekisterin käyttöönoton ensimmäisissä vaiheissa. Mahdollisista muista käyttötarkoituksista rekisterille kohdistuvia toiminnallisia vaatimuksia ei kuitenkaan ole pystytty vielä tarkemmin selvittämään. Tämän vuoksi on hyvin epävarmaa, olisiko ja missä määrin muita käyttötarkoituksia olisi myöhemmin toteutettavissa tarkoituksenmukaisella tavalla. Joka tapauksessa on mahdollista, että kyselypohjainen ratkaisu ei mahdollistaisi rekisterin myöhempää jatkokehittämistä siten kuin tavoitteeksi on asetettu. Myös rekisterin mahdollisen myöhemmän laajennettavuuden varmistaminen puoltaa sen toteuttamista rekisteripohjaisena ratkaisuna.

Kokonaisuutena arvioiden luottotietorekisterin toteuttaminen rekisteripohjaisena ratkaisuna varmistaa sille asetettujen tavoitteiden toteutumisen pitkällä aikavälillä merkittävästi kyselypohjaista ratkaisua varmemmin ja luotettavammin. Luottotietorekisteri ehdotetaan sen vuoksi toteutettavaksi rekisteripohjaiseen ratkaisuun perustuvana.

Maksuviivetiedot

Useat eri sidosryhmät korostivat valmistelun aikana, että maksuviivetietojen sisällyttäminen rekisteriin ja rekisteristä saataville luottotietoraporteille on perusteltua ylivelkaantumisen estämisen näkökulmasta sekä siitä näkökulmasta, että positiivisen luottotietorekisterin tuottama raportti mahdollisimman luotettavasti heijastaisi luotonhakijan kykyä suoriutua velvoitteistaan ja toimisi asianmukaisesti luotonantajan luottoriskien hallinnan välineenä. Olemassa olevat maksuviiveet saattavat olennaisesti vähentää luotonhakijan käytettävissä olevaa maksuvaraa.

Esityksessä ehdotetaan, että positiivisesta luottotietorekisteristä saatavilta luottotietoraporteilta ilmenisivät vähintään 60 päivää kestäneet maksuviiveet luottokohtaisesti. Tätä aikaisempia maksuviivetietoja ei raporteilta ilmenisi. Esityksen valmistelun yhteydessä arvioitiin 60 päivän aikarajan ohella 30 ja 45 päivän aikarajoja. Lyhintä eli 30 päivän aikarajaa puoltaisi se, että ammattimaisen luotonantokäytännön perusteella ja IFRS9-standardien mukaan jo 30 päivää kestänyt maksuviive lähtökohtaisesti kertoo jo kohonneesta luottoriskistä, ellei kohonnutta luottoriskiä koskeva oletama ole muulla käytettävissä olevalla tiedolla kumottavissa. Standardi perustuu laajoihin maksukäyttäytymistä ja luottoriskejä koskeviin tilastotietoihin. Toisaalta 30 päivän aikarajaa käytettäessä voisi aiheutua maksuviiveitä myös tahattomasti, esimerkiksi unohduksen tai tiedonkulkuun liittyvien ongelmien vuoksi.

Tarkastelluista vaihtoehdoista 45 päivän aikarajaa voidaan pitää varteenotettavana vaihtoehtona. Se ei kuitenkaan olisi tarkoituksenmukaisin aikaraja, koska se poikkeaa muusta voimassa

olevasta sääntelystä. Ehdotettu 60 päivän aikaraja puolestaan olisi yhdenmukainen luottotietolain 14 §:n mukaisen velkojan ilmoittaman maksuhäiriötiedon aikarajan kanssa. Sen etuna olisi myös, että vähintään 60 päivää kestäneet maksuviiveet olisivat todennäköisesti harvoin tahattomia maksuviiveitä. Sitä voidaan myös pitää rekisteröidyn kannalta tasapainoisena vaihtoehtona, ottaen huomioon myös mahdollisen viivetiedon merkitys. Sen osalta tieto mahdollisista maksuvaikeuksista kuitenkin tulisi luotonantajien tietoon jonkin verran myöhäisempänä ajankohtana. Pidempi aikaraja voi mahdollisesti jättää jonkin verran pimentoon ylivelkaantumisen estämisen kannalta olennaista informaatiota.

Hallituksen esityksen luonnoksesta saadussa lausuntopalautteessa enemmistö asiaan kantaa otaneista kannatti 60 päivän aikarajaa. Edellä mainittujen seikkojen vuoksi esityksessä on päädetty esittämään, että rekisteriin talletettaisiin tieto vähintään 60 päivää kestäneistä maksuviiveistä. Ratkaisun arvioidaan olevan tasapainossa niin velallisten aseman kuin luotonantajien luottoriskien hallinnan kannalta ja palvelevan siten ylivelkaantumisen torjunnan tavoitetta.

Maksuviivetietojen käsittelyn kannalta on pidetty tärkeänä sitä lähtökohtaa, että rekisteristä saatavalla luottotietoraportilla ei näkyisi tietoa vanhoista maksuviiveistä. Näin ollen raportilla näkyisivät ainoastaan ajankohtaiset maksuviiveet. Velallisen maksaessa luoton ajan tasalle, päivittyisi tieto lyhyiden määräaikojen puitteissa myös positiiviseen luottotietorekisteriin. Maksuviivetietoja – kuten muitakaan luottotietoraportilla näkyviä tietoja - ei myöskään olisi sallittua käyttää muihin kuin positiivista luottotietorekisteriä koskevassa laissa säädettyihin tarkoituksiin.

5.2 Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Positiivisia luottotietoja kerätään lähes kaikissa EU:n jäsenvaltioissa. Luottotietojärjestelmiä on perustettu jäsenvaltioissa eri aikoina toteuttamaan kulloinkin tärkeinä pidettyjä tarkoituksia ja tavoitteita. Luottotietojärjestelmien tavoitteena on erityisesti ehkäistä vastuutonta luotonantoa, hillitä kotitalouksien ylivelkaantumista, hallita luotonottajaan liittyviä riskejä ja valvoa rahoitusmarkkinoiden vakautta.

EU:n jäsenvaltioissa on toisistaan poikkeavia luottotietojen keräämistä koskevia järjestelmiä. Käytössä on sekä keskitettyjä rekistereitä että kyselypohjaisia järjestelmiä. Useissa jäsenvaltioissa on viranomaisen rekisteri, jonka ylläpitäjä on yleensä keskuspankki. Joissain jäsenvaltioissa rekisteriä ylläpitää yksityinen taho tai tietoja kerätään yksityisen tahon ylläpitämän kyselypohjaisen järjestelmän avulla. Useissa jäsenvaltioissa kerätään sekä maksuhäiriöitä että luottoja ja tuloja koskevia tietoja. Keskitetyn rekisterin rinnalla on osin käytössä yksityisen tahon ylläpitämä kyselypohjainen järjestelmä (muun muassa Belgia, Irlanti, Portugali ja Saksa). Muissa Pohjoismaissa ei ole käytössä keskitettyjä positiivisia luottotietoja sisältäviä viranomaisen ylläpitämiä rekistereitä, mutta niissä toimii luottotietoja kerääviä yksityisiä yrityksiä.

Järjestelmän tietosisällössä ja tietojen käyttötarkoituksissa on eroja jäsenvaltioittain. Myös kerättävien tietojen kattavuus vaihtelee. Joihinkin järjestelmiin kerätään tietoa vain luonnollisista henkilöistä (mm. Itävalta, Romania), mutta monessa jäsenvaltiossa kerätään myös yrityksiä koskevia tietoja (mm. Belgia, Irlanti). Belgiassa yritysluottotiedot kerätään kulutusluotoista erilliseen rekisteriin. EU:n jäsenvaltioissa on myös käytössä ilmoitettavien luottojen määrää koskevia kynnysarvoja, joiden suuruus vaihtelee. Joissain jäsenvaltioissa kynnysarvo on hyvin alhainen, kun taas joihinkin keskitettyihin rekistereihin kirjataan vain suuret luotot. Esimerkiksi Portugalissa kynnysarvo on 50 euroa, Irlannissa 500 euroa ja Saksassa miljoona euroa. Viranomaisen ylläpitämään rekisteriin ilmoitettavien luottojen euromääräinen raja on yleisesti ottaen korkeampi kuin yksityisten tahojen ylläpitämissä järjestelmissä ilmoitettavien luottojen raja.

Järjestelmiin kerätään tietoja laajalti eri tahoilta, kuten esimerkiksi luotonantajilta, vakuutusyhtiöiltä ja viranomaisilta. Viranomaisia, joilta tietoja saadaan järjestelmään, ovat esimerkiksi veroviranomaiset, tuomioistuimet, ulosottoviranomaiset ja maanmittauslaitos. Tietojen ilmoittaminen luottotietojärjestelmään on useissa maissa pakollista ainakin tietyn rajan ylittävien luottojen osalta (mm. Belgia, Hollanti, Irlanti, Latvia, Portugali, Saksa, Slovenia). Vapaaehtoisissa järjestelmissä tietojen saaminen järjestelmästä edellyttää yleensä vastavuoroisuutta ja luotonantaja saa tietoja vain, jos se itse luovuttaa tietoja järjestelmään.

Luottotietojärjestelmiin talletettavat tiedot vaihtelevat jäsenvaltioittain. Yleensä järjestelmään talletetaan tietoja myönnettyistä luotoista ja muista vastuista sekä tuloista ja varallisuudesta. Myös luotonottajaa yksilöivät tiedot, kuten nimi ja henkilön yksilöivä tunnus, kirjataan tyypillisesti järjestelmään. Useassa jäsenvaltiossa järjestelmään talletetaan tietoja myös maksuhäiriöistä. Talletettavia tietoja ovat luottojen osalta muun muassa alkuperäinen luottosumma, luoton takaisinmaksuaikataulu ja käyttötarkoitus, korkokanta, vakuudet sekä mahdolliset maksuhäiriöt ja väärinkäytökset. Suurimassa osassa EU:n jäsenvaltioita, joista valmistelun aikana on saatu tietoa, rekisterin tietosisältö on kuitenkin suppeampi kuin esityksen 1. lakiehdotukseen sisältyvän rekisterin tietosisältö olisi.

Myös se, missä laajuudessa luottotietorekistereistä tai yrityksiltä voidaan luovuttaa tietoja luottoja myöntäville yksityisille tahoille ja mihin käyttötarkoituksiin niitä voidaan luovuttaa, ja voidaan niitä luovuttaa myös viranomaisille, kuten tuomioistuimille, poliisille ja maksukyvyttömyysasioista vastaaville viranomaisille, vaihtelee jäsenvaltioittain. Luotonantajat voivat käyttää järjestelmän tietoja arvioidessaan uusien asiakkaiden luottokelpoisuutta ja seurattessaan olemassa oleviin luotonhakijoihin liittyviä riskejä. Luotonantajilla on joissakin jäsenvaltioissa velvollisuus pyytää tietoja luottotietorekisteristä ennen luoton myöntämistä luotonhakijaa koskevien riskien arvioimiseksi (mm. Hollanti, Belgia, Irlanti, Portugali, Slovenia). Osassa jäsenvaltioita puolestaan velvollisuus tietojen tarkistamiseen on asetettu vain tietyn kynnyksen ylittävien luottojen osalta (mm. Irlanti 2000 euroa, Portugali 50 euroa). Esimerkiksi Saksassa luotonantajat saavat säännöllisesti tietoja niistä luotonhakijoista, joista ne ovat antaneet tietoja rekisteriin. Tietoja voidaan käyttää muun muassa luoton myöntämisessä, luoton seurannassa sekä sisäisessä luottoriskihallinnassa. Myös Portugalissa luotonantajat saavat säännönmukaisesti tietoja, joita ne voivat käyttää asiakkaidensa luottoriskien arvioinnissa. Joissakin jäsenvaltioissa luotonhakijat voivat saada itseään koskevia luottotietoraportteja.

Usein viranomaisen ylläpitämässä keskitetyssä järjestelmässä olevia positiivisia luottotietoja voidaan käyttää myös makrotalouden ja rahoitusjärjestelmän vakauden analysoinnissa ja valvonnassa, luottolaitosten valvontatehtävissä sekä tilastollisiin tarkoituksiin. Keskuspankit saavat järjestelmästä tietoa tehtäviensä hoitamista varten, mutta yleensä niillä on pääsy vain anonymisoituun tietoon eikä kaikkeen järjestelmässä olevaan tietoon.

Jäsenvaltioiden välillä on eroja myös siltä osin, peritäänkö luotonantajilta maksu viranomaisen ylläpitämän luottotietorekisterin käytöstä. Luottotietoraportti on luotonantajille joissakin EU:n jäsenvaltioissa maksullinen. Portugalissa luotonantajien tulee maksaa maksu jokaisesta ilmoitetusta luotosta sekä pyydetyistä luottotietoraporteista. Latviassa rekisterin käyttäjät maksavat kuukausittaisen maksun. Sloveniassa keskuspankki voi asettaa tietojen saamiselle maksuja kulujen kattamiseksi. Luotonhakijoille heitä itseään koskeva rekisteriote on yleensä maksuton.

Maa- ja pankki on laatinut vuonna 2011 luottotietojärjestelmiä koskevat periaatteet, joissa määritellään vähimmäiskriteerit luotettavalle ja tehokkaalle luottotietojärjestelmälle. Järjestelmän tulisi periaatteiden mukaan sisältää relevanttia, täsmällistä, oikea-aikaista ja riittävää tietoa, jota kerätään systemaattisesti kaikista luotettavista ja asianmukaisista saatavilla olevista läh-

teistä. Periaatteissa pidetään tärkeinä myös turvallisuusstandardeja ja järjestelmän luotettavuutta. Kuluttajien osalta pidetään tärkeänä erityisesti, että heitä koskevat säännöt määritellään täsmällisesti ja säädetään vähintään tietyistä kuluttajia koskevista säännöistä, kuten oikeudesta vastustaa tietojen keräämistä tiettyihin tarkoituksiin ja oikeudesta saada tietoa kuluttajaa koskevien tietojen keräämisestä, käsittelystä ja jakamisesta sekä pääsystä heitä koskeviin tietoihin joko ilmaiseksi tai vähäisellä kustannuksella.

6 Lausuntopalautte

Luonnos hallituksen esitykseksi julkaistiin 29.3.2021 sähköisessä lausuntopalvelussa, jossa se oli lausuntokierroksella 10.5.2021 saakka. Lausuntopyyntö lähetettiin lausuntopalvelun kautta 54 taholle, joista 33 antoi lausuntonsa. Lisäksi lausuntopyyntö oli julkisesti kaikkien vastattavissa. Yhteensä lausunnon antoi 39 tahoja, joista yksi annettiin yksityisen kansalaisen toimesta.

Lausunnot saatiin seuraavilta tahoilta: Bisnode Finland Oy, Digi- ja väestötietovirasto, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Elinkeinoelämän keskusliitto, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Finanssiala ry, Finanssivalvonta, Isännöintiliitto, Kansaneläkelaitos, Keskuskauppakamari, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Kohtuuhintaisten vuokra- ja asumisoikeustalojen omistajat KOVA ry, Kuluttajaliitto, maa- ja metsätalousministeriö, Oikeusrekisterikeskus, Palkansaajien tutkimuslaitos, Rahoitusvakausvirasto, Resurs Bank Santander Consumer Finance Oy, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Asiakastieto Oy, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Isännöintiliitto, Suomen Pankki, Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry, Suomen Vuokranantajat ry, Takuusäätiö sr., Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, tietosuojavaltuutetun toimisto, Tilastokeskus, työ- ja elinkeinoministeriö, Ulosottolaitos, Valtiokonttori, valtiovarainministeriö, Verohallinto, yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto, Ålands landskapsregering sekä yksi yksityinen henkilö ja yhteisen lausunnon antaneet oikeusapu- ja edunvalvontapiirit.

Enemmistö lausunnonantajista suhtautuu myönteisesti mietinnössä esitettyyn positiivista luottotietorekisteriä koskevaan lainsäädäntöön ja pitää positiivista luottotietorekisteriä kannatettavana. Osa lausunnonantajista ei erikseen ilmaise kantaansa ehdotuksen kannatettavuuteen, mutta suhtautuu kuitenkin pääosin myönteisesti ehdotukseen. Eräät lausunnonantajat katsovat, että ehdotuksissa on monia haasteellisia ja täsmennystä vaativia kokonaisuuksia, ja suhtautuvat joltakin osin ehdotukseen varauksellisesti. Myös esitykseen pääsääntöisesti myönteisesti suhtautuvat lausunnonantajat nostavat esille erilaisia seikkoja, joihin lausunnonantajien mielestä tulee kiinnittää huomiota jatkovalmistelussa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia katsoo lausunnoissaan, että ehdotettu sääntelyn oikeusperuste on EU:n tietosuojasetuksen sääntely huomioon ottaen perusteltu, mutta sääntelyn oikeusperusteiden kannalta on syytä kiinnittää huomiota esityksen keskeisiin haasteisiin. Oikeusasiamiehen kanslia pitää esitettyä sääntelyä haasteellisena rekisteröinnin ja rekisteritietojen käytön valvonnan, rekisteröidyn oikeussuojan ja rekisterinpitäjän sekä ilmoitusvelvollisen vastuun sääntelyn kannalta. Myös rekisteröinnin laajuutta on sen mukaan syytä pohtia vielä oikeusperusteiden vaatimuksen kannalta.

Ehdotukseen myönteisesti suhtautuvat tahot näkevät rekisterin tavoitteet hyväksyttävänä, ja ehdotus nähdään pääasiassa keskeisenä ylivelkaantumisen ehkäisyä tukevana mallina. Hyvänä pidetään positiivisen luottotietorekisterin tuomaa mahdollisuutta tarjota luotonantajille mahdollisimman kattavat tiedot luotonhakijan tuloista ja luotoista, jolloin luotonantaja kykenee tekemään vastuullisempia päätöksiä luotettavan tiedon perusteella. Lisäksi rekisteröidyn mahdollisuutta saada omat ajantasaiset tiedot rekisteristä pidetään henkilökohtaisen talouden hallinnan ja ylivelkaantumisen ehkäisemisen kannalta myönteisenä asiana.

Rekisterin tietosisältö

Lausunnoissa esitetään erilaisia näkemyksiä siitä, mitä tietoja positiivisen luottotietorekisterin tulisi sisältää. Osa rekisterin tietosisältöön kantaa ottaneista tahoista näkee tietosisällön laajuuden perusteltuna, osa ehdottaa sen laajentamista ja osa sen supistamista. Useat tahot tuovat esille tarpeen arvioida vielä rekisteriin talletettavien tietojen välttämättömyyttä ja täsmällisyyttä. Muun muassa Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo launnossaan, että tallennettavien tietojen tarpeellisuutta tulee perustella laajemmin. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia katsoo, että tietojen käsittely tulisi rajata välttämättömään.

Tietosuojavaltuutetun toimisto kiinnittää launnossaan huomiota siihen, että rekisteriin tallettaville tiedoille määriteltyt eri käyttötarkoitukset näyttäisivät edellyttävän keskenään eri laajuista henkilötietojen käsittelyä ja että viranomaisille suoria tunnistetietoja sisältäviä henkilötietoja olisi välttämätöntä luovuttaa lähinnä yksittäisissä valvontatapauksissa. Se pitää keskeisenä, että eri käyttötarkoituksiin tarvittavien henkilötietojen laajuutta arvioidaan systemaattisesti läpi koko esityksen huomioiden erot eri käsittelytarkoitusten välillä. Vaikka tietojen tarpeellisuutta on keskeisimmiltä osin perusteltu, jäävät käsittelyn tarpeellisuutta koskevat perustelut sen mukaan osin yleiselle tasolle. Tietojen tarpeellisuutta tulisikin perustella yksityiskohtaisemmin jokaisen rekisteriin talletettavan tietokategorian kohdalla. Tarkempia perusteluita tulisi esittää myös sille, miksi Tulorekisteriyksikön laskemien summatazon tulotietojen tallettaminen rekisteriin ei olisi riittävää ja miksi yksityiskohtaisemman tiedon tallettaminen rekisteriin on tarpeen. Myös rekisteristä luotonantajille luovutettavien tietojen tarpeellisuutta tulisi perustella tarkemmin. Viranomaisille luovutettavien tietojen luonnetta ja yksityiskohtaisuutta tulisi arvioida kunkin viranomaisen kohdalta erikseen.

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia katsoo, että laajamittaiseen henkilön yksityiselämän suojan piiriin kuuluvan tiedon rekisteröintiin sisältyy merkittäviä tietosuojariskejä. Kanslia viittaa launnossaan perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön (PeVL 18/2014 vp) ja toteaa, että perustuslakivaliokunnan kannan mukaisesti arkaluontoisina pidettävien tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään, vaikka kyse ei ole tietosuoja-asetuksessa tarkoitetuista erityisistä henkilötiedoista.

Tietosisällön laajentamista pidetään tarpeellisenä muun muassa etuuskien takaisinperinnän, verovelkojen, maksutuomioiden, pääomatulojen ja uusien luottihakemusten osalta. Erityisen tärkeänä pidetään taloyhtiölainoja koskevien tietojen lisäämistä rekisteriin mahdollisimman pian. Niiden mukaan ottamista koskevan aikataulun osalta pidetään kuitenkin perusteltuna odottaa huoneistotietojärjestelmän jatkokehityksen etenemistä. Tietosisällön rajaamisen osalta ehdotetaan muun muassa vakuustietojen supistamista vakuuden olemassaoloon ja luonteeseen. Vakuuksien osalta osa lausunnonantajista kuitenkin pitää mietinnössä ehdotettuja tietoja tarpeellisina.

Finanssiala ry pitää toivottavana, että rekisterin viranomaiskäyttö sujuvoittaa viranomaistehtävissä tarvittavaa tiedonkeruuta, mutta katsoo, että eräiltä osin viranomaisten tietotarpeet uhkaavat tehdä rekisteristä tietosisällöltään tarpeettoman raskaan ja kalliin.

Tietosisällön osalta lakiluonnokseen on tehty saadun palautteen johdosta joitakin täsmennyksiä ja täydennyksiä ja joiltain osin tietosisältöä on myös supistettu. Myös perusteluita on täydennetty tietojen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden osalta. Rekisteriin talletettavien tietoryhmien ja tietojen käyttötarkoitusten laajentamista ei ole pidetty jatkovalmistelun aikana mahdollisena aikatauluun liittyvistä syistä. Arviointi siitä, olisiko tietosisältöä tai käyttötarkoituksia

mahdollista laajentaa, jää rekisterin myöhemmän kehittämisen varaan. Vakuuksia koskevat tiedot ehdotetaan rajattavaksi vakuuden olemassa oloon ja luonteeseen, joiden lisäksi rekisteriin talletettaisiin takaajan henkilötunnus.

Useat lausunnonantajat kannattavat maksuviivetietojen tallettamista rekisteriin, mutta esittävät eriäviä näkemyksiä siitä, kuinka pitkät maksuviiveet rekisteriin tulisi tallettaa. Osa pitää mie-tinnössä ehdotettua 45 päivän aikarajaa hyvänä kompromissina, mutta useat tahot suhtautuivat siihen varauksellisesti ja pitivät parempana joko 30 tai 60 päivän aikarajaa, jotka ovat yhden-mukaisia jonkun olemassa olevan aikarajan kanssa. Enemmistö pitää parhaana 60 päivän aika-rajaa, joka on yhdenmukainen luottotietolain maksuhäiriömerkintöjen ilmoittamista koskevan aikarajan kanssa ja jonka osalta ei yleensä ole kyse tahattomasta maksuviiveestä. 30 päivän aikarajaa kannattaneet katsovat, että se olisi linjassa IFRS9-standardin kanssa ja mahdollistaisi ylivelkaantumistilanteeseen puuttumisen jo varhaisemmassa vaiheessa. Saadun palautteen johdosta maksuviivetietojen tallettamista koskevaa ehdotusta on muutettu siten, että rekisteriin eh-dotetaan tallettavaksi 60 päivää kestäneet maksuviiveet. Lisäksi maksuviiveistä ilmoitettavia tietoja on täsmennetty. Maksuviivetiedot, jotka liittyvät luoton takaisinmaksuun, ovat oleellisia ylivelkaantumisen torjunnan kannalta, mistä syystä niiden säilyttäminen lakiehdotuksessa on tärkeää.

Osa lausunnonantajista, esimerkiksi luottotietotoiminnan harjoittajat, suhtautuu varauksellisesti maksuviiveitä koskevien tietojen tallettamiseen rekisteriin. Asiakastieto Oy katsoo lausunnos-saan, että viivetiedon, velkajärjestelytietojen ja rekisteriin merkittävän oman luottokiellon osalta rekisterin toiminta on päällekkäistä jo toimivien luottotietorekistereiden kanssa. Asiakas-tiedon mielestä tällaista toimintaa tulisi välttää ja tukeutua jo olemassa olevien rekistereiden toimintaan. Myös Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia suhtautuu varauksellisesti rekisterin laajentamiseen maksuhäiriötä osoittavilla tiedoilla. Tietosuojavaltuutetun toimisto huomauttaa, ettei maksuviivetietojen ja luottotietolain maksuhäiriömerkintöjen välinen ero ole enää täysin selvä. Lisäksi se katsoo, että velvollisuus maksuviivetietojen ilmoittamiseen on epäselvä. La-kiehdotukseen ei ole tehty tältä osiin muutosta. Tietosuojavaltuutetun lausunnon johdosta esi-tyksen perusteluja on kuitenkin täydennetty.

Verohallinto kiinnittää huomiota tietojen salassapitoa ja julkisuutta koskevan sääntelyn tulkin-nanvaraisuuteen, ja katsoo, että sitä tulisi täsmentää. Myös Eduskunnan oikeusasiamiehen kans-lia huomauttaa tarpeesta perustella esitettyjä salassapitosäännöksiä tarkemmin. Ehdotettavia sa-lassapitosäännöksiä ja niiden perusteluita on täsmennetty jatkovalmistelun aikana.

Ilmoitusvelvollisuus

Muutamissa lausunnoissa kiinnitetään huomiota ilmoitusvelvollisuutta koskeviin säännöksiin. Lausunnoissa otetaan kantaa ilmoitusvelvollisuuden laajuuteen ja sääntelyn täsmällisyyteen. Tärkeänä pidetään muun muassa ilmoitusvelvollisten joukon mahdollisimman kattavaa ja täs-mällistä määrittelyä sekä tietojen ilmoittamisen pakollisuutta. Lausunnoissa ehdotetaan myös muun muassa tuotteiden tai palveluiden velaksi myyntiä ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuulu-vaksi ainakin tiettyjen luottojen osalta. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia katsoo, että laissa tulisi säätää luotonantajan velvollisuudesta ilmoittaa rekisteröidyn saatavan riitautusta, maksua tai muuta lakkaamista koskevasta väitteestä. Ulkomaalaisten toimijoiden osalta tuodaan esille tarve tarkentaa muiden ulkomaisten kuin ETA-alueen luotonantajien ilmoitusvelvollisuutta.

Saadun palautteen johdosta säädöstekstiä on täsmennetty ilmoitusvelvollisuuden osalta sekä kansallisten että ulkomaalaisten toimijoiden osalta. Myös perusteluja on täydennetty tältä osin. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian lausunnon johdosta lakiehdotukseen ei ole lisätty sään-nöstä luonnollisen henkilön väitteen ilmoittamista koskevasta velvollisuudesta. Käytännössä

tällainen väite johtaisi luotonantajan tarpeeseen arvioida, tulisiko sen pyytää rekisterinpitäjää esimerkiksi rajoittamaan henkilötietojen käsittelyä positiivisessa luottotietorekisterissä sillä perusteella, että luonnollinen henkilö on kiistänyt tietojen oikeellisuuden. Henkilötietojen oikaisua tai poistoa tai käsittelyn rajoitusta koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta säädetään yleisen tietosuoja-asetuksen 19 artiklassa, minkä arvioidaan riittävän rekisteröidyn oikeuksien turvaamiseksi sen sijaan, että saatavan lakkaamista koskevan väitteen osalta otettaisiin erityissäännöksiä lakiin. Rekisteröidyn esittämien väitteiden osalta luottotietoraportilta näkyisi lisäksi, mikäli rekisteröity kyseenalaistaa tietojen oikeellisuuden ja on pyytänyt henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista tietosuoja-asetuksen 18 artiklan nojalla. Säännökohtaisia perusteluja on täydennetty myös tältä osin.

Rekisterin käyttötarkoitus

Rekisterin käyttötarkoitusten osalta lausunnoissa esitetään jonkin verran erilaisia huomioita. Keskeisinä kysymyksinä nousevat esille rekisterin käyttötarkoituksen laajentaminen muun muassa tieteellisen tutkimuksen tarkoituksiin, perinnän suunnitteluun sekä vuokranantajien käyttöön. Lausunnoissa esitetään myös harkittavaksi, että luotonantaja voisi saada tarkastella rekisteristä velallisen tietoja luotonantajan aloitteesta tapahtuvassa asiakkaan maksuvaikeuksien selvityksessä. Erityisesti se olisi tarpeen silloin, kun velallinen ei ole suoriutunut sopimuksenmukaisista velvoitteistaan, mutta pysyttelee passiivisena eikä ota yhteyttä luotonantajaan tilanteensa selvittämiseksi.

Valtiokonttori ehdottaa lausunnossaan käyttöoikeuden antamista myös Valtiokonttorille sen lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Lisäksi Oikeusapu- ja edunvalvontapiirien yhteisessä lausunnossa esitetään, että olisi perusteltua mahdollistaa myös talous- ja velkaneuvonnalle mahdollisuus käyttää rekisterin tietoja.

Aikataulusyistä uusia käyttötarkoituksia ei ole voitu ottaa mukaan mietinnössä esitettyä laajemmin lukuun ottamatta käyttöä tieteellisessä tutkimuksessa, joka on lisätty rekisterin käyttötarkoituksiin.

Tietojen luovuttaminen

Lausunnoissa esitetään samansuuntaisia näkemyksiä tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn tarkkuuden ja täsmällisyyden osalta. Tärkeänä pidetään, että rekisteristä luotonantajalle annettavat tiedot määritellään mahdollisimman tarkkarajaisesti ja että ne rajataan vain välttämättömiin tietoihin. Samoin tiedonsaantiin oikeutetut luotonantajat tulisi määritellä mahdollisimman tarkasti. Lausunnoissa esitetään myös harkittavaksi, että tiedonsaantioikeus kytkettäisiin tiedon hyödyntäjän rekisteröitymiseen tai toimilupaan.

Tietosuojavaltuutetun toimisto lausuu, että tietojen luovutuksessa tulisi olla mekanismeja, joiden avulla kyettäisiin varmistumaan vastaanottajan oikeudesta käsitellä tietoja. Lisäksi luovutettavien tietojen tarpeellisuutta tulee perustella yksityiskohtaisemmin, sillä nyt perustelut jäävät liian yleiselle tasolle. Tietosuojavaltuutetun toimisto nostaa esille myös yleisen tietosuoja-asetuksen 35 artiklan mukaisen vaikutustenarvioinnin tärkeyden niin lainvalmisteluvaiheessa kuin sen jälkeen rekisterinpitäjän toimesta. Tietosuoja koskevaa vaikutusten arvioinnin tarpeellisuutta ei ole mietinnössä arvioitu, ja jatkovalmistelussa tulisikin selvittää, miten se on tarkoitus toteuttaa. Tietosuojavaltuutetun toimisto toteaa lisäksi, että ehdotuksessa tulisi arvioida kattavammin rekisteristä aiheutuvia riskejä. Myös Verohallinto nostaa esille, ettei tietoihin oikeutettuja tahoja ole määritelty tarpeeksi yksiselitteisesti ja katsoo, että määrittelyä tulisi tämentää. Verohallinto huomauttaa myös ulkomaisiin toimijoihin liittyvistä tietosuoja- ja tietoturvariskeistä.

Lausunnoissa korostetaan lisäarvioinnin ja välttämättömyyden täsmentämisen tarvetta viranomaisten tiedonsaantioikeuksien osalta, eikä kaikkia tietoja pidetä välttämättöminä (esimerkiksi Verohallinnon lausunto). Toisaalta Finanssialan lausunnossa kiinnitetään huomiota siihen, että osa ehdotetusta tietosisällöstä vaikuttaisi olevan enemmän viranomaistarpeisiin välttämättömiä. Tietosuojavaltuutetun toimisto tuo esille, että viranomaisilla tulisi olla tiedonsaantioikeus lähinnä lainsäädännön sallimissa yksittäisissä tapauksissa.

Henkilötietojen suojan osalta hallituksen esitykseen on lisätty yksityiskohtaisempi arvio henkilötietojen suojaan ja tietoturvallisuuteen liittyvistä riskeistä, sekä tämän arvion suhteesta tietosuoja-asetuksen mukaiseen rekisterinpitäjän velvollisuuteen arvioida tietosuojaan liittyvät riskit ennen toiminnan aloittamista. Lakiehdotukseen on lisätty nimenomaiset säännökset tietolupa-päätöksistä, mukaan lukien rekisterinpitäjälle ehdotettava oikeus tarvittaessa evätä tai peruuttaa tietolupa, jos edellytykset tiedonsaannille eivät täyty. Perusteluja on täsmennetty erityisesti tietolupapyyntöjen käsittelyyn liittyvästä rekisterinpitäjän arvioinnista. Lisäksi lakiehdotukseen on lisätty kuluttajansuojaan liittyvät säännökset luotonantajan velvollisuudesta ilmoittaa ennakkoon luotonhakijalle luottotietojen tarkistamisesta sekä jälkikäteen siitä, jos luottopäätös evätään positiivisen luottotietorekisterin tietojen perusteella.

Saadun lausuntopalautteen johdosta tietojen luovuttamisen osalta on tehty täsmennyksiä lakiehdotuksen tekstiin ja perusteluihin ja lisäksi tietojen luovuttamisen välttämättömyyttä on perusteltu yksityiskohtaisemmin. Joiltakin osin välttämättömyyden tarkentaminen jäisi kuitenkin viranomaisten osalta lakiehdotuksessa omaksutun ratkaisun perusteella lainsäädännön soveltamisen varaan. Viranomaisille luovutettavat tiedot olisivat pääasiassa anonymisoitua tai pseudonymisoitua tietoa, eivätkä ne sisältäisi henkilötietoja. Joissain tilanteissa, kuten valvontatilanteissa, viranomaisille olisi kuitenkin välttämätöntä antaa yksilöityjä tietoja luonnollisen henkilön tuloista ja veloista.

Rekisterinpitäjän vastuu ja sen jakautuminen

Rekisterinpitäjäksi ehdotetun tahon eli Verohallinnon Tulorekisteriyksikön osalta ei esitetty eriäviä näkemyksiä, mutta lausunnoissa nostetaan esiin eräitä rekisterinpitäjän vastuuseen liittyviä kysymyksiä. Lausunnoissa katsotaan, että vastuunjaon luotonantajan ja positiivisen luottotietojärjestelmän rekisterinpitäjän välillä tulee olla selvä. Lisäksi Tulorekisteriyksikön roolia rekisterinpitäjänä tulee tarkentaa erityisesti Tulorekisteriyksikön ja Verohallinnon suhteen osalta. Myös Tietosuojavaltuutetun toimisto tuo lausunnossaan esille tarpeen täsmentää Tulorekisteriyksikön roolia ja vastuuta rekisterinpitäjänä. Verohallinnon näkemyksen mukaan Tulorekisteriyksikön ja Verohallinnon tulisi toimia yhdessä rekisterinpitäjänä tietojärjestelmän ylläpitoon, toimivuuteen, tietoturvallisuuteen ja kehittämiseen liittyvissä tehtävissä. Lisäksi se katsoo, että esityksessä tulisi avata selkeämmin sitä, miten vastuu tietojen virheettömyydestä jakautuu rekisterinpitäjän ja ilmoitusvelvollisen välillä.

Tietosuojavaltuutetun toimisto katsoo myös lausunnossaan, että jatkovalmistelussa olisi syytä avata selkeämmin yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyjen rekisterinpitäjän velvoitteiden valossa sitä, miten vastuu tietojen virheettömyydestä jakautuu rekisterinpitäjän ja ilmoitusvelvollisen välillä. Lakiluonnoksen 19 pykälän toista momenttia ja sitä koskevia perusteluita olisi sen mukaan syytä vielä tarkentaa siten, että esityksestä kävisi selkeämmin ilmi, että laissa säädetty positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpitäjä on vastuussa rekisteriin talletettujen tietojen oikeellisuudesta, jolloin sen tulee määrittää, onko rekisteriin talletettu tieto virheellinen vai ei.

Verohallinto toteaa lausunnossaan, että Tulorekisteriyksikön rooli ja toimivalta ovat tietojen korjaamisen suhteen epäselviä. Verohallinto huomauttaa myös, että Tulorekisteriyksiköllä ei

ole käytettävissään pakkokeinoja, jos ilmoitusvelvollinen ei oikaise tai täydennä tietoja. Verohallinto katsoo, että käytännössä rekisterin tietojen oikeellisuudesta voi vastata vain ilmoitusvelvollinen taho. Muut tahot eivät pysty tietosisältöä korjaamaan, ja korjauspyynnöt tulisikin voida siirtää suoraan ilmoitusvelvolliselle. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia toteaa, että rekisterinpitäjän velvollisuudesta selvittää tietojen oikeellisuus tulisi säätää nimenomaisesti laissa. Se myös katsoo, että kysymystä hallintopäätösten tekemisestä Tulorekisteriyksikön toimesta esimerkiksi virhe- ja oikaisutilanteissa, ja tarvetta säätää tästä ehdotetussa laissa nimenomaisesti, on syytä arvioida vielä lähemmin asian jatkovalmistelussa.

Saadun palautteen johdosta rekisterinpitäjinä toimivien Verohallinnon ja Tulorekisteriyksikön rooleja on täsmennetty säädöstekstissä ja perusteluissa. Perusteluissa on myös selvennetty, mitä rekisterinpitäjän velvollisuudet ja vastuu tarkoittavat tietosuoja-asetuksen perusteella ja millä tavalla eri rekisterinpitäjien välinen vastuu jakautuu. Sen sijaan jatkovalmistelun aikana erityissäännökset luotonantajille asetettavasta velvollisuudesta varmistaa luovutettavien tietojen oikeellisuus on jätetty pois lakiehdotuksesta. Tietosuoja-asetus ei mahdollista sitä, että rekisterinpitäjän vastuu siirrettäisiin toiselle taholle. Jatkovalmistelun aikana on päädytty siihen, että selkeintä on, että eri rekisterinpitötilanteissa sovelletaan kaikilta osin suoraan tietosuoja-asetuksen säännöksiä. Kansallinen sääntelyliikkumavara ei myöskään mahdollista sitä, että rekisterinpitäjälle säädettäisiin uusia, tietosuoja-asetuksesta poikkeavia velvollisuuksia.

Valvonta

Useat lausunnonantajat pitävät perusteltuna valvontaviranomaisten tehtävänjakoa, mutta katsovat, että niitä koskevia säännöksiä tulisi vielä täsmentää, muun muassa viranomaisten välisen yhteistyön osalta. Verohallinto korostaa, ettei Tulorekisteriyksikkö voi havaita muita kuin teknisten automaattisten tarkistusten yhteydessä teknisiä seikkoja ja virheitä. Verohallinto tuo esille myös tarpeen arvioida Tulorekisteriyksikön mahdollisuutta antaa oma-aloitteisesti salassa pidettävää tietoa valvontatehtäviä varten toimivaltaisille viranomaisille. Myös valvontaviranomaisten resurssien riittävyyteen kiinnitetään huomiota.

Tietosuojavaltuutetun toimisto huomauttaa omalta osaltaan, että vaikka valvonnasta ei ole tarpeen säätää erikseen, tulisi kuitenkin perusteluissa avata tarkemmin tietosuojavaltuutetun toimiston valvontaroolia erityisesti sen käytössä olevien toimivaltuuksien osalta. Finanssivalvonta puolestaan tuo esiin, että laissa olisi tärkeä tuoda selkeämmin esiin Tulorekisteriyksikön tosiasiallisesti merkittävä rooli ilmoitus- ja ilmoittautumisvelvollisuuden valvonnassa, Finanssivalvonnan tehtävien painottuessa lähinnä merkittäviin ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntitilanteisiin. Lausunnossa kiinnitetään huomiota myös tarpeeseen arvioida tarkemmin valvontaviranomaisten käytössä olevia seuraamusvaihtoehtoja.

Saadun palautteen johdosta säädöstekstiä ja perusteluita on täsmennetty viranomaisten tehtävänjaon osalta. Myös tietosuojavaltuutetun toimiston valvontaroolia henkilötietojen käsittelyn osalta on selvennetty perusteluissa. Jatkovalmistelussa on arvioitu tarkemmin myös viranomaisten käytössä olevia seuraamusvaihtoehtoja, joiden osalta ei kuitenkaan ole katsottu tarpeelliseksi tehdä muutoksia säädöstekstiin. Sen sijaan lakiehdotusta on täydennetty valvontaviranomaisten ja Verohallinnon yhteistyötä ja tiedonluovutus oikeuksia koskevien säännösten osalta.

Rekisteröidyn oikeudet

Monet lausunnonantajat pitävät rekisteröidyn pääsyä omaan tietoihinsa sähköisen asiointipalvelun kautta tärkeänä ja korostavat palvelun maksuttomuutta ja helppokäyttöisyyttä. Tärkeänä pidetään myös rekisteröidyn mahdollisuutta saada rekisteristä ote, jonka rekisteröity voisi itse

luovuttaa sitä tarvitseville kolmansille osapuolille, kuten vuokranantajille. Kilpailu- ja kuluttajavirasto tuo esille herätteen lähettämisen rekisteröidyille silloin, kun rekisteristä haetaan luottotietoraportti tai talletetaan maksuviivetieto. Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia kiinnittää huomiota kaikkien henkilöryhmien ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tasavertaiseen huomioon ottamiseen, sillä erinäisistä syistä (esim. vanhuus tai vastaava syy) kaikilla henkilöillä ei ole mahdollisuutta käyttää sähköisiä palveluja. Rekisteröityjen tasavertaista mahdollisuutta sähköisten palveluiden käyttöön voitaisiin lisätä esimerkiksi mahdollistamalla valtuutuksen käyttö. Esityksen vaikutuksia yhdenvertaisuuteen on täydennetty, myös suhteessa perustuslakiin. Mahdollisia ylimääräisiä palveluita luonnolliselle henkilölle voidaan arvioida myöhemmin rekisterin kehittämisen aikana.

Useat lausunnonantajat kannattavat vapaaehtoista luottokieltoa ja pitävät sitä tärkeänä muun muassa väärinkäyttötilanteiden ja oman talouden hallinnan kannalta. Tärkeänä pidetään myös, että rekisteriin merkittäisiin kiellon yhteyteen yleisellä tasolla syy luottokiellolle, jotta luotonantaja voi arvioida tilannetta eri painotuksin eri syiden osalta. Myös vapaaehtoisen luottokiellon maksuttomuutta pidetään tärkeänä. Täsmennystä kaivataan siihen, missä tilanteissa luonnollinen henkilö voi saada luottoa siitä huolimatta, että on asettanut itselleen vapaaehtoisen luottokiellon. Osin vapaaehtoiseen luottokieltoon suhtaudutaan lausuntopalautteessa varauksellisesti ja viitataan yksityisten luottotietorekistereiden vastaavaan merkintään. Vapaaehtoista luottokieltoa koskevaa pykälää on täsmennetty jatkovalmistelun aikana erityisesti rekisteröidyn oikeuksien turvaamiseksi.

Muita huomioita

Työ- ja elinkeinoministeriö esitti lausunnossaan harkittavaksi, että esityksen vaikutusten arviointi -osiossa vielä arvioitaisiin toiminimellä toimivien elinkeinonharjoittajien osalta esityksen vaikutusta heidän elinkeinotoimintaansa.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu toteaa, että mietinnössä on oikeasuuntaisesti käsitelty positiivisen luottotietorekisterin vaikutuksia yhdenvertaisuuteen, mutta perusteluissa olisi syytä kiinnittää huomiota vielä muun muassa välillisen ja välittömän syrjinnän kieltoihin. Lisäksi esityksen suhdetta perustuslakiin arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota yhdenvertaisuuteen. Ålands landskapsregering nostaa lausunnossaan esille kielelliset oikeudet ja korostaa, että tietojen sekä itse rekisterin tulee olla tasavertaisesti saatavilla molemmilla perustuslain 17 §:n mukaisilla kansallisilla kielillä. Se myös ehdottaa, että positiivista luottotietorekisteriä koskevaan lakiin lisättäisiin luottotietolain 32 § 1 momenttia vastaava säännös.

Lausunnoissa kiinnitetään huomiota myös positiivisen luottotietorekisterin kustannuksiin. Muun muassa valtiovarainministeriö korostaa lausunnossaan tarvetta tiettyjen seikkojen taloudellisten vaikutusten täsmentämiseen. Jatkovalmistelussa tulee arvioida kustannusten lisäksi yksityiskohtaisemmin myös hyötyjä. Viranomaisille aiheutuvista kustannuksista tuodaan esille muun muassa Kansaneläkelaitokselle, Oikeusrekisterikeskukselle ja Digi- ja väestötietovirastolle aiheutuvat kustannukset. Verohallinto toteaa rekisteriä koskevien kustannusarvioiden olevan alustavia ja katsoo, että niihin voi vaikuttaa vielä moni muuttuja. Esille tuodaan myös luotonantajille rekisterin käyttöönotosta aiheutuvat kustannukset sekä perintätoimistoille aiheutuvat kustannukset. Myös Finanssiala kiinnittää huomiota luotonantajille aiheutuviin merkittäviin kustannuksiin, joita seuraa erityisesti tietojärjestelmämuutoksista.

Lausunnoissa katsotaan, että rekisterin käyttöönottamiseksi hankkeelle tulee varata riittävä siirtymäaika teknisten ratkaisujen toteuttamiseksi. Osa pitää käyttöönoton aikataulua realistisena, mutta osa huomauttaa aikataulun lyhydestä. Aikataulun osalta pidetään tärkeänä, että ilmoitusvelvollisuuden täyttämistä koskeva rekisterin tekninen dokumentaatio julkaistaan hyvissä

ajoin ennen rekisterin käyttöönottoa. Verohallinto esittää lausunnossaan tarpeen arvioida määräaikoja jatkovalmistelussa sekä tarvetta antaa määräaikoja koskeva määräysvalta Tulorekisteriyksikölle tarkan laintasoisen määrittelyn sijaan.

Esityksen taloudellisten vaikutusten arviointia on täydennetty useilta osin. Esitykseen on lisätty jakso muille elinkeinotoiminnan harjoittajille kuin soveltamisalaan kuuluville luotonantajille seuraavista vaikutuksista, mukaan lukien perintätoimen harjoittajat ja luottotietotoiminnan harjoittajat. Hankkeen aikatauluja on arvioitu uudelleen ja päädytty esittämään hankkeen vaiheistamista siten, että rekisterin käyttöönotto toteutetaan esityksen kattamien luottojen osalta kahdessa vaiheessa. Kuluttajaluottojen osalta rekisteriä ehdotetaan otettavaksi käyttöön 1.4.2024. Luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten myönnettävien luottojen osalta tiedot tallettaisiin rekisteriin myöhemmässä vaiheessa ja rekisteri on tarkoitus ottaa käyttöön niiden osalta 1.4.2026.

Esityksen vaikutusten arviointia, joka liittyy yhdenvertaisuuteen, on täsmennetty. Esityksen jaksossa ”Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys” on lisätty jaksot oikeusturvasta ja yhdenvertaisuudesta sekä vaikutuksista elinkeinovapauteen ja omaisuuden suojaan. Sen sijaan erityissäännöksen lisääminen lakiehdotukseen kielellisistä oikeuksista ei ole tarpeen. Verohallintoon sovelletaan viranomaisena hallinnon yleislakeja, mukaan lukien kielilaki. Luottotietolain erityissäännökset ovat tarpeen siitä syystä, että kielilain säännöksiä ei sovelleta luottotietotoiminnan harjoittajiin.

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki positiivisesta luottotietorekisteristä

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. Positiivinen luottotietorekisteri ja lain tarkoitus. Pykälässä säädettäisiin positiivisesta luottotietorekisteristä sekä lain tarkoituksesta. Pykälän *1 momentin* mukaan laissa säädettäisiin valtakunnallisesta luottotietoja sisältävästä positiivisesta luottotietorekisteristä sekä luotonantajien velvollisuudesta ilmoittaa tietoja positiiviseen luottotietorekisteriin ja eri tahojen oikeudesta saada tietoja rekisteristä. Rekisteri sisältäisi luotonantajien ilmoittamien luottoja koskevien tietojen lisäksi eräitä muita tietoryhmiä. Laissa käytettäisiin yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaista sääntelyliikkumavaraa erityisten säännösten antamiseksi käsiteltävien henkilötietojen tyypeistä ja henkilötietojen luovuttamisesta, käyttötarkoitussidonnaisuudesta sekä eräistä muista henkilötietojen käsittelytoimista. Rekisterin ja sen sisältämien henkilötietojen käyttötarkoitukset määräytyisivät sen mukaisesti, mitä laissa säädettäisiin luottotietojen luovuttamisesta yksittäisiin tarkoituksiin.

Pykälän *2 momentin* mukaan lain tarkoituksena olisi torjua ylivelkaantumista varmistamalla luotettavien luottotietojen saatavuus erityisesti luotonantotilanteessa luottokelpoisuutta arvioidessa sekä parantamalla luonnollisten henkilöiden ja kotitalouksien mahdollisuuksia hallita omaa talouttaan. Lisäksi lain tarkoituksena olisi edistää luotettavien luottomarkkinoita kuvaavien tietojen saatavuutta rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurannassa ja valvonnassa.

2 §. Rekisterinpitäjä. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpitäjä olisi Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö. Tulorekisteriyksikkö ja Verohallinto olisivat kuitenkin yhteisrekisterinpitäjiä positiivista luottotietorekisteriä koskevan tietojärjestelmän teknisen ylläpidon, toimivuuden, tietoturvallisuuden ja kehittämisen osalta. Näiltä osin rekisteröity voisi tietosuoja-asetuksen 26 artiklan 3 kohdan mukaisesti rekisteröity voisi kuitenkin

käyttää oikeuksiaan suhteessa kumpaan tahansa rekisterinpitäjään ja kumpaakin rekisterinpitäjää vastaan, vaikka näiden tehtävät jakautuisivat pykälässä säädetyn mukaisesti. Tarkoituksena kuitenkin on, että Tulorekisteriyksikkö toimisi aina rekisteröityjen yhteispisteenä.

Tulorekisteriyksikkö vastaisi rekisterinpitäjänä henkilötietojen ja niihin liittyvien luottotietojen ja muiden tietojen vastaanottamisesta ja luovuttamisesta rekisteristä sekä muista rekisterinpitäjälle yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetystä velvollisuuksista ja rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta. Rekisterinpitoon liittyviin tehtäviin ja velvollisuuksiin sovellettaisiin sellaiseen tietosuoja-asetuksen säännöksiä. Tietosuoja-asetuksen mukainen rekisterinpitotehtävä kattaa kaikenlaiset henkilötietojen käsittelytoimet, mukaan lukien henkilötietojen vastaanottaminen ja tallentaminen, mutta momentissa täsmennettäisiin kuitenkin Tulorekisteriyksikön tehtävä vastaanottaa henkilötietoja ja niihin liittyviä luottotietoja ja muita tietoja, kuten tulotietoja, sekä sen tehtävä luovuttaa näitä tietoja. Täsmennäminen olisi tarpeen sen huomioimiseksi, että laista olisi ilmeistä nimenomaisesti se rekisterinpitäjä, joka vastaisi henkilötietojen ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta (esim. PeVL 7/2019 vp, s. 6). Tietojen luovuttamiseen liittyvä rekisterinpitäjän tehtävä pitäisi sisällään myös tietolupapäätösten tekemisen ja niihin liittyvän rekisterinpitäjän suorittaman arvioinnin.

Tulorekisteriyksikön rekisterinpitotehtävä olisi luonteeltaan tietopalvelu. Rekisterinpitäjän tehtävä kuitenkin määräytyy aina kaikilta osin yleisen tietosuoja-asetuksen säännösten perusteella. Rekisterinpitäjän velvollisuuksista ja vastuusta säädetään tietosuoja-asetuksen IV luvussa, jossa säädetään esimerkiksi tietoturvallisuuteen ja tietosuojaa koskevaan vaikutustenarviointiin liittyvistä velvoitteista. Rekisterinpitäjille säädetään myös tehtäviä useissa tietosuoja-asetuksen artikloissa, jotka koskevat esimerkiksi rekisteröidyn oikeuksien toteuttamista. Tulorekisteriyksikkö käsitelisi rekisterinpitäjänä henkilötietoja ja niihin liittyviä luottotietoja ja muita tietoja, jotka olisivat muilta rekisterinpitäjiltä ja erityisesti luotonantajilta siirrettyjä tietoja. Se, että Tulorekisteriyksikkö ja osin myös Verohallinto vastaisivat positiivisessa luottotietorekisterissä käsiteltävien henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudesta kaikilta osin, ei poistaisi kuitenkaan esimerkiksi luotonantajien vastuuta omien rekisteriensä rekisterinpitäjinä siitä, että positiiviseen luottotietorekisteriin luovutettavat tiedot ovat paikkansa pitäviä. Tähän vastuuseen kuuluu tietosuoja-asetuksen 19 artiklan mukaisesti myös vastuu tarvittaessa esimerkiksi oikaista mahdollisesti luovutetuissa tiedoissa ilmenneet virheet viipymättä. Tulorekisteriyksikön olisi puolestaan huolehdittava tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti, että tiedot oikaistaan myös positiivisessa luottotietorekisterissä.

Tulorekisteriyksikkö on organisatorisesti osa Verohallintoa ja yksi sen organisaatorakenteen mukaisista toimintayksiköistä. Tulorekisteriyksikkö voisi rekisterinpitotehtävää hoitaessaan hyödyntää Verohallinnon yleisen organisaatorakenteen mukaisia kaikkien yksiköiden yhteisiä tukitoimintoja, kuten esimerkiksi Verohallinnon tieto- ja yleishallinnollisia tukitoimintoja sekä Verohallinnon yhteistä tietosuoja- ja tietoturvainfrastruktuuria.

Pykälän 2 momentissa säädetäisiin, että Tulorekisteriyksikkö hoitaa lisäksi sille ehdotetun lain 16 §:ssä säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen ja 18 §:ssä säädettyyn ilmoittautumisvelvollisuuteen liittyvät hallintotehtävät sekä 28 ja 29 §:ssä säädettyvät ilmoittautumisvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden valvontayhteistyötä koskevat tehtävät. Ilmoitusvelvollisuuteen ja ilmoittautumisvelvollisuuteen liittyvillä hallintotehtävillä tarkoitettaisiin laajasti erilaisia tosiasiallisia viranomaisen hallintotehtäviä, kuten ilmoitusvelvollisten tietojen ylläpito ja siihen liittyvät toimenpiteet. Valvontayhteistyöhön liittyvät tehtävät mahdollistaisivat sen, että Tulorekisteriyksiköllä olisi muun muassa mahdollisuus oma-aloitteisesti saattaa havaittu ilmoittautumisvelvollisuuden tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti valvontaviranomaisen tietoon sekä luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tällaisen toimenpiteen kannalta välttämättömät tiedot valvontaviranomaiselle.

3 §. Tietojen salassapito. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin positiivisen luottotietorekisterin sisältämien tietojen pääsääntöisestä salassapidosta. Poikkeuksen muodostaisivat 16 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten nimi ja yritys- ja yhteisötunnus tai ulkomainen organisaatiotunniste. Positiiviseen luottotietorekisteriin sovellettaisiin muutoin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, *julkisuuslaki*) säännöksiä. Tietoja voitaisiin kuitenkin luovuttaa rekisteristä ainoastaan ehdotetussa laissa säädettyihin tarkoituksiin sekä julkisuuslain 11 ja 12 §:ssä sekä 26 §:n 3 momentin ja 29 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädettyihin käyttötarkoituksiin.

Julkisuuslain 11 §:ssä säädetään asianosaisen oikeudesta tiedonsaantiin ja 12 §:ssä oikeus saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta. Julkisuuslain 26 §:n 3 momentin mukaan viranomainen voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon antamansa virka-aputehtävän suorittamiseksi sekä toimeksiannostaan tai muuten lukuunsa suoritettavaa tehtävää varten, jos se on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi. Mainituissa säännöksessä edellytetään luovuttamiselta lisäksi sitä, että viranomainen ennakolta varmistuu siitä, että tietojen salassapidosta ja suojaamisesta huolehditaan asianmukaisesti. Julkisuuslain 29 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdan perusteella salassa pidettävästä asiakirjasta voidaan antaa tieto, jos se on tarpeen käsiteltäessä ennakkotietoa, ennakkoratkaisua, viranomaisen päätöksestä tehtyä muutoksenhakua taikka toimenpiteestä tehdyn kantelun tai alustusasian taikka kansainväliselle lainkäyttö- tai tutkintaelimelle tehdyn valituksen käsittelemiseksi tai jos tieto on tarpeen viranomaiseen kohdistuvan yksittäisen valvonta- tai tarkastustehtävän suorittamiseksi. Tietojen luovuttaminen näihin tarkoituksiin yksittäistapauksissa olisi myös perusteltua.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Tulorekisteriyksikön oikeudesta saattaa ilmoitusvelvollisten nimen ja yritys- ja yhteisötunnuksen tai ulkomaisen organisaatiotunnisteen yleisesti saataville sähköisen tietoverkon välityksellä. Säännös ei velvoittaisi tietojen julkaisemiseen, mutta se olisi tarkoituksenmukaista erityisesti sen mahdollistamiseksi, että luonnolliset henkilöt, yhteisöt ja viranomaiset pystyvät tehokkaammin valvomaan rekisterin kattavuutta ja sen toimivuutta. Momentilla tarkoitettaisiin käytännössä sitä, että luotonantajien tiedot voitaisiin julkaista julkisessa verkkopalvelussa, esimerkiksi luettelon muodossa. Positiivisen luottotietorekisterin toimintaan ja valvontaan liittyvien tarpeiden ja julkisuusintressin kannalta riittäväksi olisi pidettävä ilmoitusvelvollisten yksilöintitietojen julkaisemista. Koska ehdotetun rekisterin tiedot olisivat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä, olisi kuitenkin ilmoitusvelvollisten yksilöintitietojen julkaiseminen mahdollistettava nimenomaisilla säännöksillä. Vastaavat yritysten yksilöintitiedot ovat esimerkiksi kaupparekisterissä julkisia, mutta ilmoitusvelvollisten tietojen julkaiseminen antaisi samalla tietoa rekisterin tietosisällöstä ja sen kattavuudesta. Ilmoitusvelvollisten tiedoissa ei myöskään pääsääntöisesti olisi henkilötietoja. Joissakin yksittäistapauksissa ilmoitusvelvollinen luotonantaja voisi kuitenkin olla luonnollinen henkilö, mistä syystä momentissa edellytettäisiin lisäksi, että henkilötietoja voidaan hakea sähköisen tietoverkon kautta vain yksittäisinä hakuina. Tällä huomioitaisiin perustuslain tulkintakäytännöstä johtuvat vaatimukset (ks. esimerkiksi PeVL 32/2008 vp, s. 3/I, ja PeVL 2/2017 vp, s. 7). Vaatimus ei tarkoittaisi sitä, että yritysten tietojen haku olisi järjestettävä teknisesti tietyllä tavalla, vaan tarvittaessa valtiosäännöstä johtuvat reunaehdot olisi huomioitava.

Ehdotetut salassapitoa koskevat säännökset olisivat tarpeen, koska muutoin tietojen julkisuus ja salassapito määräytyisi sen mukaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, *julkisuuslaki*) säädetään. Positiivisen luottotietorekisterin sisältämien tietojen salassapito ei vaikuttasi mahdollisuuksiin valvoa julkisen vallan käyttöä, koska rekisteri olisi vain tietojen keräävä ja säilyttävä sekä edelleen välittävä järjestelmä. Tietojen salassapitoa koskevat säännökset säilyisivät ennallaan myös siltä osin kuin on kyse esimerkiksi luottolaitostoinnasta annetun lain mukaisista salassapitovelvoitteista.

Positiivisen luottotietorekisterin tietosisältö muodostuisi luonnollisen henkilön luottoja ja tuloja koskevista yksityiskohtaisista ja kattavista tiedoista. Taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat voimassa olevan lainsäädännön nojalla pääsääntöisesti salassa pidettäviä. Erityisesti luotonantajien näkökulmasta kyse on monilta osin myös yksityisistä liikesalaisuuksista ja pankkisalaisuuden alaisista tiedoista. Tietojen erottelu erilaisten julkisuutta ja salassapitoa koskevien säännösten nojalla olisi käytännössä hyvin vaikeaa.

2 luku. Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavat tiedot

4 §. Tiedot luonnollisista henkilöistä. Pykälässä säädettäisiin, että positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan tiedot luonnollisista henkilöistä, joilla on luottoa myönnettäessä asuinpaikka Suomessa ja suomalainen henkilötunnus. Tarkoitus on, että tiedot talletettaisiin rekisteriin mahdollisimman kattavasti Suomessa joko tilapäisesti tai vakituisesti asuvista henkilöistä. Rekisteriin talletettaisiin tietoja myös henkilöistä, joilla ei ole asuinpaikkaa Suomessa, mikäli heillä on suomalainen henkilötunnus ja tuloja Suomesta tai muu erityinen side Suomeen. Luotonantaja arvioisi tilannetta luotonmyöntöhetkellä, mukaan lukien muun erityisen siteen olemassaolon. Tarkoitus on, että tiedot luovutettaisiin rekisteriin luottojen osalta koko niiden elinkaaren ajan, vaikka Suomessa asuva henkilö esimerkiksi asuisi tilapäisesti ulkomailla. Tietoja talletettaisiin myös alaikäisten luotoista. Rekisterin tavoitteiden kannalta on tärkeää saada tietoa myös alaikäisten velkaantumisesta.

Suomessa asuinpaikan omaavilla henkilöillä on yleensä suomalainen henkilötunnus joko Suomen kansalaisuuden, EU-oleskeluoikeuden rekisteröinnin tai oleskeluluvan saamisen kautta. Jos Suomessa asuvalla Pohjoismaan kansalaisella tai muulla ulkomaalaisella ei ole suomalaista henkilötunnusta, voisi hän hakea sitä Digi- ja väestötietovirastosta, jotta hänen tietonsa voitaisiin tallettaa positiiviseen luottotietorekisteriin. Tietojen rekisteröiminen positiiviseen luottotietorekisteriin olisi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 9 §:n 4 kohdassa tarkoitettu erityinen ja perusteltu syy, jonka vuoksi suomalainen henkilötunnus on tarpeen.

Velvollisuus tietojen ilmoittamiseen rekisteriin olisi ulkomaalaisten henkilöiden osalta vain silloin, kun heillä on suomalainen henkilötunnus. Mikäli Suomessa asuvalla ulkomaalaisella ei ole suomalaista henkilötunnusta, ei hänen osaltaan olisi velvollisuutta tietojen ilmoittamiseen eikä tietoja voitaisi tallettaa rekisteriin. Tietojen merkitseminen rekisteriin ei olisi edellytys luoton myöntämiselle, eikä se, ettei tietoja talleteta rekisteriin sellaisen ulkomaalaisen osalta, jolla ei ole suomalaista henkilötunnusta, poissulkisi hänen mahdollisuuttaan saada luottoa. Luotonantajan tulisi varmistaa tällöin luotonhakijan luottokelpoisuus muulla tavoin kuin rekisterin tietoja hyödyntämällä.

Myönnettyä luottoa koskevien tietojen tallettaminen rekisteriin jatkuisi, jos henkilö muuttaisi luoton myöntämisen jälkeen pois Suomesta. Lisäksi rekisteriin voitaisiin tallettaa tiedot luotoista, jotka suomalainen luotonantaja myöntää henkilölle, jolla ei ole asuinpaikkaa Suomessa, mikäli hänellä on suomalainen henkilötunnus ja hän saa tuloja Suomesta. Säännös mahdollistaisi tältä osin myös ulkomailla asuvien henkilöiden tietojen tallettamisen rekisteriin silloin, kun heillä on tällaisia olennaisia taloudellisia siteitä Suomeen. Säännöksen nojalla rekisteriin voisi tallettaa tietoja myös esimerkiksi turvapaikanhakijasta tai muusta ulkomaalaisesta henkilöstä, jolla ei ole virallisesti asuinpaikkaa Suomessa, mikäli hänellä on suomalainen henkilötunnus ja tuloja Suomesta.

Muulla erityisellä siteellä Suomeen tarkoitettaisiin muunlaista asiakassuhteeseen perustuvaa sitoumusta, joka luonnollisella henkilöllä voi olla suhteessa ilmoitusvelvolliseen luotonantajaan,

erityisesti aiemmin myönnetty laina. Esimerkiksi aiemmin asuntolainan vakituista asuntoa varten saanut henkilö voi muuttaa luottosuhteen kestäessä ulkomaille. Ilmoitusvelvollinen luotonantaja voi kuitenkin myöntää samalle velalliselle lainaa esimerkiksi vapaa-ajan asunnon hankkimiseksi siten, että luottoa maksetaan takaisin ulkomailta saaduilla ansiotuloilla, edellyttäen, että luotonantaja arvioinnin perusteella toteaa henkilön luottokelpoiseksi.

5 §. Luonnollisen henkilön yksilöinti- ja yhteystiedot. Pykälässä säädettäisiin, mitä luonnollisen henkilön yksilöinti- ja yhteystietoja rekisteriin talletettaisiin. Pykälän *1 momentin* mukaan positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin luonnollisen henkilön yksilöintitietoina henkilötunnus ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa yritys- ja yhteisötunnus. Rekisteröidyn yksilöintitietoina käytettäisiin siten aina hänen suomalaista henkilötunnustaan, joka mahdollistaa rekisteröidyn luotettavan yksilöinnin kaikissa rekisterin eri käyttötilanteissa. Erittymisen tärkeää on, että rekisteröity voitaisiin yksilöidä luotettavasti silloin, kun luotonantajat pyytävät rekisteristä luotonhakijan tietoja 22 §:ssä säädetyn mukaisesti. Jos yksilöintitarkoitukseen käytettäisiin muuta tietoa kuin henkilötunnusta, tästä aiheutuisi merkittävä riski siitä, että luotonantaja voisi saada rekisteristä väärän henkilön tietoja. Toiminimiyrittäjän omaa elinkeinotoimintaansa varten ottamien luottojen osalta tunnistetietona käytettäisiin henkilötunnuksen lisäksi hänen yritys- ja yhteisötunnustaan. Yritys- ja yhteisötunnuksella tarkoitetaan jokaiselle yritys- ja yhteisötietojärjestelmään rekisteröintivelvolliselle annettavaa ja sen yksilöivää järjestysnumerosta ja tarkistusnumerosta muodostuvaa tunnistetta yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 2 §:n 1 kohdan sisältämän määritelmän mukaisesti.

Pykälän *2 momentin* mukaan positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin lisäksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1 momentin 1 ja 2, 16 ja 20–22 kohdassa tarkoitettut tiedot luonnollisista henkilöistä, joille on annettu suomalainen henkilötunnus, sekä kyseisissä tiedoissa tapahtuneet muutokset. Tulorekisteriyksikkö tarvitsee rekisterinpitotehtävänsä hoitamiseksi mainituissa lainkohdissa tarkoitettut tiedot henkilötunnuksesta, nimestä sekä äidinkielestä ja asiointikielestä. Lisäksi Tulorekisteriyksikkö tarvitsee tiedon siitä, että henkilöllä on ilmoitettuna kielto luovuttaa väestötietojärjestelmän tietoja, sekä tiedon henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta. Tiedot olisivat tarpeen Tulorekisteriyksikön tehtävien hoitamiseksi positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpitäjänä. Tietoja käytettäisiin esimerkiksi varmistamaan, että positiiviseen luottotietorekisteriin ilmoitettavat henkilötunnukset ovat olemassa olevia ja muodollisesti oikeita tunnuksia. Henkilötunnusta ja kuolemaa koskevaa tietoa lukuun ottamatta luonnollisen henkilön väestötietojärjestelmästä siirrettyjä tietoja ei luovutettaisi edelleen positiivisesta luottotietorekisteristä. Lisäksi tietojen avulla varmistettaisiin muun muassa yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitettujen rekisteröidyn oikeuksien toteuttamiseksi annettavan otteen lähettäminen henkilön väestötietojärjestelmän mukaiseen osoitteeseen sekä ilmoitettaisiin vastauksena luottolaitoksen rekisteriin tekemään kyselyyn tieto henkilön kuolemasta.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin Tulorekisteriyksikön oikeudesta päivittää väestötietojärjestelmästä tietoaan ja tarkistaa luonnollisen henkilön henkilötiedot niiden oikeellisuuden toteuttamiseksi. Säännös olisi tarpeen automatisoidun tiedonsiirron ja päivittämisen mahdollistamiseksi, huomioiden, että osaa siirrettävistä henkilötiedoista voisi koskea väestötietojärjestelmässä tiedonluovutusrajoituksia. Tiedot siirrettäisiin käyttämällä teknistä rajapintaa. Lisäksi Tulorekisteriyksiköllä olisi oikeus päivittää positiivisen luottotietorekisterin sisältämiä luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaan liittyviä tietoja kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä. Siirrettävät tiedot ovat kyseisissä rekistereissä yleisesti saatavilla. Säännös olisi kuitenkin tarpeen sen huomioimiseksi, että Tulorekisteriyksiköllä olisi teknisen rajapinnan edellyttämä laissa säädetty oikeus käsitellä niitä, huomioiden, että luonnollisen henkilön osalta yritys- ja yhteisötunnus on henkilötieto ja yhdistyisi positiivisessa luottotietorekisterissä muihin

henkilötietoihin. Tekninen rajapinta olisi tarkoitus rakentaa ensisijaisesti yritys- ja yhteisötietojärjestelmän sisältämien tietojen siirtämiseksi, mutta tietojen tarkistaminen myös kaupparekisteristä voisi joskus olla tarpeen luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaan liittyvien tietojen oikeellisuuden varmistamiseksi.

6 §. Tiedot luotoista. Pykälässä säädettäisiin positiiviseen luottotietorekisteriin tallettavista luotoista, jotka on myönnetty tehdyn luottosopimuksen mukaan. Rekisteriin talletettaisiin niistä 7-15 §:ssä tarkoitetut tiedot.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan rekisteriin talletettaisiin tiedot kuluttajansuojalain 7 tai 7 a luvun soveltamisalaan kuuluvasta kuluttajaluotosta sekä siihen 7 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentin mukaan rinnastuvasta luotosta. Mainitun 2 momentin mukaan 7 luvun säännöksiä sovellettaessa kuluttajaluottoon rinnastetaan vuokra- tai muu sellainen sopimus, jonka nojalla tavara luovutetaan kuluttajan hallintaan ja jonka ehtojen mukaan tavaran käteishinta ja luottokustannukset tulevat suoritetuiksi vuokrakaudella tai jonka ehtojen mukaan kuluttaja voi muutoin tulla tavaran omistajaksi sopimuksen päättyessä. Lisäksi pykälän 3 momentin mukaan kuluttajaluottoon rinnastetaan myös luotto, jonka joku muu kuin luotonantaja myöntää tai lupaa myöntää kuluttajalle lainana, maksunlykkäyksenä tai muuna vastaavana taloudellisena järjestelyinä, jos elinkeinonharjoittaja välittää luoton kuluttajalle (vertaislaina). Rekisteriin ei talletettaisi tietoja sellaisista luotoista, joihin kuluttajansuojalain 7 tai 7 a luvun säännöksiä ei sovelleta, kuten luotoista, joista ei peritä korkoa tai muitakaan kuluja, panttilainauslaitoksen myöntämistä luotoista tai sosiaalisista luotoista. Tavanomaisen maksuajan myöntämistä kuluttajalle hyödykekaupassa ei pidetä kuluttajansuojalain 7 luvussa tarkoitettuna kuluttajaluottona (HE 24/2010 vp, s. 25) eikä tietoja tällaisia maksunlykkäyksiä koskevista sopimuksista myöskään talletettaisi rekisteriin.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan rekisteriin talletettaisiin tiedot muulle luonnolliselle henkilölle kuin kuluttajalle myönnetystä luotosta, maksunlykkäyksestä tai muusta vastaavasta taloudellisesta järjestelystä, jos siitä sopimuksen mukaan peritään korkoa tai muita kuluja. Sellaisia olisivat luonnollisen henkilön omaa elinkeinotoimintaansa varten ottamat luotot, jos luotosta peritään korkoa tai muita kuluja. Näitä luottoja ovat erityisesti erilaiset toiminimiyritysten omaa elinkeinotoimintaansa varten ottamat luotot, mutta myös esimerkiksi maatalousyritysten maataloustoimintaa varten ottamat luotot. Kohta ei kattaisi muita kuin luonnollisten henkilöiden ottamia yritysluottoja, kuten avoimen yhtiön, kommandiittiyrityksen tai osakeyhtiön ottamia luottoja. Sillä, että rekisteriin talletettaisiin tiedot myös luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten ottamista luotoista, pyritään mahdollisimman täsmällisiin ja ajantasaisiin tietoihin, jotta henkilö tulisi luotonmyöntöprosessissa arvioiduksi mahdollisimman paikkansa pitävien tietojen pohjalta. Kun luotonantajilla olisi luoton myöntämistä harkitessaan käytössään entistä kattavampia ja luotettavampia tietoja luotonhakijan luotoista ja tuloista, voitaisiin luottopäätös tehdä paremman tietopohjan perusteella. Tämä mahdollistaisi sekä vastuullisten luottopäätösten tekemisen että luotonantajien paremman luottoriskin hallinnan. Lisäksi positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotto tehostaisi merkittävästi luotonantajien luottokelpoisuusarviointiprosessia.

Maksunlykkäyksellä tarkoitetaan luotonhakijalle sopimuksen mukaan annettua oikeutta maksaa erääntynyt summa joko osittain tai kokonaan eräpäivän jälkeen. Ostetusta hyödykkeestä voidaan tehdä myös rahoitussopimus, joka mahdollistaa hyödykkeen hinnan maksamisen ostajan oman valinnan mukaan joko kertamaksuna ilman korkoa ja kuluja tai vaihtoehtoisesti erissä, jolloin siitä maksetaan korkoa ja kuluja. Tällaisista rahoitussopimuksista talletettaisiin tiedot rekisteriin vain siinä tapauksessa, että ostaja omilla toimenpiteillään päättää käyttää rahoitussopimuksessa sovittua luottomahdollisuutta maksamalla hyödykkeen hinnan useammassa kuin yhdessä erässä. Useimmiten ostajalle lähetetään tämän kanssa tehdyn rahoitussopimuksen perusteella kaksi eri laskua – yksi lasku hyödykkeen koko hinnan maksamiseksi yhdellä kertaa ja

toinen lasku, jolla maksetaan vain rahoitussopimuksen mukainen ensimmäinen maksuerä. Ostaja maksaa näistä laskuista vain toisen ja päättää samalla siitä, haluaako hän käyttää rahoitussopimuksen mukaista korollista maksuaikaa vai maksaako hän hyödykkeen hinnan yhdellä kertaa. Sopimusrikkomuksen johdosta maksettavat kulut ja viivästyskorot eivät olisi kohdassa tarkoitettuja kuluja ja korkoja, eikä rahoitussopimusta koskevia tietoja tulisi niiden vuoksi tallettaa rekisteriin

Pykälän 1 momentissa korolla tarkoitetaan ennen luoton erääntymistä maksettavaa korkoa. Sitä vastoin viivästyskoron maksamisella ei olisi tässä suhteessa merkitystä. On myös huomattava, että momentissa tarkoitettujen luottojen tietoja talletettaisiin rekisteriin vain silloin, kun luotonantajalla on 16 §:ssä tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus.

Pykälän ehdotetun 2 momentin mukaan sen estämättä mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, positiiviseen luottotietorekisteriin ei kuitenkaan talletettaisi tietoa luottosopimuksesta, jonka mukaan luonnollisella henkilöllä on oikeus maksaa jatkuvasti toimitettavan hyödykkeen hinta maksuerissä sopimuksen voimassaoloaikana (1 kohta); eikä tietoa vuokra- tai muusta sellaisesta sopimuksesta, jonka nojalla tavara luovutetaan luonnollisen henkilön hallintaan ja jonka ehtojen mukaan tavaran käteishinta ja luottokustannukset tulevat suoritetuiksi vuokratuella tai jonka ehtojen mukaan luonnollinen henkilö voi muutoin tulla tavaran omistajaksi sopimuksen päättyessä (2 kohta). Näillä sopimuksilla tarkoitetaan sellaisia leasing-sopimuksia, joiden mukaan omistusoikeus siirtyy tavaraan, esimerkiksi autoon, sopimuksen päättyessä, sekä leasing-sopimuksia, joissa tavaran ostajalla on mahdollisuus lunastaa tavara itselleen sopimuksen päättyessä. Muiden luonnollisten henkilöiden kuin kuluttajien osalta rekisteriin ei talletettaisi lainkaan tietoja leasing-sopimuksista.

7 §. Luoton perustietoina talletettavat tiedot. Pykälässä säädettäisiin positiiviseen luottotietorekisteriin tallettavista rekisterin käyttötarkoitusten kannalta välttämättömistä luoton perustiedoista. Lähtökohdانا olisi, että rekisteriin talletettaisiin mahdollisimman yhteneväiset tiedot riippumatta luoton käyttötarkoituksesta ja siitä, onko kyse kertaluotosta tai jatkuvasta luotosta, tai kuluttajaluottojen osalta leasing-sopimuksesta. Luottojen erilaisesta luonteesta johtuen kertaluotoista ja jatkuvista luotoista talletettavat tiedot tulisivat kuitenkin olemaan joiltakin osin toisistaan poikkeavia. Leasing-sopimusten osalta laki sisältäisi myös erilliset säännökset. Velallisen luottoja koskevat tiedot talletettaisiin rekisteriin luottokohtaisesti.

Kustakin luotosta talletettaisiin kaikki ne yksittäiset tiedot, jotka olisivat välttämättömiä rekisterille määriteltyjen käyttötarkoitusten eli luotonannossa tehtävän luottokelpoisuuden arvioinnin sekä rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden valvonnan ja seurannan kannalta. Rekisterin keskeisin tietosisältö muodostuisi luotonhakijan luottokelpoisuuden arvioinnissa välttämättömistä tiedoista, jotka ovat pääosin välttämättömiä myös rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurannassa ja valvonnassa. Lisäksi rekisteriin olisi tarpeen kerätä luottojen osalta myös eräitä sellaisia tietoja, joita käytettäisiin pelkästään rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaan. Tämä vähentäisi rekisterin tietoja käyttävien eri viranomaisten tarvetta kysyä samoja tietoja suoraan yksittäisiltä rahoitusalan toimijoilta.

Pykälän 1 momentin mukaan positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin 6 §:n mukaan rekisteriin merkittävien luottojen osalta perustietoina ilmoitusvelvollisen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus, tai jos sitä ei ole, ulkomainen organisaatiotunniste sekä ilmoitusvelvollisen markkinoinnissa käyttämä nimi tai aputoiminimi (1 kohta); luoton numero (2 kohta); tieto siitä, onko kyse ilmoitusvelvollisen luotonantajana myöntämästä luotosta vai vertaislainanvälittäjänä välittämästä luotosta (3 kohta); velallisten lukumäärä (4 kohta); luottosopimuksen tekopäivä (5 kohta); tieto siitä, onko kyse kertaluotosta vai jatkuvasta luotosta (6 kohta); tieto siitä, onko kyse

vuokra- tai muusta sellaisesta sopimuksesta, jonka nojalla tavara luovutetaan kuluttajan hallintaan ja jonka ehtojen mukaan tavaran käteishinta ja luottokustannukset tulevat suoritetuiksi vuokratkaudella tai jonka ehtojen mukaan kuluttaja voi muutoin tulla tavaran omistajaksi sopimuksen päättyessä (*leasing-sopimus*) (7 kohta); luoton valuutta (8 kohta); kuluttajaluotoissa tieto siitä, onko kyse kuluttajansuojalain 7 vai 7 a luvun soveltamisalaan kuuluvasta luotosta, sekä siitä, onko kyse mainitun lain 7 luvun 7 §:n 3 kohdassa tarkoitettu hyödykesidonnaisesta luotosta vai ei (9 kohta); luottosopimuksen tekemisen yhteydessä maksettavat kertakulut (10 kohta); tieto luoton siirrosta sekä siirronsaajan yritys- ja yhteisötunnus, tai jos sitä ei ole, ulkomainen organisaatitunniste (11 kohta); tieto luottosopimuksen päättymisestä ja päättymispäivämäärä (12 kohta). Kaikki momentissa tarkoitettut tiedot olisivat välttämättömiä rekisterin viranomaiskäyttäjille kuuluvien luotonantajiin ja luottoihin liittyvien seuranta- ja valvontatehtävien hoitamiseksi. Kohdissa 1, 2, 4, 11 ja 12 tarkoitettut tiedot olisivat välttämättömiä myös Tulorekisteriyksikölle rekisterinpitäjänä kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Lisäksi kohdissa 4-8 tarkoitettut tiedot luovutettaisiin luotonantajille luottotietoraportilla, jolloin nämä tiedot olisivat välttämättömiä myös luottotietoraportin muodostamiseksi.

Luotonantajan markkinoinnissa käyttämän nimen tai aputoiminimen ilmoittaminen rekisteriin olisi erityisesti tarpeen luottoja koskevien tietojen esittämiseksi rekisteröidylle itselleen rekisterin sähköisessä asiointipalvelussa. Luotonantaja voi markkinoida luottoja useilla eri markkinointi- tai aputoiminimillä, joilla ei välttämättä ole selkeästi hahmotettavissa olevaa yhteyttä luotonantajan yritys- ja yhteisötunnuksen mukaiseen nimeen. Tällaisessa tilanteessa rekisteröidyn itsensä voisi olla vaikea hahmottaa rekisterissä olevien tietojen yhteyttä hänellä itsellään oleviin tietoihin, jos rekisterissä esitettäisiin vain luotonantajan yritys- ja yhteisötunnuksen mukainen nimi. Luotonantajan markkinointi- tai aputoiminimen ilmoittaminen poistaisi tämän ongelman. Tieto olisi ensisijaisesti tarkoitettu helpottamaan yleiseen tietosuojasetukseen perustuvien rekisteröidyn oikeuksien toteuttamista.

Luoton numeroa käytettäisiin luoton yksilöivänä tunnistetietona esimerkiksi arvioitaessa velkavastuun kohdentumista eri yhteisvelallisille. Lisäksi luoton numero yhdistettynä luoton antajan tunnisteeseen olisi luottoa rekisterissä yksilöivä tieto. Yhteisvelallisten lukumäärää koskevaa tietoa käytettäisiin esimerkiksi luotonhakijan maksukyvyyn arvioinnissa sen selvittämiseksi, kuinka moni henkilö on vastuussa samasta velasta ja millä tavoin tämä vaikuttaa velanhoitomenojen jakautumiseen eri yhteisvelallisille. Luottosopimuksen tekopäivää käytettäisiin rekisterin eri käyttötarkoituksissa sen arvioimiseksi, miten nopeaa henkilön velkaantuminen on ollut ja millaisella aikavälillä henkilöllä olemassa olevat luotot on nostettu. Valuuttaa koskeva tieto olisi suurimmassa osassa tapauksia maininta eurosta. Luonnollisilla henkilöillä on pienehkössä mitakaavassa myös muussa valuutassa kuin euroissa myönnettyjä luottoja. Näihin liittyvän ylimääräisen valuuttakurssiriskin vuoksi olisi välttämätöntä, että rekisterissä olisi tieto luoton myöntämisestä muussa valuutassa kuin euroissa. Tällaisten luottojen rahamääräiset tiedot ilmoitettaisiin rekisteriin aina siinä valuutassa, jossa luotto on myönnetty ja ne myös välitettäisiin rekisteristä eteenpäin samassa valuutassa niitä euroiksi muuntamatta.

Ilmoitusvelvolliset luotonantajat ja muut elinkeinonharjoittajat voivat myydä tai muutoin siirtää niillä olevia ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia luottoja toiselle luotonantajalle tai muulle elinkeinonharjoittajalle. Tällaisessa tilanteessa ilmoitusvelvollisen tulisi siirron tapahtuessa ilmoittaa positiiviseen luottotietorekisteriin tieto siitä, että luotto on siirretty toiselle ilmoitusvelvolliselle sekä lisäksi siirronsaajan eli uuden ilmoitusvelvollisen tunnistetieto, joka useimmissa tapauksissa olisi siirronsaajan yritys- ja yhteisötunnus. Jos siirronsaajalla ei olisi suomalaista yritys- ja yhteisötunnusta, tulisi tunnistetietona ilmoittaa siirronsaajan ulkomainen organisaatitunniste. Ilmoituksen perusteella Tulorekisteriyksikkö saisi rekisterinpitäjänä tiedon siitä, minkä ilmoitusvelvollisen toimesta tiettyä luottoa koskevan ilmoitusketjun pitäisi siirron jälkeen jatkaa. Tämä mahdollistaisi käytännössä rajallisen valvonnan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedoista, jotka talletetaan rekisteriin kertaluottojen osalta 1 momentissa säädettyjen tietojen lisäksi. Näitä olisivat luoton käyttötarkoitus (1 kohta); luoton lyhennystapa ja -väli (2 kohta); luoton myönnetty ja nostettu määrä (3 kohta); ja maksuohjelman mukainen viimeinen eräpäivä, jos se on tiedossa (4 kohta).

Luoton käyttötarkoitusta koskeva tieto olisi välttämätön rekisterin viranomaiskäyttäjille säädettyjen seuranta- ja valvontatehtävien hoitamiseksi ja sitä käytettäisiin myös luotonhakutilanteissa sen selvittämiseksi, millaisiin käyttötarkoituksiin henkilöllä olemassa olevat luotot on myönnetty. Käyttötarkoituksina voitaisiin tallettaa asunnon ostoa varten otetut lainat jaoteltuna oman asunnon, oman ensiasunnon, sijoitusasunnon tai vapaa-ajan asunnon hankintaan, kulutusluottoon tai opintolainan takaussaatavaan. Lisäksi omina käyttötarkoituksinaan voitaisiin tallettaa opintolainat ja kulutusluotot. Rekisteriin voitaisiin tallettaa tieto myös siitä, onko kyse elinkeinotoimintaa varten otetusta luotosta. Kansaneläkelaitos ilmoittaisi käyttötarkoituksen kohdalla, että kyse on opintolainan takaussaatavasta. Ellei luoton käyttötarkoitus olisi mikään edellä mainituista, ilmoitettaisiin käyttötarkoitus vain yleisellä tasolla muuksi lainaksi. Tietoa luoton lyhennystavasta ja -välistä käytettäisiin rekisterin viranomaiskäyttötarkoituksissa sekä luotonhakutilanteissa, jos luottoon liittyy suurempi viimeinen maksuerä tai jos luotto maksetaan kokonaan takaisin yhdellä kertaa.

Tietoa luoton myönnetystä ja nostetusta määrästä kertaluottojen osalta puolestaan käytettäisiin sekä luotonhakutilanteissa että rekisterin viranomaiskäytössä henkilön velkaantumisen asteen arvioimiseksi. Tietoa maksuohjelman mukaisesta viimeisestä eräpäivästä käytettäisiin henkilön käytettävissä olevan maksuvaran arvioimiseksi luotonannossa ja sitä käytettäisiin myös rekisterin viranomaiskäyttäjille säädettyjen seuranta- ja valvontatehtävien hoitamiseksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin jatkuvien luottojen osalta tiedoista, jotka talletetaan 1 momentissa säädettyjen tietojen lisäksi. Näitä tietoja olisivat luottoraja (1 kohta) ja luoton nostettu määrä kuukausittaisen eräpäivän jälkeisenä kalenteripäivänä tai jos kuukausittaista eräpäivää ei ole, kuukauden viimeisenä kalenteripäivänä, sekä luoton nostetun määrän arvopäivämäärä (2 kohta).

Luottorajaa koskevaa tietoa käytettäisiin henkilön velkaantumistasteen arviointiin vastaavalla tavalla kuin 2 momentin 3 kohdan nojalla ilmoitettavia tietoja. Luoton nostettua määrää koskeva tieto tulisi ilmoittaa rekisteriin kuukausittain, vaikka luottolimiittiä ei olisi käytetty lainkaan. Tämä olisi välttämätöntä, jotta rekisterin tietojen perusteella olisi mahdollista todeta, että kyse on siitä, ettei luottoa ole nostettu, eikä siitä, että tieto on jäänyt kokonaan ilmoittamatta. Tietoa käytettäisiin luotonannossa luotonhakijalla jo valmiiksi olevien jatkuvien luottojen käyttöasteen selvittämiseksi ja se olisi välttämätön myös rekisterin viranomaiskäyttäjien seuranta- ja valvontatehtävien hoitamiseksi. Kertaluotoissa luoton lyhennystä koskevat tiedot ilmoitettaisiin rekisteriin viimeistään lyhennyksen maksamisen jälkeisenä toisena arkipäivänä, kun taas jatkuvissa luotoissa luoton nostettua määrää koskeva tieto voisi olla lähes kuukaudenkin vanha. Tämän vuoksi rekisteriin on katsottu välttämättömäksi tallettaa myös luoton nostetun määrän arvopäivämäärä. Tieto esitettäisiin luotonantajille rekisteristä luovutettavalla luottotietoraportilla, jotta luotonantajalla luottopäätöstä tehdessään olisi mahdollisuus arvioida myös luoton nostettua määrää koskevan tiedon ajantasaisuutta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin Tulorekisteriyksikön oikeudesta päivittää ja tarkistaa positiivisen luottotietorekisterin sisältämiä ilmoitusvelvollisen tietoja kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä. Vastaavasti kuin 5 §:ssä tarkoitettujen luonnollisen henkilön tietojen osalta, ehdotettu säännös olisi tarpeen sen huomioimiseksi, että luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaan liittyvä yritys- ja yhteisötunnus on henkilötieto. Myös ilmoitusvelvollinen luotonantaja voisi olla luonnollinen henkilö, vaikka tämä olisi harvinaista. Tulorekisteriyksiköllä

olisi myös oltava teknisen rajapinnan edellyttämä oikeus käsitellä kyseisiä yritys- ja yhteisötietojärjestelmään sisältyviä henkilötietoja. Tietojen tarkistaminen voisi olla ajoittain tarpeen myös kaupparekisteristä.

8 §. Korkotiedot. Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin 6 §:ssä tarkoitettujen luottojen osalta viranomaistarkoituksia varten tarvittavat korkoja koskevat tiedot, joita olisivat luotosta perittävä kokonaiskorko (1 kohta); korkomarginaali (2 kohta), koron määräytymisperuste (3 kohta); koron määräytymisjakson pituus (4 kohta); kuluttajaluottojen osalta luottosopimuksen tekohetken mukainen luoton todellinen vuosikorko (5 kohta); kiinteän koron jakson päättymispäivä ja koron määräytymisperuste kiinteän koron jakson päättymisen jälkeen (6 kohta); korkoputken ala- ja yläraja (7 kohta); korkosuojaukseen perustuva korkokatto (8 kohta); ja korkosuojauksen päättymispäivä (9 kohta). Tiedot olisivat välttämättömiä luottomarkkinoiden seuranta- ja valvontatehtäviin liittyvän viranomaisvalvonnan ja seurannan, tilastoinnin sekä muiden viranomaistehtävien hoitamista varten. Tietoja ei sisällytettäisi luottotietoraporteille luotonantajien saataville. Kohdassa 3 ilmoitettavia koron määräytymisperusteita olisivat euribor, prime ja muu vaihtuva viitekorko sekä tieto siitä, että luotolla on kiinteä korko tai että se on koroton.

Luotonantoon liittyvät korkotiedot ovat keskeisiä luottomarkkinoiden toiminnan ja valvonnan sekä rahoitusmarkkinoihin liittyvien riskien arvioinnissa. Rekisteriin kerättävät tiedot koskisivat sekä koron määrää että koron määräytymisperusteita. Luottojen hinnoitteluun liittyvää informaatiota käytetään monipuolisesti rahoitusmarkkinoiden toimivuuden analysoinnissa. Koron määräytymisperusteita, mukaan lukien korkosuojaukseen (korkoputket ja -katot sekä kiinteäkorkoiset jaksot) liittyviä tietoja tarvitaan arvioitaessa kotitalous- ja muiden luotonsaajasektorien herkkyyttä mahdollisille korkojen muutoksille.

Kilpailunäkökohtien vuoksi on pidetty tärkeänä, ettei korkotietoja luovuteta rekisteristä toisille luotonantajille ja ettei korkotietoja ilmene luottotietoraporteilta. Rekisterin viranomaiskäyttäjille luotonannossa vallitsevan korkotason sekä siinä tapahtuvien muutosten seuranta on kuitenkin olennainen osa niille kuuluvien seuranta- ja valvontatehtävien hoitamista, minkä vuoksi on tärkeää, että myös korkotasoon liittyvät tiedot olisivat kattavasti saatavissa rekisteristä. Nykyisin viranomaiset hankkivat tiedot luotonantajilta erillisillä, luotonantajille osoitetuilla kyselyillä.

9 §. Vakuustiedot. Pykälän nojalla positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin 6 §:ssä tarkoitettujen luottojen vakuustietoina tieto siitä, liittyykö luottoon vakuus (1 kohta); vakuuden tyyppi (2 kohta); ja takaajan henkilötunnus (3 kohta). Pykälässä tarkoitettuina vakuuksina pidettäisiin laajasti erilaisia vakuustyyppisiä, kuten takauksia, luotonsaajan antamia pantteja, vierasvelkapantteja sekä muita luottokäytännössä tyypillisiä vakuuksia. Vakuuden tyyppillä tarkoitetaan tietoa siitä, minkä laatuinen reaali- tai takaus luoton vakuudeksi on annettu, kuten kiinteistö- tai asunto-omaisuusvakuus, osamaksurahoituksen kohdevakuus, muu irtain omaisuus, takaus, valtioneuvoston takaus, muu vakuus tai tieto siitä, että luotto on vakuudeton. Jos luottoon liittyy useampia erityyppisiä vakuuksia tai eri henkilöiden antamia takauksia, olisi vakuuden tyyppi ilmoitettava jokaisen vakuuden tai takauksen osalta erikseen. Luottoon liittyviä vakuuksia koskevat tiedot ilmoitettaisiin rekisteriin osana luottoa koskevia tietoja. Tiedot olisivat siten saatavissa rekisteristä vain niissä tilanteissa, joissa luotto on tullut ilmoittaa rekisteriin. Käytännössä tämä kattaisi valtaosan luonnollisten henkilöiden antamista vakuuksista ja takauksista. Rekisterin ulkopuolelle jäisivät tilanteet, joissa oikeushenkilön, kuten avoimen yhtiön, kommandiittiyhtiön tai osakeyhtiön, ottamaan luottoon liittyy sen yhtiömiehen, osakkeenomistajan tai muun luonnollisen henkilön antama vakuus tai takaus. Tällaisiin luottoihin liittyviä vakuuksia tai takauksia koskevia tietoja ei olisi saatavissa rekisteristä.

Positiiviseen luottotietorekisteriin kerättäisiin tietoja vakuuksista rahoitusmarkkinoiden ja kotitalouksien velkaantumisen seuranta- ja valvontatarkoituksiin. Lisäksi tietoja tarvittaisiin luotonannossa.

10 §. Lyhennystiedot. Pykälässä säädettäisiin 6 §:ssä tarkoitettujen luottojen osalta talletettavista lyhennystiedoista, joita pidetään välttämättöminä. Kaikkien luottojen osalta talletettaisiin *1 momentin* mukaan luottosopimuksessa sovitun lyhennysvapaaajakson alku- ja päättymispäivämäärä. Pykälän *2 momentin* mukaan kertaluottojen osalta talletettavia tietoja olisivat lisäksi maksetun lyhennyksen määrä (*1 kohta*); maksetun koron määrä (*2 kohta*); maksetut muut luottokustannukset (*3 kohta*); maksamispäivämäärä (*4 kohta*); ja luoton nykyinen saldo (*5 kohta*). Pykälän *3 momentin* mukaan jatkuvien luottojen osalta talletettaisiin lisäksi 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitetut tiedot.

Kertaluoton lyhentämistä koskevat tiedot sekä luoton maksettua korkoa ja muita kuluja koskevat tiedot ilmoitettaisiin rekisteriin sekä luotonannossa että viranomaiskäyttötarkoituksissa käytettäväksi. Luotonannossa tiedot kuvaavat henkilön kuukausittaisten lainanhoitokulujen määrää ja viranomaiskäytössä niiden avulla voidaan seurata esimerkiksi luotosta perittävien korkojen ja muiden kulujen määriä suhteessa luoton jäljellä olevaan pääomaan. Kertaluoton lyhennystietojen yhteydessä ilmoitettaisiin aina myös luoton pääomasta kulloinkin jäljellä oleva saldo. Vaikka luoton saldo olisikin periaatteessa laskettavissa ilmoitettujen lyhennystietojen perusteella suhteessa luoton myönnettyyn pääomaan, olisi kuitenkin perusteltua, että luoton jäljellä olevaa saldoa koskevat tiedot ilmoitettaisiin rekisteriin aina lyhennystietojen yhteydessä. Tällä tavoin voidaan varmistua siitä, että luoton saldoa koskevat rekisteröidyn oikeusturvan näkökulmasta erittäin keskeisessä asemassa olevat tiedot ovat kaikissa tilanteissa oikeita ja ajantasaisia. Kuluttajaluottojen osalta luottokustannuksina pidettävät kulut ja maksut määräytyvät kuluttajansuojalain 7 luvun 6 §:n 1 ja 2 momentin tai 7 a luvun 3 §:n 2 momentin säännösten mukaisesti. Luottokustannuksiin eivät kuulu esimerkiksi kuluttajan sopimusrikkomuksen johdosta maksettavaksi tulevat maksut, kuten perintäkulut.

11 §. Tiedot leasing-sopimuksista. Pykälässä säädettäisiin rekisteriin ilmoitettavista kuluttajalle myönnettäviä leasing-sopimuksia koskevista tiedoista, jotka poikkeaisivat osittain muita luottoja koskevista tiedoista. Leasing-sopimuksia koskeva rekisterin tietosisältö olisi suppeampi. Lakiehdotuksen 7—10 §:ssä säädetyistä tietosisällöistä poiketen positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin leasing-sopimuksesta ainoastaan 7 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot. Lisäksi leasing-sopimuksesta talletettaisiin sopimuskauden alkupäivämäärä, jos se poikkeaa luottosopimuksen tekopäivästä (*1 kohta*); kuukausittaisen maksuerän määrä (*2 kohta*); kuukausittaiseen maksuerään sisältyvän koron määrä (*3 kohta*); kuukausittaiseen maksuerään sisältyvien muiden luottokustannusten määrä (*4 kohta*); ja sopimuksen mukaisen loppukauppahinnan määrä, jos sopimus edellyttää lunastusta (*5 kohta*).

12 §. Maksuviivetiedot. Pykälässä säädettäisiin positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavista maksuviivetiedoista. Pykälän mukaan rekisteriin talletettaisiin 6 §:ssä tarkoitettujen luottojen osalta luottoon liittyvästä vähintään 60 päivää eräpäivästä kestäneestä maksuviiveestä tiedot, jotka koskevat maksun eräpäivää (*1 kohta*) ja maksuerästä maksamatta olevaa määrää (*2 kohta*). Rekisteriin talletettaisiin myös tieto luoton eräännyttämisestä ja eräännyttämispäivästä, jos luotto maksuviiveen johdosta on eräänntynyt kokonaan maksettavaksi, esimerkiksi kuluttajansuojalain 7 luvun 35 §:n nojalla. Myöhässä olevat maksuerät kirjattaisiin rekisteriin luottokohtaisesti ja jokaisen viivästyneen maksuerän osalta erikseen. Jos velallinen ja velkoja ovat tehneet alkuperäisen eräpäivän jälkeen uuden maksusopimuksen tai maksusuunnitelman eräänntyneestä summasta, ei viivettä ilmoitettaisi maksuviiveenä rekisteriin. Jos uuteen maksusopimukseen tai -suunnitelmaan kuuluva erä kuitenkin jätettäisiin maksamatta, tulisi myös tällaista maksuvii-

vettä koskevat tiedot ilmoittaa rekisteriin. Ilmoitusvelvollisuus syntyisi, kun 60 päivää on kulu-
nut uuden maksusopimuksen mukaisesta eräpäivästä. Maksuviivetieta tulisi ehdotetun 20 §:n 2
momentin mukaisesti ilmoittaa rekisteriin kahden arkipäivän kuluessa siitä, kun maksu on vii-
västynyt 60 päivää eräpäivästä. Jos viivästynyttä summaa lyhennetään, olisi ajantasainen tieto
päivitettävä rekisteriin kahden arkipäivän kuluessa suorituksen tekemisestä. Luottotietorapor-
tilla näkyvistä maksuviivetedoista säädettäisiin lain 22 §:ssä.

Rekisteriin talletettavat tiedot luoton maksuviiveestä voivat ennakoita maksuvaikeuksia siinä
vaiheessa, kun luotonhakijalla ei ole vielä maksuhäiriömerkintää luottotietolaissa säädetyissä
luottotietorekistereissä. Maksuviivetiedot ovat oleellisia luotonantajien arvioidessa luotonhaki-
jan luottokelpoisuutta. Niitä ei ehdotetussa laajuudessa talleteta myöskään luottotietolaissa tar-
koitettuihin luottotietorekistereihin. Tiedot tällaisista maksuviiveistä voivat näin ollen mahdol-
listaa velkakierteeseen puuttumisen nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Ylivelkaantumisen
torjunnan näkökulmasta maksuviivetiетоjen sisällyttämistä rekisteriin on pidetty välttämättö-
mänä.

Tieto maksuviiveestä ei näkyisi rekisteristä saatavalla luottotietoraportilla enää sen jälkeen, kun
luotto on maksettu ajan tasalle ja tieto tästä on välittynyt positiiviseen luottotietorekisteriin. Tie-
toja saisi käyttää luotonantajien toiminnassa vain laissa säädetyissä tilanteissa. Käsitteily muihin
tarkoituksiin olisi kiellettyä. Maksuviivetiedot yhdessä rekisterin sisältämien muiden tietojen
kanssa tarjoaisivat osittain korvaavaa tietoa sille, että maksuhäiriömerkintöjä säilytettäisiin luot-
totietolain mukaisissa luottotietorekistereissä aiempaa lyhyemmän ajan lainmuutosten myötä.
Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavat maksuviivetiedot eroaisivat kuitenkin maksuhäi-
riömerkinnöistä olennaisesti ennen kaikkea siten, että tietoa ei luovutettaisi rekisteristä enää sen
jälkeen, kun luotto on maksettu ajan tasalle.

13 §. Tiedot velkajärjestelystä ja yrityksen saneerauksesta. Pykälän mukaan rekisteriin talletet-
taisiin luotto- ja velalliskohtainen tieto siitä, että luotto kuuluu yksityishenkilön velkajärjeste-
lystä annetussa laissa (57/1993) tarkoitetun maksuohjelman tai yrityksen saneerauksesta anne-
tussa laissa (47/1993) tarkoitetun saneerausohjelman piiriin tai että velkajärjestely on rauennut.
Tiedot olisivat luotonantajien ilmoittamia. Muuta tietoa velkajärjestelystä tai yrityssaneerauk-
sesta ei talletettaisi rekisteriin. Rekisteriin talletettaisiin tieto vain tuomioistuimen vahvista-
masta maksuohjelmasta. Kaikissa tapauksissa luonnollisen henkilön kaikki velkavastuut eivät
välttämättä kuulu maksuohjelman piiriin. Vapaaehtoisesta velkajärjestelystä ei talletettaisi tie-
toa rekisteriin. Tarkoituksena on, että luottotietoraportista näkyisi, että rekisteröity on velkajär-
jestelyssä tai yrityssaneerauksessa ja etteivät luoton tiedot päivyty rekisteriin sen vuoksi. Tieto
olisi myös olennainen luotonhakijan luottokelpoisuuden arvioinnissa.

Velkajärjestelyn piiriin kuuluvat lähtökohtaisesti yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun
lain 3 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan kaikki velat, jotka ovat syntyneet ennen velkajärjeste-
lyn alkamista. Saneerausvelkoja taas ovat yrityksen saneerauksesta annetun lain 3 § 1 momentin
5 kohdan mukaan kaikki velat, jotka ovat syntyneet ennen hakemuksen vireilletuloa. Näin ollen
kaikki velat, jotka ovat syntyneet velkajärjestelyn alkamisen tai yrityssaneeraushakemuksen vi-
reilletulon jälkeen, ovat velkoja, jotka on maksettava täysimääräisesti.

14 §. Tulotiedot. Pykälässä säädettäisiin henkilön brutto- ja nettotuloja koskevien tietojen tal-
lettamisesta positiiviseen luottotietorekisteriin sen käyttötarkoitusten edellyttämässä laajuus-
dessa. Luotonhakijalla jo valmiiksi olevia luottoja koskevien tietojen lisäksi hänen tulojaan kos-
kevat tiedot ovat luotonmyöntötilanteessa keskeisessä asemassa luotonhakijan maksukykyä ja
hänen käytettävissään olevaa maksuvaraa sekä luotonmyöntäjän omaa luottoriskiä arvioitaessa.
Tulotiedoilla on olennainen merkitys myös rekisterin viranomaiskäyttäjille esimerkiksi arvioi-

taessa kotitalouksien velkaantuneisuuden astetta tai niiden lainanhoitomenoja suhteessa käytettävissä oleviin tuloihin. Tämän vuoksi olisi välttämätöntä, että luottotietorekisterin kautta olisi saatavissa paitsi ajantasaisia tietoja henkilöllä olevista luotoista niin myös vastaavalla tavalla ajantasaisia tietoja hänen käytettävissä olevista tuloistaan.

Henkilöiden ajantasaisia tulotietoja on saatavissa Tulorekisteriyksikön ylläpitämästä tulorekisteristä, jossa jo valmiiksi olevia tulotietoja hyödynnettäisiin myös positiivisessa luottotietorekisterissä. Tulorekisteristä on tällä hetkellä saatavissa tiedot kansalaisille maksetuista yleisimmistä ansiotuloista, joita ovat palkka- ja palkkiotulot sekä eläketulot ja muut etuustulot. Nämä tiedot kattavat merkittävän osan kansalaisten tulonmuodostuksesta eikä luotonhakijoiden tarvitsisi enää jatkossa tältä osin itse todentaa tulojaan koskevia tietoja luottihakemuksen tekemisen yhteydessä. Tulorekisterissä ei kuitenkaan toistaiseksi ole tietoja kaikista kansalaisten saamista tuloista ja sieltä puuttuvia tuloja ovat esimerkiksi elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulot sekä osinkotulot, korkotulot ja vuokratulot. Jos luotonhakijalla olisi hänen maksukykyensä vaikuttavia määriä tällaisia tuloja, tulisi hänen tältä osin jatkossakin itse antaa niitä koskevat tiedot luotonantajalle.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (53/2018) tarkoitettuun tulorekisteriin talletetut tiedot, jotka ovat välttämättömiä rekisteröidyn brutto- ja nettotulon laskennassa. Kansalaisten tuloja koskevat tiedot ovat talletettuina tulotietojärjestelmään suoritusten sisältämien eri tulolajien osalta hyvin yksityiskohtaisella tarkkuustasolla. Lisäksi tulotietojärjestelmään on talletettuna erilaisia työ- tai palvelussuhteeseen, sen keston ja luonteeseen sekä työstä poissaoloon liittyviä yksityiskohtaisia tietoja. Näistä tiedoista merkittävää osaa ei tarvita positiivisen luottotietorekisterin eri käyttötarkoituksissa ja tietoja siirrettäisiin vain siltä osin kuin tiedot ovat välttämättömiä rekisterin eri käyttötarkoituksissa. Positiivisen luottotietorekisterin käyttötarkoituksissa tulotietoja tarvitaan kuukausittaisella summatasolla brutto- ja nettotuloon eriteltynä sekä lisäksi eriteltynä siten, että tietojen perusteella voidaan erottaa toisistaan yhtäältä työ- tai toimeksiantosuhteen perusteella maksetut suoritukset sekä muu tulorekisteriin ilmoitettu ansiotulo ja toisaalta etuuserusteiset suoritukset. Tulorekisterissä olevat tiedot siirrettäisiin positiiviseen luottotietorekisteriin siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä tällaisten kuukausitason summatietojen muodostamiseksi. Näiden positiiviseen luottotietorekisteriin siirrettyjen tietojen perusteella Tulorekisteriyksikkö laskisi henkilön kuukausittaiset brutto- ja nettotulot erikseen tulotietojärjestelmästä annetussa laissa tarkoitetun palkanmaksajan maksamien suoritusten osalta ja erikseen etuudenmaksajan maksamien suoritusten osalta sekä tallettaisi tarvittaessa näin saadut summataason tiedot positiiviseen luottotietorekisteriin. Tulotietojen siirtoa positiiviseen luottotietorekisteriin pidetään tarkoituksenmukaisena tietoturvallisuuden ja riskienhallintaan liittyvistä syistä. Henkilötietojen käsittelyn riskejä voidaan minimoida sillä, että teknisiä rajapintoja ei rakenneta erikseen tulotietojärjestelmään muuta kuin sen ja positiivisen luottotietorekisterin välille sekä sillä, että tulotietoja ei siirretä näiden rekisterien välillä jokaisen positiiviseen luottotietorekisteriin tehtävän yksittäisen kyselytapahtuman yhteydessä. Samalla voitaisiin varmistua siitä, että positiivisen luottotietorekisterin toiminta ei ole riippuvaista muista siihen nähden erillisistä rekistereistä tai niiden mahdollisista häiriötilanteista. Lisäksi tulotietojen siirrolla varmistettaisiin, että rekisteristä on kaikissa tilanteissa saatavissa kaikki ne tiedot, jotka voidaan luovuttaa 22 §:n nojalla luotonantajille.

Momentissa bruttotulolla tarkoitettaisiin käsitteelle yleisessä kielenkäytössä vakiintuneen sisällön mukaisesti maksetun suorituksen kokonaismäärää, joka sisältää rahana maksetut suoritukset sekä muuna kuin rahana maksetut suoritukset, kuten erilaiset luontoisedut. Bruttotuloon ei kuitenkaan luettaisi mukaan suorituksia, joiden pääasiallisena tarkoituksena on korvata tulonsaajalle työn tai tehtävän suorittamisesta syntyneitä ylimääräisiä kustannuksia. Nettotulon käsitteestä olisi erillinen määritelmä pykälän 2 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, mitä rekisteröidyn saamalla nettotulolla positiivisen luottotietorekisterin yhteydessä tarkoitetaan. Momentin perusteella nettotulona pidettäisiin suoritusta vähennettynä ennakonpidätyksellä tai lähdeverolla, tuloverolain (1535/1992) 96 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla pakollisilla vakuutusmaksuilla siltä osin kuin ne eivät sisälly ennakonpidätykseen, luontoiseduista perityillä korvauksilla sekä muilla suorituksesta vähennettävillä erillä. Tuloverolain 96 §:n 1 momentissa tarkoitettuja ennakonpidätykseen sisällyttämättömiä pakollisia vakuutusmaksuja ovat käytännössä palkansaajan eläkevakuutusmaksu ja työttömyysvakuutusmaksu sekä tietyissä tilanteissa myös vakuutetun sairausvakuutusmaksu. Nettotulon käsite olisi määritelty kaavamaisesti ja siten, että se olisi laskettavissa tulotietojärjestelmästä saatavissa olevien tietojen perusteella. Momentissa tarkoitettulla tavalla laskettu nettotulo ei välttämättä vastaisi tulonsaajan pankkitilille tosiasiallisesti maksettua suorituksen nettomäärää, koska suorituksesta on voitu tehdä muitakin eri tilanteisiin liittyviä vähennyksiä, jotka eivät aina edes ole tulotietojärjestelmään ilmoitettavia tietoja. Momentin mukaisesti laskettu nettotulo kuvaaisi kuitenkin henkilön käytettävissä olevia tuloja ja niiden kautta hänen käytettävissään olevaa maksuvaraa positiivisen luottotietorekisterin käyttötarkoitusten kannalta riittävän tarkalla tasolla ja sen avulla voitaisiin saavuttaa tiedon käyttäjien positiiviseen luottotietorekisteriin kohdistamat odotukset henkilöiden nettotuloja koskevien tietojen osalta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että Tulorekisteriyksikkö vastaa 1 ja 2 momentissa tarkoitettua brutto- ja nettotulon laskennasta. Säännös olisi tarpeen sen selventämiseksi, että tulorekisteriin tietoja ilmoittaneet suorituksen maksajat eivät ole miltei osin vastuussa niistä laskutoimituksista, joita Tulorekisteriyksikkö tekee tulorekisterissä olevien tulotietojen koostamiseksi positiiviseen luottorekisteriin talletettaviin kuukausittaisiin brutto- ja nettotuloihin. Tulotietojärjestelmästä annetun lain 4 §:n 3 momentin mukainen suorituksen maksajille kuuluva vastuu niiden tulorekisteriin tallettavaksi antamien tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheetonta viivytystä ei siten koskisi näiden tietojen perusteella positiiviseen luottotietorekisteriin muodostettuja brutto- ja nettotuloja.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan myös tieto velallisen luottokelpoisuuden arvioimiseksi selvitetystä velallisen tuloista. Toisin kuin pykälän 1 ja 2 momentti, jotka koskevat tulorekisteristä saatuja rekisteröidyn tulotietoja, koskisi 4 momentti luotonantajien luoton myöntämisen yhteydessä selvittämien velallisen tuloja koskevien tietojen ilmoittamista positiiviseen luottotietorekisteriin. Momentissa tarkoitettut tulotiedot kerättäisiin rekisteriin sen viranomaiskäyttäjää varten sen selvittämiseksi ja seuraamiseksi, että velallisen maksukyky ja hänen luottokelpoisuutensa on arvioitu asianmukaisesti luotonmyöntämisen yhteydessä. Luotonantajilta saatavat tulotiedot olisivat tähän käyttötarkoitukseen välttämättömiä, koska tulorekisteristä ei ole saatavissa tietoja rekisteröityjen kaikista tuloista eikä niiden perusteella voida luotettavasti päätellä sitä, millaisten tulotietojen perusteella velallisen maksukykyä ja hänen luottokelpoisuuttaan on luotonmyöntämisen yhteydessä arvioitu. Momentin nojalla ilmoitettavia tulotietoja ei luovutettaisi toisille luotonantajille luotonannossa käytettäväksi.

Velallisen tuloja koskevat tiedot ilmoitettaisiin rekisteriin luoton myöntämisen yhteydessä selvitettyinä kuukausitulona jaettuna brutto- ja nettotuloon sellaisena kuin luotonantaja on näitä tietoja luottokelpoisuuden arvioinnin yhteydessä selvittänyt ja käsitellyt. Momentti ei laajentaisi luottolaitosten velvollisuutta tulotietojen selvittämiseen eivätkä sen nojalla rekisteriin talletettuja tulotietoja välttämättä kuvaaisi henkilön tulojen todellista kokonaismäärää vaan ainoastaan henkilön tuloja siltä osin kuin luotonmyöntäjä on ne velallisen maksukykyyn arvioimiseksi selvittänyt.

15 §. Vapaaehtoinen luottokielto. Luottotietolain 12 §:ssä säädetään luonnollisen henkilön itse ilmoittaman luottokielton tallettamisesta laissa tarkoitettuihin rekistereihin toimintakelpoisuutta

koskevana tietona. Kyse on rekisteröidyn suostumukseen perustuvasta henkilötiedon käsitte-lystä. Tietoa voidaan käyttää toisaalta ylivelkaantumiselta suojaamiseen henkilön omasta tah- dosta ja toisaalta henkilötietojen väärinkäytösten estämiseen. Koska luotonantajat saattavat käyttää eri luottotietotoiminnan harjoittajien palveluita omiin tarpeisiinsa, rekisteröity luonnol- lisen henkilö voi joutua ilmoittamaan luottokiellon kaikkiin henkilöluottotietorekistereihin erikseen. Luonnollisen henkilön suojan tehostamiseksi erityisesti mahdollisten väärinkäytösten varalta olisi tarkoituksenmukaista, että tieto olisi saatavilla keskitetystä viranomaisrekisteristä, jonka käyttämiseen suurelle osalle luotonantajia tulisi velvollisuus.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan tieto luonnollisen henkilön ilmoittamasta määräaikaisesta tai toistaiseksi voimassa olevasta vapaa- ehtoisesta luottokiellosta. Kiellon ilmoittaja voisi itse määrittellä ajanjakson, jonka ajaksi hän haluaa asettaa vapaaehtoisen luottokiellon tai vaihtoehtoisesti hän voisi tehdä luottokieltomer- kinnän toistaiseksi voimassa olevaksi. Toistaiseksi voimassa olevaa luottokieltoa on pidetty tar- peellisena määräaikaisen luottokiellon rinnalla, koska se ei edellyttäisi luottokiellon uusimista, vaan jatkuisi niin pitkään, kunnes kiellon tehnyt henkilö itse poistaa sen rekisteristä. Merkinnän tarkoituksena olisi, että luotonantaja voi suhtautua luotonantoon tällaisen henkilön osalta erityi- sellä varovaisuudella ja huolellisuudella. Vapaaehtoinen luottokielto voi olla tarpeellinen eri- tyisesti tilanteissa, joihin liittyy kohonnut riski henkilötietojen mahdollisesta väärinkäytöstä, kuten esimerkiksi luoton hakemiseen toisen henkilön henkilötiedoilla. Vapaaehtoista luottokiel- toa on pidetty tärkeänä keinona myös luonnollisen henkilön oman talouden hallinnassa. Luot- tokieltomerkinä tulisi ottaa asianmukaisesti huomioon luotonmyönnössä. Sen merkitys voi vaihdella sen mukaan, mikä on ollut syynä luottokieltomerkinä tekemiselle. Jos syynä on kohonnut riski henkilötietojen väärinkäytölle, olisi luotonantajalla korostunut velvollisuus var- mistaa luotonhakijan henkilöllisyys. Vapaaehtoista luottokieltoa voisi hallinnoida rekisteröidyn sähköisessä asiointipalvelussa.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin, että luottokieltomerkinästä tulee käydä ilmi, onko mer- kinnän tekemisen syynä kohonnut riski henkilötietojen väärinkäytölle, rekisteröidyn talouden hallintaan liittyvä syy tai muu syy. Merkinnän syy valittaisiin rekisterissä olevista vaihtoeh- doista, eikä tarkkaa syytä olisi välttämätöntä ilmoittaa. Tietoa merkinnän syystä ei kerättäisi esimerkiksi avoimen tekstikentän välityksellä, jotta rekisteriin ei tallentuisi tarpeettomia tai ar- kaluonteisia tietoja. Merkinnän syyllä voi olla kuitenkin olennainen merkitys arvioitaessa luot- tokiellon johdosta toteutettavia toimenpiteitä. Luotonantajalta odotettavat toimenpiteet voisivat vaihdella huomattavasti sen mukaan, onko kyseessä väärinkäytösrisikin minimointi vai luonnol- lisen henkilön tavoite ehkäistä omaa velkaantumistaan. Ensin mainitussa tilanteessa luotonan- tajan olisi pyrittävä erityisen huolellisesti varmistumaan luotonhakijan henkilöllisyydestä, kun taas jälkimmäisessä tapauksessa luoton myöntämiseen tulisi suhtautua pidättyväisesti.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin, että luonnollinen henkilö voi koska tahansa uusia, päivittää tai poistaa luottokieltomerkinä. Luottokiellon voisi uusia ilman rajoituksia, jos se on ilmoi- tettu määräajaksi. Päivittäminen tarkoittaisi joko määräaikaisen kiellon muuttamista toistaiseksi voimassa olevaksi tai päinvastoin, taikka kiellon syyn muuttamista. Määräaikaisen tai tois- taiseksi voimassa olevan luottokiellon voisi myös poistaa koska tahansa.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin, että positiivisesta luottotietorekisteristä saa salassapito- säännösten estämättä luovuttaa tiedon vapaaehtoisesta luottokiellosta luottotietotoiminnan har- joittajille luottotietolaissa tarkoitettuun luottotietorekisteriin tallettamista ja rekisteristä luovut- tamista luottotietolain 19 §:ssä säädettyjä tarkoituksia varten, jos rekisteröity antaa tähän suos- tumuksensa. Tietoa ei välitettäisi automaattisesti luottotietolaissa tarkoitettuihin luottotietore- kistereihin, vaan se edellyttäisi aina luonnollisen henkilön aktiivista toimenpidettä. Mikäli re- kisteröity antaa suostumuksensa, voitaisiin luottokieltoa koskeva tieto luovuttaa positiivisesta

luottotietorekisteristä kaikille niille toimijoille, jotka harjoittavat luottotietolaissa tarkoitettua henkilöluottotietotoimintaa ja tallettavat luottokieltoja koskevia tietoja. Koska suostumus annettaisiin tietojen luovuttamiselle luottotietolaissa tarkoitetuille luottotietotoiminnan harjoittajille näiden ylläpitämiin luottotietorekistereihin, koskisi suostumus myös mahdollisia uusia toimijoita, jotka aloittavat laissa säädetyn luottotietotoiminnan. Momentissa säädettäisiin myös suostumuksen antamisen ja sen peruuttamisen tavasta. Suostumuksesta tulisi käydä ilmi, että se on annettu vapaaehtoisesti ja nimenomaisesti sekä tietoisena siitä, mihin tarkoituksiin tietoja luovutetaan. Suostumuksen voisi momentin mukaan antaa ja milloin tahansa peruuttaa 27 §:ssä tarkoitettua sähköisen asiointipalvelun kautta tai ilmoittamalla tästä Tulorekisteriyksikölle. Suostumus toimisi henkilötietojen siirron edellytyksenä, eikä se olisi käsittelyn varsinainen oikeusperuste. Sääntelyliikkumavara tältä osin perustuisi yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohtaan. Luottotietolaissa tarkoitettujen luottotietorekisterien osalta tiedon käsittelyn oikeusperusteena on kuitenkin rekisteröidyn suostumus, jonka edellytyksistä säädetään tietosuoja-asetuksen 7 artiklassa.

Halutessaan rekisteröity voisi tehdä merkinnän yksinomaan positiiviseen luottotietorekisteriin. Tällöin merkintä näkyisi kuitenkin ainoastaan niille tahoille, joilla on ehdotetussa laissa säädetty oikeus saada tietoja positiivisesta luottotietorekisteristä. Luottotietolaissa säädetyistä luottotietorekistereistä voidaan luovuttaa tietoja laajemmalle vastaanottajajoukolla. Näin ollen tieto vapaaehtoisesta luottokieltomerkinnästä voidaan näiden rekistereiden kautta saattaa laajemmin saataville. Toisaalta rekisteröidyn riittävään informointiin luottotietolain mukaisista käyttötarjoituksista on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Luottotietolain 16 §:n mukaan itse ilmoitettua luottokieltoa voidaan käyttää myös automatisoituun luottokelpoisuuden arviointiin. Vaikka luottotietolaki mahdollistaa myös itse ilmoitetun luottokiellon peruuttamisen milloin tahansa, tieto on saattanut vaikuttaa jo aiemmin luovutettuun luottokelpoisuusarvioon. Tästä syystä 4 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi myös säännös, jonka mukaan Tulorekisteriyksikön olisi ilmoitettava suostumuksen peruuttamisesta luottotietotoiminnan harjoittajille, joille luottokieltoa koskeva tieto on luovutettu, siinä tapauksessa, että kiellon ilmoittanut henkilö peruuttaa suostumuksensa tiedon käsittelylle positiivisessa luottotietorekisterissä. Ilmoitus voitaisiin toteuttaa tietojärjestelmässä automatisoidusti.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin vapaaehtoisen luottokieltomerkinnän tekemisen maksuttomuudesta positiivisessa luottotietorekisterissä. Luottokieltomerkinnän tekemisestä, poistamisesta tai muusta käsittelystä ei perittäisi maksua. Myöskään merkinnän tai sen poistamista koskevan tiedon välittämisestä luottotietolaissa tarkoitettuun luottotietorekisteriin ei perittäisi maksua. Tiedon luovutuksella luottotietotoiminnan harjoittajille ei olisi vaikutusta luottotietotoiminnan harjoittajien muihin palveluihin, joista saatetaan periä maksuja. Luonnollinen henkilö voisi myös edelleen halutessaan ilmoittaa luottokiellon suoraan luottotietolaissa tarkoitettuihin luottotietorekistereihin. Tällöin yksityinen luottotietotoiminnan harjoittaja voi kuitenkin periä merkinnän tekemisestä maksun. Tieto merkinnästä ei tällaisessa tapauksessa välittyisi positiiviseen luottotietorekisteriin.

3 luku. Ilmoitusvelvollisuus ja tietojen ilmoittaminen positiiviseen luottotietorekisteriin

16 §. Ilmoitusvelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin niistä elinkeinonharjoittajista, joiden olisi ilmoitettava 6 §:ssä mainittuja luottoja koskevat tiedot positiiviseen luottotietorekisteriin. Ilmoitusvelvollisuus kattaisi laajasti kaikki luotonantajat, jotka myöntävät joko kuluttajaluottoja tai luottoja luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten. Ilmoitusvelvollisuus kattaisi myös ETA-valtioihin sijoittautuneet luotonantajat, jotka tarjoavat palveluita Suomessa. Luotonantaja olisi ilmoitusvelvollinen riippumatta siitä, missä vaiheessa luoton elinkaarta luotonantajasta on tullut luottosopimuksen osapuoli.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin ilmoitusvelvollisista kuluttajaluottoja tai niihin rinnastuvia luottoja myöntävistä elinkeinonharjoittajista. Momentin *1 kohdan* mukaan ilmoitusvelvollisuus olisi Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetulla valvottavalla sekä 5 momentissa tarkoitetuilla ulkomaisen ETA-valvottavan Suomessa olevalla sivuliikkeellä ja ulkomaisella valvottavalla, joka tarjoaa palveluita Suomessa sivuliikettä perustamatta. Kohdassa tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus olisi luotto- ja rahoituspalvelun tarjoajilla, joiden toimintaa Finanssivalvonta valvoo. Ulkomaisen ETA-valvottavan sivuliike voi olla joko ETA-valtion tai kolmannen maan ETA-valtioon sijoittautuneen luottolaitoksen sivuliike. Palvelun tarjoaminen sivuliikettä perustamatta on mahdollista vain ETA-valvottaville, joilla on toimilupa jossakin toisessa ETA-valtiossa.

Momentin *2 kohdan* mukaan ilmoitusvelvollisuus olisi eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetun lain (853/2016) mukaisesti rekisteriin merkityillä luotonantajilla ja luotonvälittäjillä. Kohdassa tarkoitettu ilmoitusvelvollisuus olisi Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylläpitämään luotonantaja- ja vertaislainanvälittäjärekisteriin rekisteröitävillä luotonantajilla ja vertaislainanvälittäjillä, joiden toimintaa Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoo. Kuluttajaluottoja myöntävät luotonantajat ja vertaislainanvälittäjät kuuluvat rekisteröitymisvelvoitteen ja valvonnan piiriin eräitä laissa säädettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten luotonantajat ja vertaislainanvälittäjät voisivat olla myös toiseen ETA-valtioon sijoittautuneita luotonantajia, jotka tarjoavat palveluita Suomessa. Ilmoitusvelvollisia sen sijaan eivät olisi elinkeinonharjoittajat, jotka myöntävät kuluttajaluottoja vain myymiensä kulutushyödykkeiden oston rahoittamiseksi, eivätkä toiseen ETA-valtioon sijoittautuneet elinkeinonharjoittajat, jotka tarjoavat kuluttajaluottoja tai välittävät vertaislainoja Suomessa tilapäisesti.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin ilmoitusvelvollisiksi 1 momentissa tarkoitettujen elinkeinonharjoittajat myös silloin, jos ne myöntävät luottoa muille luonnollisille henkilöille kuin kuluttajille (*1 kohta*). Lisäksi ilmoitusvelvollisuus olisi muulla kuin 1 momentissa tarkoitetulla Suomeen tai toiseen ETA-valtioon sijoittautuneella elinkeinonharjoittajalla, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti myöntää luottoa muille luonnollisille henkilöille kuin kuluttajille, paitsi jos elinkeinonharjoittaja myöntää luottoa Suomessa vain satunnaisesti tai vain tarjoamisensa tavaroiden tai palveluiden hankkimisen rahoittamiseksi (*2 kohta*). Kohdassa tarkoitettuja luotonantajia olisivat elinkeinotoimintaa varten luottoja myöntävät luotonantajat, joiden elinkeinotoiminta ei kuulu Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen Aluehallintoviraston valvonnan piiriin. Näiden ilmoitusvelvollisuutta valvoisi Finanssivalvonta. Kohdassa asetettaisiin ilmoitusvelvollisuus Suomen lisäksi myös toiseen ETA-valtioon sijoittautuneelle luotonantajalle, jos se tarjoaa elinkeinotoimintaa varten luottoa luonnolliselle henkilölle. Kohdan soveltamisalaan kuuluvien luotonantajien ryhmä ei ole määriteltävissä samalla tavalla kuin toimiluvan tai rekisteröinnin perusteella toimivat luotonantajat, eikä niiden tarkka lukumäärä ole tiedossa, mutta tällainen toiminta on toistaiseksi harvinaista. Tarkoituksena olisi kuitenkin varmistaa, että kaikki muille luonnollisille henkilöille kuin kuluttajille Suomessa luottoa tarjoavat Suomeen tai toiseen ETA-valtioon sijoittautuneet luotonantajat olisivat yhdenvertaisessa asemassa. Lisäksi osan jättäminen pois ilmoitusvelvollisista heikentäisi lain tavoitteita torjua luonnollisen henkilön ylivelkaantumista tehokkaasti.

Ilmoitusvelvollisuutta ei asetettaisi elinkeinonharjoittajille, jotka myöntävät kuluttajaluottoja ainoastaan myymiensä kulutushyödykkeiden myynnin rahoittamiseksi. Näiden toimijoiden säättäminen ilmoitusvelvolliseksi aiheuttaisi suhteetonta hallinnollista taakkaa yrityksille verrattuna ilmoitusvelvollisuuden kautta saavutettaviin hyötyihin. Niiden jättämisen pois ilmoitusvelvollisuuden piiristä ei arvioida vaarantavan positiivisen luottotietorekisterin riittävää kattavuutta ja hyödynnettävyyttä lainanhakijoiden maksukyvyyn arvioinnissa tai rahoitusvakauden ja luotto-markkinoiden seurannassa ja valvonnassa. Usein tavaroiden tai palvelujen oston rahoittamiseksi

tarjottavat luotot myöntää rahoitusyhtiö tai muu ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluva toimija, jotka olisivat ilmoitusvelvollisia, kun taas tavaran myyjän tai palvelun tarjoaja on vain luotonvälittäjä.

Momentin 3 kohdan mukaan ilmoitusvelvollisuus olisi valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa (443/1998) tarkoitettulla erityisrahoitusyhtiöllä. Erityisrahoitusyhtiö tarjoaa luottoa luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaa varten.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että ilmoitusvelvollisuus olisi myös muilla kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetuilla elinkeinonharjoittajilla, joille 6 §:n perusteella ilmoitettavasta luottosopimuksesta johtuvat luotonantajan oikeudet ovat siirtyneet. Tällaisia siirronsaajia olisivat lähinnä perintätoimistot, joille luotto on siirretty. Momentti ei kuitenkaan koskisi perintätoimistoja niiden hoitaessa perimistöimeksiäntoija luotonantajan lukuun. Tällaisessa tilanteessa myöskään luotonantajan ilmoitusvelvollisuus ei siirtyisi perintätoimistolle, vaan säilyisi luotonantajalla. Momentin nojalla ilmoitusvelvollisuus siirtyisi uudelle luotonantajalle vain, jos sitä olisi pidettävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun elinkeinonharjoittajaan rinnastuvana elinkeinonharjoittajana.

Rekisteriin ei ilmoitettaisi valtiokonttorista annetussa laissa (305/1991) tarkoitettua valtionkonttorin saatavakantaa. Valtiokonttorilla perittävänä olevan asuntolainakannan osalta vuosien 2014–2020 välillä takauskorvausten takaisinperinnässä olevien lainojen määrä on ollut 299–367 kappaletta ja niiden pääomien määrä on ollut yhteensä noin 2,1–3 miljoonaa euroa. Ottaen huomioon tämän saatavakannan vähäisyys ja sen vaatimaton lisäarvo suhteessa positiivisen luottotietorekisterin ehdotettuun tietosisältöön, ei sen sisällyttämistä positiiviseen luottotietorekisteriin pidetä välttämättömänä.

17 §. Kansaneläkelaitoksen ilmoitusvelvollisuus. Pykälän mukaan Kansaneläkelaitoksen olisi ilmoitettava positiiviseen luottotietorekisteriin opintotukilain (65/1994) 38 §:ssä tarkoitettua opintolainan takaussaatavat. Kansaneläkelaitoksen takaussaatavat ilmoitettaisiin rekisteriin kaikkien sillä olevien takaussaatavien osalta riippumatta esimerkiksi opintolainan saaneen henkilön asuinpaikasta. Opintotukea voidaan opintotukilain nojalla myöntää eräin laissa säädetyn edellytyksin myös ulkomailla harjoitettaviin opintoihin.

Kansaneläkelaitoksen takaussaatavakanta on suuruudeltaan ja sen kattaman henkilöjoukon osalta varsin suuri, minkä lisäksi opintolainojen merkitys kotitalouksien velkaantumisen kannalta on lisääntynyt. Vuosien 2014–2020 välillä Kansaneläkelaitoksella perittävänä oleva takaussaatavakanta on ollut suuruudeltaan 113–154 miljoonaa euroa kattaen yhteensä 26 000–36 000 velallista.

18 §. Ilmoittautumisvelvollisuus Tulorekisteriyksikölle. Pykälässä säädettäisiin, että ilmoitusvelvollisen olisi viimeistään kuukautta ennen tietojen ilmoittamisen aloittamista ilmoitettava Tulorekisteriyksikölle ehdotetussa laissa tarkoitettua ilmoitusvelvolliseksi. Kuukauden määräaika koskisi kaikkia 16 §:ssä tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia. Ilmoittautumisvelvollisuus ei kuitenkaan koskisi Kansaneläkelaitosta. Markkinoille tulevien uusien toimijoiden tulisi tehdä pykälässä tarkoitettu ilmoittautuminen, mikäli ne tosiasiallisesti aikovat myöntää lain 6 §:ssä tarkoitettuja luottoja. Pykälän nojalla Tulorekisteriyksikkö saisi positiiviseen luottotietorekisteriin ilmoitusvelvollisilta luotonantajilta tarvittavat tiedot ilmoitusvelvollisuuteen liittyvien käytännön toimenpiteiden hoitamiseksi. Samalla Tulorekisteriyksikölle syntyisi listaus positiiviseen luottotietorekisteriin ilmoittautuneista ilmoitusvelvollisista luotonantajista. Listauksen perusteella voitaisiin todeta, onko yksittäinen luotonantaja ilmoittautunut rekisteriin ilmoitusvelvolliseksi luotonantajaksi, jolloin listaus helpottaisi merkittävästi myös Finanssivalvonnalle ja

Etelä-Suomen aluehallintovirastolle 28 §:n 1 momentissa säädettävän valvontatehtävän hoitamista. Listauksen perusteella voitaisiin myös seurata sitä, että kaikki rekisteriin ilmoitusvelvolliseksi ilmoittautuneet luotonantajat toimittavat luottojaan koskevia tietoja positiiviseen luottotietorekisteriin.

Pykälässä tarkoitettu luotonantajien ilmoittautumisvelvollisuus koskisi vain niiden ilmoitusvelvollisuutta positiiviseen luottotietorekisteriin eikä sillä olisi tarkoitus muutoin muuttaa tai laajentaa luotonantajien toimiluvan edellytyksiä tai niiden rekisteröitymisvelvollisuutta muun lainsäädännön nojalla. Toisaalta osaa luotonantajista ei tällä hetkellä koske muun lainsäädännön nojalla ollenkaan toimilupa- tai rekisteröitymisvelvoite.

Pykälän mukaan ilmoittautumisen tulisi tapahtua viimeistään kuukautta ennen tietojen ilmoittamisen aloittamista, jotta Tulorekisteriyksikölle jäisi riittävästi aikaa erilaisten ilmoitusliikenteen aloittamisen edellytyksenä olevien käytännön toimenpiteiden hoitamiseen kyseisen ilmoitusvelvollisen osalta. Ilmoitusvelvollisen tulisi ilmoittautua oma-aloitteisesti Tulorekisteriyksikölle.

19 §. *Tietojen ilmoittaminen positiiviseen luottotietorekisteriin.* Pykälän 1 momentin mukaan laissa tarkoitettuna ilmoitusvelvollisen olisi salassapitosäynnösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä ilmoitettava positiiviseen luottotietorekisteriin lain 5 §:n 1 momentissa, 7–13 §:ssä ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettut tiedot sekä niiden muutokset siltä osin kuin tiedot ovat kohtuullisin toimenpitein ilmoitusvelvollisen saatavilla. Kansaneläkelaitos ilmoittaisi momentin mukaan vastaavat tiedot lain 8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja tietoja lukuun ottamatta. Mainituissa pykälissä tarkoitettujen tietojen ei ole arvioitu olevan tarpeellisia Kansaneläkelaitoksella perittävänä olevien opintolainasaatavien osalta.

Tiedot olisi ilmoitettava kaikkien ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien luottojen osalta siltä osin kuin ne olisivat saatavilla. Kaikkien rekisteriin ilmoitettavien luottojen osalta tietoja ei välttämättä ole saatavilla eikä kaikkien luotonantajien olisi käytännössä mahdollista ilmoittaa kaikkia ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja. On myös mahdollista, että vanhojen luottojen osalta osa tiedoista puuttuu. Ilmoitusvelvollisuuden kohtuullistamiseksi velvollisuus tietojen antamiseen ei koskisi tietoja siltä osin kuin niitä ei tosiasiallisesti ole.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta ilmoitettaviin tietoihin tilanteissa, joissa ilmoitusvelvollisuuden piiriin sisältyvä luotto kuuluu yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 23 §:ssä tarkoitettuna maksuohjelman piiriin tai jotka kuuluvat yrityksen saneerausesta annetun lain mukaisesti vahvistetun saneerausohjelman piiriin. Näiden luottojen osalta luottojen tiedot muuttuvat niin merkittävästi, että niiden ilmoittaminen luotonantajien tietojärjestelmistä rekisteriin kaikilta osin ei olisi mahdollista. Osana maksuohjelman vahvistamista voidaan esimerkiksi alentaa velallisen maksuvelvoitetta tai muuttaa maksuaikataulua. Maksuvelvoitteen alentaminen voi lisäksi vaikuttaa esimerkiksi sovittuun korkoon tai alentaa pääomaa. Kaikkien luotonantajien järjestelmät eivät ylläpidä ajantasaista tietoa maksuohjelman mukaisista saatavista, jolloin ajantasaisten ja oikeiden tietojen ilmoittaminen rekisteriin olisi huomattavan vaikeaa. Näissä tilanteissa rekisteriin ilmoitettaisiin momentin mukaan ainoastaan lain 7 §:n 1 momentissa, 9 §:ssä sekä 13 §:ssä tarkoitettut tiedot. Rekisteristä saatavien tietojen joukko olisi näiden luottojen osalta vastaavasti suppeampi kuin muiden luottojen osalta. Mikäli maksuohjelma esimerkiksi raukeaa, saatava lähtökohtaisesti palautetaan voimaan alkuperäisten ehtojen mukaisena, jolloin tiedot rekisteriin ilmoitettaisiin kaikilta osin 1 momentin mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot olisi ilmoitettava rekisteriin teknisen rajanpinnan avulla. Tiedot voitaisiin kuitenkin 4 momentin mukaan perustellusta syystä ilmoittaa myös muuta sähköistä tietoturvallista tapaa käyttäen. Tämä käytännössä

tarkoittaisi muuta salattua tai suojattua yhteyttä. Muun tavan käyttäminen voisi olla tarpeen esimerkiksi silloin, jos tietojen luovuttaminen rajapinnan avulla ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista, tai jos tietoturvallisuuteen liittyvät vaatimukset estävät sen. Toisaalta muuta tietoturvallista tapaa voitaisiin joutua käyttämään tietojärjestelmän huolto- tai käyttökatkantilanteissa. Tarkoituksena on, että tekninen rajapinta olisi aina ensisijainen ratkaisu silloin, kun ilmoitettavien luottojen määrä on suuri tai ilmoitukset ovat säännöllisesti toistuvia ja vakiosältöisiä. Tällä pyrittäisiin varmistamaan erityisesti vastaanotettavien tietojen mahdollisimman yhtenäinen tietorakenne ja se, että Tulorekisteriyksiköllä on tiedonhallintayksikkönä paremmat edellytykset huolehtia tietojärjestelmän ja vastaanotettavien tietojen tietoturvallisuudesta. Vaikka luottotiedot vastaanotettaisiin muutakin toimitustapaa käyttäen vakiomuotoisina, muun kuin teknisen rajapinnan käyttäminen voisi edellyttää enemmän manuaalista työtä ja lisätä virheiden riskiä, mistä syystä se olisi suositeltavaa rajoittaa vain sellaisiin tilanteisiin, joissa muun tavan käyttö on teknisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaisempaa. Tiedonhallintalain mukaan teknisen rajapinnan käyttäminen on muiden kuin viranomaisten osalta mahdollisuus, eikä pääsääntö, mikä myös puoltaa muun tiedontoimitustavan mahdollistamista.

Pykälän 5 momentin mukaan positiiviseen luottotietorekisteriin tehtävät ilmoitukset olisi varmennettava sähköisellä allekirjoituksella tai muulla hyväksyttävällä tavalla. Vastaava säännös sisältyy tulotietojärjestelmästä annettuun lakiin. Verohallinto voisi ehdotetun 6 momentin mukaan antaa tarkempia määräyksiä 3 momentissa tarkoitettusta rajapinnasta, 4 momentissa tarkoitettusta muusta sähköisestä tietoturvalisesta tavasta ja ilmoitusvelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä menettelyistä.

20 §. Tietojen ilmoittamisen määräaika. Pykälän 1 momentin mukaan ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot olisi ilmoitettava myönnettyjen luottojen osalta viimeistään luottosopimuksen tekemistä seuraavana kalenteripäivänä. Uusien luottojen osalta olisi erityisen tärkeää, että tiedot luotosta ilmoitetaan rekisteriin viipymättä niin pian kuin se on mahdollista. Luotonhakija voi hakea luottoja usealta eri taholta yhtäaikaaisesti ja ylivelkaantumisen estämisen kannalta on erityisen tärkeää, että kaikki myönnettyt luotot näkyisivät rekisteristä joko heti samana päivänä tai viimeistään luottosopimuksen tekemistä seuraavana päivänä.

Käytännössä tietojen ilmoittaminen ei ole kaikkien luotonantajien myöntämien luottojen osalta mahdollista heti samana päivänä, koska useat luotto- ja rahoituslaitosten tietojen käyttöön sekä niiden ilmoittamiseen liittyvät toiminnot tapahtuvat tietojärjestelmätasolla eräajopohjaisesti kerran vuorokaudessa ja useimmiten yöaikaan mahdollisesti vasta luottosopimuksen tekemistä seuraavan vuorokauden puolella. Luotto- ja rahoituslaitosten näkökulmasta ei voida pitää kohtuullisena, että tällaiset tiedonkäsittelyprosessit olisi saatettava reaaliaikaisiksi pelkästään täysin ajantasaisen ilmoittamisen mahdollistamiseksi positiiviseen luottotietorekisteriin. Tästä syystä ehdotettu määräaika olisi yhdenmukainen luotto- ja rahoituslaitosten olemassa olevien prosessien kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan luottosopimuksen tekemisen jälkeen tapahtuneista ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen muutoksista olisi ilmoitettava viimeistään tietojen muuttamista seuraavana toisena arkipäivänä. Muutokset 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun tietoon olisi kuitenkin ilmoitettava viimeistään silloin, kun rekisteriin seuraavan kerran ilmoitetaan 10 §:ssä tarkoitettuja tietoja. Muutoksilla tarkoitetaan luoton lyhennyksiä, siitä maksettua korkoa ja muita kuluja sekä luoton ehtojen muutoksia tai luoton nostamista koskevien tietojen ilmoittamista rekisteriin. Momentissa tarkoitettuina päivityksinä pidettäisiin myös tilanteita, joissa luotto on siirtynyt toiselle luotonantajalle. Momentissa säädetty määräaika olisi pidempi kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, jotta luotonantajille ja muille ilmoitusvelvollisille jäisi riittävästi aikaa saapuvien maksusuoritusten oikeaan kohdistamiseen niiden omassa luottoreskontrassa ennen tietojen ilmoittamista positiiviseen luottotietorekisteriin. Tiedot eivät

myöskään ole ylivelkaantumisen torjunnan kannalta aivan yhtä kriittisiä kuin 1 momentissa tarkoitettut tiedot. Momentin nojalla tulisi ilmoittaa myös tiedot maksuviiveistä kahden arkipäivän kuluessa siitä, kun maksu on viivästynyt 60 päivää. Sama määräaika koskisi maksuviiveen määrässä tapahtuvien muutosten sekä maksuviiveen poistumista koskevien tietojen ilmoittamista rekisteriin. Mikäli luoton tiedoissa tapahtuisi muutos viikonlopun tai muiden pyhäpäivien aikana, siirtyisi määräaika näiden jälkeiseen toiseen arkipäivään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että silloin kun luottoa peritään ulosottokaaren (705/2007) mukaisessa ulosottomenettelyssä, olisi 2 momentissa tarkoitettut tiedot annettava viimeistään toisena arkipäivänä siitä, kun varat on tilitetty ilmoitusvelvolliselle ja luotonantaja on saanut tiedon siitä, mihin saatavaan tilitys liittyy. Poikkeus olisi tarpeen sen varmistamiseksi, että luotonantajalla on tosiasiallinen mahdollisuus kohdentaa maksu tietojärjestelmätasolla oikealle luotolle ja oikealle velalliselle.

4 luku. Tietojen luovutus positiivisesta luottotietorekisteristä

21 §. Tietojen luovuttaminen luotonantajille. Pykälässä säädettäisiin siitä, missä tilanteissa luotonantajilla ja muilla elinkeinonharjoittajilla olisi oikeus saada tietoja rekisteristä salassapitosäännösten estämättä. Positiiviseen luottotietorekisteriin ilmoitettaisiin tietoja sekä luotonannossa käytettäväksi, että rekisterin viranomaiskäyttäjien tarpeita varten. Luotonantaja ei saisi nähtäväkseen kaikkia rekisterissä olevia luottokohtaisia tietoja. Positiivisesta luottotietorekisteristä luotonantajille luovutettavat tiedot koostettaisiin rekisterissä ennen niiden luovuttamista luottotietoraportiksi, josta ilmenisivät ainoastaan ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä luotonhakijan luottokelpoisuuden arvioinnin kannalta.

Pykälässä säädettäisiin tarkkarajaisesti niistä tiedoista, jotka luottotietoraportilla luovutettaisiin luotonantajille. Luottotietoraportilla osa tiedoista esitettäisiin kaikkia luottoja koskevana yhteismäärätietona ja osa tiedosta olisi luottokohtaista tietoa.

Kuluttajansuojalaista seuraa velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuutta kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien luottotietorekisteri- ja muiden tietojen perusteella. Velvollisuus ei koske pelkästään asuntoluottoja, jatkuvia luottoja ja suurempia kertaluottoja, vaan myös rahamäärältään pieniä kuluttajaluottoja. Voimassa olevien säännösten esitöiden mukaan tarpeellisia tietoja kuluttajan maksuvaran ja siten luoton takaisinmaksukyvyyn arvioimiseksi ovat kuluttajan tulojen määrän ja perusteen lisäksi tämän menot, velat ja varat sekä mahdolliset takausvastuut. Maksuvaran selvittämisessä tulisi ottaa huomioon myös mahdollinen luoton korkomenojen nouseminen. Samoin tulisi ottaa huomioon tulojen jatkuvuuteen vaikuttavat seikat, kuten työ- tai virkasuhteen laatu. Käytännössä tämä tarkoittaa, että luotonhakijan luottokelpoisuutta on lähtökohtaisesti arvioitava aina samojen periaatteiden mukaan ja samoihin tietoihin perustuen riippumatta esimerkiksi siitä, minkä suuruisesta luotosta on kyse. Luottotietoraportilla luovutettavat tiedot olisivat aina samat siitä riippumatta, minkä suuruisen tai mihin käyttötarkoitukseen haetun luoton myöntämisessä tietoja käytettäisiin. Kuluttajan luottokelpoisuuden arviointi on tarpeen paitsi luottosopimusta tehtäessä myös eräissä tapauksissa muutettaessa kuluttajan pyynnöstä luottosopimuksen ehtoja.

Luonnollisten henkilöiden kohdalla tulo- ja menotiedot sekä luottotietorekistereistä hankitut luottotiedot ovat perustietoja, joiden analysointi auttaa tekemään oikeita luottopäätöksiä. Luotonantajan on myös kohtuullisin toimenpitein varmistuttava tietojen paikkansapitävyydestä. Luottolaitoksille seuraa lisäksi toimintaperiaatteita ja menettelyjä koskevia yksityiskohtaisia vaatimuksia luottolaitostoiminnasta annetun lain säännöksistä (9 luvun 10 §), jotka koskevat luotto- ja vastapuoliriskejä, sekä niitä täydentävistä määräyksistä.

Kuluttaja-asiamies on antanut kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:n soveltamisesta linjaukset¹, jotka koskevat kaikkien kuluttajaluottojen osalta luottokelpoisuuden arviointia, ja joissa vahvistetaan edellä mainituista kuluttajansuojalain esitöistä ilmenevät periaatteet. Finanssivalvonta on myös antanut määräyksiä ja ohjeita, jotka täydentävät kuluttajansuojalain ja luottolaitostoinnasta annetun lain säännöksiä luottokelpoisuuden arvioinnin osalta. Finanssivalvonnan määräysten ja ohjeiden² mukaan luottopäätöksissä on kiinnitettävä huomiota ainakin seuraaviin seikkoihin:

- velallisen takaisinmaksuhistoriaan, nykyiseen takaisinmaksukykyyn ja arvioon tulevasta takaisinmaksukyvyistä velallisen kaikki varat ja vastuut huomioon ottaen;
- luoton käyttötarkoitukseen ja takaisinmaksulähteeseen (otettava huomioon jatkuvuuteen liittyvät seikat);
- hankkeen rahoitussuunnitelmaan ja velallisen oman rahoituksen osuuteen;
- vakuuden lajiin, arvostukseen, kattavuuteen ja realisoitavuuteen;
- mikäli luottoa lyhennetään hyvin takapainotteisesti, suunnitelmaan suurimpien lyhennysten hoitamiseksi;
- arvioon taloudellisten olosuhteiden muutoksien vaikutuksista (korot, muut).

Ehdotetussa luottotietoraportilta ilmenevässä tietosisällössä on edellä mainittujen velvoitteiden lisäksi otettu huomioon myös kilpailunäkökohdat. Tämän vuoksi raportilta ei lähtökohtaisesti ilmenisi yksityiskohtaisesti esimerkiksi yksittäisen luoton osalta maksettujen korkojen ja muiden luottokustannusten määriä. Luottokelpoisuuden arvioinnin kannalta on kuitenkin välttämätöntä, että raportilta ilmenisivät kaikki luotosta maksetut velallisen maksukykyyn vaikuttavat erät, kuten lyhennykset, korot ja muut luottokustannukset. Niitä koskevat tiedot ilmenisivät raportilta kaikkien luottojen osalta yhtenä kokonaissummana. Luottotietoraportilla ei luovutettaisi myöskään mitään korkotekijöihin, kuten viitekoron tai korkomarginaalin prosenttimääriin tai niiden määräytymisjaksoihin liittyvää tietoa.

Pykälän *1 momentin* mukaan positiivisesta luottotietorekisteristä voitaisiin salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 22 §:ssä tarkoitetut tiedot elinkeinonharjoittajalle, jolla on kuluttajansuojalain nojalla velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus tai tarkistaa kuluttajaa koskevien tietojen ajantasaisuus. Säännöksen tarkoituksena olisi mahdollistaa positiivisesta luottotietorekisteristä saatavien tietojen käyttäminen kaikissa tilanteissa, joissa elinkeinonharjoittaja on velvollinen toteuttamaan kuluttajan luottokelpoisuuden arvioinnin kuluttajansuojalain 7 tai 7 a luvussa säädettyllä tavalla. Luotonantajalla olisi 2. lakiehdotuksen mukaan velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus tämän tuloja ja menoja sekä muita taloudellisia olosuhteita kokevien tarpeellisten, riittävien ja oikeasuhteisten luottotietorekisteri- ja muiden tietojen perusteella. Kuluttajaluottoja myöntävien luotonantajien osalta henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste olisi siten yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta (rekisterinpitäjän lakisääteinen velvoite) muualla laissa säädetyn mukaisesti, mutta käsittely voisi perustua lisäksi 6 artiklan 1 kohdan b alakohtaan (sellaisen sopimuksen täytäntöön panemiseksi, jossa rekisteröity on osapuolena) ja joiltakin osin myös a alakohtaan (rekisteröidyn suostumus).

Pykälän *2 momentissa* säädetäisiin tilanteista, joissa luotonantajalla olisi oikeus saada positiivisen luottotietorekisteristä 22 §:ssä tarkoitetut tiedot silloin, kun kyseessä on muun luonnollisen henkilön kuin kuluttajan luottokelpoisuuden arvioiminen, sekä silloin, kun velallinen hakee muutosta luoton ehtoihin. *Momentin 1 kohdan* mukaan tiedot voitaisiin luovuttaa positiivisesta

¹ <https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/julkaisut/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/aihekohtaiset/kuluttajaluottojen-tarjoaminen/#luottolinjaus11>

² Finanssivalvonnan määräykset ja ohjeet 4/2018: Luottoriskien hallinta ja luottokelpoisuuden arviointi rahoitussektorin valvottavissa 5.3.2018; DNro FIVA 10/01.11/2020. Voimassa 1.7.2018 alkaen.

luottotietorekisteristä salassapitosäännösten estämättä velallisen luottokelpoisuuden arvioimiseksi luottosopimuksen tekemistä taikka luoton määrän tai luottorajan korottamista varten 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettujen luoton osalta. Säännös kattaisi muulle luonnolliselle henkilölle kuin kuluttajalle myönnettävät luotot. Näitä luottoja myöntävillä luotonantajilla ei ole erikseen laissa säädettyä velvollisuutta arvioida luotonhakijan luottokelpoisuutta. Ehdotus siitä, että myös muulle luonnolliselle henkilölle kuin kuluttajalle luottoja myöntävillä luotonantajille luovutettaisiin samat 22 §:ssä tarkoitettut tiedot perustuu ehdotetun lain tavoitteeseen suojella luonnollisia henkilöitä tehokkaasti ylivelkaantumiselta. Kaikki luonnollisen henkilön henkilökohtaisella vastuulla olevat velat vaikuttavat tämän maksukykyyn ja luottokelpoisuuteen, vaikka kaikki tiedot eivät olisi samalla tavalla välttämättömiä kuin niille luotonantajille, joita koskevat esimerkiksi luottoriskien hallintaan liittyvät lakisääteiset velvoitteet. Myös muille luonnollisille henkilöille kuin kuluttajille luottoa myöntävällä luotonantajalla luotonantoon liittyy kuitenkin asiakassuhteiden osalta samantapaisia riskejä ja luotonantajalla on vastaavasti tarve arvioida asiakkaansa maksukykyä ja luottokelpoisuutta. Tällaisilla luotonantajilla ei kuitenkaan ole erikseen laissa säädettyä oikeutta käsitellä positiivisia luottotietoja ja niihin liittyviä muita henkilötietoja, vaan henkilötietojen käsittely perustuu suoraan tietosuojasetukseen ja asiakassuhteeseen, joka sillä on luonnollisen henkilön kanssa. Tällaisten luotonantajien osalta henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteena on aina tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohta (sopimus) tai joiltakin osin myös a alakohta (suostumus).

Momentin 2 kohdan mukaan positiivisesta luottotietorekisteristä voitaisiin salassapitosäännösten estämättä luovuttaa luotonantajalle 22 §:ssä tarkoitettut tiedot velallisen hakiessa luoton ehtoihin muuta muutosta kuin luoton määrän tai luottorajan korotusta, jos muutoksen tekeminen edellyttää velallisen luottokelpoisuuden arviointia. Säännös kattaisi sekä kuluttajalle että muulle luonnolliselle henkilölle myönnettävät luotot. Säännöksen tarkoituksena olisi mahdollistaa positiivisen luottotietorekisterin tietojen käytettävyys sopimusmuutoksissa, joissa luottosopimuksen muutoksella on merkitystä velallisen luotonhoitokyvyn arvioinnin kannalta. Muutoksella olisi merkitystä myös luotonantajan luottoriskin arvioinnin kannalta. Momentissa tarkoitettuja muutoksia voisivat olla esimerkiksi lyhennysvapaat, luottoajan jatkaminen, maksuerien muuttaminen ja muut vastaavat maksuohjelman muutokset, luoton vakuuden vaihtaminen ja luoton viitekoron, korkotyypin tai korkomarginaalin muuttaminen. Oikeutta positiivisen luottotietorekisterin tietojen käyttämiseen ei kuitenkaan olisi velallisen luotonhoitokyvyn kannalta epäolennaisissa tai vähäisissä muutoksissa, kuten muutettaessa säännöllisen maksuerän eräpäivää. Oikeus saada tietoja olisi rajattu niin, että se olisi mahdollista vain silloin, kun velallinen hakee muutosta hänellä olevan luoton ehtoihin. Luotonantaja ei saisi käyttää positiivisen luottotietorekisterin tietoja oma-aloitteisesti ilman, että velallinen on ilmaissut luotonantajalle hakevansa muutoksia luottosopimukseen.

Momentin 3 kohdan mukaan positiivisesta luottotietorekisteristä saisi luovuttaa tietoja luotonantajalle takauksen tai vierasvelkapanttauksen antamiseksi tai hyväksymiseksi, jos takaus tai panttaus annetaan rekisteriin talletettavan luoton maksamisen vakuudeksi. Säännös mahdollistaisi sen, että luotonantaja saa hyödyntää positiiviseen luottotietorekisteriin sisältyviä tietoja takaajasta ja vierasvelkapantinantajasta arvioidakseen ehdotetun vakuuden hyväksyttävyyttä ja vakuudenantajan asemaa. Säännös soveltuisi vierasvelkapantinantajalle takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999, *takauslaki*) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin yksityistakaajiin ja yksityisiin pantinantajiin, samoin kuin muihin takaajiin ja pantinantajiin. Oikeus positiivisen luottotietorekisterin tietojen käyttöön olisi sekä takausta tai vierasvelkapanttauksista hyväksyttäessä että annettaessa takaus- tai panttaussitoumus. Kohta ei kuitenkaan kattaisi takauksen tai vierasvelkapanttauksen antamista muiden kuin luonnollisille henkilöille myönnettävien luottojen vakuudeksi. Säännös ei siten koskisi esimerkiksi osakeyhtiölle annettavia lainoja. Luotonantaja voisi käyttää positiivisen luottotietorekisterin tietoja ensinnäkin siinä vai-

heessa, kun se ylipäänsä arvioi ehdotetun takauksen tai vierasvelkapantin riittävyttä ja toisekseen siinä vaiheessa, kun varsinaista sitoumusta annetaan. Kun kyse on vierasvelkapanttauksen antamisesta, pantinantajan vastuu velasta on luonteeltaan pelkästään panttiomaisuuteen kytkeytyvää esinevastuuta. Tässäkin tapauksessa vierasvelkapantinantajan taloudellista asemaa koskevien tietojen arviointi voi olla tarpeen esimerkiksi hyvän luotonantotavan tai hyvän pankkitavan näkökulmasta sekä arvioitaessa, onko pantinantaja panttia annettaessa ylivelkainen ja voiko pantin antamiseen siten liittyä takaisinsaantiin liittyvä riski.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että positiivisesta luottotietorekisteristä saatuja tietoja ei saa käsitellä muuhun kuin siihen 1 ja 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen, jota varten tiedot on rekisteristä luovutettu. Tietoja ei saisi käsitellä muuhun tarkoitukseen. Rajoituksella pyrittäisiin vähentämään rekisteristä saatavien tietojen käsittelyyn liittyviä riskejä. Luotonantaja saisi kuitenkin luovuttaa sillä olevia tietoja valtiokonttorille omistusasuntolainojen valtioneuvoston asetuksen (204/1996) 11 §:ssä säädetyn korvauksen hakemisen yhteydessä. Luotonantaja saisi myös luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä saatuja tietoja takaajalle ja vierasvelkapantinantajalle takauslaissa säädettyjen tiedonantovelvollisuuksien toteuttamista varten. Takauslain 12 §:n perusteella luotonantajan on ennen takauksen antamista ilmoitettava sekä taattavaan päävelkaan liittyvät, takaajan asemaan olennaisesti vaikuttavat seikat, että velallisen sitoumukset ja muut velallisen maksukykyyn liittyvät seikat, joilla voidaan olettaa olevan merkitystä takaajalle. Mainitun pykälän säännökset koskevat soveltuvin osin myös vierasvelkapanttausta (takauslain 41 §). Oikeus luovuttaa luotonantajalla olevia positiivisesta luottotietorekisteristä saatuja voisi perustua joko takauslain säännöksiin tai rekisteröidyn antamaan suostumukseen, jossa tietojen luovuttaminen on mahdollistettu. Luottotietoraporttien luovuttaminen edelleen on siten mahdollista esimerkiksi kaupallisia asuntoluottotakauksia tarjoaville tahoille.

Positiivisesta luottotietorekisteristä saatavat tiedot ovat keskeisessä osassa velallisen sitoumusten ja maksukykyyn liittyvien tietojen arvioinnissa ja varmentamisessa, jolloin on perusteltua, että vastaavat tiedot olisi mahdollista näiden tiedonantovelvollisuuksien täyttämiseksi luovuttaa takaajille ja vierasvelkapantinantajille. Takauslain 14 §:n perusteella takaajalla on oikeus pyynnöstään saada takauksen voimassaoloaikana luotonantajalta tiedot velallisen sitoumuksista ja muista tämän maksukykyyn liittyvistä seikoista, joilla voidaan olettaa olevan merkitystä takaajalle. Mainittu tiedonantovelvollisuus koskee vain sellaisia seikkoja, jotka ovat luotonantajan tiedossa ja jotka voidaan ilmoittaa takaajalle ilman eri selvitystoimenpiteitä taikka jotka luotonantaja voi hankkia sen käytettävissä olevasta luottotietorekisteristä. Takaajan esittämän pyynnön nojalla luotonantajan saa tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi toimittaa takaajalle myös positiivisesta luottotietorekisteristä saatuja tietoja. Takaajan pyyntö on kuitenkin positiivisen luottotietorekisterin tietojen osalta sidottu niihin tietoihin, joita luotonantajalla on muutoinkin oikeus saada rekisteristä, eli käytännössä luoton myöntämiseen ja luottosopimuksen muuttamiseen liittyvissä tilanteissa. Kun luotonantaja on hankkinut näissä tilanteissa tietoja luottosuhteen aikana positiivisesta luottotietorekisteristä, tiedot saisi luovuttaa takaajalle. Takaajan pyyntö ei kuitenkaan oikeuttaisi luotonantajaa hankkimaan erikseen positiivisen luottotietorekisterin tietoja takaajan pyynnöstä, koska tällaisesta käyttötarkoituksesta ei säädettäisi laissa. Edellä todettuja luotonantajan tiedonantovelvollisuuksia sovelletaan myös vierasvelkapantinantajiin takauslain 41 §:n perusteella, ja siten vastaava soveltuu myös luotonantajan velvollisuuksiin vierasvelkapantinantajaan nähden.

Pykälän 4 momentin mukaan 1—3 momentin säännökset eivät estäisi luotonantajaa käyttämästä positiivisesta luottotietorekisteristä saatuja asiakkaitaan koskevia tietoja laissa säädettyjen luottoriskien hallintaan liittyvien velvoitteidensa täyttämiseksi. Tällainen tietojen käyttö koskisi pelkästään sellaisia luotonantajia, joita koskevat erikseen muualla laissa säädetty luottoriskien hallintaan liittyvät velvoitteet. Luotonantaja voisi siten myöhemmin käyttää luottokelpoisuuden

arviointia varten hankkimiaan tietoja riskienhallintaan, jota pidettäisiin henkilötietojen alkupe-
räisen käsittelytarkoituksen kanssa yhteensopivana käsittelynä. Luottotietojen käsittelyllä ris-
kienhallintatarkoitukseen on yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 4 kohdan a alakohdassa tar-
koitettu yhteys luottokelpoisuuden arviointiin. Esimerkiksi luottolaitoksella on oltava luotto- ja
vastapuoliriskin arvioimista varten omat luottolaitoksen toiminnan laadun, laajuuden ja moni-
muotoisuuden kannalta riittävät sisäiset arviointimenetelmät, jotka eivät saa perustua yksin-
omaan tai kaavamaisesti vastapuolta tai rahoitusvälinettä koskevaan ulkopuoliseen luottoluoki-
tukseen. Henkilötietojen käsittelyllä tällaiseen yhteensopivaan tarkoitukseen ei olisi luotonha-
kijalle ylimääräisiä vaikutuksia. Luotonantajan suorittaman henkilötietojen käsittelyn oikeus-
perusteena olisi tällaisessa tilanteessa yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c ala-
kohta, jota täsmennetään muualla lainsäädännössä. Luottolaitokset käsittelevät asiakastietoja
riskienhallintaan jo nykyisin. Ehdotettu säännös olisi välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide
yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti sen varmistamiseksi, että luottolai-
toksille ei aiheudu estettä noudattaa muualla laissa säädettyjä velvoitteitaan.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin tarkemmin tiedonluovutustavasta. Tiedot luovutettaisiin
teknisen rajapinnan avulla luottotietoraportin muodossa. Tiedot voitaisiin 6 momentin mukaan
perustellusta syystä luovuttaa myös muuta sähköistä tietoturvallista tapaa käyttäen.

Tiedonhallintalain 24 §:n mukaan viranomainen voi luovuttaa teknisten rajapintojen avulla tie-
toja yksityiselle toimijalle, jos tiedot saavalla toimijalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaan-
tioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja. Tekninen rajapinta voidaan avata lain 22 §:ssä säädet-
tyjen edellytysten täytyessä siten kuin mainitussa pykälässä säädetään. Tiedonhallintalain 22
§:n mukaisesti Tulorekisteriyksikkö voisi päättää teknisen rajapinnan avaamisesta ja tietojen
luovuttamisesta sen välityksellä positiivisesta luottotietorekisteristä, jos tiedon vastaanottajalla
on laissa erikseen säädetty oikeus käsitellä niitä. Ennen teknisen rajapinnan avaamista luoton-
antajan olisi esitettävä selvitys tietojen käyttötarkoituksesta sekä siitä, että tietojen suojauksesta
huolehditaan asianmukaisesti. Tiedot luovuttavan viranomaisen on tarvittaessa varmistettava,
että tietoja saava toimija noudattaa tietojen käsittelyssä tiedonhallintalaissa säädettyjä velvolli-
suuksia.

Ehdotetun momentin mukaisesti tiedonluovutukset tapahtuisivat pääsääntöisesti teknistä raja-
pintaa käyttäen. Säännös olisi lähtökohtaisesti velvoittava sekä Tulorekisteriyksikölle että luon-
tonantajalle. Tiedonhallintalaista seuraa kuitenkin teknisen rajapinnan avaamiselle vaatimuksia,
joiden on kaikilta osin täyttyvä, jotta rajapinta voidaan avata. Arviolta erityisesti elinkeinotoi-
mintaa varten luottoja myöntävien elinkeinonharjoittajien osalta vain osa täyttäisi tiedonhallin-
talain vaatimukset. Erityisesti on todennäköistä, että vaatimus laissa säädetystä oikeudesta kä-
sitellä positiivisia luottotietoja ei täytyisi. Tästä syystä laissa olisi mahdollistettava muun säh-
köisen tietoturvallisten tiedonluovutustavan käyttäminen, jotta kaikilla lakiehdotuksessa tarkoi-
tetuilla elinkeinonharjoittajilla olisi yhdenvertainen mahdollisuus saada positiivisen luottorekis-
terin tietoja laissa säädettyihin tarkoituksiin. Laissa ei täsmennettäisi, mikä muu tapa tulisi ky-
seeseen, vaan Tulorekisteriyksikölle jätettäisiin mahdollisuus arvioida kyseeseen tulevia tapoja
ja valita tarkoituksenmukaisin ja tietoturvallinen tapa. Kyseeseen voisi tulla esimerkiksi sähköi-
nen asiointipalvelu tai latauspalvelu. Myös muuta kuin teknistä rajapintaa käytettäessä luoton-
antajan olisi kuitenkin esitettävä selvitys tietojen käyttötarkoituksista sekä siitä, että tietojen
suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti. Tiedot luovuttavan viranomaisen olisi myös tässä
tapauksessa tarvittaessa varmistettava, että tietoja saava toimija noudattaa tietojen käsittelyssä
esimerkiksi tietoturvalliseen käsittelyyn liittyviä vaatimuksia.

Pykälän 7 momentin mukaan Verohallinto voisi antaa tarkempia määräyksiä 5 momentissa tar-
koitetusta rajapinnasta, muusta sähköisestä tietoturvallisesta tavasta ja ilmoitusvelvollisuuden

toteuttamiseen liittyvistä menettelyistä. Määräyksenantovaltuus kattaisi sellaisia teknisiä yksityiskohtia ja menettelyjä, joista ei ole perustuslain tulkintakäytännön valossa tarpeen säätää lain tai valtioneuvoston asetuksen tasolla.

Tulorekisteriyksikkö tekisi *8 momentin* mukaan ennen tietojen luovuttamisen aloittamista tiedonsaantiin oikeuttavan päätöksen, josta ilmenisivät luovutettavat tiedot ja niiden käyttötarkoitukset. Tulorekisteriyksiköllä olisi oikeus evätä tiedonsaanti tai peruuttaa päätös, jos tiedonluovutukselle ehdotetussa laissa tai muualla laissa säädetty edellytykset eivät täyty. Tiedonsaantiin oikeuttava päätös tehtäisiin luotonantajan tekemän hakemuksen perusteella ja se olisi voimassa päätöksen tekohetkestä eteenpäin joko määräajan tai toistaiseksi. Päätös tehtäisiin riippumatta siitä, millä tavalla luottotiedot olisi tarkoitus luovuttaa luotonantajalle. Tiedonsaantiin oikeuttava päätös olisi luonteeltaan hallintopäätös, johon sovellettaisiin, mitä hallintolain (434/2003) 7 luvussa säädetään. Päätökseen voisi hakea muutosta siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Voimassa olevan päätöksen perusteella luotonantaja voisi hakea rekisteristä luottotietoraportteja laissa säädettyihin ja päätöksessä erikseen määriteltyihin käyttötarkoituksiin ilman, että asiasta tehtäisiin erillistä hallintopäätöstä jokaisen yksittäisen luovutustapahtuman yhteydessä. Tulorekisteriyksikön rekisterinpitotehtävä olisi näitä hallintopäätöksiä sekä eräitä rekisteröidyn oikeuksiin liittyviä yleiseen tietosuojasetukseen perustuvia päätöksiä lukuun ottamatta luonteeltaan tosiasiallista hallintotoimintaa.

Ehdotetut säännökset olisivat tarpeen sen huomioimiseksi, mitä riskejä luonnollisen henkilön luottotietojen luovutukseen liittyy. Tulorekisteriyksikkö arvioisi esimerkiksi sitä, täyttyvätkö luotonantajan osalta ehdotetussa laissa säädetty vaatimukset luotonantajan toimialasta ja ilmoitetuista luottotietojen käyttötarkoituksista. Tulorekisteriyksikkö ottaisi päätöksentekoa koskevassa harkinnassaan huomioon myös tietoturvallisuuden liittyvät vaatimukset, joita seuraa julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetusta laista, sekä yleiseen tietosuojasetukseen perustuvat henkilötietojen suojaan ja tietoturvallisuuteen liittyvät vaatimukset. Tulorekisteriyksikkö olisi myös rekisterinpitäjänä vastuussa muun muassa siitä, että henkilötietoja ja salassa pidettäviä luovutettaisiin vain laissa säädettyihin käyttötarkoituksiin. Koska mahdolliset väärinkäyttötilanteet käytännössä tyypillisesti ilmenisivät jälkikäteen esimerkiksi siten, että rekisteröity saisi tiedon henkilötietojensa luovutuksesta asiointipalvelun kautta, myös rekisterinpitäjällä tulisi olla tehokas keino puuttua tilanteeseen ja tarvittaessa estää myöhemmät tietojen luovutukset.

22 §. Luotonantajalle luovutettavat tiedot. Pykälässä säädettäisiin yksityiskohtaisesti luottotiedoista, joita voitaisiin luovuttaa luotonantajille lakiehdotuksessa säädettäviin tarkoituksiin. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin perustiedoista, jotka rekisteristä voidaan luovuttaa 21 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten. Rekisteristä voitaisiin luovuttaa kyseisiin tarkoituksiin ainoastaan kyselyhetken ajantasaiset tiedot, eikä tietoja esimerkiksi päättyneistä luotoista tai aiemmista maksuviiveistä luovutettaisi. Luotonantajalle luovutettavat perustiedot olisivat kuitenkin aina samat riippumatta luoton tarkoituksesta. Luovutettavia perustietoja olisivat henkilön henkilötunnus (*1 kohta*); henkilölle luottoja myöntäneiden luotonantajien ja niitä välittäneiden vertaislainan välittäjien lukumäärä yhteensä (*2 kohta*); henkilöllä olevien luottojen lukumäärä yhteensä (*3 kohta*); viimeksi maksetun lyhennyksen, korkojen ja kulujen yhteismäärä kaikkien henkilön samaa valuuttaa olevien muiden kuin leasing-sopimusten osalta (*4 kohta*); viimeksi maksetun kuukausittaisen maksuerän yhteismäärä kaikkien henkilön samaa valuuttaa olevien leasing-sopimusten osalta (*5 kohta*); sellaisten luottojen lukumäärä yhteensä, joissa henkilö on takaajana (*6 kohta*). Mikäli rekisteröidyllä poikkeuksellisesti olisi luottoja myös muussa valuutassa kuin euroissa, ilmoitettaisiin yhteismäärä erikseen euromääräisistä luotoista ja kussakin muussa valuutassa olevista luotoista. Henkilötunnuksen luovuttaminen rekisteristä olisi välttämätöntä, jotta tietoja vastaanottava luotonantaja voisi varmistua saaneensa rekisteristä oikean henkilön tiedot. Lisäksi, jos luotonantaja on samalla kertaa pyytänyt rekisteristä useamman henkilön tietoja, tarvitaan henkilötunnusta erottamaan rekisteristä luovutettavien eri

henkilöiden tiedot toisistaan yksiselitteisellä tavalla. Luotonantajan pyytäessä tietoja rekisteristä toimisi niiden hakuavaimena aina henkilötunnus, joten tietoja pyytävällä luotonantajalla olisi joka tapauksessa jo valmiiksi oltava tiedossaan sen henkilön henkilötunnus, jonka tietoja se on rekisteristä pyytänyt. Luotonantaja ei siten voisi saada henkilön henkilötunnusta tietoonsa rekisterin kautta ensimmäistä kertaa. Henkilötunnuksen yhteydessä ei luovutettaisi tietoa henkilön nimestä eikä hänen yhteys- tai asuinpaikkatietojaan, jolloin luotonantaja ei voisi saada rekisteristä sellaisia henkilön suoria tunnistetietoja, joita sillä itsellään ei jo valmiiksi ole

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luottokohtaisista tiedoista, joita positiivisesta luottotietorekisteristä saadaan luovuttaa 21 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tarkoitusta varten. Rekisteristä luovutettaisiin ainoastaan kyselyhetken ajantasaiset tiedot. Momentin nojalla luovutettavia luottokohtaisia tietoja olisivat tieto siitä, onko kyse kertaluotosta vai jatkuvasta luotosta sekä onko kyse leasing-sopimuksesta (1 kohta); luottosopimuksen tekopäivä (2 kohta); velallisten lukumäärä (3 kohta); luoton valuutta (4 kohta); velallisen yritys- ja yhteisötunnus sekä toiminimi (5 kohta); kertaluoton osalta luoton käyttötarkoitus, maksuohjelman mukainen viimeinen eräpäivä, luoton myönnetty ja nostettu määrä, luoton nykyinen saldo, luoton lyhennysväli sekä luoton lyhennystapa, jos luotto maksetaan yhdessä erässä (niin sanottu *bullet*-laina) tai jos luottosopimuksen mukaan luoton viimeinen maksuerä on huomattavasti säännöllistä maksuerää suurempi (niin sanottu *balloon*-laina) (6 kohta); jatkuvan luoton osalta tieto luottorajan myönnetystä määrästä sekä sen viimeisimmästä nostetusta määrästä ja arvopäivämäärästä (7 kohta); tieto siitä, liittyykö luottoon vakuus sekä vakuuden tyyppi (8 kohta); leasing-sopimuksen osalta sopimuksen alkupäivämäärä, jos se poikkeaa luottosopimuksen tekopäivästä, sekä sopimuksen mukainen loppukauppahinta, jos sopimus edellyttää lunastusta (9 kohta); lyhennysvapaaajakson alku- ja päättymispäivä, jos jakson päättymisestä on kulunut enintään 1 vuosi (10 kohta); vähintään 60 päivää viivästyneen maksuerän eräpäivä ja maksuerästä maksamatta oleva määrä sekä tieto luoton eräännyttämisestä, jos luotto sen johdosta on erääntynyt kokonaan maksettavaksi (11 kohta); tieto siitä, että rekisteröity on vaatinut henkilötietojen käsittelyn rajoittamista yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan nojalla (12 kohta).

Tiedot olisivat aina velallisen henkilötunnukseen liittyviä eikä rekisteristä luovutettaisi pelkkää yritys- ja yhteisötunnusta luoton tunnistetietona. Yritys- ja yhteisötunnus liittyisi vain velallisen elinkeinotoimintaa varten myönnettyihin luottoihin ja sen avulla voitaisiin helpommin päätellä, mitkä luotot ovat tällaisia luottoja. Käyttötarkoituksina ei ilmoitettaisi yksityiskohtiin menevää tietoa. Tietoluokkia olisivat esimerkiksi erilaiset asunnon ostoa varten otetut lainat ja opintolainat.

Yleinen tietosuoja-asetus edellyttää, että rekisteröity voi vaatia häntä koskevien tietojen käsittelyn rajoittamista, mikäli hän esimerkiksi kiistää tietojen oikeellisuuden. Luottotietoraportilta näkyisi rekisteröidyn esittämä vaatimus, jotta raportin saava luotonantaja voisi asianmukaisesti ottaa huomioon sen, että tiettyjen raportilla näkyvien tietojen oikeellisuus on kyseenalaistettu.

Siinä tapauksessa, että rekisteröity on pyytänyt henkilötietojensa käsittelyn rajoittamista, tai esimerkiksi vaatinut tietojensa oikaisemista, Tulorekisteriyksikön olisi tietosuoja-asetuksen 12 artiklan 3 kohdan mukaisesti toimitettava rekisteröidylle tiedot toimenpiteistä, joihin on ryhdytty pyynnön johdosta. Jos Tulorekisteriyksikkö ei toteuttaisi toimenpiteitä rekisteröidyn pyynnön perusteella, sen olisi saman artiklan 4 kohdan mukaisesti ilmoitettava viipymättä ja viimeistään kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta rekisteröidylle syyt siihen ja kerrottava mahdollisuudesta tehdä valitus valvontaviranomaiselle ja käyttää muita oikeussuojakeinoja. Tällaista päätöstä olisi pidettävä hallintolaissa tarkoitettuna hallintopäätöksenä, johon voi hakea muutosta oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain mukaisesti.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niistä tiedoista, jotka voidaan rekisteristä luovuttaa sellaisen luottojen osalta, jotka kuuluvat yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa tarkoitettuna maksuohjelman tai yrityksen saneerauksesta annetun lain mukaisesti vahvistetun saneerausohjelman piiriin. Kuten 19 §:n perusteluista ilmenee, rekisteriin ei olisi mahdollista tarkoitukseenmukaisella tavalla ilmoittaa kaikilta osin ajantasaisia tietoja tällaisiin ohjelmiin sisältyvistä luotoista. Näin ollen rekisteristä voitaisiin tällaisten luottojen osalta luovuttaa tavallista suppeampi määrä tietoja. Rekisteristä luovutettaisiin tällaisten luottojen osalta ainoastaan 1 momentin 1–3 ja 6 kohdassa ja 2 momentin 5 ja 12 kohdassa tarkoitettut tiedot sekä tieto siitä, että kyseinen luotto kuuluu tällaisen ohjelman piiriin.

Pykälän 4 momentin mukaan 21 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten rekisteristä saataisiin luovuttaa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettut brutto- ja nettotulot viimeisimmän 12 kuukauden ajalta. Tulotiedot olisivat välttämättömiä luotonhakijan käytettävissä olevan maksuvaran ja hänen mahdollisen ylivelkaantumisen sekä luotonantajan oman luottoriskin arvioimiseksi. Luotonantaja ei voi arvioida luotonhakijan ylivelkaantumista tai hänen kykyään selvittää hakemansa luoton lyhennyksistä ilman kattavaa tietoa luotonhakijan tulotasosta sekä hänen tulomuodostuksensa laadusta luotonhakijalla jo entuudestaan olevia luottoja koskevien tietojen lisäksi. Henkilön ylivelkaantuminen on suhteellinen käsite, joka on aina riippuvainen myös hänen tulotasostaan sekä hänen käytettävissään olevien nettotulojen määrästä. Henkilö voi suoriutua suuremman luoton lyhennyksestä asianmukaisesti eikä häntä voida pitää ylivelkaantuneena, jos hänellä on riittävän suuret tulot suhteessa lainanhoitomeneihin. Toisaalta henkilö voi hyvin matalalla tulotasolla ylivelkaantua jo kohtalaisen pienestäkin luotosta, kun hänen maksuvaransa ei riitä lainanhoitomenojen maksamiseen muiden elinkustannusten ohella. Luotonantajan on käytännössä mahdotonta luotettavasti arvioida näitä seikkoja ja siten myös omaa luottoriskiään, ellei sillä ole käytettävissään momentissa tarkoitettuja luotonhakijan brutto- ja nettotuloja koskevia tietoja, jotka näin ollen olisivat luotonantajille välttämättömiä tässä käyttötarkoituksessa.

Pykälän 5 momentin mukaan rekisteristä saataisiin luovuttaa 21 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten tieto 15 §:ssä tarkoitettusta vapaaehtoisesta luottokiellosta ja sen asettamisen syystä.

Pykälän 6 momentin mukaan kuolleen henkilön osalta voitaisiin salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ainoastaan tieto henkilön kuolemasta ja kuolinpäivästä. Tieto kuolemasta luovutettaisiin luottotietoreportilla ensisijaisesti erilaisten henkilön kuoleman jälkeen tapahtuvien väärinkäytösyritysten estämiseksi. Lisäksi tiedot vastaanottava luottolaitos voisi sen perusteella todeta, miksi sille luovutetulla luottotietoreportilla ei ole mitään muuta kyseistä henkilöä koskevaa tietoa.

23 §. Tiedon antaminen luonnolliselle henkilölle. Pykälässä säädettäisiin eräistä kuluttajansuojan liittyvistä luotonantajien velvoitteista, jotka koskevat tiedon antamista kuluttajalle. Pykälän 1 momentin mukaan sen, joka hankkii positiivisesta luottotietorekisteristä tietoja käytettäväksi 21 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen, olisi huolehdittava siitä, että luonnollinen henkilö voisi saada ennakolta tiedon tietojensa käytöstä ja siitä, mistä rekisteristä tiedot hankitaan. Säännös vastaisi sisällöllisesti luottotietolain [19 §:n 5 momentissa] säädettyä velvollisuutta. Momentin vaatimus koskisi kaikkia luotonantajia, jotka hankkivat rekisteristä tietoja kuluttajan tai velallisen luottokelpoisuuden arvioimista tai tätä koskevien tietojen ajantasaisuuden tarkistamista koskevan velvoitteen täyttämistä varten, luoton määrän tai luottorajan korottamista varten tai muun luoton ehtojen muutoksen tekemistä varten, jos se edellyttää velallisen luottokelpoisuuden arviointia. Luonnollista henkilöä olisi informoitava myös silloin, kun tietoja hankitaan takauksen tai vierasvelkapanttauksen antamiseksi tai hyväksymiseksi. Asunto-omaisuuteen liittyviä kuluttajaluottoja tarjoavien luotonantajien osalta ehdotetulla 1 momentilla pantaisiin täytäntöön asuntoluottodirektiivin 18 artiklan 5 kohdan b alakohta. Koska vastaavaa

säännöstä ei sisälly kuluttajansuojalakiin, se olisi sisällytettävä myös positiivisesta luottotietorekisteristä annettavaan lakiin. Velvollisuus olisi myös yksityiskohtaisempi ja tarkkarajaisempi kuin yleisesti sovellettavat tietosuojasetuksen rekisteröidyn informointia koskevat säännökset, joita mukautettaisiin 6 artiklan 3 kohdan salliman sääntelyliikkumavaran perusteella. Säännös olisi tärkeä myös siitä syystä, että luottotietojen luovutuksilla on luonnollisen henkilön yksityiselämää kaventavaa vaikutusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luonnollisen henkilön informoinnista kielteisen luottopäätöksen tilanteessa. Jos luonnollisen henkilön luottihakemus olisi hylätty positiivisesta luottotietorekisteristä saatujen tietojen perusteella, rekisteristä tietoja hankkineen olisi välittömästi päätöksen jälkeen ilmoitettava hänelle tällaisesta luottotiedon käytöstä ja siitä, mistä rekisteristä tiedot ovat peräisin. Myös tätä velvollisuutta vastaava säännös sisältyy luottotietolain [19 §:n 6 momenttiin]. Säännös koskisi samoja luotonantajia kuin 1 momentti. Henkilötietojen käsittelystä informointiin sovellettaisiin lähtökohtaisesti sellaisenaan yleisen tietosuojasetuksen säännöksiä. Tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti olisi tarpeen mukauttaa 14 artiklan 2 kohdan f alakohtaa. Ehdotetulla 2 momentilla pantaisiin täytäntöön kulutusluottodirektiivin 9 artiklan 2 kohta ja asuntoluottodirektiivin 18 artiklan 5 kohdan c alakohdan toinen virke. Koska vastaavaa velvollisuutta ei sisälly kuluttajansuojalakiin, säännös olisi säilytettävä positiivisesta luottotietorekisteristä annettavaan lakiin.

24 §. Tietojen luovuttaminen eräille viranomaisille. Pykälässä säädettäisiin, miltä osin Tulorekisteriyksikkö voisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä tietoja pykälässä mainituille viranomaisille. Viranomaiset, mukaan lukien Verohallinto, eivät voisi käyttää tietoja muihin kuin laissa säädettyihin tarkoituksiin (esim. KHO:2008:8). Kunkin viranomaisen tiedonsaantioikeus ehdotetaan sidottavaksi tietojen välttämättömyyteen sekä yksittäisiin viranomaisen laissa säädettyihin tehtäviin. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan Tulorekisteriyksikkö voisi luovuttaa Suomen Pankille tiedot, jotka ovat välttämättömiä sille Suomen Pankista annetun lain 3 §:n 1 momentin ja 2 momentin 3 ja 4 kohdissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tehtävät liittyvät Euroopan Keskuspankin neuvoston määrittelemän rahapolitiikan toteuttamiseen, rahoitusjärjestelmän luotettavuudesta ja tehokkuudesta huolehtimiseen, rahoitusjärjestelmän kehittämiseen sekä toimintansa kannalta tarpeellisten tilastojen laatimiseen ja julkaisemiseen.

Momentin 2 kohdan mukaan Tulorekisteriyksikkö voisi luovuttaa Rahoitusvakausrastolle tiedot, jotka ovat välttämättömiä sille rahoitusvakausrastosta annetun lain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 1, 2, 5, 6, 8 ja 9 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Nämä tehtävät ovat kriisinratkaisulaissa ja EU:n kriisinratkaisuasetuksessa säädettyjä tehtäviä, talletussuojarahastoon liittyviä tehtäviä ja eräitä muita rahoitusalan kriisinratkaisuun liittyviä tehtäviä sekä rahoitusvakausrastolle luottolaitostoiminnasta annetussa laissa säädettyjä tehtäviä.

Rahoitusvakausrasto käyttäisi rekisterin tietoja ensisijaisesti luottomarkkinoiden kriisinratkaisusuunnitteluun ja mahdollisessa luottomarkkinoiden heikentyvässä tilanteessa tiivistyneeseen kotimaisten luottomarkkinoiden seurantaan. Tilanteen heikentyessä tiivistyneessä luottolaitoksen ja markkinoiden seurannassa on tärkeää, että tiedot ovat ajantasaisia. Positiivisen luottotietorekisterin kautta voi olla mahdollista saada ajankohtaisempia tietoja sekä yksittäisen toimijan että koko markkinoiden tilanteen kehittymisestä kuin erillisillä luottolaitosten raportoinneilla. Yksittäisen luottolaitoksen osalta tiedot hankittaisiin edelleen suoraan luottolaitokselta.

Rahoitusvakausrastolla on myös tehtäviä, joiden hoitamiseksi virasto ei itse tarvitse tietoja rekisteristä, mutta virasto välillisesti käyttäisi muiden viranomaisten rekisteristä saamia tietoja. Esimerkiksi luottolaitoslain 10 luvun 4 § mukaisen muuttuvan lisäpääomavaatimuksen määrää-

miseen liittyen Finanssivalvonnan on tehtävä arvio yhdessä muiden viranomaisten kanssa, mukaan lukien Rahoitusvakausvirasto. Jotta arvioiden pohjalla on riittävät tiedot, on Finanssivalvonnalla oltava käytössään tietoja positiivisesta luottotietorekisteristä.

Momentin 3 kohdan mukaan Tulorekisteriyksikkö voisi luovuttaa Finanssivalvonnalle tiedot, jotka ovat välttämättömiä sille Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 3 §:n 1 momentissa, 2 momentin 1–2 ja 6 kohdassa sekä 3 momentin 1, 2, 4, 5, 7, 8 ja 12 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Näihin tehtäviin sisältyvät erityisesti erilaiset finanssimarkkinoiden valvontatehtävät sekä finanssimarkkinoita koskevien määräysten antaminen, finanssimarkkinoiden seuranta- ja arviointitehtävät sekä finanssimarkkinoilla toimivien taloudellista asemaa koskevien tietojen kokoaminen, joita varten luovutettavat tiedot ovat tarpeen.

Finanssivalvonnalla on laaja ja säännöllinen tarve käyttää ehdotettuja positiivisen luottotietorekisterin tietoja, jotka se nykyisin saa valvottavilta luotonantajilta ja muista lähteistä. Finanssivalvonta saisi rekisteristä tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa luotettavia ja kattavia tietoja yhtäältä yleisemmin luottomarkkinoiden toimivuuden seurantaan ja valvontaa varten sekä toisaalta yksittäisissä valvontatapauksissa. Finanssivalvonta valvoo myös luotonantajien toimintaa.

Momentin 4 kohdan mukaan Tulorekisteriyksikkö voisi luovuttaa salassapitosäännösten estämättä kuluttaja-asiamiehelle tiedot, jotka ovat välttämättömiä sen laissa säädettyjen valvontatehtävien hoitamista varten. Kuluttaja-asiamiehen oikeudesta saada tietoja säädetään jo kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain (566/2020) 4 §:n ja 7 §:n 1 momentissa, mutta asiasta olisi tarpeen säätää ehdotetussa laissa, koska tietoja luovutettaisiin ainoastaan tässä laissa säädettyihin tarkoituksiin.

Kilpailu- ja kuluttajavirastossa toimiva kuluttaja-asiamies valvoo kuluttajansuojalain, ml. kuluttajaluottoja koskevien lain 7 ja 7 a luvun säännösten noudattamista, ja usean muun kuluttajan suojaksi säädetyn lain säännösten noudattamista. Kuluttaja-asiamiehen valvottavana oleva lain-säädäntö on laaja-alainen. Kuluttaja-asiamiehen valvontatoiminnan perustan muodostaa se yleistoimivalta, joka kuluttaja-asiamiehellä on kuluttajansuojalain noudattamisen valvojana. Tämä valvontavaltuus kattaa useissa tapauksissa nekin toiminnot, joiden osalta erillislakiin on otettu erillinen kuluttaja-asiamiehen valvontaa koskeva säännös. Kuluttaja-asiamies valvoo yleistoimivaltansa puitteissa myös kuluttajia koskevaa suoraan sovellettavaa Euroopan unionin sääntelyä. Lisäksi kuluttaja-asiamies on kuluttajansuojalainsäädännön täytäntöönpanosta vastaavien kansallisten viranomaisten yhteistyöstä ja asetuksen (EY) N:o 2006/2004 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/2394 (yhteistyöasetus) tarkoitettu toimivaltainen viranomaisena. Kuluttaja-asiamiehen valvonta voi koskea esimerkiksi kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia, hyvää luotonantotapaa sekä luottokustannusten enimmäismäärää koskevien säännösten noudattamista. Kuten Finanssivalvonta, myös kuluttaja-asiamies saisi tietoja sekä yleistä seurantaan ja valvontaa varten että yksittäisiä valvonta-asioita varten.

Momentin 5 kohdan mukaan Tulorekisteriyksikkö voisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Kilpailu- ja kuluttajavirastolle tiedot, jotka ovat välttämättömiä kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen sekä kilpailuolosuhteiden selvittämiseksi ja kilpailulain (948/2011) 4 luvussa tarkoitettun yrityskaupan sekä 4 a luvussa tarkoitettun menettelyn, rakenteen ja niiden vaikutusten arvioimiseksi tai Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) 2 §:n 1 momentin 1 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto tarvitsisi tietoja kilpailunrajoituksen sisällön selvittämiseksi. Tehtävä liittyy luottomarkkinoiden toimintaan, mistä syystä tiedonsaantioikeutta on pidetty välttämättömänä ja perusteltuna rekisterin tarkoitusten kannalta. Lisäksi sillä olisi oikeus saada rekisteristä kilpailun edistämistä ja kilpailua rajoittavien säännösten ja määräysten purkamista koskevien esitysten, aloitteiden ja huomautusten tekemiseksi sekä toimialaansa liittyvien tutkimusten, selvitysten ja vertailujen tekemiseksi tarvittavat tiedot. Myös näillä lakisääteisillä tehtävillä on kiinteä yhteys luottomarkkinoiden seurantaan. Mahdollisuus tehdä tutkimuksia erityisesti kuluttajien asemaan liittyen edistäisi samalla ylivelkaantumisen torjuntaan liittyvää tavoitetta.

Momentin 6 kohdan mukaan Tulorekisteriyksikkö voisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja Tilastokeskukselle tilastojen laatimista, tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevia tilastollisia selvityksiä varten. Rekisteristä saatavien tietojen pohjalta Tilastokeskus voisi tehtäviensä mukaisesti huolehtia yhteiskuntaoloja ja niiden kehitystä kuvaavien tilastojen laatimisesta yleistä käyttöä varten. Tilastokeskuksen tuottamia tietoja voitaisiin hyödyntää monenlaisessa toiminnassa, kuten ylivelkaantumisen torjuntaan tai siihen liittyviin ongelmiin pureutuissa politiikka- ja lainsäädäntöhankkeissa tai erilaisissa tutkimuksissa. Tilastokeskuksella on tilastolain (280/2004) nojalla laaja oikeus saada tietoja valtion viranomaisilta, jotka ovat välttämättömät tiedot hallussaan olevista tietoaineistoista. Koska rekisteristä luovutettaisiin tietoja ainoastaan laissa säädettyihin nimenomaisiin käyttötarkoituksiin, olisi myös Tilastokeskuksen tiedonsaantioikeudesta säädetty. Tilastokeskuksen edellä mainitut rekisterin tietojen käyttötarkoitukset ovat yhteensopivia rekisterin ensisijaisen käyttötarkoituksen kanssa.

Luottotietomarkkinoiden seurannan ja analyysin näkökulmasta on tärkeää, että viranomaisilla on käytettävissään laajat, yhdenmukaisilla määritelmillä raportoidut tiedot kaikilta luotonantajilta. Luovuttavat tiedot annettaisiin anonymisoidussa tai pseudonymisoidussa muodossa, mikäli se on riittävää tietojen käyttötarkoituksen kannalta. Suoria tunnistetietoja sisältäviä henkilötietoja olisi välttämättömää luovuttaa lähinnä yksittäisissä tapauksissa, kuten konkreettisia valvontatapauksia varten. Tiedot viranomaisille luovutettaisiin teknisen rajapinnan avulla. Koska viranomaisten välisistä rajapintaluovutuksista säädetään tiedonhallintalaissa, ei asiasta olisi tarpeen ottaa säännöksiä ehdotettuun lakiin. Tiedonhallintalain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisten on toteutettava säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen sähköinen tietojen luovuttaminen tietojärjestelmien välillä teknisten rajapintojen avulla, jos vastaanottavalla viranomaisella on tietoihin laissa säädetty tiedonsaantioikeus. Säännöllisesti toistuva ja vakiosisältöinen tietojen sähköinen luovuttaminen voidaan kuitenkin toteuttaa muulla tavalla, jos teknisen rajapinnan toteuttaminen tai käyttö ei ole teknisesti tai taloudellisesti tarkoituksenmukaista. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä lain 4 luvussa säädetään, tietojen luovuttaminen teknisten rajapintojen avulla on toteutettava tietojärjestelmien välillä siten, että teknisesti varmistetaan luovutettavien tietojen tapauskohtainen tarpeellisuus tai välttämättömyys tietoja saavan viranomaisen tehtävien hoitamiseksi, jos luovutettavat tiedot ovat henkilötietoja tai salassa pidettäviä tietoja. Tulorekisteriyksikkö voisi tehdä kunkin pykälässä mainitun yksittäisen viranomaisen osalta tiedonsaantiin oikeuttavan päätöksen vastaavasti kuin se tekisi luotonantajien osalta. Päätöksentekoa varten viranomaisen olisi esitettävä tarvittaessa Tulorekisteriyksikölle käyttötarkoituksia koskeva selvitys, josta ilmenisi, mitkä tiedot ovat välttämättömiä kyseisiin tarkoituksiin. Ottaen huomioon, että tiedonhallintalaki lähtökohtaisesti edellyttää, että lakiehdotuksessa tarkoitettuihin viranomaisten välisiin tiedonluovutuksiin käytetään teknistä rajapintaa, eikä viranomaisen osalta ole muutoin erityistä tarvetta säätää hallintolaista poikkeavalla tavalla, lakiehdotukseen ei ehdoteta sisällytettäväksi erityissäännöstä viranomaista koskevasta hallintopäätöksestä.

25 §. Tietojen luovuttaminen rekisteröidyn vaatiessa käsittelyn rajoittamista. Pykälässä säädetäisiin poikkeuksesta tietosuoja-asetuksen 18 artiklan mukaiseen käsittelyn rajoittamista koskevaan oikeuteen. Rekisteröidyllä on 18 artiklan 1 kohdan nojalla oikeus siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa käsittelyä, jos rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansa pitävyyden, jolloin käsittelyä rajoitetaan ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansa pitävyyden (a alakohta); käsittely on lainvastaista ja rekisteröity vastustaa henkilötietojen poistamista ja vaatii sen sijaan niiden käytön rajoittamista (b alakohta); rekisterinpitäjä ei enää tarvitse kyseisiä henkilötietoja käsittelyn tarkoituksiin, mutta rekisteröity tarvitsee niitä oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi (c alakohta); tai rekisteröity on vastustanut henkilötietojen käsittelyä 21 artiklan 1 kohdan nojalla odotettaessa sen todentamista, syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän oikeudet perusteet rekisteröidyn perusteet (d alakohta). Tiedot voitaisiin luovuttaa 21 ja 24 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sen estämättä, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa henkilötietojen käsittelyä, jos rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden. Mainitussa yleisen tietosuoja-asetuksen alakohdassa säädetään, että rekisteröidyn kiistäessä henkilötietojen paikkansapitävyyden, tulee käsittelyä rajoittaa ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden.

Tietosuoja-asetuksen 18 artiklassa säädetään, että jos käsittelyä on rajoitettu, kyseisiä henkilötietoja saa, säilyttämistä lukuun ottamatta, käsitellä ainoastaan rekisteröidyn suostumuksella taikka oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi tahti toisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön oikeuksien suojaamiseksi tai tärkeää unionin tai jäsenvaltion yleistä etua koskevista syistä. Mahdollisuutta tietojen luovuttamiseen voidaan rekisterin tavoitteet huomioiden pitää tärkeänä jäsenvaltion yleistä etua koskevana syynä, mutta tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi ehdotetaan säädettäväksi nimenomaisesti siitä, että tiedot voidaan tällaisessakin tilanteessa luovuttaa lakiehdotuksen säännösten mukaisesti. Rajoitustoimenpiteen välttämättömyyden ja oikeasuhteisuuden varmistamiseksi se ehdotetaan rajattavaksi koskemaan vain 18 artiklan 1 kohdan a alakohtaa. Rekisteröidyn oikeutta vastustaa käsittelyä 18 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti sillä perusteella, että käsittely on lainvastaista, ei olisi tarpeen erityisesti rajoittaa. Tällaisessa tapauksessa olisi myös rekisterinpitäjän edun mukaisesti varmistua siitä, että tietojen vastaanottajalla on oikeus käsitellä luovutettavia tietoja. Tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan c alakohta puolestaan ei tulisi sovellettaviksi. Kohdan c alakohdassa tarkoitetuissa tilanteissa luottotietoja ei muutenkaan enää luovutettaisi rekisteristä. Koska Tulorekisteriyksikön suorittaman henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste on 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, jonka osalta rekisteröidyllä ei ole oikeutta vastustaa henkilötietojensa käsittelyä, ei myöskään 18 artiklan 1 kohdan d alakohta tulisi sovellettavaksi.

Yleiseen tietosuoja-asetukseen perustuvien rekisteröidyn oikeuksien soveltamisalaa voidaan rajoittaa tietosuoja-asetuksen 23 artiklan mukaisesti, jos kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, ja täyttää jonkin 23 artiklan 1 kohdassa säädetyistä rajoittamisen perusteista. Ehdotetun rajoituksen perusteena olisi 1 kohdan e alakohta eli tarve taata jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet. Ehdotettu säännös on välttämätön rekisterin tavoitteiden kannalta ja sillä pyrittäisiin välttämään esimerkiksi tilanteita, joissa henkilö voisi vaatia rajoittamaan tietojensa käsittelyä esimerkiksi tavoitteenaan saada helpommin luottoa, mikä voisi johtaa ylivelkaantumiseen.

Jäsenvaltion lainsäädäntötoimen, jolla rajoitetaan 18 artiklan mukaista rekisteröidyn oikeutta, on lisäksi sisällettävä tarpeen mukaan eräitä 23 artiklan 2 kohdassa mainittuja erityisiä säännöksiä. Laissa säädettäisiin erityisistä säännöksistä, jotka koskevat esimerkiksi henkilötietojen käyttötarkoituksia, henkilötietoryhmiä ja tietojen säilytysaikoja. Lisäksi ehdotetussa 22 §:ssä säädettäisiin, että rekisteröidyn vaatiessa käsittelyn rajoittamista, tulisi rekisteristä saatavalla

luottotietoraportilla näkyvä tieto siitä, että rekisteröity on vaatinut käsittelyn rajoittamista 18 artiklan nojalla. Koska tiedot voitaisiin rajoituspyynnöstä huolimatta luovuttaa, tiedon näkyminen luotonantajalle olisi tärkeä suojatoimi rekisteröidyn oikeuksien turvaamiseksi.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 19 artiklan mukaisesti rekisterinpitäjän on ilmoitettava kaikenlaisista 18 artiklan mukaisesti tehdyistä henkilötietojen oikaisuista, poistoista tai käsittelyn rajoituksista jokaiselle vastaanottajalle, jolle henkilötietoja on luovutettu, paitsi jos tämä osoittautuu mahdottomaksi tai vaatii kohtuutonta vaivaa. Rekisterinpitäjän on artiklan mukaan lisäksi ilmoitettava rekisteröidylle näistä vastaanottajista, jos rekisteröity sitä pyytää.

26 §. Lokitietojen luovuttaminen. Pykälässä säädettäisiin lokitietojen luovuttamisesta valvontatarkoitukseen. Pykälän nojalla Tulorekisteriyksikkö saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ilmoitusvelvolliselle ja muulle taholle, jolle tietoja on luovutettu 21 ja 24 §:n nojalla kyseisen ilmoitusvelvollisen tai tahon suorittamaan tietojen käsittelyyn liittyvät lokitiedot, jos tiedot olisivat välttämättömiä kyseisen ilmoitusvelvollisen tai tahon oman toiminnan seurantaan ja valvontaa varten. Ennen luovuttamista Tulorekisteriyksikkö voisi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, millä tavalla luovutettavien tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitettu järjestää. Lokitietojen keräämisestä säädetään tiedonhallintalaissa. Koska lokitiedot ovat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 7 kohdan nojalla, tietojen luovuttamisen edellytykseksi ehdotetaan tietojen välttämättömyyttä. Käytännössä tietojen luovuttaminen olisi välttämätöntä vain harvoin, koska lähtökohtaisesti rajapintojen avulla tapahtuvassa tietojen hankinnassa sen valvominen, onko tietojen kyselijällä ollut oikeus katsoa luotonhakijan tietoja, tapahtuisi luotonantajan oman tietojärjestelmän yhteydessä kerättyihin kyselylokitietoihin. Lokitietoja ei saisi käyttää muuhun tarkoitukseen.

27 §. Rekisteröidyn sähköinen asiointipalvelu. Pykälässä säädettäisiin rekisteröidyn sähköisestä asiointipalvelusta. Sähköinen asiointipalvelu auttaisi luonnollisen henkilön oman talouden hallinnassa ja toteuttaisi luonnollisen henkilön tiedollista itsemääräämisoikeutta, kun hänellä olisi jatkuva pääsy itseään koskeviin ajantasaisiin luottoja koskeviin tietoihin sekä tietoihin siitä, mille tahoille häntä koskevia tietoja on 22 §:n nojalla luovutettu. Asiointipalvelun tarkoitus olisi palvella pelkästään rekisteröityä luonnollista henkilöä. Luotonantajalla ei olisi oikeutta vaatia rekisteröityä toimittamaan sellaisia luotonhakijaa koskevia rekisteritietoja, jotka ovat asiointipalvelusta saatavia tietoja, vaan luotonantajan olisi haettava tiedot positiivisesta luottotietorekisteristä omien tiedonsaantioikeuksiensa perusteella.

Pykälässä käytettäisiin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaista sääntelyliikkumavaraa antamalla erityisiä säännöksiä käsittelytoimien ja –menettelyiden mukauttamiseksi. Tämä ei kuitenkaan rajoittaisi rekisteröidyn tietosuoja-asetuksen mukaisia oikeuksia, kuten 15 artiklan mukaista oikeutta saada pääsy itseään koskeviin henkilötietoihin ja oikeutta pyytää käsiteltävistä henkilötiedoista jäljennös 15 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Ehdotettujen erityissäännösten tavoitteena on, että rekisteröidyllä olisi mahdollisuus valvoa omien henkilötietojensa käsittelyä helpommin.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisteröidyllä olisi rekisterin sähköisen asiointipalvelun kautta oikeus katsella itseään koskevia positiiviseen luottotietorekisteriin talletettuja tietoja sekä saada tieto niistä vastaanottajista, joille hänen luottotietojaan on 21 §:n nojalla luovutettu sekä tiedot 22 §:n nojalla luovutetuista tiedoista. Pykälässä käytetty ”talletettuja tietoja” ei tarkoittaisi, että asiointipalvelussa olisivat näkyvillä kaikki tiedot, vaan ne ajantasaiset tiedot, joiden näyttämistä rekisterinpitäjä pitäisi tarkoituksenmukaisena. Esimerkiksi kaikkea historiatietoa ei olisi tarpeen näyttää asiointipalvelun katselunäkymässä.

Pykälän 2 momentin mukaan rekisteröidyllä olisi omien takausvastuidensa osalta oikeus nähdä sähköisessä asiointipalvelussa ainoastaan tietyt positiiviseen luottotietorekisteriin talletetut päävelkaa koskevat tiedot. Näitä olisivat ilmoitusvelvollisen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus sekä ilmoitusvelvollisen markkinoinnissa käyttämä nimi tai aputoiminimi (1 kohta); velallisen nimi (2 kohta); tieto siitä, onko kyse kertaluotosta vai jatkuvasta luotosta sekä onko kyse leasing-sopimuksesta (3 kohta); kertaluottojen osalta luoton nykyinen saldo ja maksuohjelman mukainen viimeinen eräpäivä (4 kohta); jatkuvien luottojen osalta luoton käytetty määrä ja sen arvo-päivämäärä (5 kohta).

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että sähköisen asiointipalvelun kautta rekisteröity voi myös tehdä, päivittää ja poistaa 15 §:ssä tarkoitetun vapaaehtoista luottokieltoa koskevan merkinnän. Asiointipalvelun kautta tällaisia muutoksia voisi tehdä lähtökohtaisesti milloin tahansa. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin asiointipalvelun käytön maksuttomuudesta.

5 luku. Valvonta

28 §. Valvonta. Pykälässä säädettäisiin positiivisen luottotietorekisterin toimintaan liittyvästä ilmoitusvelvollisten valvonnasta. Lain mukaisesti valvottaisiin sitä, että ilmoitusvelvolliset ilmoittautuvat Tulorekisteriyksikölle ja ilmoittavat luottokantaansa koskevat tiedot ja niiden muutokset positiiviseen luottotietorekisteriin.

Ehdotettujen luottotietojen ilmoittamista koskevien velvoitteiden lisäksi ilmoitusvelvollisilla on muualla laissa säädettyjä elinkeinotoiminnan harjoittamiseen, kuluttajansuojaan ja tietosuojaan liittyviä velvoitteita. Lakiehdotuksessa tarkoitetuista elinkeinonharjoittajista osa kuuluu Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvottaviin, joiden elinkeinotoiminnan harjoittamiseen liittyvistä edellytyksistä kuten toimilupaan tai rekisteröitymiseen liittyvistä velvoitteista säädetään erikseen. Sen sijaan pelkästään yritysluottoja myöntävien elinkeinonharjoittajien elinkeinotoimintaan ei Suomessa kohdistu valvontaa muun lainsäädännön perusteella, eikä näiden osalta myöskään ehdoteta säädettäväksi uusia velvoitteita. Kuluttajansuojalain 7 ja 7 a luvussa säädettyjen velvoitteiden, kuten luottokelpoisuuden arviointivelvoitteiden, valvonnasta säädetään kuluttajansuojalain 7 luvun 51 §:ssä ja 7 a luvun 33 §:ssä. Mainituissa pykälissä säädetty valvontatehtävä koskisi osaltaan myös sen valvomista, että positiivisesta luottotietorekisteristä saatavia luottotietoraportteja käytetään kuluttajaluotonannossa ja luottokelpoisuutta arvioitaessa siten kuin luotonantajat ovat kuluttajansuojalain perusteella velvoitettuja. Myöskään tämä valvonta ei koske yritysluotonantotoimintaa. Henkilötietojen suojaan liittyvien velvoitteiden noudattamista valvoo tietosuojavaltuutettu tietosuojasetuksen ja tietosuojalain 8 §:n mukaisesti. Tämä valvonta on luonteeltaan yleistä henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvontaa, joka kuuluu tietosuojavaltuutetulle jo voimassa olevan sääntelyn perusteella. Valvontaan kuuluu muun muassa sen valvominen, että positiivisesta luottotietorekisteristä saatavia luottotietoraportteja hyödynnetään ainoastaan tässä laissa sallittuihin tarkoituksiin ja että positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavat henkilötiedot ovat täsmällisiä ja virheettömiä. Henkilötietojen käsittelyä koskevat yleisen tietosuojasetuksen vaatimukset koskevat kaikkia luotonantajia. Kuluttajansuojaan ja tietosuojaan liittyvistä valvontatehtävistä ei ehdoteta erityissäännöksiä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain 16, 19 ja 20 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden ja 18 §:ssä säädetyn ilmoittautumisvelvollisuuden noudattamista valvovista viranomaisista. Valvontaviranomaisena olisi ehdotettavan säännöksen mukaan Finanssivalvonta lukuun ottamatta niitä tapauksia, joissa ilmoitusvelvollinen on velvollinen rekisteröitymään Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylläpitämään luotonantaja- ja luotonvälittäjärekisteriin tai perintätoiminnan harjoittajien rekisteriin. Näitä elinkeinonharjoittajia valvoisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto riippumatta luoton käyttötarkoituksesta. Hallitusohjelman mukaisesti kuluttajaluotonantajien

valvonta on tarkoitus siirtää Finanssivalvontaan. Asian valmistelu on kuitenkin vielä kesken eikä sitä koskevaa hallituksen esitystä ei ole vielä annettu. Ilmoitusvelvollisuutta valvoisi se viranomainen, joka muutoinkin toimii ilmoitusvelvollisen toimilupa- tai rekisteröintiviranomaisena. Poikkeuksena olisivat ehdotettavan 16 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaiset toimilupa- ja rekisteröintivelvoitteiden ulkopuoliset yritysluotonantajat, joiden osalta ilmoitusvelvollisuuden valvontatehtävä kuuluisi Finanssivalvonnalle. Lisäksi Finanssivalvonta ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoisivat sitä, että ilmoitusvelvolliset toimijat ilmoittautuvat Tulorekisteriyksikölle 18 §:n mukaisesti. Lakiehdotuksen säännökset eivät vaikuttaisi luotonantajien elinkeinotoiminnan valvontaan, joka perustuu muuhun lainsäädäntöön. Finanssivalvonnan valvontatoimivaltuudet rajoittuisivat siten yritysluotonantajien osalta pelkästään lakiehdotuksessa tarkoitettujen velvoitteiden valvontaan. Koska Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvontatoimivalta ei muutoinkaan ulotu Kansaneläkelaitoksen toimintaan, olisi Kansaneläkelaitoksen 17 §:n mukainen ilmoitusvelvollisuuden valvonta rajattu kokonaisuudessaan momentin soveltamisalan ulkopuolelle.

Pykälän 2 momentti sisältäisi valvontaan liittyvät erityissäännökset, jotka täydentäisivät hallintolakia. Lisäksi Tulorekisteriyksikön, Finanssivalvonnan ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston väliseen valvontayhteistyöhön sovellettaisiin, mitä hallintolain 10 §:n 1 momentissa säädetään. Jos Tulorekisteriyksikkö havaitsisi 16, ja 19 ja 20 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden ja 18 §:ssä säädetyn ilmoittautumisvelvollisuuden noudattamisessa puutteita, se voisi pyytää kyseessä olevaa ilmoitusvelvollista oikaisemaan puutteet. Jos ilmoitusvelvollinen ei kehotuksesta huolimatta oikaisisi puutteita, Tulorekisteriyksikkö voisi saattaa asian Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston tietoon valvontatoimenpiteiden käynnistämiseksi.

Siltä osin kuin on kyse henkilötietojen oikaisemisesta, Tulorekisteriyksikkö voi toimia suoraan yleisen tietosuoja-asetuksen nojalla. Koska ilmoitusvelvollisuuden ja ilmoittautumisvelvollisuuden valvonta olisi lähtökohtaisesti Finanssivalvonnan ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston tehtävä, Tulorekisteriyksikölle ehdotettava nimenomainen toimivaltuus avustaa näitä laiminlyönteihin puuttumiseksi olisi tarpeen. Jos ilmoitusvelvollinen ei kehotuksesta huolimatta oikaisisi puutteita, Tulorekisteriyksikkö voisi saattaa asian Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston tietoon valvontatoimenpiteiden käynnistämiseksi. Ehdotettujen säännösten tarkoituksena olisi lisäksi varmistaa, että havaittu laiminlyönti on mahdollista saattaa valvontaviranomaisen tietoon valvontatoimenpiteiden käynnistämiseksi. Rekisterinpitäjänä Tulorekisteriyksikkö olisi todennäköisin viranomainen, joka saisi laiminlyönnin tietoonsa joko rekisteröidyn yhteydenoton perusteella taikka muiden rekisterinpitöön liittyvien toimenpiteiden yhteydessä. Tulorekisterin valvoessa rekisterin teknistä toimintaa, syntyy myös erityisesti ilmoitusvelvollisuuden valvonnan kannalta välttämätöntä tietoa. Rekisterin teknisen toiminnan valvonassa saatetaan esimerkiksi havaita, jos ilmoitusliikenteeseen liittyvissä puutteissa ei ole kyse teknisestä virheestä, joka korjattaisiin kohtuullisessa ajassa. Tulorekisteriyksiköllä ei kuitenkaan olisi aktiivista valvontatehtävää, eikä sillä olisi laissa säädettyä erityistä velvollisuutta valvoa ilmoitusvelvollisten toimintaa. Tulorekisteriyksikön tehtävä olisi luonteeltaan avustava ja laissa olisi säädettyä mahdollisuudesta saattaa puutteet oma-aloitteisesti valvontaviranomaisen tietoon, koska valvontaviranomaisella ei olisi sellaista pääsyä positiiviseen luottotietorekisteriin, että se pystyisi yksin valvomaan ilmoitusvelvollisten ilmoitustoimintaa. Ehdotettuja 28 §:n säännöksiä täydentäisivät 29 §:n mukaiset tiedonsaanti- ja tiedonluovutusoukudet.

29 §. Valvontaviranomaisen ja Tulorekisteriyksikön tiedonsaantioikeus. Pykälässä säädettäisiin tiedonsaantioikeuksista, jotka liittyvät ilmoitus- ja ilmoittautumisvelvollisuuden noudattamisen valvontaan. Pykälän 1 momentin mukaan Finanssivalvonnalla ja Etelä-Suomen aluehallintovirastolla olisi oikeus saada ilmoitusvelvolliselta ja Tulorekisteriyksiköltä ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä 16, 19 ja 20 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden ja 18 §:ssä säädetyn ilmoittautumisvelvollisuuden noudattamisen valvomiseksi. Julkisuuslain 29 §:n 1 momentin 1 kohdan

mukaisesti tiedon saamisesta olisi erikseen nimenomaisesti säädettävä. Ehdotetussa momentissa säädettäisiin lisäksi Tulorekisteriyksikön oikeudesta luovuttaa tiedot oma-aloitteisesti tai pyynnöstä valvontaviranomaiselle (ks. esim. PeVL 38/2009 vp). Tällä säännöksellä varmistettaisiin, että Tulorekisteriyksikkö voisi ongelmitta saattaa ilmoitusvelvollisen velvoitteiden noudattamiseen liittyvät puutteet valvontaviranomaisen tietoon sekä luovuttaa salassa pidettäviä tietoja myös valvontaviranomaisen pyynnöstä. Osana valvontaan liittyvää yhteistyötä Tulorekisteriyksikkö, Finanssivalvonta ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto sopisivat tarkemmin, miten tiedonkulkua Tulorekisteriyksiköltä valvontaviranomaisille järjestettäisiin.

Pykälän 2 momentin mukaan Finanssivalvonnalla ja Etelä-Suomen aluehallintovirastolla olisi myös oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Tulorekisteriyksikölle oma-aloitteisesti tai pyynnöstä ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä 16, 19 ja 20 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden ja 18 §:ssä säädetyn ilmoittautumisvelvollisuuden noudattamiseen liittyvän valvontasian selvittämiseksi. Valvontaviranomaisella voisi olla valvonta-asian selvittämiseen liittyviä tarpeita, joiden yhteydessä saatettaisiin joutua luovuttamaan siihen liittyviä tietoja myös Tulorekisteriyksikölle, esimerkiksi lisätietojen pyytämiseksi. Julkisuuslain 29 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti tiedon antamisesta olisi erikseen nimenomaisesti säädettävä.

30 §. Uhkasakko. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin 28 §:n 1 momentissa tarkoitettua valvontaviranomaisen eli Finanssivalvonnan ja Etelä-Suomen aluehallintoviranomaisen toimivallasta asettaa uhkasakko niissä tilanteissa, kun ilmoitusvelvollinen ei noudata ilmoitusvelvollisuutta positiiviseen luottotietorekisteriin tai ilmoittautumisvelvollisuutta Tulorekisteriyksikölle, taikka joissa ilmoitusvelvollinen ei toimita valvontaviranomaiselle tietoja 29 §:n mukaisesti. Uhkasakko voitaisiin asettaa, jos laiminlyönti ei ole vähäinen. Uhkasakko voitaisiin erityisesti syytä kohdistaa myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaan tai muuhun, joka toimii ilmoitusvelvollisen lukuun.

Pykälän 2 momentin mukaan uhkasakon tuomitsemisesta päättäisi 28 §:n 1 momentissa tarkoitettu valvontaviranomainen. Uhkasakon asettamiseen liittyvä toimivalta ei olisi päällekkäinen Finanssivalvonnalla ja Etelä-Suomen aluehallintovirastolla muun lainsäädännön perusteella olevien toimivaltuuksien kanssa. Pykälän perusteella uhkasakko voitaisiin asettaa ja määrätä tuomittavaksi vain siinä säädetyissä tilanteissa. Se ei myöskään olisi päällekkäinen tietosuojavaltuutetun käytettävissä olevien tietosuojasetuksen noudattamisen tehosteeksi tarkoitettujen toimivaltuuksien kanssa.

6 luku. Erinäiset säännökset

31 §. Tiedoista perittävät maksut. Pykälässä säädettäisiin siitä, miltä osin positiivisen luottotietorekisterin käyttö on maksutonta luotonantajille ja viranomaisille, sekä siitä, miltä osin rekisteristä tapahtuvasta tietojen luovuttamisesta peritään maksuja.

Pykälän 1 momentin mukaan Tulorekisteriyksiköllä olisi oikeus saada positiiviseen luottotietorekisteriin ilmoitettavat tiedot maksutta. Luotonantajilla ei olisi oikeutta saada korvausta lakiin perustuvan ilmoitusvelvollisuuden toteuttamisesta. Luotonantajat vastaisivat itse myös niistä kustannuksista, joita positiivisen luottotietorekisterin käyttöönotto niille aiheuttaa. Tällaisia olisivat esimerkiksi luotonantajien omiin tietojärjestelmiin tarvittavista muutoksista aiheutuvat kustannukset.

Pykälän 2 momentin mukaan 24 ja 28 §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla olisi oikeus saada laissa säädetyt tiedot maksutta. Rekisterin viranomaiskäyttäjiksi olisivat 24 §:n mukaisesti Suomen Pankki, Rahoitusvakausvirasto, Finanssivalvonta, kuluttaja-asiamies, Kilpailu- ja kuluttajavirasto sekä Tilastokeskus, joilla oman lainsäädäntönsä nojalla useimmiten on oikeus saada tietoja

toiselta viranomaiselta maksutta. Lisäksi maksuttomuus koskisi valvontaan sekä valvontaviranomaisten ja Tulorekisteriyksikön yhteistyöhön liittyvää tiedonsaantia. Ilmoitusvelvollinen ei voisi myöskään saada korvausta tiedoista, joita sen olisi toimitettava Tulorekisteriyksikölle rekisteritietojen ajantasaisuuden ja virheettömyyden varmistamiseksi. Säännös vastaisi muualla laissa olevia säännöksiä näiden viranomaisten oikeudesta saada tietoja maksutta toisilta viranomaisilta.

Pykälän 3 momentin mukaan tietojen luovutuksesta positiivisesta luottotietorekisteristä 21 §:ssä tarkoitettulle toimijalle perittäisiin maksu, jonka perusteista säädetään valtion maksuperustelaissa. Maksu voitaisiin periä tiedonluovutustavasta riippumatta. Luotonantajat tulisivat saamaan positiivisesta luottotietorekisteristä merkittävän määrän tietoa, jota käytettäisiin luotonantajan luotonhakijan maksukyvyyn ja hänen taloudellisen tilanteensa sekä luotonantajan oman luottoriskin arviointiin. Tiedot antaisivat kattavan kuvan luotonhakijalla jo olemassa olevista luotoista sekä lisäksi myös hänen tuloistaan viimeisten 12 kuukauden ajalta siltä osin kuin tuloja koskevat tiedot ovat talletettuina tulorekisteriin. Tietojen avulla luotonantajien olisi mahdollista saada nykyistä kattavampi kuva luotonhakijan taloudellisesta kokonaistilanteesta ja ne pystyisivät myös arvioimaan luotonhakijan maksukykyyn liittyvää omaa luottoriskiään nykyistä paremmin. Positiivisesta luottotietorekisteristä saatavat tiedot tuottaisivat siten luotonantajille olennaisia uusia hyötyjä nykytilaan verrattuna, minkä vuoksi tietojen luovuttamisesta olisi perusteltua periä Tulorekisteriyksikölle palvelun tuottamisesta aiheutuvia kuluja vastaava maksu. Maksu määriteltäisiin valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädettyjen julkisoikeudellisia suoritteita koskevien perusteiden mukaisesti ja sen määrä vahvistettaisiin valtion maksuperustelain 8 §:n nojalla annettavalla valtiovaraministeriön asetuksella. Maksu muodostuisi siten siitä osasta Tulorekisteriyksikölle positiivisen luottotietorekisterin toiminnan järjestämisestä sekä järjestelmän ylläpidosta syntyviä vuosittaisia kustannuksia, joka vastaa luotonantajille tuotettavista palveluista aiheutuvaa osuutta näistä kustannuksista sekä vastaavaa osuutta rekisterin perustamiskustannuksista vuosittaisina poistoina laskettuna. Rekisteröidyillä olisi aina oikeus saada itseään koskevia tietoja rekisteristä maksutta ja 27 §:ssä tarkoitettua asiointipalvelun käyttö olisi rekisteröidylle itselleen aina maksutonta.

32 §. Tietojen säilytysaika. Pykälässä säädettäisiin positiiviseen luottotietorekisteriin talletettujen tietojen säilytysajasta. Tietojen käsittelyn minimointiperiaatteen mukaisesti tiedot säilytettäisiin rekisterissä ainoastaan niin kauan kuin se on tarpeen tietojen käsittelyn tarkoitusten kannalta. Pykälässä käytettäisiin tietosuojasetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaista sääntelyliikkumavaraa erityisten säännösten antamiseksi säilytysajoista. Säännöksillä mukautettaisiin 5 artiklan 1 kohdan e alakohtaa, jonka mukaan henkilötiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa, ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten.

Päätyneiden luottojen osalta tietoja säilytettäisiin rekisterissä ainoastaan 24 §:ssä tarkoitettujen rekisterin viranomaiskäyttäjien välttämättömiä tarpeita sekä 28-30 §:ssä tarkoitettuja ilmoittamisvelvollisuuden täyttämisen seurannan ja valvonnan välttämättömiä tarpeita varten. Luotonantajille luovutettaisiin 22 §:n nojalla ainoastaan rekisterissä olevia ajantasaisia tietoja, jolloin luotonantajat eivät voisi luottotietoraportilla saada mitään jo päätyneisiin tai kokonaan takaisin maksettuihin luottoihin liittyvää tietoa. Pykälän mukaiset rekisteriin talletettujen tietojen säilytysaikaa koskevat säännökset olisivat siten valtaosin rekisterin viranomaiskäyttäjien tarpeista lähtien määriteltyjä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan lain 7–9 ja 11 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettut tiedot poistettaisiin kertaluottojen osalta kahden vuoden kuluttua siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan maksettu.

Momentin 2 kohdan mukaan lain 7–9 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitetut tiedot poistettaisiin jatkuvien luottojen osalta kahden vuoden kuluttua siitä, kun luotosopimus on päättynyt.

Momentin 3 kohdan mukaan lain 10 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetut lyhennystiedot sekä 14 §:n 1–3 momentissa tarkoitetut tulorekisteristä saadut tulotiedot poistettaisiin kahden vuoden kuluttua niiden tallettamisesta rekisteriin. Lain 22 §:ssä säädettyä tarkoitusta varten luovutettaisiin aina vain viimeisimmät lyhennystiedot. Tätä tarkoitusta varten rekisterissä tarvittaisiin myös tulorekisteristä saatuja tulotietoja 13–14 kuukauden ajan niiden tallettamisesta rekisteriin. Viranomaiskäyttäjien näkökulmasta on kuitenkin välttämätöntä, että tiedot säilytetään rekisterissä ja ne ovat sieltä saatavissa yhtenäisten säilytysaikojen puitteissa, minkä vuoksi myös tulorekisteristä saadut tulotiedot poistettaisiin kahden vuoden kuluttua niiden tallettamisesta rekisteriin.

Momentin 4 kohdan mukaan 12 §:ssä tarkoitetut maksuviivetiedot poistettaisiin, kun maksuviiveen poistumista koskeva tieto on välittynyt rekisteriin. Samassa pykälässä tarkoitettu eräännyttämistä koskeva tieto poistettaisiin, kun eräännytetty luotto on kokonaisuudessaan maksettu.

Momentin 5 kohdan mukaan lain 13 §:ssä tarkoitetut tiedot poistettaisiin rekisteristä, kun maksuohjelma tai saneerausohjelma on päättynyt tai rauennut.

Momentin 6 kohdan mukaan tiedot 15 ja 21 §:n nojalla luovutetuista tiedoista poistettaisiin viiden vuoden kuluttua tietojen luovutushetkestä. Tietojen säilyttäminen olisi tarpeen erityisesti tiedonluovutuksiin liittyvien valvontatarpeiden vuoksi. Rekisteröidyillä olisi myös itsellään mahdollisuus saada tieto luovutuksista sen valvomiseksi, mihin tietoja on luovutettu.

Momentin 7 kohdan mukaan muut lain 15 §:ssä tarkoitetut tiedot poistettaisiin, kun vapaaehtoista luottokieltoa koskeva merkintä on poistunut käytöstä. Merkintä voisi poistua siksi, että luonnollinen henkilö on asettanut sen voimaan ainoastaan määräajaksi tai jos luonnollinen henkilö on ilmoittanut tiedon poistettavaksi. Jos tämä on samalla antanut suostumuksensa tiedon luovuttamiseen luottotietotoiminnan harjoittajille, rekisterinpitäjän olisi huolehdittava siitä, että poistamista koskevasta ilmoituksesta välittyy tieto myös luottotietotoiminnan harjoittajille.

Momentin 8 kohdan mukaan tieto siitä, että luonnollinen henkilö on vaatinut henkilötietojen käsittelyn rajoittamista yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan nojalla tai tietosuoja-valtuutettu on antanut määräyksen käsittelyn rajoittamisesta, poistettaisiin, kun käsittelyn rajoittaminen ei olisi enää tarpeen.

33 §. Asetuksenantovaltuus. Pykälässä säädettäisiin valtioneuvostolle annettavasta asetuksenantovaltuudesta. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä 7–15 §:ssä säädettyjen positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavien tietojen sekä 19 §:n 1 ja 2 momentin nojalla rekisteriin ilmoitettavien tietojen teknisistä ja sisällöllisistä yksityiskohdista. Laissa säädettäisiin jo yksityiskohtaisesti mainituista tiedoista, mutta tarkentavien säännösten antaminen voi kuitenkin olla tarpeen. Kyse olisi ainoastaan laissa säädettyjä tietoja tarkentavista yksityiskohdista eikä asetuksella olisi mahdollista säätää rekisteriin tallettavista uusista tiedoista siten, että henkilötietojen tietosisältö täydentyisi asetuksen säännösten kautta.

34 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain voimaantulosta. Laki on tarkoitettu tuleväksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2022. Sen 6 §:n 1 momentin 2 kohta, 16 §:n 2 momentti sekä 19 §:n 4 momentti tulisivat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä joulukuuta 2025, ja 21 §:n 2 momentin 1 kohta ja 6 momentti vasta 1 päivänä huhtikuuta 2026. Myöhempi voimaantulo

liittyisi säännöksiin, jotka koskevat muulle luonnolliselle henkilölle kuin kuluttajalle myönnettujen luottojen ilmoittamista. Lakia alettaisiin myös soveltamaan porrastetusti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että lain 16 §:n 1 ja 3 momenttia, 17 ja 18 §:ää, 19 §:n 1–3 momenttia ja 20 §:ää ja 5 lukua sovellettaisiin vasta 1 päivästä helmikuuta 2024 lähtien. Tietoja tulisi siten ilmoittaa rekisteriin vasta tästä ajankohdasta lähtien. Momentissa säädettäisiin lisäksi, että lain 15 §:ää sekä 4 lukua sovellettaisiin vasta 1 päivästä huhtikuuta 2024 lähtien. Mainittuna päivänä rekisteri otettaisiin käyttöön kuluttajaluottojen osalta. Tietojen luovuttaminen kuluttajaluotoista olisi myös mahdollista vasta tästä ajankohdasta lukien. Lisäksi luonnollisten henkilöiden tekemiä vapaaehtoisia luottokieltomerkinjä voisi tehdä vasta sen jälkeen, kun rekisteri on otettu käyttöön.

Pykälän 3 momentin mukaan laissa tarkoitetun 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja luottoja myöntävän ilmoitusvelvollisen olisi ilmoitettava Tulorekisteriyksikölle lain nojalla ilmoitusvelvolliseksi luotonantajaksi 2. lokakuuta 2023 ja 30. marraskuuta 2023 välisenä aikana, ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja luottoja myöntävän ilmoitusvelvollisen 1 elokuuta 2025 ja 31. lokakuuta 2025 välisenä aikana. Ilmoittautumisvelvollisuutta koskisi muiden kuin kuluttajaluottojen osalta myöhempi ajankohta. Säännös, jonka perusteella ilmoitusvelvolliset ilmoittautuisivat Tulorekisteriyksikölle jo ennen ilmoitusvelvollisuuden alkamista, olisi tarpeen, jotta Tulorekisteriyksikkö saisi riittävän ajoissa tiedon niistä toimijoista, jotka tulevat tietoa rekisteriin ilmoittamaan ja osaisi suunnitella rekisterin käyttöönoton tämän mukaisesti.

Pykälän 4 momentin mukaan laissa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen olisi ilmoitettava ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista voimassa olevista luottosopimuksista positiiviseen luottotietorekisteriin 1 päivästä helmikuuta 2024 alkaen ja 31. päivään maaliskuuta 2024 mennessä, ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista luottosopimuksista 1 päivästä joulukuuta 2025 alkaen ja 31. päivään maaliskuuta 2026 mennessä, siltä osin kuin tiedot ovat kohtuullisin toimenpitein ilmoitusvelvollisen saatavilla. Myös ilmoitusvelvollisuus alkaisi muiden kuin kuluttajaluottojen osalta myöhempanä ajankohtana. Osa tiedoista erityisesti hyvin vanhojen luottojen osalta voi olla sellaisia, ettei niitä olisi kohtuullisin toimenpitein mahdollista hankkia ja ilmoittaa rekisteriin. Voimaantulosäännös liittyisi ilmoitusvelvollisuuden alaisen luottokannan ensimmäiseen ilmoittamiseen rekisteriin. Ottaen huomioon ilmoitusvelvollisten suuren joukon ja ilmoitettavien tietojen laajuuden, tietojen ilmoittamiselle olisi varattava riittävä aika.

Pykälän 5 momentin mukaan Verohallinto voisi antaa tarkempia määräyksiä ilmoitusvelvollisille koskien 4 momentissa tarkoitettujen tietojen ilmoittamisen aikataulua. Säännös olisi tarpeen, jotta tietojen ilmoittaminen sujuu käyttöönottoaiheessa hallitusti ja suunnitelmallisesti.

7.2 Kuluttajansuojalaki

7 luku. Kuluttajaluotot

14 §. Velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus. Kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia koskevaa pykälää, jolla on pantu täytäntöön kulutusluottodirektiivin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2008/48/EY kulutusluottosopimuksista ja neuvoston direktiivin 87/102/ETY kumoamisesta) 8 artikla, ehdotetaan täsmennettäväksi. Täsmennämistarve liittyy erityisesti positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoon.

Voimassa olevan 1 momentin mukaan luottokelpoisuuden arviointi on tehtävä kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien tietojen perusteella. Pykälän 1 momenttia

ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että siinä mainittaisiin erikseen tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevat luottotietorekisteritiedot.

Kuluttajan luottokelpoisuuden arvioinnissa luotonantaja nykyisin tarkistaa kuluttajan maksuhäiriötiedot (niin sanotut negatiiviset luottotiedot), joista säädetään luottotietolaissa. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa luotonhakija on maasta, josta tällaisia luottotietoja ei ole saatavissa. Tällöin luotonantajan tulisi pyrkiä selvittämään vastaavat tiedot mahdollisuuksien mukaan muilla tavoin.

Pelkkien negatiivisten luottotietojen tarkastaminen kuluttajan luottokelpoisuuden arvioimiseksi ei ole kuitenkaan nykyisinkään riittävää, vaan luotonantajan tulisi hankkia myös muita tietoja kuluttajan taloudellisesta asemasta arvioinnin tekemiseksi. Tarpeellisia tietoja kuluttajan maksuvaran ja siten luoton takaisinmaksukyvyn arvioimiseksi ovat ensinnäkin tiedot luotonhakijan tuloista, olemassa olevista muista luotoista, luotonhoitomenoista sekä takausvastuista. Nämä tiedot ilmenisivät jatkossa ainakin pääosin positiivisesta luottotietorekisteristä, ja luotonantajan tulisikin säännönmukaisesti tarkastaa luotonhakijasta positiiviseen luottotietorekisteriin merkityt tiedot.

Tämän lisäksi välttämättömiä tietoja luoton takaisinmaksukyvyn arvioimiseksi ovat esimerkiksi kuluttajan varallisuus ja menot. Maksuvaran selvittämisessä tulisi ottaa huomioon myös mahdollinen luoton korkomenojen nouseminen. Samoin tulisi ottaa huomioon tulojen jatkuvuuteen vaikuttavat seikat, kuten työ- tai virkasuhteen laatu. Mitä suuremmasta lainasta on kyse, sitä seikkaperäisemmät selvitykset olisivat tarpeen.

Siltä osin kuin luottokelpoisuuden arviointi koostuu tulojen sekä muita luottoja koskevien tietojen selvittämisestä, tietojen tarkastaminen positiivisesta luottotietorekisteristä olisi pääsäännön mukaan riittävää. Jos kuitenkin luotonhakija on esimerkiksi ilmoittanut saavansa merkityksellisiä tuloja, jotka eivät ilmene positiivisesta luottotietorekisteristä, luotonantajan tulisi pyrkiä kohtuullisin toimenpitein varmistamaan annettujen tietojen oikeellisuus. Niin ikään luotonantajan tulisi pyrkiä selvittämään kuluttajan tulotasoa muulla tavoin kuin vain rekisteriin merkittyjä tulotietoja hyödyntämällä myös esimerkiksi tilanteessa, jossa lainanhakijan tulotaso on muuttumassa lomautuksen tai irtisanomisen johdosta, koska tällöin on ilmeistä, että rekisteritiedot eivät anna luotettavaa kuvaa lainanhakijan tulevasta tulotasosta. Paitsi näitä tietoja, velvollisuus pyrkiä kohtuullisin toimenpitein selvittää tietojen oikeellisuus koskisi nykyiseen tapaan myös muita kuluttajan antamia tietoja (ks. myös unionin tuomioistuimen ratkaisu asiassa C-449/13).

Luotonantajan käytettävissä olisivat edelleen yksityisten luottotietotoiminnan harjoittajien ylläpitämät luottotietorekisterit siltä osin kuin on kyse maksuhäiriötietojen tarkistamisesta. Kuten nykyisin, luotonantaja voi halutessaan arvioida kuluttajan luottokelpoisuutta myös muilla tavoilla, kuten tilastotietoihin pohjautuvilla menetelmillä edellyttäen, että tällaisten menetelmien käyttö on muun lainsäädännön nojalla sallittua. Yksinomaan tällaisten tietojen käyttäminen ei kuitenkaan olisi luottokelpoisuuden arvioimiseksi riittävää.

Koska pykälän mukainen velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus koskisi vain tapauksia, joissa luotonantajan on tarkoitus tehdä luottosopimus kuluttajan kanssa, kuluttajaa koskevia tietoja ei tarvitsisi tarkastaa luottotietorekistereistä silloin, kun luotonantaja tietää, että kuluttaja on maksukyvytön ja on ilmeistä, että kuluttajalle ei tämän vuoksi tulisi myöntämään luottoa.

Pykälän 2 momenttia ei ehdoteta muutettavaksi. Positiivinen luottotietorekisteri vaikuttaisi kuitenkin myös sen soveltamiseen. Momentti koskee tilanteita, joissa luoton määrää tai luottorajaa myöhemmin korotetaan. Kuten nykyisin, luotonantajalla olisi velvollisuus edelleen varmistaa

kuluttajaa koskevien tietojen ajantasaisuus. Tämä tarkoittaisi sitä, että luotonantajalla olisi velvollisuus varmistaa vähintään se, onko kuluttajalle tullut maksuhäiriömerkintöjä ja pitävätkö myös muut aiemmin selvitetty tiedot edelleen paikkansa. Siltä osin kuin tietojen ajantasaisuuden varmistaminen koskee kuluttajan tuloja, olemassa olevia muita luottoja sekä takausvastuita, tietojen ajantasaisuus tulisi tarkastaa positiivisesta luottotietorekisteristä.

Jos luoton määrää tai luottorajaa korotetaan merkittävästi, kuluttajan luottokelpoisuus olisi arvioitava uudelleen ennen korotuksesta sopimista. Luoton määrästä riippuen tällöin saattaa olla tarpeen hankkia enemmän tietoja kuluttajan taloudellisesta tilanteesta kuin luottoa ensimmäistä kertaa myönnettäessä. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa luottoa ensimmäistä kertaa haettaessa riittävää on ollut pelkkien negatiivisten ja positiivisten luottotietojen tarkastaminen. Kun luoton määrää tai luottorajaa korotetaan merkittävästi, samalla voi olla tarpeen varmistaa myös esimerkiksi tulojen jatkuvuuteen vaikuttavat seikat, kuten työ- tai virkasuhteen laatu. Kuluttajan luottokelpoisuuden arvioinnin vaikutuksesta luoton myöntämiseen säädetään luvun 16 a §:ssä.

7 a luku. Asunto-omaisuuteen liittyvät kuluttajaluotot

11 §. Velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus. Kuluttajan luottokelpoisuuden arviointia koskevaa pykälää, jolla on pantu täytäntöön asuntoluottodirektiivin 18 artiklan 1–3 ja 6 kohta sekä 20 artiklan 1 kohta, ehdotetaan täsmennettäväksi vastaavalla tavalla kuin 7 luvun 14 §:ää. Myös käsiteltävään pykälän osalta täsmenämistarve liittyy positiivisen luottotietorekisterin käyttöönottoon.

7.3 Laki tulotietojärjestelmästä

13 a §. Tietojen luovuttaminen positiiviseen luottotietorekisteriin. Lakiin lisättäisiin uusi 13 a §. Pykälässä säädettäisiin tiedoista, joita tulotietojärjestelmästä voitaisiin salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Tulorekisteriyksikön ylläpitämään positiiviseen luottotietorekisteriin tietojen oikeellisuuden varmistamista varten sekä muiden positiivisesta luottotietorekisteristä annettussa laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Pykälän 1 kohdassa säädettäisiin, että tulotietojärjestelmästä voitaisiin tätä tarkoitusta varten luovuttaa tulotietojärjestelmästä annetun lain 9 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tiedot. Tulotietojärjestelmästä annetun lain 9 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan tulotietojärjestelmään talletetaan väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain 13 §:n 1 momentin 1–3, 16 ja 20–22 kohdassa tarkoitetut tiedot henkilöistä, joille on annettu suomalainen henkilötunnus, sekä tiedoissa tapahtuneet muutokset. Näiden tietojen tallettamisesta positiiviseen luottotietorekisteriin on säädetty 3 §:n 2 momentissa ja tietojen sisältöä sekä niiden käyttötarkoitusta on selostettu edellä 1. lakiehdotuksen 3 §:n 2 momentin kohdalla.

Tulotietojärjestelmästä annetun lain 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tulotietojärjestelmään talletetaan tarpeelliset yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 4 ja 5 §:ssä tarkoitetut tiedot ja tiedoissa tapahtuneet muutokset. Kyseisessä lainkohdassa tarkoitetut tiedot ovat yritys- ja yhteisötietojärjestelmässä olevia yrityksen perustietoja kuten tieto yritykselle annetusta yritys- ja yhteisötunnuksesta, yrityksen nimestä ja sen toimialasta sekä yrityksen postiosoitteesta. Tulorekisteriyksikkö tarvitsee näitä tietoja rekisteriin ilmoitettavien tunnistetietojen oikeellisuuden varmistamiseen ilmoitusvelvollisten itsensä osalta sekä erilaisten rekisterinpitoon liittyvien muiden tehtävien hoitamiseksi esimerkiksi tilanteessa, jossa rekisteröity on kiistänyt rekisterissä olevien tietojen paikkansapitävyyden.

Pykälän 2 kohdan mukaan tulotietojärjestelmästä voitaisiin luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 11 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen brutto- ja nettotulojen laskentaa varten välttämättömät tiedot. Tietojen käyttöä sekä niiden tallettamista positiiviseen luottotietorekisteriin on selostettu tarkemmin edellä 1. lakiehdotuksen 11 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

7.4 Luottotietolaki

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti, joka sisältäisi viittaussäännöksen positiivisesta luottotietorekisteristä annettuun lakiin. Positiiviseen luottotietorekisteriin tallettavista luottotiedoista ja niiden muusta käsittelystä säädettäisiin positiivisesta luottotietorekisteristä annetussa laissa. Luottotietojen käyttäjän ja luottotietoja muutoin käsittelevän olisi kuitenkin noudatettava käsittelyssä luottotietolain 2 luvun vaatimuksia. Mainitussa luvussa säädetään esimerkiksi hyvästä luottotietotavasta.

12 §. *Yksilöintitiedot ja toimintakelpoisuutta koskevat tiedot.* Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettaisiin tieto luonnollisen henkilön itse ilmoittamasta vapaaehtoisesta luottokiellosta. Voimassa olevan luottotietolain 12 §:n mukaisesti henkilöluottotietorekisteriin voidaan tallettaa välttämättömien yksilöintitietojen lisäksi muun muassa tieto luottokiellosta. Pykälän 1 momentin 2 kohtaa muutettaisiin lisäämällä viittaus myös positiivisesta luottotietorekisteristä saatavaan vapaaehtoiseen luottokieltomerkintään. Positiivisesta luottotietorekisteristä suoraan tuleva tieto saataisiin tallettaa myös luottotietolaissa tarkoitettuun luottotietorekisteriin ja se voitaisiin luovuttaa edelleen luottotietolain 19 §:ssä säädettyihin käyttötarkoituksiin. Tämä ei rajoittaisi luonnollisen henkilön oikeutta ilmoittaa luottokiello valintansa mukaan joko yksityisiin rekistereihin tai positiiviseen luottotietorekisteriin, tai kumpaankin. Positiivisen luottotietorekisterin kautta ilmoitettava tieto olisi kuitenkin luonnolliselle henkilölle maksuton.

17 §. *Yksilöintitietojen ja toimintakelpoisuutta koskevien tietojen säilyttämisaikat.* Luottotietolain 17 §:ssä säädetään muun muassa voimassa olevan luottokiellon säilytysajasta. Pykälän 1 momentin 4 kohtaa muutettaisiin lisäämällä kohtaan positiivisesta luottotietorekisteristä peräisin olevan vapaaehtoisen luottokieltomerkinnän säilytysaika. Merkintää koskeva tieto tulisi poistaa rekisteristä heti, kun tieto luottokiellon poistamisesta on välittynyt tässä luottotietolaissa tarkoitettuun luottotietorekisteriin positiivisesta luottotietorekisteristä. Muutos ei vaikuttaisi luonnollisen henkilön oikeuteen esittää tiedon poistamista koskeva pyyntö suoraan luottotietotoiminnan harjoittajalle. Luottotietolaissa tarkoitettua luottokiellon käsittely perustuu luonnollisen henkilön suostumukseen, jolloin myös sen peruuttamisen tilanteessa on oleellista, että tieto poistetaan myös yksityisten ylläpitämistä luottotietorekistereistä.

8 Lakia alemman asteinen sääntely

Positiivista luottotietorekisteriä koskevan lain 30 §:ssä säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta, jonka nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä 5–12 §:ssä säädetyistä positiiviseen luottotietorekisteriin tallettavista tiedoista sekä 17 §:n 1 ja 2 momentin nojalla rekisteriin ilmoitettavista tiedoista. Vaikka laissa säädettäisiin esityksen mukaan hyvin tarkkarajaisesti rekisteriin tallettavista tiedoista, asetuksenantovaltuus olisi tarpeen, jotta näistä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin. Ehdotetussa valtuutusäännöksessä on määritetty täsmälliset kaikki ne asiat, joista on tarkoitus antaa säännöksiä asetuksella ja ehdotettu laki sisältäisi tarkkarajaiset perussäännökset niistä asioista, joita asetuksenantovaltuus koskee.

Positiivista luottotietorekisteriä koskevan lain 16 §:n 5 momentissa säädettäisiin Verohallinnon mahdollisuudesta antaa tarkempia määräyksiä mainitun pykälän 3 momentissa tarkoitetuista rajapinnoista ja ilmoitusvelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä tarkemmista menettelyistä. Laissa säädettäisiin tietojen ilmoittamisesta rajapintojen avulla ja esimerkiksi ilmoitusten varmentamisesta, joten määräyksenantovaltuus koskisi yksinomaan teknisiä ja vähäisiä yksityiskohtia, joista ei ole tarpeen säätää lain tasolla ja jotka voivat myös ajan kuluessa muuttua. Näin ollen määräyksenantovaltuutta voidaan pitää perusteltuna.

Lisäksi Verohallinto voisi antaa tarkempia määräyksiä ilmoitusvelvollisille rekisterin käyttöönottovaiheeseen liittyvään tietojen ilmoittamisaikatauluun ehdotetun voimaantulosäännöksen (31 §) nojalla. Määräyksenantovaltuutta rajoittaa täsmällisesti se, että ehdotetussa voimaantulosäännöksessä säädettäisiin tietojen ilmoittamisesta kahden kuukauden kestoisena siirtymäaikana. Tämän ajanjakson puitteissa Verohallinnon tulisi voida antaa määräyksiä tietojen ilmoittajille tietojen tarkemmasta ilmoitusaikataulusta, jotta tietojen ilmoittaminen rekisteriin ja rekisterin käyttöönotto voidaan toteuttaa hallitusti ja järjestelmällisesti. Kyse olisi siis sellaisista vähäisistä teknisluonteisista yksityiskohdista, joita koskevien norminantovaltuuksien delegointi Verohallinnolle ehdotetulla tarkkuudella voidaan pitää perusteltuna.

9 Voimaantulo

Positiivista luottotietorekisteriä koskevan lain ehdotetaan tulevan voimaan 1.8.2022. Positiivinen luottotietorekisteri olisi kuitenkin tarkoitus ottaa käyttöön kuluttajaluottojen vasta 1.4.2024 ja muiden luottojen osalta 1.4.2026. Lain ehdotetaan tulevan voimaan hyvissä ajoin ennen täysimääräistä rekisterin käyttöönottoa. Lainsäädännön täytäntöönpanotoimille, kuten tietojärjestelmien valmistumiseen ja tiedottamiseen, tulee jäädä riittävä aika. Lain soveltamisen alkamisajankohtaa porrastettaisiin siten, että tietoja ilmoitettaisiin rekisteriin 1.2.2024 lähtien ja tietoja luovutettaisiin rekisteristä 1.4.2024 lähtien.

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta tulisi voimaan 1.1.2023. Laki kuluttajansuojalain muuttamisesta tulisi voimaan vasta 1.4.2024. Mainittu laki ei voi tulla voimaan ennen kuin positiivinen luottotietorekisteri on täysimääräisesti käytössä.

10 Toimeenpano ja seuranta

Ehdotetun positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain toimivuutta ja vaikutuksia on seurattava ottaen huomioon rekisterin toiminnasta saatavat soveltamiskokemukset. Erityisesti on tarpeen seurata lain vaikutuksia ylivelkaantumiskehitykseen ja maksuhäiriömerkintöihin, tietosuojaan ja valtionalouteen.

Ehdotetulla uudella lailla on huomattavia valtionaloudellisia vaikutuksia, joista suurin osa kohdistuisi Verohallintoon. Valtionaloudelliset vaikutukset on arvioitu alustavasti ja niiden toteutumista olisi seurattava toteutuneiden todellisten kustannusten valossa koko rekisterihankkeen elinkaaren ajan, huomioiden sen, että kustannusten tarkka arviointi on mahdollista vasta rekisterin kehittämistyön yhteydessä. Seurannassa olisi huomioitava myös mahdolliset ennakoimattomat kustannukset.

Ehdotetun lain ensisijaisena tavoitteena on ylivelkaantumisen ennalta estäminen. Ylivelkaantumiskehitykseen vaikuttavat useat eri tekijät, mikä vaikeuttaa lain vaikutusten mittaamista. Jälkikäiteisarviointia on kuitenkin mahdollista tehdä seuraamalla luonnollisen henkilön maksuhäiriömerkintöjen lukumäärien kehitystä sekä useista lähteistä ylivelkaantuneiden määrällistä kehitystä. Maksuhäiriömerkintöjen kasvun sekä luonnollisen henkilön summaaristen riita-asioi-

den ja erityisesti velkajärjestelyjen lukumäärien kehityksen voidaan ainakin osittain katsoa heijastavan myös ylivelkaantumiskehitystä. Arvioinnin tukena voidaan hyödyntää esimerkiksi Asiakastieto Oy:n, Tilastokeskuksen, Ulosoton ja tuomioistuinten tilastotietoja sekä velkaneuvonnan ja Takuusäätiön asiakasmääriä.

Maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen muutosten vaikutuksia luonnollisten henkilöiden asemaan ja rekisteröidyn oikeuksien toteutumiseen seurataan hyödyntämällä erityisesti tietosuojavaltuutetun asiamääriä koskevia tilastoja ja muita saatavilla olevia valvontaa koskevia tietoja.

Positiivisen luottotietorekisterin esille tulleita jatkokehitystarpeita on kuvattu jaksossa 4.2.

11 Suhde muihin esityksiin

11.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi luottotietolain, maksupalvelulain 86 §:n ja rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta (HE 109/2021 vp) annettiin eduskunnalle kesäkuussa 2021. Esityksen tarkoituksena on tehdä Euroopan unionin yleisestä tietosuojasetuksesta johtuvat välttämättömät muutokset luottotietolakiin ja lisäksi ehdotetaan lyhennettäväksi eräitä maksuhäiriötietojen säilytysaikoja. Tässä esityksessä ehdotetaan muutoksia osittain samoihin luottotietolain säännöksiin.

12 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ehdotettu lainsäädäntö on merkityksellistä perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden, 10 §:n 1 momentin turvaamien yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan, julkisuusperiaatetta koskevan 12 §:n 2 momentin, omaisuudensuojaa koskevan 15 §:n, elinkeinovapautta koskevan 18 §:n 1 momentin, norminantovaltuuksia koskevan 80 §:n, ja valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuutta koskevan 81 §:n 2 momentin kannalta.

Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Ehdotettu laki positiivisesta luottotietorekisteristä sekä siihen liittyvät ehdotetut lainmuutokset ovat merkityksellisiä perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on pitänyt aiemmin henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa (PeVL 25/1998 vp). Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla on tullut lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista.

Perustuslain 10 §:n mukaista suojaa täydentävät ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimus) 8 artiklan mukainen yksityiselämän suoja sekä EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattu yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa turvattu henkilötietojen suoja. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 1 kohdan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla sekä kyseisten oikeuksien ja vapauksien keskeistä sisältöä kunnioittaen. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti rajoituksia voidaan säätää ainoastaan, jos ne ovat välttämättömiä ja vastaavat tosiasiallisesti unionin tunnustamia yleisen edun mukaisia tavoitteita tai tarvetta suojella muiden henkilöiden oikeuksia ja vapauksia. Perusoikeuskirjan 52 artiklan 3 kohdan mukaan, siltä osin kuin perusoikeuskirjan oikeudet vastaavat Euroopan ihmisoikeussopimuksessa taatuja oikeuksia, niiden merkitys ja ulottuvuus ovat samat. EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot

määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä. Samoin Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan on Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä katsottu kattavan myös henkilötietojen suojan.

Kansallisen sääntelyliikkumavaran käyttö

Yleinen tietosuoja-asetus on EU:n säädös, joka on kaikilta osiltaan velvoittava ja jota sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. EU:n tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin lainsäädäntö on ensisijaista suhteessa kansallisiin säännöksiin oikeuskäytännössä määriteltyjen edellytysten mukaisesti (ks. myös esim. PeVL 1/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on todennut, että sen valtiosääntöisiin tehtäviin ei kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunta on kuitenkin esittänyt huomioita EU:n lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön suhteesta. Valiokunta on tulkintakäytännössään pitänyt tärkeänä, että siltä osin kuin EU:n lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 25/2005 vp). Valiokunta on tämän johdosta painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta on yleistä tietosuoja-asetusta täydentävää lainsäädäntöä koskevassa lausunnossaan pitänyt perusteltuna tarkistaa aiempaa kantaansa henkilötietojen suojan kannalta tärkeistä sääntelykohteista. Valiokunnan mielestä tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. (PeVL 14/2018 vp, s. 4)

Perustuslakivaliokunta katsoo myös, että sääntelyn selkeyden vuoksi kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen säätäminen vain välttämättömään yleisen tietosuoja-asetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta. (PeVL 14/2018 vp, s. 5)

Henkilötietojen käsittelystä säädetään tietosuoja-asetuksen lisäksi sitä täydentävässä tietosuoja-laissa. Positiivisesta luottotietorekisteristä annettava laki tarkoittaisi uudenlaista laajamittaista henkilötietojen käsittelyä, joka merkitsisi aiempaa pidemmälle ulottuvaa puuttumista luonnollisen henkilön yksityiselämän suojaan, ja siihen liittyisi jo pelkästään käsittelyn laajamittaisuudesta ja tietojen luovutuksista johtuen erityisiä riskejä henkilötietojen suojan kannalta. Koska kyse olisi samalla viranomaisen tehtävään liittyvän julkisen vallan käytöstä ja uudesta viranomaisen tehtävästä, rekisteristä olisi säädettävä laissa.

Ehdotetulla positiivisella luottotietorekisterillä pyritään ennen kaikkea torjumaan kotitalouksien ylivelkaantumista ja mahdollistamaan entistä parempi tietopohja lainanhakijan luottokelpoisuuden arvioimiseksi. Lisäksi tarkoituksena on parantaa toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuuksia suorittaa rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurantaan ja valvontaan liittyviä tehtäviä. Ehdotetun rekisterin voidaan sille esitetyt perusteet huomioiden katsoa täyttävän vaatimuksen yleisen edun mukaisesta tavoitteesta. Aiemmat ylivelkaantumisen torjumiseen tähtäävät toimenpiteet eivät ole riittäneet tavoitteen saavuttamiseksi, ja esimerkiksi maksuhäiriöt ovat tasaisesti lisääntyneet vuodesta 2011 lähtien. Koska luotonantajilla ei ole ollut käytettävissään varmennettavissa olevia kattavia tietoja luotonhakijoista, yksityiskohtaista ja kattavaa luottoja koskevaa rekisteriä pidetään välttämättömänä. Tavoiteltavia hyötyjä ei ole mahdollista saavuttaa ilman rekisteristä aiheutuvia luotonhakijoiden yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia eikä ilman elinkeinotoimintaan kohdistuvia velvoitteita siten kuin jäljempänä selostetaan. Yksityiselämän suoja ei rajoitettaisi enempää kuin on tarpeen rekisterin käyttötarkoituksen kannalta, eikä ehdotetuilla säännöksillä loukattaisi yksityiselämän suojan ydinaluetta. Ehdotettu rekisteri on välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide sillä tavoiteltuun päämäärään nähden, ottaen huomioon rekisterillä saavutettavat esityksen perusteluissa kuvatut hyödyt.

Lakiehdotusten suhdetta yleisen tietosuoja-asetuksen sisältämään kansalliseen liikkumavaraan arvioidaan lisäksi jaksossa 4.2 sekä lakiehdotusten säännöskohtaisissa perusteluissa.

Arkaluonteiset tiedot

Perustuslakivaliokunnan mielestä arkaluonteisten tietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on edelleen syytä arvioida myös aiemman sääntelyn lakitasoisuutta koskevan käytännön pohjalta (PeVL 14/2018 vp ja PeVL 15/2018 vp). Vaikka EU:n tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkamisen johdosta kansallisessa lainsäädännössä tulee tietosuoja-asetuksen 9 artiklaan valitun erityisten henkilötietoryhmien käsitteen vuoksi välttää arkaluonteisten tietojen käsitteen käyttämistä sääntelyn selvyyden vuoksi (ks. myös PeVL 14/2018 vp), pitää perustuslakivaliokunta edelleen perusteltuna kuvata valtiosääntöisesti tiettyjä henkilötietoryhmiä nimenomaan arkaluonteisiksi (PeVL 15/2018 vp). Näillä tarkoitetaan laajempaa tietojoukkoa kuin vain tietosuoja-asetuksessa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä (ks. tältä osin myös esim. PeVL 17/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on painottanut arkaluonteisten tietojen käsittelyn aiheuttamia uhkia. Valiokunnan mielestä arkaluonteisia tietoja sisältäviin laajoihin tietokantoihin liittyvä tietoturvaan ja tietojen väärinkäyttöön liittyviä vakavia riskejä, jotka voivat viime kädessä muodostaa uhan henkilön identiteetille (ks. PeVL 15/2018 vp, myös 13/2016 vp, PeVL 14/2009 vp). Perustuslakivaliokunta on tämän johdosta kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 15/2018 vp).

Positiiviseen luottotietorekisteriin ei talletettaisi ehdotuksen mukaan yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin aiemmin katsonut esimerkiksi, että luonnollisen henkilön yksityiskohtaiset tilitiedot rinnastuvat yksityiselämän suojan ydinalueelle kuuluviin arkaluonteisiin tietoihin (PeVL 48/2018 vp, s. 4). Tässä yhteydessä perustuslakivaliokunta on kuitenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että se on tarkistanut yksityiselämän suojan ydinalueen merkitystä koskevaa käytäntöään. Perustuslakivaliokunta on todennut muun muassa, että kategorinen erottelu suojan reuna- ja ydinalueeseen ei aina ole perusteltua, vaan huomiota on yleisemmin kiinnitettävä myös rajoitusten merkittävyyteen (PeVL 18/2014 vp, s. 6/II, ks. myös PeVL 36/2018 vp, s. 22). Positiiviseen luottotietorekisteriin ei talletettaisi tietoja, jotka paljastaisivat samalla tavalla ja yhtä yksityiskohtaisesti yksityiselämää koskevia tietoja kuin edellä mainitut tilitiedot. Toisaalta rekisteriin talletettaisiin yksityiskohtaisia luonnollisen henkilön luottoja ja tuloja koskevia tietoja, jotka voivat paljastaa tietoja henkilön taloudellisesta tilanteesta.

Toisaalta perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota arkaluonteisten tietojen käsittelyn lisäksi myös eräisiin muihin valtiosääntöisesti erityisiin käsittelytilanteisiin, joiden osalta sääntelyä on edelleen arvioitava sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta (PeVL 14/2018 vp, s. 6-7). Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi tilanteet, joihin liittyy julkisen vallan käyttöä tai jotka ovat muutoin perusoikeusherkkiä sääntelykonteksteja. Riippumatta siitä, olisiko positiivisen luottotietorekisterin yksityiskohtainen tietosisältö rinnastettava arkaluonteisiin tietoihin, niiden käsittelyyn liittyy merkittäviä riskejä luonnollisen henkilön oikeuksien kannalta. Positiiviseen luottotietorekisteriin liittyvä henkilötietojen käsittely tarkoittaisi laajamittaista henkilötietojen käsittelyä, jolla voi olla merkittäviä vaikutuksia rekisteröidylle ottaen huomioon, että tietoja käytettäisiin henkilön luottokelpoisuutta ja maksukykyä arvioitaessa. Luonnollisen henkilön luottotietoja voitaisiin myös luovuttaa laajalti luotonantajille sekä eräisiin viranomaisten tarkoituksiin. Ottaen huomioon laajamittaisen luotto- ja tulotietoja koskevien tietojen käsittelyn luonteen ja vaikutukset sekä tällaiseen käsittelyyn liittyvät riskit, yksityiskohtaista sääntelyä voidaan pitää välttämättömänä. Näistä syistä yksityiskohtaisten ja kattavien säännösten säilyttäminen on perusteltua positiivista luottotietorekisteriä koskevaan lakiin yleisen tietosuojasetuksen mahdollistamissa puitteissa.

Tietojen luovuttaminen

Lakiehdotuksiin sisältyy myös viranomaisten salassa pidettävien tietojen luovuttamista ja tiedonsaantioikeuksia koskevaa sääntelyä. Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 17/2016 vp, s. 2—3 ja siinä viitatuut lausunnot). Valiokunta ei toisaalta ole pitänyt hyvin väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (ks. esim. PeVL 19/2012 vp).

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Mitä yleisluonteisempi tietojensaantiin oikeuttava sääntely on, sitä suurempi on vaara, että tällaiset intressit voivat syrjäytyä hyvin automaattisesti. Mitä täydellisemmin tietojensaantioikeus kytetään säännöksissä asiallisiin edellytyksiin, sitä todennäköisemmin yksittäistä tietojensaanti-pyyntöä joudutaan käytännössä perustelemaan. Myös tietojen luovuttajan on tällöin mahdollista arvioida pyyntöä luovuttamisen laillisten edellytysten kannalta. Tietojen luovuttaja voi lisäksi kieltäytymällä tosiasiallisesti tietojen antamisesta saada aikaan tilanteen, jossa tietojen luovuttamisvelvollisuus eli säännösten tulkinta saattaa tulla ulkopuolisen viranomaisen tutkittavaksi. Tämä mahdollisuus on tärkeä tiedonsaannin ja salassapitointressin yhteensovittamiseksi (ks. esim. PeVL 7/2019 vp, PeVL 15/2018 vp ja PeVL 17/2016 vp, s. 6 ja siinä viitatuut lausunnot). Valiokunnan mielestä tällaisia lähtökohtia voidaan soveltaa myös tietojen saamiseen ja luovuttamiseen pankkialaisuuden estämättä. Positiiviseen luottotietorekisteriin luovutettaisiin ja siitä luovutettaisiin tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä myös muun muassa luottolaitoksia koskevan sääntelyn nojalla.

Positiivista luottotietorekisteriä koskevassa lakiehdotuksessa on määritelty tarkkarajaisesti luotonantajille luovutettavat tiedot luotonhakijan luottokelpoisuuden arvioimista varten. Tiedot ehdotetaan lueltavaksi tyhjentävästi sen sijaan, että ehdotetuissa säännöksissä tietojen luovuttaminen olisi sidottu tietojen välttämättömyyteen. Teknisen rajapinnan avaaminen tiedonluovutuksia varten olisi mahdollista vain, kun tiedonhallintalaissa ja muualla laissa säädetty edellytykset sille täyttyvät. Eräillä luotonantajilla ei kuitenkaan ole muualla laissa nimenomaisesti säädettyä oikeutta käsitellä luovutettavia tietoja. Niiden osalta luotonhakijan henkilötietojen käsittely yleensä perustuu suoraan yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan a, b tai f alakohtaan. Näiden luotonantajien osalta ei olisi mahdollista avata teknistä rajapintaa, vaan tietoja luovutettaisiin muuta sähköistä tietoturvallista tiedonluovutustapaa käyttäen. Myös tässä tapauksessa luotonantajan olisi esitettävä selvitys tietojen käyttötarkoituksista. Rekisterinpitäjänä Tulorekisteriyksikkö arvioisi edellytysten täyttymistä tapauskohtaisesti tietopyyntöjen käsitteilyn yhteydessä. Lakiehdotuksessa on myös tarkkaan määritelty muut tarkoitukset, joita varten tietoja saisi luovuttaa.

Rekisteristä voitaisiin salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja eräille viranomaisille. Viranomaisten tiedonsaantioikeus olisi sidottu vaatimukseen tietojen välttämättömyydestä näiden tehtävien kannalta, ja tietojen luovuttaminen mahdollista yksittäisiin laissa säädettyihin viranomaisen tehtäviin. Tiedot luovutettaisiin lisäksi anonymisoidussa tai pseudonymisoidussa muodossa aina, kun se on riittävää niiden käyttötarkoituksen kannalta. Ehdotetussa laissa säädetäisiin myös Finanssivalvonnan ja Etelä-Suomen aluehallintoviraston oikeudesta saada ilmoitusvelvolliselta ja Tulorekisteriyksiköltä tiedot laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvomiseksi. Myös tältä osin edellytettäisiin tietojen luovuttamisen välttämättömyyttä kyseistä tarkoitusta varten.

Positiivista luottotietorekisteriä koskevan lakiehdotuksen 3 §:ssä säädetäisiin Tulorekisteriyksikön oikeudesta saattaa ilmoitusvelvollisten nimen ja yritys- ja yhteisötunnuksen tai ulkomaisen organisaatiotunnisteen yleisesti saataville sähköisen tietoverkon välityksellä. Tietojen julkaiseminen olisi tarpeen rekisterin toiminnan ja kattavuuden valvonnan varmistamiseksi. Joissakin tilanteissa julkistettavan ilmoitusvelvollisen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus voisi tarkoittaa henkilötietojen julkistamista, joskin tällaiset tilanteet olisivat harvinaisia. Perustuslakivaliokunta on pitänyt henkilötietojen julkistamista perustuslain puitteissa mahdollisena toteuttaa julkisena tietopalveluna, jos sille on oikeusturvan takeiden ja perusoikeusjärjestelmän tavoitteiden kannalta hyväksyttävät perusteet (PeVL 2/2017 vp, s. 7, PeVL 65/2014 vp, s. 4/II—5/I, PeVL 32/2008 vp s. 2/I—3/II). Valiokunnan mukaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta on kuitenkin olennaista, että ehdotetun kaltaisesta internetiin sijoitettavasta henkilörekisteristä tietoja ei voida hakea erilaisina massahakuina, vaan esimerkiksi ainoastaan yksittäisinä hakuina. Tällaista rajausta pidettiin edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisjärjestyksessä arvioitaessa varsin laajan terveydenhuollon ammattihenkilöiden tietoja sisältävän tietopalvelun luomisen mahdollistavaa esitystä (PeVL 32/2008 vp, s. 3/I).

Luovutettavien tietojen sisältö ja sääntelykonteksti poikkeavat edellä mainituista perustuslakivaliokunnan arvioinnin kohteena olleista tilanteista. Julkaistavat tiedot ehdotetaan myös rajattavaksi ilmoitusvelvollisten yksilöintitietoihin. Koska ehdotetun rekisterin tiedot olisivat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä, olisi ilmoitusvelvollisten yksilöintitietojen julkaiseminen mahdollistettava nimenomaisilla säännöksillä. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti ehdotetussa pykälässä rajoitettaisiin lisäksi henkilötietojen hakua.

Ehdotetut viranomaisen salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevat säännökset ovat siten perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaisia ja täyttävät perustuslain 10 §:n vaatimukset.

Oikeusturva

Ilmoitusvelvollisiksi ilmoittautuneet luotonantajat tekisivät Tulorekisteriyksikölle tiedonsaantia koskevan pyynnön saadakseen pääsyn positiivisen luottotietorekisterin tietoihin. Tulorekisteriyksikkö tekisi kunkin pyynnön osalta päätöksen, jota pidettäisiin hallintopäätöksenä. Päätöksiin voisi hakea muutosta siten kuin oikeudenkäynnistä hallinto-asioissa annetussa laissa säädetään. Tällä olisi merkitystä perustuslain 21 §:n suojaaman oikeusturvan kannalta silloin, kun luotonantaja olisi luonnollinen henkilö. Nämä tilanteet olisivat kuitenkin harvinaisia. Tulorekisteriyksikön rekisterinpitotehtävä olisi suhteessa luotonantajiin muilta osin tosiasiallista hallintotoimintaa, jonka yhteydessä tapahtuvilla tiedonluovutuksilla olisi vaikutusta luonnollisen henkilön luottokelpoisuuden arvioitiin ja luotonsaantiin. Rekisterinpitotehtävän yhteydessä ei tehtäisi luotonantajien osalta muita sellaisia päätöksiä, jotka voisivat koskea luonnollisen henkilön oikeuksia, velvollisuuksia tai etuja, jolloin perustuslain 21 §:n mukaiset vaatimukset eivät siten soveltuisi oikeusturvakeinoina. Perustuslakivaliokunta on tosiasiallisen hallintotoiminnan osalta katsonut, että muun muassa oikeusturvan vaatimusten turvaamisesta voidaan huolehtia myös sääntelyn yleisen tarkkuuden ja muun asianmukaisuuden avulla (PeVL 26/2017 vp, s. 50, PeVL 24/2001 vp, s. 4/II).

Ehdotettuun sääntelyyn ja erityisesti tietojen luovuttamiseen liittyy merkittäviä riskejä rekisteröidyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Positiivisen luottotietorekisterin käyttöönoton myötä kuluttajaluottoja myöntävillä elinkeinonharjoittajilla rekisteri olisi luottokelpoisuuden arvioinnissa ensisijainen tietolähde sen sijaan, että tiedot kysyttäisiin luotonhakijalta itseltään. Luonnollisella henkilöllä olisi oltava käytettävissään tehokkaat keinot esimerkiksi sen varmistamiseksi, että mahdolliset virheelliset tiedot oikaistaan. Luonnollisen henkilön oikeudet määräytyisivät pääosin henkilötietojen suojaan yleisesti sovellettavan tietosuojasetuksen perusteella. Tietosuojasetuksen mukaisesti luonnollisella henkilöllä olisi käytettävissään tietosuojasetuksen ja tietosuojalain mukaiset oikeussuojakeinot suhteessa rekisterinpitäjään, mukaan lukien oikeus saada tieto toimenpiteistä, joihin tämä on ryhtynyt esimerkiksi henkilötietojen oikaisemista koskevan pyynnön johdosta. Jos rekisterinpitäjä ei toteuta toimenpiteitä rekisteröidyn pyynnön perusteella, rekisterinpitäjän on ilmoitettava viipymättä ja viimeistään kuukauden kuluessa pyynnön vastaanottamisesta rekisteröidylle syyt siihen ja kerrottava mahdollisuudesta tehdä valitus valvontaviranomaiselle (tietosuojavaltuutetulle) ja käyttää muita oikeussuojakeinoja. Käytännössä rekisterinpitäjän kielteinen päätös rinnastuisi hallintopäätökseen. Rekisteröidyllä olisi myös mahdollisuus saattaa asia tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi ja oikeus hakea muutosta tietosuojavaltuutetun ratkaisuun hallinto-oikeudessa. Rekisteröidyn oikeuksia käytettäisiin myös suhteessa luotonantajiin siltä osin kuin on kyse luottotietojen käsittelystä niiden omissa tietojärjestelmissä. Tietosuojalainsäädäntöön perustuvat rekisteröidyn oikeudet ovat merkityksellisiä perustuslain 21 §:n mukaisen oikeusturvan toteutumisen kannalta.

Sen lisäksi, mitä edellä todetaan ehdotetun sääntelyn tarkkarajaisuudesta, esityksen 1. lakiehdotukseen sisältyisivät erityissäännökset viranomaisvalvonnasta. Finanssivalvonta ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto valvoisivat ilmoittautumisvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden noudattamista. Lisäksi Tulorekisteriyksikölle ehdotetaan valvontayhteistyöhön liittyviä toimivaltuuksia, jotka myös mahdollistaisivat sen, että Tulorekisteriyksiköllä olisi paremmat edellytykset rekisterinpitäjänä saattaa ilmoittautumisvelvollisuuden tai ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti valvontaviranomaisen tietoon, sekä kiinnittää huomiota ja puuttua virheisiin ja puutteisiin rekisteriin ilmoitetuissa luottotiedoissa. Siltä osin kuin on kyse Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston valvonnan piiriin kuuluvista elinkeinonharjoittajista, niihin kohdistuu myös elinkeinotoiminnan valvontaa. Luotonantajiin kohdistuu myös kuluttaja-asiamiehen ja tietosuojavaltuutetun harjoittamaa valvontaa. Lakiehdotus sisältää lisäksi säännökset

luonnollisen henkilön asiointipalvelusta, jonka tarkoituksena olisi tehostaa rekisteröidyn mahdollisuuksia itse valvoa omien henkilötietojensa käsittelyä ja havaita mahdollinen epäasiallinen toiminta tai virheelliset tiedot.

Kokonaisuutena ehdotettujen säännösten ja tietosuojalainsäädäntöön perustuvien rekisteröidyn oikeuksien sekä kuluttaja-asiamiehen ja tietosuojavaltuutetun käytettävissä olevien valvontakeinojen arvioidaan täyttävän oikeusturvan turvaamiseen liittyvät vaatimukset.

Julkisuusperiaate

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavien tietojen salassapidosta ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 3 §:ssä. Salassapito koskisi ehdotuksen mukaan kaikkia positiiviseen luottotietorekisteriin talletettuja tietoja. Ehdotus on siten merkityksellinen perustuslain 12 §:n 2 momentin valossa. Mainitun perustuslain säännöksen mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi erikseen lailla rajoitettu. Riittävän julkisuuden takaaminen on edellytys yksilöiden mahdollisuudelle vaikuttaa ja osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan. Julkisuus on myös vallankäytön ja viranomaistoiminnan kritiikin ja valvonnan edellytys (PeVL 43/1993 vp, s. 2). Julkisuus on pääsääntö, josta voidaan kuitenkin poiketa erilaisten tärkeiden intressien vuoksi. Tällaisia voivat olla esimerkiksi yksityisyyden suoja ja liikesalaisuudet.

Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan toisen perusoikeuden edistäminen voi olla sellainen välttämätön syy, jonka vuoksi viranomaisen hallussa olevien tallenteiden julkisuutta on mahdollista lailla erikseen rajoittaa (PeVL 40/2005 vp, s. 2/II ja PeVL 2/2008 vp, s. 2/I). Salassapidon piiriin kuuluviksi ehdotetut tiedot kuvaavat suoraan tai välillisesti henkilön taloudellista asemaa. Ehdotetun salassapitosäännöksen tarkoituksena on rajata näiden tietojen julkisuutta, ja sen taustalla on siten osaltaan pyrkimys perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatus yksityiselämän suojaamiseen. Rekisteröidyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa voidaan pitää ehdotettua keskitettyä, valtakunnallista tietosisällöltään laajaa tietojärjestelmää koskevan sääntelyn yhteydessä välttämättömänä syynä poiketa julkisuusperiaatteesta.

Taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat voimassa olevan lainsäädännön nojalla pääsääntöisesti salassa pidettäviä. Erityisesti luotonantajien näkökulmasta kysymys on monilta osin myös yksityisistä liikesalaisuuksista, jotka ovat voimassa olevan sääntelyn mukaan yleensä niin ikään salassa pidettäviä.

Positiivisen luottotietorekisterin sisältämien tietojen salassapito ei myöskään vaikuttasi mahdollisuuksiin valvoa julkisen vallan käyttöä, koska rekisteri olisi vain tietoja keräävä ja säilytettävä sekä edelleen välittävä järjestelmä. Myös tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevat säännökset säilyisivät ennallaan tiedon käyttäjätahoilla, joilta tiedot olisivat asianomaisen lainsäädännön mukaisesti saatavissa.

Edellä mainittujen seikkojen johdosta ehdotettua erityissääntelyä positiiviseen luottotietorekisteriin talletettujen tietojen salassapidosta voidaan pitää perusteltuna.

Sääntely vastaa perusteiltaan perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 49/2017 vp ja PeVL 48/2018 vp) säädettyjen tulotietojärjestelmästä annetun lain 2 §:ssä sekä pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain (571/2019) 1 §:n 4 momentissa säädettyä.

Ehdotus ei ole perustuslain 12 §:n 2 momentin kannalta ongelmallinen.

Elinkeinovapaus ja omaisuudensuoja

Ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta, joskaan ehdotetulla sääntelyllä ei sinänsä ole tarkoitus rajoittaa elinkeinovapautta. Mainitun perustuslain säännöksen mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Ehdotettu sääntely on myös merkityksellistä perustuslain 15 §:n mukaisen omaisuuden suojan kannalta, ja tarkoittaisi kyseisen perusoikeuden rajoittamista.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa säädettäisiin luotonantajille velvollisuus ilmoittautua rekisteriin. Perustuslakivaliokunta on tulkintakäytännössään rinnastanut luvanvaraisuuteen rekisteröitymisvelvollisuuden (PeVL 26/2017 vp, PeVL 58/2014 vp, s. 5/I). Pelkästä ilmoitusvelvollisuudesta säätämistä ei ole pidetty elinkeinovapauden kannalta ongelmallisena, jos viranomaisen ei edellytetä tekemään ilmoituksen johdosta päätöstä (PeVL10/2012 vp, s. 4-5; PeVL 54/2002, s. 3) tai jos ilmoituksen tekemättä jättäminen ei ole merkinnyt kieltoa harjoittaa toimintaa (PeVL 16/2009, s. 3). Esityksen 1. lakiehdotuksessa tarkoitettun ilmoittautumisen johdosta tapahtuva rekisteröinti olisi luonteeltaan tosiasiallista hallintotoimintaa eikä tarkoittaisi sellaisen päätöksen tekemistä, joka olisi edellytyksenä luotonantajan toiminnan aloittamiselle tai jatkamiselle, eikä ilmoittautumisvelvollisuuden laiminlyönti aiheuttaisi toimintakieltoa. Ehdotettu ilmoittautumisvelvollisuus ei perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön perusteella olisi ongelmallinen perustuslain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettun elinkeinovapauden kannalta.

Ilmoitusvelvollisille luotonantajille säädettäisiin lisäksi velvollisuus ilmoittaa laissa säädettävät yksityiskohtaiset tiedot rekisteriin pian luottopäätöksen tekemisen jälkeen. Luovutettavat tiedot ovat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä. Ilmoitusvelvollisuus koskisi myöhemmin myös osaa sellaisista luotonantajista, joilla ei toistaiseksi ole laissa säädettyä velvollisuutta arvioida luotonhakijan luottokelpoisuutta.

Lakiehdotuksen mukainen ilmoitusvelvollisuus sekä kuluttajansuojalain 7 luvun 14 §:n 1 momentin ja 7 a luvun 11 §:n 1 momentin muutokset käytännössä tarkoittaisivat, että ilmoitusvelvollisella olisi velvollisuus tarkistaa luotonhakijaa mahdollisesti koskevat luottotiedot positiivisesta luottotietorekisteristä ennen luottopäätöksen tekemistä. Tällä olisi vaikutusta kuluttajaluottoja myöntävien luotonantajien toimintatapoihin, mutta myöskään ilmoitusvelvollisuutta ei olisi pidettävä perustuslain 18 §:n 1 momentin suojaaman elinkeinovapauden rajoittamisena. Ehdotetut ilmoitusvelvollisuuden noudattamiseen kohdistuvat valvontakeinot ovat myös lieviä, eikä ilmoitusvelvollisuuden laiminlyöntiin kohdistuisi rangaistusluontoisia hallinnollisia seuraamuksia. Ehdotettuja säännöksiä voidaan siten pitää välttämättöminä ja oikeasuhteisina rekisterin tavoitteen, kuluttajansuojan ja luonnollisen henkilön ylivelkaantumisen torjunnan tavoitteen kannalta.

Ehdotettuja tiedonluovutuksiin liittyviä velvoitteita olisi arvioitava kuitenkin myös perustuslain 15 §:n mukaisen omaisuuden suojan kannalta. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että laissa asetettavien velvollisuuksien koskiessa pörssiyhtiöitä tai muita varallisuusmassaltaan huomattavia oikeushenkilöitä lainsäätäjän liikkumavara on omaisuudensuojan näkökulmasta lähtökohtaisesti suurempi kuin silloin, kun sääntelyn vaikutukset muodostuisivat hyvin välittömiksi oikeushenkilön taustalla olevien luonnollisten henkilöiden asemalle (ks. esim. PeVL 9/2008 vp, s. 4, PeVL 10/2007 vp, s. 2 ja PeVL 45/2005 vp, s. 3/I). Valiokunta on niin ikään katsonut, että mitä etäämpänä oikeushenkilö on yksilöistä ja mitä vähäisempiä ja välillisempiä ovat ehdotettujen toimenpiteiden vaikutukset yksilöiden konkreettisiin taloudellisiin etuihin, sitä epätodennäköisemmin oikeushenkilöön kohdistuvat toimenpiteet voivat olla ristiriidassa perustuslaissa turvatun omaisuudensuojan kanssa (PeVL 9/2008 vp, s. 4, PeVL 17/1997 vp ja PeVL 45/1996 vp, s. 2/II). Ehdotettu ilmoitusvelvollisuus kattaisi laajan määrän luotonantajia ja luotonvälittäjiä, joista osa olisi varallisuusmassaltaan huomattavia luottolaitoksia ja muita rahoituspalveluntarjoajia. Osa kuitenkin olisi pienempiä luotonantajia, ja osa luotonanta-

jista tai luotonvälittäjistä voisi myös olla luonnollisia henkilöitä elinkeinonharjoittajina. Tällaisen luotonantajien osalta oikeushenkilön omaisuuden käyttöön kohdistuvat vaikutukset olisivat välittömämpiä.

Ilmoitusvelvollisten olisi ehdotuksen mukaan käytettävä luottotietojen ilmoittamiseen teknistä rajapintaa. Myös tietojen luovuttamiseen positiivisesta luottotietorekisteristä niihin oikeuteuille luotonantajille käytettäisiin teknistä rajapintaa. Rajapintojen teknisistä yksityiskohdista päättäisi Verohallinto. Teknisten rajapintojen avaamisesta luotonantajien tietojärjestelmien ja positiivisen luottotietorekisterin välillä aiheutuisi luotonantajille tietojärjestelmämuutoksia, joiden kustannusvaikutukset olisivat kokonaisuutena huomattavia. Luotonantajat vastaisivat tietojärjestelmämuutoksista itse. Jotta luotonantaja voisi suoriutua ilmoitusvelvollisuudestaan, sen olisi huolehdittava rajapinnan rakentamisesta, jollei rekisterinpitäjä olisi tehnyt päätöstä muun sähköisen tietoturvalaisen tiedonluovutustavan käytöstä. Niiden ilmoitusvelvollisten huomioimiseksi, joilla ei ole laissa säädettyä oikeutta tai velvollisuutta käsitellä positiivisia luottotietoja, laissa mahdollistettaisiin rekisterin kehittämisen toisessa vaiheessa muun sähköisen tietoturvalaisen tiedonluovutustavan käyttö. Tämä vähentäisi vaikutuksia perustuslain 15 §:ssä säädettyyn omaisuudensuojaan. Myös muun luovutustavan käytöstä voisi aiheutua luotonantajille kustannusvaikutuksia, jotka olisivat kuitenkin vähäisempiä kuin teknisen rajapinnan avaamisesta luotonantajalle aiheutuvat tietojärjestelmämuutokset. Kustannusvaikutukset kohdistuisivat voimakkaimmin sellaisiin pieniin luotonantajiin ja luonnollisiin henkilöihin luotonantajina, joiden luotonanto on vähäisempää.

Perustuslakivaliokunta on toisaalta kiinnittänyt huomiota siihen, että yritykset ja muut elinkeinon harjoittajat eivät voi perustellusti odottaa elinkeinotoimintaansa sääntelevän lainsäädännön pysyvän muuttumattomana (ks. esim. PeVL 32/2010 vp, s. 7/I). Ehdotetuille säännöksille voidaan katsoa olevan perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä ja yhteiskunnallisesti painava peruste, kun sääntelyn tarkoituksena on torjua luonnollisen henkilön ylivelkaantumista sekä lisäksi edistää luotettavien luottomarkkinoita kuvaavien tietojen saatavuutta. Ehdotettua rekisterisääntelyä voidaan myös pitää välttämättömänä toimenpiteenä, koska ylivelkaantumisen torjuntaan aiemmin käytetyt toimenpiteet eivät ole johtaneet tavoiteltuun päämäärään. Ehdotetut rekisterin tietosisältöä ja tiedonluovutuksia koskevat säännökset ovat myös täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Ehdotetun teknistä rajapintaa tai muuta sähköistä tietoturvalaista tiedonluovutustapaa koskevan velvoitteen tarkoituksena on myös osaltaan varmistaa luotonhakijan henkilötietojen suoja ja tietoturvalainen tiedonluovutus. Luotonantajille asetettava tietoturvalaisen tiedonluovutustavan käyttämistä koskeva velvollisuus tukee rekisterinpitäjän edellytyksiä varmistua ennen sen avaamista siitä, että tietojen vastaanottajalla on laissa säädetty oikeus käsitellä tietoja, sekä eräistä laissa tarkemmin asetettavista vaatimuksista.

Ehdotetuilla säännöksillä ei puututtaisi omaisuudensuojan ydinalueeseen, vaan se tarkoittaisi elinkeinotoiminnan harjoittamiseen liittyvien uusien velvoitteiden aiheuttamia kustannuksia omaisuudensuojan rajoituksena. Ehdotettuja omaisuudensuojaan kohdistuvaa vaikutusta voidaan edellä selostetun perusteella pitää perusteltuna ja oikeasuhteisena perusoikeuden rajoituksena.

Yhdenvertaisuus

Ehdotettu sääntely, joka koskee rekisteröidyn sähköistä asiointipalvelua, on merkityksellistä perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden kannalta. Teknisellä rajapinnalla, joka olisi pääsääntöinen luottotietojen ilmoittamiseen käytettävä tapa, on myös yhteys perustuslain 6 §:ään, koska rajapinta ei olisi tosiasiallisesti jokaisen ilmoitusvelvollisen käytettävissä.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Säännös ilmaisee paitsi vaatimuksen oikeudellisesta yhdenvertaisuudesta myös ajatuksen tosiasiallisesta tasa-arvosta. Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa. Yleistä yhdenvertaisuussäännöstä täydentää perustuslain 6 §:n 2 momentin sisältämä syrjintäkielto, jonka mukaan ketään ei saa asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vammaisuuden, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Säännöksessä luetellut erotteluperusteet ovat syrjintäkiellon ydinaluetta. Luettelo ei ole kuitenkaan tyhjentävä, vaan eri asemaan asettaminen on kielletty myös muun henkilöön liittyvän syyn perusteella (ks. PeVL 55/2016 vp, s. 2—3 sekä PeVL 31/2014 vp, s. 3/I).

Käytännössä ehdotettu luonnollisen henkilön asiointipalvelu voisi asettaa eriarvoiseen asemaan sellaiset luonnolliset henkilöt, joiden terveydentila tai vammaisuus estää sen käyttämisen. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt olennaisena varmistaa, että henkilöön liittyvään syyhyyn perustuva erottelu voidaan perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla (ks. mm. PeVL 31/2013 vp). Koska ehdotettu sähköinen asiointipalvelu ei rajoittaisi rekisteröidyn tosiasiallisia mahdollisuuksia saada perusoikeuksien toteutumisen kannalta välttämättömiä tietoja tietosuojalainsäädännön nojalla, eikä rajoittaisi tietosuoja-asetukseen perustuvien rekisteröidyn oikeuksien käyttämistä esimerkiksi pyytämällä itseään koskevista henkilötiedoista jäljennös, se ei olisi ongelmallista yhdenvertaisuusperiaatteen toteutumisen kannalta. Kyseessä olisi ylimääräinen palvelu, joka helpottaisi rekisteröidyn oikeuksien käyttämistä.

Ehdotetulla positiivisella luottotietorekisterillä arvioidaan toisaalta olevan myös kuluttajien tosiasiallista yhdenvertaisuutta edistävää vaikutusta. Rekisterin odotetaan vähentävän riskejä sellaisten luottokelpoisuuden arviointimenetelmien käytöstä, joihin voi liittyä syrjiviä käytäntöjä. Yhdenvertaisuusvaikutuksia arvioidaan tältä osin tarkemmin esityksen vaikutusten arviointia koskevassa jaksossa (ks. jakso 4.6).

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että perustuslain yhdenvertaisuussäännös koskee lähtökohtaisesti vain ihmisiä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan. Näkökulman merkitys on sitä vähäisempää, mitä etäisempi tämä yhteys on (PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 3/I). Oikeushenkilöihin kohdistuvan sääntelyn arvioinnissa on joka tapauksessa otettava korostetusti huomioon se perustuslakivaliokunnan käytännössä vakiintuneesti mainittu seikka, ettei yleisestä yhdenvertaisuusperiaatteesta voi johtua tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn. Erottelut eivät kuitenkaan tällöinkään saa olla mielivaltaisia, eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (PeVL 11/2012 vp, s. 2, PeVL 37/2010 vp, s. 3/I).

Ilmoitusvelvollisten tiedonluovutuksiin ja tiedonsaantiin ehdotetaan käytettäväksi ensisijaisesti teknistä rajapintaa. Kuluttajaluotonantajien osalta kyseessä olisi myös rekisterin ensimmäisessä toteutusvaiheessa ainoa vaihtoehto. Myöhemmässä vaiheessa, kun ilmoitusvelvollisuus koskisi myös sellaisia luotonantajia, jotka myöntävät luottoja muulle luonnolliselle henkilölle kuin kuluttajalle, tarkoituksena olisi ottaa käyttöön vaihtoehtoinen sähköinen tietoturvallinen tiedonluovutus- ja tiedonsaantitapa. Sen tarkoituksena olisi mahdollistaa tietojen luovuttaminen sellaisissa tapauksissa, joissa teknisen rajapinnan avaamisen laissa säädetyt edellytykset eivät kaikilta osin täyty, tai joissa sen avaamista ei esimerkiksi tiedonluovutusten vähäisestä määrästä ja kohtuuttomista kustannusvaikutuksista johtuen pidettäisi perusteltuna. Perustuslakivaliokunta on esimerkiksi huoneistotietojärjestelmään liittyvän sähköisen asioinnin osalta todennut, että

sähköisen asioinnin edellyttämisellä voidaan katsoa olevan hyväksyttävät perusteet, jotka liittyvät tietojärjestelmän sähköiseen luonteeseen ja järjestelmän tavoitteisiin. (PeVL 32/2018 vp s. 3).

Ehdotettuun positiiviseen luottotietorekisteriin voidaan katsoa vastaavasti liittyvän hyväksyttävät perusteet. Ennen kaikkea ehdotetun tiedonluovutustavan tarkoituksena on varmistaa korkea tietosuojan ja tietoturvallisuuden taso, ottaen huomioon riskit luonnollisen henkilön yksityiselämän henkilötietojen suojalle. Merkityksellistä on, että velvollisuus teknisen rajapinnan käyttämiseen tai myöhemmin muun sähköisen tiedonluovutus- ja tiedonsaantitavan käyttämiseen ei koskisi välittömästi yksityisiä henkilöitä, vaan velvollisuuden kohteena olisivat ensisijaisesti oikeushenkilöt luotonantajina. Eräiden elinkeinonharjoittajien osalta on kuitenkin mahdollista, että ilmoitusvelvollinen olisi luonnollinen henkilö. Nämä tilanteet ovat suhteellisen harvinaisia, ja todennäköisesti tällaisten luotonantajien luotonanto on määrällisesti vähäisempää. Teknisen rajapinnan avaaminen viranomaisen tietojärjestelmään on kuitenkin mahdollista vain, jos sille säädetyt tiedonhallintalain mukaiset edellytykset täyttyvät. Alustavan arvion mukaan kuluttajaluottoja myöntävien elinkeinonharjoittajien osalta edellytykset teknisen rajapinnan avaamiselle ainakin suurimmaksi osaksi täytyisivät, mutta luotonantajien teknisissä valmiuksissa rajapinnan avaamiselle arvioidaan olevan eroja. Erityisesti niiden luotonantajien ja luotonvälittäjien osalta, joiden toiminta on nykyisin sääntelemätöntä, vaatimus erikseen laissa säädetyistä oikeudesta käsitellä positiivisia luottotietoja ei kuitenkaan täytyisi.

Ottaen huomioon, että rekisterin kehittämissä vaiheissa olisi tarkoitus mahdollistaa vaihtoehtoinen tietoturvallinen ehdotettu teknistä rajapintaa koskeva vaatimus, ehdotettu sääntely ei ole kohtuuton yhdenvertaisuuden periaatteen kannalta. Tiedonhallintalain ja yleisestä tietosuojasetuksesta seuraa rekisterinpitäjälle vaatimuksia, jotka on huomioitava, jotta viranomaisen itse rekisterinpitäjänä pystyy huolehtimaan henkilötietojen tietoturvalisuutta koskevien vaatimusten toteutumisesta myös tiedonluovutusten yhteydessä. Teknisen rajapinnan säätäminen ensisijaiseksi tiedonluovutustavaksi on siten välttämätön toimenpide, ottaen huomioon luovutettavien tietojen luonteen ja tiedonluovutuksiin kohdistuvat riskit, sekä tällaisten tietojen luovutuksiin kohdistetut henkilötietojen suoja ja tietoturvalisuutta koskevat vaatimukset. Sitä voidaan myös pitää välttämättömänä ja oikeasuhteisena toimenpiteenä erityisesti sellaisten kuluttajaluottoja myöntävien elinkeinonharjoittajien osalta, joiden osalta tiedonluovutukset olisivat laajoja ja systemaattisia.

Rekisterin käytöstä perittävät maksut

Perustuslain 81 §:n 2 momentin mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla.

Positiivisen luottotietorekisterin käytöstä perittäisiin maksu tietoja luotonantoon ja siihen rinnastettavissa olevia tarkoituksia varten saavilta tahoilta. Maksu olisi korvaus julkisen vallan maksuvelvolliselle antamista palveluista. Positiivisesta luottotietorekisteristä saatavat tiedot tuottaisivat luotonantajille esityksessä kuvattuja olennaisia uusia hyötyjä nykytilaan verrattuna, minkä vuoksi tietojen luovuttamisesta olisi perusteltua periä Tulorekisteriyksikölle palvelun tuottamisesta aiheutuvia kuluja vastaava maksu.

Luotonantajilta perittävä maksu määriteltäisiin valtion maksuperustelaisissa säädettyjen julkisoikeudellisia suoritteita koskevien perusteiden mukaisesti ja sen määrä vahvistettaisiin valtion maksuperustelain 8 §:n nojalla annettavalla valtiovaraministeriön asetuksella. Näin ollen maksujen suuruuden yleiset perusteet perustuisivat perustuslain 81 §:n 2 momentin mukaisesti lakiin.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännön mukaan maksujen vastikesuhdetta arvioitaessa tulee kiinnittää huomioita myös suoritteiden kustannusvastaavuuteen. Kyseessä on lähtökohtaisesti vero, jos maksulla on tarkoitus kattaa yleisesti lakisääteisten viranomaistehtävien kustannuksia. Maksuille taas on tyypillistä korvaus tai vastike yksilöidystä julkisen vallan palveluista tai muista vastaavista suoritteista (PeVL 48/2010 vp, PeVL 47/2005 vp, PeVL 36/2005 vp ja PeVL 52/2010 vp). Ehdotettavilla maksuilla ei ole tarkoitus kattaa rekisterin viranomaiskäytöstä aiheutuvia kuluja. Ehdotetut maksut olisivat siten vastikkeita viranomaisen yksilöidyistä virkatoimista. Maksun suuruus määrittäisi valtion maksuperustelaisissa säädetyllä tavalla. Maksu täyttäisi siten myös kustannusvastaavuuden vaatimukset.

Norminantovaltuudet

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan valtioneuvosto voi antaa asetuksia laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Asetuksenantovaltuuksiin on perustuslakivaliokunnan käytännössä kohdistettu vaatimuksia sääntelyn täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta.

Positiivista luottotietorekisteriä koskevassa lakiehdotuksessa ehdotetaan, että rekisteriin lain säännösten nojalla ilmoitettavista tiedoista ja niihin liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Laissa säädettäisiin tarkkarajaisesti rekisteriin tallettavista ja ilmoitettavista tiedoista, mutta asetuksen antaminen saattaisi olla tarpeellista, jotta voitaisiin tarvittaessa selkeyttää tai täsmentää esimerkiksi ilmoitettavien tietojen tarkempaa sisältöä. Kyse olisi ainoastaan tarkentavista säännöksistä, eikä asetuksella voitaisi esimerkiksi laajentaa rekisteriin talletettavia tai ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen joukkoja.

Ehdotetussa valtuutussäännöksessä on määritetty täsmällisesti kaikki ne asiat, joista on tarkoitus antaa säännöksiä asetuksella ja ehdotettu laki sisältäisi tarkkarajaiset perussäännökset niistä asioista, joita asetuksenantovaltuus koskee.

Perustuslain 80 §:n 2 momentin mukaan viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määräytyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädettäisiin lailla tai asetuksella. Erityisiä syitä ovat perustuslakia koskevan hallituksen esityksen mukaan lähinnä tekninen ja vähäisiä yksityiskohtia koskeva sääntely, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä. Perustuslain mukaan viranomaiselle lailla säädettävän valtuuden tulee lisäksi olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Tässäkin suhteessa säännös edellyttää valtuutukselta tavanomaista suurempaa täsmällisyyttä (PeVL 45/2016 vp, s. 6, PeVL 34/2012 vp). Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään kiinnittänyt huomiota myös siihen, että perustuslain 80 §:n takia on olennaista, että säänneltävästä asiasta on riittävät perussäännökset laissa (PeVL 42/2018 vp, s. 5, PeVL 10/2016 vp, s. 5, PeVL 49/2014 vp, s. 6).

Positiivista luottotietorekisteriä koskevan lakiehdotuksen mukaan Verohallinto voisi antaa tarkempia määräyksiä lain 17 §:n 3 momentissa tarkoitetuista rajapinnoista ja laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä tarkemmista menettelyistä. Lisäksi se voisi antaa tarkempia määräyksiä ilmoitusvelvollisille rekisterin käyttönottovaiheeseen liittyvään tietojen ilmoittamisaikatauluun. Laissa säädettäisiin tietojen ilmoittamisesta rajapintojen avulla ja esimerkiksi ilmoitusten varmentamisesta, joten ensiksi mainittu määräyksenantovaltuus koskisi yksinomaan ilmoittamiseen liittyviä teknisiä ja vähäisiä sisällöllisiä yksityiskohtia, joista ei ole tarpeen säätää lain tasolla ja jotka voivat myös ajan kuluessa muuttua. Toista määräyksenanto-

valtuutta rajoittaa täsmällisesti se, että ehdotetussa voimaantulosäännöksessä säädettäisiin tietojen ilmoittamisesta kahden kuukauden kestoisena siirtymäaikana. Tämän ajanjakson puitteissa Verohallinnon tulisi voida antaa määräyksiä tietojen ilmoittajille tietojen tarkemmasta ilmoitusaikataulusta, jotta rekisterin käyttöönotto hallitusti on mahdollista.

Kysymys on siis sellaisista vähäisistä teknisluonteisista yksityiskohdista, joita koskevien norminantovaltuuksien delegointi ehdotetulla tarkkuudella rajattuna voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta antaisi asiasta lausunnon.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

positiivisesta luottotietorekisteristä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Positiivinen luottotietorekisteri ja lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään valtakunnallisesta luottotietoja sisältävästä rekisteristä (*positiivinen luottotietorekisteri*) sekä velvollisuudesta ilmoittaa tietoja rekisteriin ja oikeudesta saada tietoja rekisteristä.

Tämän lain tarkoituksena on torjua ylivelkaantumista varmistamalla luotettavien luottotietojen saatavuus erityisesti luotonantotilanteessa luottokelpoisuutta arvioitaessa ja parantamalla luonnollisten henkilöiden ja kotitalouksien mahdollisuuksia hallita omaa talouttaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää luotettavien luottomarkkinoita kuvaavien tietojen saatavuutta rahoitusvakauden ja luottomarkkinoiden seurannassa ja valvonnassa.

2 §

Rekisterinpitäjä

Positiivisen luottotietorekisterin rekisterinpitäjä on Verohallinnon Tulorekisteriyksikkö (*Tulorekisteriyksikkö*). Tulorekisteriyksikkö ja Verohallinto ovat kuitenkin yhteisrekisterinpitäjiä positiivista luottotietorekisteriä koskevan tietojärjestelmän teknisen ylläpidon, toimivuuden, tietoturvallisuuden ja kehittämisen osalta. Tulorekisteriyksikkö vastaa henkilötietojen ja niihin liittyvien luottotietojen vastaanottamisesta ja luovuttamisesta sekä muista luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (*yleinen tietosuoja-asetus*) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679 rekisterinpitäjälle säädetyistä velvollisuuksista ja rekisteröidyn oikeuksien toteuttamisesta.

Tulorekisteriyksikkö hoitaa lisäksi sille tämän lain 16 §:ssä säädettyyn ilmoitusvelvollisuuteen ja 18 §:ssä säädettyyn ilmoittautumisvelvollisuuteen liittyvät hallintotehtävät sekä 28 ja 29 §:ssä säädetyt ilmoittautumisvelvollisuuden ja ilmoitusvelvollisuuden valvontayhteistyötä koskevat tehtävät.

3 §

Tietojen salassapito

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetut tiedot ovat 16 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten nimeä ja yritys- ja yhteisötunnusta tai ulkomaista organisaatitunnistetta lukuun ottamatta

salassa pidettäviä. Positiiviseen luottotietorekisteriin sovelletaan muutoin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, säädetään, kuitenkin siten, että 16 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten nimeä ja yritys- ja yhteisötunnusta tai ulkomaista organisaatiotunnistetta lukuun ottamatta tietoja positiivisesta luottotietorekisteristä saadaan luovuttaa ainoastaan tässä laissa mainittuihin käyttötarkoituksiin sekä julkisuuslain 11 ja 12 §:ssä sekä 26 §:n 3 momentin ja 29 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädettyihin käyttötarkoituksiin.

Sen estämättä, mitä julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään, Tulorekisteriyksikkö voi saattaa tämän lain 16 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten nimen ja yritys- ja yhteisötunnuksen tai ulkomaisen organisaatiotunnisteen yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta. Henkilötietoja voidaan hakea sähköisen tietoverkon kautta vain yksittäisinä hakuina.

2 luku

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavat tiedot

4 §

Tiedot luonnollisista henkilöistä

Positiiviseen luottotietorekisteriin on ilmoitettava tiedot luonnollisista henkilöistä, joilla on luottoa myönnettäessä asuinpaikka Suomessa ja suomalainen henkilötunnus. Positiiviseen luottotietorekisteriin saa ilmoittaa myös tiedot sellaisesta luonnollisesta henkilöstä, jolla ei ole Suomessa asuinpaikkaa, jos henkilöllä on suomalainen henkilötunnus ja luottoa myönnettäessä tu-
loja Suomesta tai muu erityinen side Suomeen.

5 §

Luonnollisen henkilön yksilöinti- ja yhteystiedot

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan luonnollisen henkilön yksilöintitietoina henkilötunnus ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu yritys- ja yhteisötunnus.

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan lisäksi väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 13 §:n 1 momentin 1 ja 2, 16 ja 20—22 kohdassa tarkoitettujen tiedot luonnollisista henkilöistä, joille on annettu suomalainen henkilötunnus, sekä kyseisissä tiedoissa tapahtuneet muutokset.

Tulorekisteriyksiköllä on oikeus päivittää väestötietojärjestelmästä tietojaan ja tarkistaa luonnollisen henkilön henkilötiedot niiden oikeellisuuden toteamiseksi. Tulorekisteriyksiköllä on oikeus päivittää ja tarkistaa positiivisen luottotietorekisterin sisältämiä luonnollisen henkilön elinkeinotoimintaan liittyviä tietoja kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä.

6 §

Tiedot luotoista

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan jäljempänä 7—15 §:ssä tarkoitettujen tiedot seuraavista sopimuksen mukaan myönnettyistä luotoista:

1) kuluttajansuojalain (38/1978) 7 tai 7 a luvun soveltamisalaan kuuluvasta kuluttajaluotosta sekä siihen mainitun 7 luvun 1 §:n 2 ja 3 momentin mukaan rinnastuvasta luotosta;

2) muulle luonnolliselle henkilölle kuin kuluttajalle myönnetystä luotosta, maksunlykkäyksestä tai muusta vastaavasta taloudellisesta järjestelystä, jos siitä sopimuksen mukaan peritään korkoa tai muita kuluja.

Sen estämättä, mitä 1 momentin 2 kohdassa säädetään, positiiviseen luottotietorekisteriin ei kuitenkaan talleteta tietoa:

1) luottosopimuksesta, jonka mukaan luonnollisella henkilöllä on oikeus maksaa jatkuvasti toimitettavan hyödykkeen hinta maksuerissä sopimuksen voimassaoloaikana;

2) vuokra- tai muusta sellaisesta sopimuksesta, jonka nojalla tavara luovutetaan luonnollisen henkilön hallintaan ja jonka ehtojen mukaan tavaran käteishinta ja luottokustannukset tulevat suoritetuiksi vuokraudella tai jonka ehtojen mukaan luonnollinen henkilö voi muutoin tulla tavaran omistajaksi sopimuksen päättyessä.

7 §

Luoton perustietoina talletettavat tiedot

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan 6 §:n mukaan rekisteriin merkittävien luottojen osalta seuraavat luoton perustiedot:

1) ilmoitusvelvollisen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus, tai jos sitä ei ole, ulkomainen organisaatiotunniste sekä ilmoitusvelvollisen markkinoinnissa käyttämä nimi tai aputoiminimi;

2) luoton numero;

3) tieto siitä, onko kyse ilmoitusvelvollisen luotonantajana myöntämästä luotosta vai vertaislainanvälittäjänä välittämästä luotosta;

4) velallisten lukumäärä;

5) luottosopimuksen tekopäivä;

6) tieto siitä, onko kyse kertaluotosta vai jatkuvasta luotosta;

7) tieto siitä, onko kyse vuokra- tai muusta sellaisesta sopimuksesta, jonka nojalla tavara luovutetaan kuluttajan hallintaan ja jonka ehtojen mukaan tavaran käteishinta ja luottokustannukset tulevat suoritetuiksi vuokraudella tai jonka ehtojen mukaan kuluttaja voi muutoin tulla tavaran omistajaksi sopimuksen päättyessä (*leasingluotto*);

8) luoton valuutta;

9) kuluttajaluotoissa tieto siitä, onko kyse kuluttajansuojalain 7 vai 7 a luvun soveltamisalaan kuuluvasta luotosta, sekä siitä, onko kyse mainitun lain 7 luvun 7 §:n 3 kohdassa tarkoitettusta hyödykesidonnaisesta luotosta vai ei;

10) luottosopimuksen tekemisen yhteydessä maksettavat kertakulut;

11) tieto luoton siirrosta sekä siirronsaajan yritys- ja yhteisötunnus, tai jos sitä ei ole, siirronsaajan nimi ja ulkomainen organisaatiotunniste;

12) tieto luottosopimuksen päättymisestä ja päättymispäivämäärä.

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan kertaluottojen osalta lisäksi seuraavat tiedot:

1) luoton käyttötarkoitus;

2) luoton lyhennystapa ja -väli;

3) luoton myönnetty ja nostettu määrä;

4) maksuohjelman mukainen viimeinen eräpäivä, jos se on tiedossa.

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan jatkuvien luottojen osalta lisäksi seuraavat tiedot:

1) luottoraja;

2) luoton nostettu määrä kuukausittaisen eräpäivän jälkeisenä kalenteripäivänä tai jos kuukausittaista eräpäivää ei ole, kuukauden viimeisenä kalenteripäivänä, sekä luoton nostetun määrän arvopäivämäärä.

Tulorekisteriyksiköllä on oikeus päivittää ja tarkistaa positiivisen luottotietorekisterin sisältämiä ilmoitusvelvollisen tietoja kaupparekisteristä ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä.

8 §

Korkotiedot

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan 6 §:ssä tarkoitettujen luottojen osalta seuraavat luoton korkoa koskevat tiedot:

- 1) luotosta perittävä kokonaiskorko;
- 2) korkomarginaali;
- 3) koron määräytymisperuste;
- 4) koron määräytymisjakson pituus;
- 5) kuluttajaluottojen osalta luottosopimuksen tekohetken mukainen luoton todellinen vuosikorko;
- 6) kiinteän koron jakson päättymispäivä ja koron määräytymisperuste kiinteän koron jakson päättymisen jälkeen;
- 7) korkoputken ala- ja yläraja;
- 8) korkosuojaukseen perustuva korkokatto;
- 9) korkosuojauksen päättymispäivä.

9 §

Vakuustiedot

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan 6 §:ssä tarkoitettujen luottojen osalta vakuustietoina seuraavat tiedot:

- 1) tieto siitä, liittyykö luottoon vakuus;
- 2) vakuuden tyyppi;
- 3) takaajan henkilötunnus.

10 §

Lyhennystiedot

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan 6 §:ssä tarkoitettujen luottojen osalta luottosopimuksessa sovitun lyhennysvapaaajakson alku- ja päättymispäivämäärä.

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan kertaluottojen osalta lisäksi seuraavat tiedot:

- 1) maksetun lyhennyksen määrä;
- 2) maksetun koron määrä;
- 3) maksetut muut luottokustannukset;
- 4) maksamispäivämäärä;
- 5) luoton nykyinen saldo.

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan jatkuvien luottojen osalta lisäksi 2 momentin 2—4 kohdassa tarkoitetut tiedot.

11 §

Tiedot leasing-sopimuksista

Poiketen siitä mitä edellä 7—10 §:ssä säädetään, talletetaan positiiviseen luottotietorekisteriin leasing-sopimuksista ainoastaan 7 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot sekä lisäksi seuraavat tiedot:

- 1) sopimuskauden alkupäivämäärä, jos se poikkeaa luottosopimuksen tekopäivästä;

- 2) kuukausittaisen maksuerän määrä;
- 3) kuukausittaiseen maksuerään sisältyvän koron määrä;
- 4) kuukausittaiseen maksuerään sisältyvien muiden luottokustannusten määrä;
- 5) sopimuksen mukaisen loppukauppahinnan määrä, jos sopimus edellyttää lunastusta.

12 §

Maksuviivetiedot

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan 6 §:ssä tarkoitettujen luottojen osalta seuraavat tiedot luottoon liittyvästä vähintään 60 päivää eräpäivästä kestäneestä maksuviiveestä:

- 1) maksuerän eräpäivä;
- 2) maksuerästä maksamatta oleva määrä.

Lisäksi positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan tieto luoton eräännyttämisestä ja eräännyttämisspäivästä, jos luotto maksuviiveen johdosta on eräänntynyt kokonaan maksettavaksi.

13 §

Tiedot velkajärjestelystä ja yrityksen saneerauksesta

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan myös luotto- ja velalliskohtainen tieto siitä, että luotto kuuluu yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa laissa (57/1993) tarkoitetun maksuohjelman tai yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetun saneerausohjelman piiriin tai että velkajärjestely tai saneerausohjelma on rauennut.

14 §

Tulotiedot

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan tulotietojärjestelmästä annetussa laissa (53/2018) tarkoitettuun tulorekisteriin talletetut tiedot, jotka ovat välttämättömiä rekisteröidyn brutto- ja nettotulon laskennassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettulla nettotulolla tarkoitetaan suoritusta vähennettynä ennakonpidätyksellä tai lähdeverolla, tuloverolain (1535/1992) 96 §:n 1 momentissa tarkoitetuilla paikallisilla vakuutusmaksuilla siltä osin kuin ne eivät sisälly ennakonpidätykseen, luontoiseduista perityillä korvauksilla sekä muilla suorituksista vähennettävillä erillä.

Tulorekisteriyksikkö vastaa edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettun brutto- ja nettotulon laskennasta.

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan myös tieto velallisen luottokelpoisuuden arvioimiseksi selvitetystä velallisen tuloista.

15 §

Vapaaehtoinen luottokielt

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetaan tieto rekisteröidyn ilmoittamasta määräaikaista tai toistaiseksi voimassa olevasta vapaaehtoisesta luottokiellosta.

Luottokieltomerkinnästä tulee käydä ilmi, onko merkinnän tekemisen syynä kohonnut riski henkilötietojen väärinkäytölle, rekisteröidyn taloudenhallintaan liittyvä tai muu syy.

Rekisteröity voi milloin tahansa uusia, päivittää tai poistaa luottokieltomerkinnän.

Positiivisesta luottotietorekisteristä saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tiedon vapaaehtoisesta luottokiellosta luottotietotoiminnan harjoittajille luottotietolaissa (527/2007) tarkoitettuun luottotietorekisteriin tallettamista ja rekisteristä luovuttamista luottotietolain 19 §:ssä säädettyjä tarkoituksia varten, jos rekisteröity antaa tähän suostumuksensa. Suostumuksesta tulee käydä ilmi, että se on annettu vapaaehtoisesti ja nimenomaisesti sekä tietoisena siitä, mihin tarkoituksiin tietoja luovutetaan. Suostumuksen voi antaa ja milloin tahansa peruuttaa 27 §:ssä tarkoitettun sähköisen asiointipalvelun kautta tai ilmoittamalla tästä Tulorekisteriyksikölle. Tulorekisteriyksikön on ilmoitettava suostumuksen peruuttamisesta luottotietotoiminnan harjoittajille, joille luottokieltä koskeva tieto on luovutettu.

Luottokieltomerkinän tekemisestä, poistamisesta tai muusta käsittelystä ei peritä maksua.

3 luku

Ilmoitusvelvollisuus ja tietojen ilmoittaminen positiiviseen luottotietorekisteriin

16 §

Ilmoitusvelvollisuus

Velvollisuus tietojen ilmoittamiseen positiiviseen luottotietorekisteriin on kuluttajaluottojen ja niihin rinnastuvien luottojen osalta seuraavilla elinkeinonharjoittajilla (*ilmoitusvelvollinen*):

1) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettulla valvottavalla sekä 5 momentissa tarkoitetuilla ulkomaisen ETA-valvottavan Suomessa olevalla sivuliikkeellä ja ulkomaisella valvottavalla, joka tarjoaa palveluita Suomessa sivuliikettä perustamatta;

2) eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetun lain (853/2016) mukaisesti rekisteriin merkityillä luotonantajilla ja luotonvälittäjillä.

Velvollisuus tietojen ilmoittamiseen rekisteriin on lisäksi:

1) edellä 1 momentissa tarkoitetuilla elinkeinonharjoittajilla, jos ne myöntävät luottoa muille luonnollisille henkilöille kuin kuluttajille;

2) muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla, Suomeen tai toiseen ETA-valtioon sijoittautuneella elinkeinonharjoittajalla, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti myöntää luottoa muille luonnollisille henkilöille kuin kuluttajille, paitsi jos elinkeinonharjoittaja myöntää luottoa Suomessa vain satunnaisesti tai vain tarjoamiensa tavaroiden tai palvelujen hankkimisen rahoittamiseksi;

3) valtion erityisrahoitusyhtiöstä annetussa laissa (443/1998) tarkoitettulla erityisrahoitusyhtiöllä.

Ilmoitusvelvollisuus on myös muilla kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitetuilla elinkeinonharjoittajilla, joille 6 §:n perusteella ilmoitettavasta luottosopimuksesta johtuvat luotonantajan oikeudet ovat siirtyneet.

17 §

Kansaneläkelaitoksen ilmoitusvelvollisuus

Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava positiiviseen luottotietorekisteriin opintotukilain (65/1994) 38 §:ssä tarkoitettujen opintolainan takaussaatavat.

18 §

Ilmoittautumisvelvollisuus Tulorekisteriyksikölle

Ilmoitusvelvollisen on viimeistään kuukautta ennen tietojen ilmoittamisen aloittamista ilmoit-tauduttava Tulorekisteriyksikölle tässä laissa tarkoitetuksi ilmoitusvelvolliseksi. Ilmoittautu-misvelvollisuus ei kuitenkaan koske Kansaneläkelaitosta.

19 §

Tietojen ilmoittaminen positiiviseen luottotietorekisteriin

Ilmoitusvelvollisen on salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä ilmoitettava positiiviseen luottotietorekisteriin 5 §:n 1 momentissa, 7—13 §:ssä, ja 14 §:n 4 momentissa säädetyt tiedot (*ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot*) sekä niiden muutokset, siltä osin kuin tiedot ovat kohtuullisin toimenpitein ilmoitusvelvollisen saatavilla. Kansaneläkelaitoksen tulee ilmoittaa edellä mainitut tiedot 8, 11 ja 12 §:ssä tarkoitettuja tietoja lukuun ottamatta.

Sellaisista luotoista, jotka kuuluvat yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) 23 §:ssä tarkoitetun maksuohjelman piiriin tai jotka kuuluvat yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) mukaisesti vahvistettuun saneerausohjelmaan sisältyvän velkajärjestelyn piiriin, ilmoitetaan kuitenkin vain 7 §:n 1 momentissa, 9 §:ssä sekä 13 §:ssä tarkoitetut tiedot.

Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot on ilmoitettava teknisen rajapinnan avulla.

Tiedot voidaan perustellusta syystä ilmoittaa myös muuta sähköistä tietoturvallista tapaa käyt-täen.

Positiiviseen luottotietorekisteriin tehtävät ilmoitukset on varmennettava sähköisellä allekir-joituksella tai muulla hyväksyttävällä tavalla.

Verohallinto voi antaa tarkempia määräyksiä 3 momentissa tarkoitetusta rajapinnasta, 4 mo-mentissa tarkoitetusta muusta sähköisestä tietoturvallisesta tavasta ja ilmoitusvelvollisuuden to-teuttamiseen liittyvistä menettelyistä.

20 §

Tietojen ilmoittamisen määräaika

Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot on ilmoitettava viimeistään luottosopimuksen tekemistä seuraavana kalenteripäivänä.

Luottosopimuksen tekemisen jälkeen tapahtuneista ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen muutoksista on ilmoitettava viimeistään tietojen muuttumista seuraavana toisena arki-päivänä. Muutokset 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuun tietoon on kuitenkin ilmoitet-tava viimeistään silloin, kun rekisteriin seuraavan kerran ilmoitetaan 10 §:ssä tarkoitettuja tie-toja.

Silloin kun luottoa peritään ulosottokaaren (705/2007) mukaisessa ulosottomenettelyssä, on 2 momentissa tarkoitetut tiedot kuitenkin annettava viimeistään toisena arkipäivänä siitä, kun varat on tilitetty ilmoitusvelvolliselle ja luotonantaja on saanut tiedon siitä, mihin saatavaan tilitys liittyy.

4 luku

Tietojen luovutus positiivisesta luottotietorekisteristä

21 §

Tietojen luovuttaminen luotonantajille

Positiivisesta luottotietorekisteristä voidaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 22 §:ssä tarkoitetut tiedot elinkeinonharjoittajalle, jolla on kuluttajansuojalain nojalla velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus tai tarkistaa kuluttajaa koskevien tietojen ajantasaisuus.

Lisäksi rekisteristä voidaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa 22 §:ssä tarkoitetut tiedot edellä 16 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitetulle elinkeinonharjoittajalle:

1) velallisen luottokelpoisuuden arvioimiseksi luottosopimuksen tekemistä taikka luoton määrän tai luottorajan korottamista varten 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun luoton osalta;

2) velallisen hakiessa 1 momentin tai tämän momentin 1 kohdassa tarkoitetun luoton ehtoihin muuta muutosta kuin luoton määrän tai luottorajan korotusta, jos muutoksen tekeminen edellyttää velallisen luottokelpoisuuden arviointia;

3) takauksen tai vierasvelkapanttauksen antamiseksi tai hyväksymiseksi, jos takaus tai panttaus annetaan rekisteriin talletettavan luoton maksamisen vakuudeksi.

Positiivisesta luottotietorekisteristä saatuja tietoja ei saa käsitellä muuhun kuin siihen 1 ja 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen, jota varten tiedot on rekisteristä luovutettu. Luotonantaja saa kuitenkin luovuttaa sillä olevia tietoja valtiokonttorille omistusasuntolainojen valtioneukauksesta annetun lain (204/1996) 11 §:ssä säädetyn korvauksen hakemisen yhteydessä sekä takaajalle ja pantinantajalle, jos kyse on joko takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999) 12 ja 14 §:ssä säädetyn tiedonantovelvollisuuden toteuttamisesta tai rekisteröity on antanut suostumuksen tietojen luovuttamiselle takaajalle tai pantinantajalle.

Mitä 1—3 momentissa säädetään, ei estä luotonantajaa käyttämästä positiivisesta luottotietorekisteristä saatuja asiakkaitaan koskevia tietoja laissa säädettyjen luottoriskien hallintaan liittyvien velvoitteidensa täyttämiseksi.

Tiedot luovutetaan teknisen rajapinnan avulla luottotietoraportin muodossa.

Tiedot voidaan perustellusta syystä luovuttaa myös muuta sähköistä tietoturvallista tapaa käyttäen.

Verohallinto voi antaa tarkempia määräyksiä 5 momentissa tarkoitetusta rajapinnasta ja 6 momentissa tarkoitetusta muusta sähköisestä tietoturvallisesta tavasta.

Tulorekisteriyksikkö tekee ennen tietojen luovuttamisen aloittamista tiedonsaantiin oikeuttavan päätöksen, josta ilmenevät luovutettavat tiedot ja niiden käyttötarkoitukset. Tulorekisteriyksiköllä on oikeus evätä tiedonsaanti tai peruuttaa päätös, jos tiedonluovutukselle tässä laissa tai muualla laissa säädetty edellytykset eivät täyty.

22 §

Luotonantajille luovutettavat tiedot

Edellä 21 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten saadaan positiivisesta luottotietorekisteristä luovuttaa seuraavat ajantasaiset perustiedot:

1) henkilön henkilötunnus;

2) henkilölle luottoja myöntäneiden luotonantajien ja niitä välittäneiden vertaislainan välittäjien lukumäärä yhteensä;

3) henkilöllä olevien luottojen lukumäärä yhteensä;

4) viimeksi maksetun lyhennyksen, korkojen ja kulujen yhteismäärä kaikkien henkilön samaa valuuttaa olevien muiden kuin leasing-sopimusten osalta;

5) viimeksi maksetun kuukausittaisen maksuerän yhteismäärä kaikkien henkilön samaa valuuttaa olevien leasing-sopimusten osalta;

6) sellaisten luottojen lukumäärä yhteensä, joissa henkilö on takaajana.

Edellä 21 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tarkoitusta varten saadaan positiivisesta luottotietorekisteristä luovuttaa seuraavat ajantasaiset luottokohtaiset tiedot:

1) tieto siitä, onko kyse kertaluotosta vai jatkuvasta luotosta sekä onko kyse leasing-sopimuksesta;

2) luottosopimuksen tekopäivä;

- 3) velallisten lukumäärä;
 - 4) luoton valuutta;
 - 5) velallisen yritys- ja yhteisötunnus sekä toiminimi;
 - 6) kertaluoton osalta luoton käyttötarkoitus, maksuohjelman mukainen viimeinen eräpäivä, luoton myönnetty ja nostettu määrä, luoton nykyinen saldo, luoton lyhennysväli sekä luoton lyhennystapa, jos luotto maksetaan yhdessä erässä tai jos luottosopimuksen mukaan luoton viimeinen maksuerä on huomattavasti säännöllistä maksuerää suurempi;
 - 7) jatkuvan luoton osalta tieto luottorajan myönnetystä määrästä sekä sen viimeisimmästä nostetusta määrästä ja arvopäivämäärästä;
 - 8) tieto siitä, liittyykö luottoon vakuus sekä vakuuden tyyppi;
 - 9) leasing-sopimuksen osalta sopimuksen alkupäivämäärä, jos se poikkeaa luottosopimuksen tekopäivästä, sekä sopimuksen mukainen loppukauppahinta, jos sopimus edellyttää lunastusta;
 - 10) lyhennysvapajakson alku- ja päättymispäivä, jos jakson päättymisestä on kulunut enintään 1 vuosi;
 - 11) vähintään 60 päivää viivästyneen maksuerän eräpäivä ja maksuerästä maksamatta oleva määrä sekä tieto luoton eräännyttämisestä, jos luotto sen johdosta on eräännytynyt kokonaan maksettavaksi;
 - 12) tieto siitä, että rekisteröity on vaatinut henkilötietojen käsittelyn rajoittamista yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan nojalla.
- Sellaisista luotoista, jotka kuuluvat yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 23 §:ssä tarkoitetun maksuohjelman tai yrityksen saneerausohjelman mukaisesti vahvistetun saneerausohjelman piiriin voidaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ainoastaan 1 momentin 1—3 ja 6 kohdassa ja 2 momentin 5 ja 12 kohdassa tarkoitetut tiedot sekä tieto luoton kuulumisesta tällaisen ohjelman piiriin.
- Edellä 21 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyä tarkoitusta varten saadaan positiivisesta luottotietorekisteristä luovuttaa 14 §:n 1 momentissa tarkoitetut brutto- ja nettotulot viimeisimmän 12 kuukauden ajalta.
- Edellä 21 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua tarkoitusta varten saadaan positiivisesta luottotietorekisteristä luovuttaa tieto 15 §:ssä tarkoitettua vapaaehtoisesta luottokiellosta ja sen asettamisen syystä.
- Jos henkilö, jonka osalta tietoja rekisteristä pyydetään, on kuollut, voidaan rekisteristä salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ainoastaan tieto henkilön kuolemasta ja kuolinpäivästä.

23 §

Tiedon antaminen luonnolliselle henkilölle

Sen, joka hankkii positiivisesta luottotietorekisteristä tietoja käytettäväksi 21 §:n 1 tai 2 momentissa säädettyyn tarkoitukseen, on huolehdittava siitä, että luonnollinen henkilö voi saada ennakoita tiedon tietojensa käytöstä ja siitä, mistä rekisteristä tiedot hankitaan.

Jos luonnollisen henkilön luottihakemus on hylätty positiivisesta luottotietorekisteristä saatujen tietojen perusteella, rekisteristä tietoja hankkineen on välittömästi päätöksen jälkeen ilmoitettava hänelle tällaisesta luottotiedon käytöstä ja siitä, mistä rekisteristä tiedot ovat peräisin.

24 §

Tietojen luovuttaminen eräille viranomaisille

Tulorekisteriyksikkö voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa positiivisesta luottotietorekisteristä viranomaisille seuraavat tiedot:

1) Suomen Pankille tiedot, jotka ovat välttämättömiä sille Suomen Pankista annetun lain (214/1998) 3 §:n 1 momentissa ja 2 momentin 3 ja 4 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi;

2) Rahoitusvakausvirastolle tiedot, jotka ovat välttämättömiä sille rahoitusvakausviranomaisesta annetun lain (1195/2014) 1 luvun 4 §:n 1 momentin 1, 2, 5, 6, 8 ja 9 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi;

3) Finanssivalvonnalle tiedot, jotka ovat välttämättömiä sille Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 3 §:n 1 momentissa, 2 momentin 1, 2 ja 6 kohdassa sekä 3 momentin 1, 2, 4, 5, 7, 8 ja 12 kohdassa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi;

4) kuluttaja-asiamiehelle tiedot, jotka ovat välttämättömiä sen laissa säädettyjen valvontatehtävien hoitamista varten;

5) Kilpailu- ja kuluttajavirastolle tiedot, jotka ovat välttämättömiä kilpailunrajoituksen sisällön, tarkoituksen ja vaikutuksen sekä kilpailuolosuhteiden selvittämiseksi ja kilpailulain (948/2011) 4 luvussa tarkoitetun yrityskaupan sekä 4 a luvussa tarkoitetun menettelyn, rakenteen ja niiden vaikutusten arvioimiseksi tai Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain (661/2012) 2 §:n 1 momentin 1 ja 5 kohdassa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi;

6) Tilastokeskukselle tilastojen laatimista, tieteellistä tutkimusta ja yhteiskuntaoloja koskevia tilastollisia selvityksiä varten.

25 §

Tietojen luovuttaminen rekisteröidyn vaatiessa käsittelyn rajoittamista

Tiedot voidaan luovuttaa 21 ja 24 §:ssä säädettyihin tarkoituksiin sen estämättä, mitä yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa henkilötietojen käsittelyä, jos rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden.

26 §

Lokitietojen luovuttaminen

Tulorekisteriyksikkö saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa ilmoitusvelvolliselle ja muulle taholle, jolle tietoja on 21 ja 24 §:n nojalla luovutettu kyseisen ilmoitusvelvollisen tai tahon suorittamaan tietojen käsittelyyn liittyvät lokitiedot, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseisen ilmoitusvelvollisen tai tahon oman toiminnan seurantaan ja valvontaa varten. Ennen luovuttamista Tulorekisteriyksikkö voi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, millä tavalla luovutettavien tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitus järjestää.

27 §

Rekisteröidyn sähköinen asiointipalvelu

Rekisteröidyllä on rekisterin sähköisen asiointipalvelun kautta oikeus katsella itseään koskevia positiiviseen luottotietorekisteriin talletettuja tietoja sekä saada tieto niistä vastaanottajista, joille hänen luottotietojaan on 21 §:n nojalla luovutettu, sekä 22 §:n nojalla luovutetuista tiedoista.

Rekisteröidyllä on omien takausvastuidensa osalta oikeus nähdä sähköisessä asiointipalvelussa ainoastaan seuraavat positiiviseen luottotietorekisteriin talletetut päävelkaa koskevat tiedot:

1) ilmoitusvelvollisen nimi ja yritys- ja yhteisötunnus sekä ilmoitusvelvollisen markkinoinnissa käyttämä nimi tai aputoiminimi;

- 2) velallisen nimi;
 - 3) tieto siitä, onko kyse kertaluotosta vai jatkuvasta luotosta sekä onko kyse leasing-sopimuksesta;
 - 4) kertaluoton osalta luoton nykyinen saldo ja maksuohjelman mukainen viimeinen eräpäivä;
 - 5) jatkuvan luoton osalta luoton käytetty määrä ja sen arvopäivämäärä.
- Sähköisen asiointipalvelun kautta rekisteröity voi myös tehdä, päivittää ja poistaa 15 §:ssä tarkoitettua vapaaehtoista luottokieltoa koskevan merkinnän.
- Sähköisen asiointipalvelun käyttö on rekisteröidylle maksutonta.

5 luku

Valvonta

28 §

Valvonta

Tämän lain 16, 19 ja 20 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden ja 18 §:ssä säädetyn ilmoittautumisvelvollisuuden noudattamista valvoo Finanssivalvonta. Perintätoiminnan harjoittajien rekisteröinnistä annetun lain (411/2018) 3 §:ssä tarkoitettujen perintätoiminnan harjoittajien ja eräiden luotonantajien ja luotonvälittäjien rekisteröinnistä annetun lain (853/2016) 2 §:ssä tarkoitettujen luotonantajien ja luotonvälittäjien osalta ilmoitus- ja ilmoittautumisvelvollisuuden noudattamista valvoo kuitenkin Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Jos Tulorekisteriyksikkö havaitsee puutteita 16, 19 ja 20 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden ja 18 §:ssä säädetyn ilmoittautumisvelvollisuuden noudattamisessa, se voi pyytää kyseessä olevaa ilmoitusvelvollista oikaisemaan puutteet. Jos ilmoitusvelvollinen ei kehotuksesta huolimatta oikaise puutteita, Tulorekisteriyksikkö voi saattaa asian Finanssivalvonnan tai Etelä-Suomen aluehallintoviraston tietoon valvontatoimenpiteiden käynnistämiseksi.

29 §

Valvontaviranomaisen ja Tulorekisteriyksikön tiedonsaantioikeus

Finanssivalvonnalla ja Etelä-Suomen aluehallintovirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada ilmoitusvelvolliselta ja Tulorekisteriyksiköltä ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä 16, 19 ja 20 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden ja 18 §:ssä säädetyn ilmoittautumisvelvollisuuden noudattamisen valvomiseksi. Tulorekisteriyksiköllä on oikeus luovuttaa tiedot oma-aloitteisesti tai pyynnöstä.

Finanssivalvonnalla ja Etelä-Suomen aluehallintovirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Tulorekisteriyksikölle oma-aloitteisesti tai pyynnöstä ne tiedot, jotka ovat välttämättömiä 16, 19 ja 20 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden ja 18 §:ssä säädetyn ilmoittautumisvelvollisuuden noudattamiseen liittyvän valvonta-asian selvittämiseksi.

30 §

Uhkasakko

Jos ilmoitusvelvollinen laiminlyö noudattaa 16, 19 ja 20 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuutta, 18 §:ssä säädettyä ilmoittautumisvelvollisuutta tai 29 §:ssä säädettyä tiedonantovelvoitetta, edellä 28 §:n 1 momentissa tarkoitettu valvontaviranomainen voi uhkasakolla velvoittaa ilmoitusvelvollisen täyttämään velvollisuutensa, jos laiminlyönti ei ole vähäinen. Uhkasakko

voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaan tai muuhun, joka toimii ilmoitusvelvollisen lukuun.

Uhkasakon tuomitsemista päättää 28 §:n 1 momentissa tarkoitettu valvontaviranomainen.

6 luku

Erinäiset säännökset

31 §

Tiedoista perittävät maksut

Tulorekisteriyksiköllä on oikeus saada positiiviseen luottotietorekisteriin ilmoitettavat tiedot maksutta.

Edellä 24 ja 28 §:ssä tarkoitetuilla viranomaisilla on oikeus saada tässä laissa säädetty tiedot maksutta.

Tietojen luovutuksesta positiivisesta luottotietorekisteristä 21 §:ssä tarkoitettulle toimijalle peritään maksu, jonka perusteista säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992).

32 §

Tietojen säilytysaika

Positiiviseen luottotietorekisteriin talletetut tiedot poistetaan rekisteristä seuraavasti:

1) edellä 7—9 ja 11 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettut tiedot kertaluottojen osalta kahden vuoden kuluttua siitä, kun luotto on kokonaisuudessaan maksettu;

2) edellä 7—9 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa ja 14 §:n 4 momentissa tarkoitettut tiedot jatkuvien luottojen osalta kahden vuoden kuluttua siitä, kun luottosopimus on päättynyt;

3) edellä 10 §:n 2 ja 3 momentissa sekä 14 §:n 1—3 momentissa tarkoitettut tiedot kahden vuoden kuluttua niiden tallettamisesta rekisteriin;

4) edellä 12 §:ssä tarkoitettut maksuviivetiedot, kun maksuviiveen poistumista koskeva tieto on välittynyt rekisteriin, ja eräännyttämistä koskeva tieto, kun eräännytetty luotto on kokonaisuudessaan maksettu;

5) edellä 13 §:ssä tarkoitettut tiedot, kun maksuohjelma tai saneerausohjelma on päättynyt tai rauennut;

6) tiedot 15 ja 21 §:n nojalla luovutetuista tiedoista viiden vuoden kuluttua tietojen luovutus-
hetkestä;

7) muut 15 §:ssä tarkoitettut tiedot, kun vapaaehtoista luottokieltoa koskeva merkintä on poistunut käytöstä;

8) tieto siitä, että rekisteröity on vaatinut henkilötietojen käsittelyn rajoittamista yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan nojalla tai tietosuojavaltuutettu on antanut määräyksen käsittelyn rajoittamisesta, kun käsittelyn rajoittaminen ei ole enää tarpeen.

33 §

Asetuksenantovaltuus

Valtioneuvoston asetuksella voidaan tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä 7—15 §:ssä säädettyjen positiiviseen luottotietorekisteriin talletettavien tietojen sekä 19 §:n 1 ja 2 momentin nojalla rekisteriin ilmoitettavien tietojen teknisistä ja sisällöllisistä yksityiskohdista.

34 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 6 §:n 1 momentin 2 kohta, 16 §:n 2 momentti sekä 19 §:n 4 momentti tulevat kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä joulukuuta 2025 ja 21 §:n 2 momentin 1 kohta ja 6 momentti 1 päivänä huhtikuuta 2026.

Tämän lain 16 §:n 1 ja 3 momenttia, 17 ja 18 §:ää, 19 §:n 1—3 momenttia, 20 §:ää ja 5 lukua sovelletaan vasta 1 päivästä helmikuuta 2024 lähtien ja 15 §:ää sekä 4 lukua vasta 1 päivästä huhtikuuta 2024 lähtien.

Tässä laissa tarkoitetun 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja lottoja myöntävän ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava Tulorekisteriyksikölle tämän lain nojalla ilmoitusvelvolliseksi luotonantajaksi 2 lokakuuta 2023 ja 30 marraskuuta 2023 välisenä aikana, ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettuja lottoja myöntävän ilmoitusvelvollisen 1 elokuuta 2025 ja 31 lokakuuta 2025 välisenä aikana.

Tässä laissa tarkoitetun ilmoitusvelvollisen on ilmoitettava ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista voimassa olevista luottosopimuksista positiiviseen luottotietorekisteriin 1 päivästä helmikuuta 2024 alkaen ja 31 päivään maaliskuuta 2024 mennessä, ja 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista luottosopimuksista 1 päivästä joulukuuta 2025 alkaen ja 31 päivään maaliskuuta 2026 mennessä, siltä osin kuin tiedot ovat kohtuullisin toimenpitein ilmoitusvelvollisen saatavilla.

Verohallinto voi antaa tarkempia määräyksiä ilmoitusvelvollisille koskien 4 momentissa tarkoitettujen tietojen ilmoittamisen aikataulua.

2.

Laki

kuluttajansuojalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 14 §:n 1 momentti ja 7 a luvun 11 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 7 luvun 14 §:n 1 momentti laissa 207/2013 ja 7 a luvun 11 §:n 1 momentti laissa 851/2016, seuraavasti:

14 §

Velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus

Luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava, kykeneekö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa (*kuluttajanluottokelpoisuus*). Arviointi on tehtävä kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien luottotietorekisteri- ja muiden tietojen perusteella.

11 §

Velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus

Luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava huolellisesti kuluttajan luottokelpoisuus. Arviointi on tehtävä kuluttajan tuloja ja menoja sekä muita taloudellisia olosuhteita koskevien tarpeellisten, riittävien ja oikeasuhteisten luottotietorekisteri- ja muiden tietojen perusteella. Tietojen paikkansapitävyys on asianmukaisesti varmistettava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____

3.

Laki

tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tulotietojärjestelmästä annetun lakiin (53/2018) uusi 13 a § seuraavasti:

13 a §

Tietojen luovuttaminen positiiviseen luottotietorekisteriin

Tulotietojärjestelmästä voidaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Tulorekisteriyksikön ylläpitämään positiiviseen luottotietorekisteriin tietojen oikeellisuuden varmistamista varten sekä muiden positiivisesta luottotietorekisteristä annetussa laissa (/) säädettyjen tehtävien suorittamiseksi seuraavat tiedot:

- 1) tämän lain 9 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tiedot;
- 2) positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 14 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen brutto- ja nettotulojen laskentaa varten välttämättömät tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____ .

4.

Laki

luottotietolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottotietolain (527/2007) 12 §:n 1 momentin 2 kohtaa ja 17 §:n 1 momentin 4 kohtaa, sellaisina kuin ne ovat laissa (/), ja
lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa (/), uusi 2 momentti seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Positiiviseen luottotietorekisteriin tallettavista luottotiedoista ja niiden muusta käsittelystä säädetään positiivisesta luottotietorekisteristä annetussa laissa (/). Tämän lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin myös positiivisesta luottotietorekisteristä saatujen tietojen käsittelyyn.

12 §

Yksilöintitiedot ja toimintakelpoisuutta koskevat tiedot

Luottotietorekisteriin saa luonnollisesta henkilöstä tallettaa välttämättömät yksilöintitiedot sekä:

2) tiedon luottokiellosta, jonka hän itse on ilmoittanut tai jonka luottotietotoiminnan harjoittaja on vastaanottanut positiivisesta luottotietorekisteristä.

17 §

Yksilöintitietojen ja toimintakelpoisuutta koskevien tietojen säilyttämisajat

Luonnollisen henkilön yksilöintitiedot ja toimintakelpoisuutta koskevat tiedot on poistettava luottotietorekisteristä seuraavasti:

4) luonnollisen henkilön ilmoittama luottokiello heti, kun hän sitä pyytää tai heti, kun tieto luottokiellon poistamisesta on välittynyt positiivisesta luottotietorekisteristä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Laki

kuluttajansuojalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 14 §:n 1 momentti ja 7 a luvun 11 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 7 luvun 14 §:n 1 momentti laissa 207/2013 ja 7 a luvun 11 §:n 1 momentti laissa 851/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

14 §

Velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus

Velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus

Luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava, kykeneekö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa (kuluttajanluottokelpoisuus). Arviointi on tehtävä kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien *tietojen* perusteella.

Luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava, kykeneekö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa (kuluttajanluottokelpoisuus). Arviointi on tehtävä kuluttajan tuloja ja muita taloudellisia olosuhteita koskevien riittävien *luottotietorekisteri- ja muiden tietojen* perusteella.

11 §

11 §

Velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus

Velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus

Luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava huolellisesti kuluttajan luottokelpoisuus. Arviointi on tehtävä kuluttajan tuloja ja menoja sekä muita taloudellisia olosuhteita koskevien tarpeellisten, riittävien ja oikeasuhteisten *tietojen* perusteella. Tietojen paikkansapitävyys on asianmukaisesti varmistettava.

Luotonantajan on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava huolellisesti kuluttajan luottokelpoisuus. Arviointi on tehtävä kuluttajan tuloja ja menoja sekä muita taloudellisia olosuhteita koskevien tarpeellisten, riittävien ja oikeasuhteisten *luottotietorekisteri- ja muiden tietojen* perusteella. Tietojen paikkansapitävyys on asianmukaisesti varmistettava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Laki

tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään tulotietojärjestelmästä annetun lakiin (53/2018) uusi 13 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(uusi)

13 a §

Tietojen luovuttaminen positiiviseen luottotietorekisteriin

Tulotietojärjestelmästä voidaan salassapitosäännösten estämättä luovuttaa Tulorekisteriyksikön ylläpitämään positiiviseen luottotietorekisteriin tietojen oikeellisuuden varmistamista varten sekä muiden positiivisesta luottotietorekisteristä annetussa laissa (/) säädettyjen tehtävien suorittamiseksi seuraavat tiedot:

- 1) tämän lain 9 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitetut tiedot;
- 2) positiivisesta luottotietorekisteristä annetun lain 14 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen brutto- ja nettotulojen laskentaa varten välttämättömät tiedot.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..

Laki

luottotietolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottotietolain (527/2007) 12 §:n 1 momentin 2 kohtaa ja 17 §:n 1 momentin 4 kohtaa, sellaisina kuin ne ovat laissa (/)³, ja lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on laissa (/), uusi 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan luottotietotoiminnan harjoittajien suorittamaan luottotietojen keräämiseen, tuottamiseen, tallettamiseen, luovuttamiseen, käyttöön ja muuhun käsittelyyn. Tämän lain 2 luvun ja 19 §:n 5 ja 6 momentin säännöksiä sovelletaan luottotietotoiminnan harjoittajien lisäksi luottotietojen käyttäjiin ja luottotietoja muutoin käsitteleviin.

Tätä lakia sovelletaan luottotietotoiminnan harjoittajien suorittamaan luottotietojen keräämiseen, tuottamiseen, tallettamiseen, luovuttamiseen, käyttöön ja muuhun käsittelyyn. Tämän lain 2 luvun ja 19 §:n 5 ja 6 momentin säännöksiä sovelletaan luottotietotoiminnan harjoittajien lisäksi luottotietojen käyttäjiin ja luottotietoja muutoin käsitteleviin.

Positiiviseen luottotietorekisteriin tallettavista luottotiedoista ja niiden muusta käsittelystä säädetään positiivisesta luottotietorekisteristä annetussa laissa (/). Tämän lain 2 luvun säännöksiä sovelletaan kuitenkin myös positiivisesta luottotietorekisteristä saatujen tietojen käsittelyyn.

12 §

12 §

Yksilöintitiedot ja toimintakelpoisuutta koskevat tiedot

Yksilöintitiedot ja toimintakelpoisuutta koskevat tiedot

Luottotietorekisteriin saa luonnollisesta henkilöstä tallettaa välttämättömät yksilöintitiedot sekä:

Luottotietorekisteriin saa luonnollisesta henkilöstä tallettaa välttämättömät yksilöintitiedot sekä:

2) tiedon hänen itsensä ilmoittamasta luottokiellosta.

2) tiedon *luottokiellosta, jonka hän itse on ilmoittanut tai jonka luottotietotoiminnan harjoittaja on vastaanottanut positiivisesta luottotietorekisteristä.*

³ [HE 109/2021 vp]

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

Yksilöintitietojen ja toimintakelpoisuutta koskevien tietojen säilyttämisajat

Luonnollisen henkilön yksilöintitiedot ja toimintakelpoisuutta koskevat tiedot on poistettava luottotietorekisteristä seuraavasti:

4) luonnollisen henkilön ilmoittama luottokielto heti, kun hän sitä pyytää.

17 §

Yksilöintitietojen ja toimintakelpoisuutta koskevien tietojen säilyttämisajat

Luonnollisen henkilön yksilöintitiedot ja toimintakelpoisuutta koskevat tiedot on poistettava luottotietorekisteristä seuraavasti:

4) luonnollisen henkilön ilmoittama luottokielto heti, kun hän sitä pyytää *tai heti, kun tieto luottokiellon poistamisesta on välittynyt positiivisesta luottotietorekisteristä.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

..